

3. Rf. 20c.

BIBLIA

**RAVASZ
LÁSZLÓ DR.
KÖNYVE**

MEGSZÁBAD A FŰ ÉS VIRÁGA ELHULL,
DE AZ ÚR BESZÉDE
MEGMARAD ÖRÖKKÉ.

I PÉTER 1, 24-25.

Makoldy Gy.
Budapest 1925

Kaliojn Istvan
Szabolcs
völgye
völgye Szabolcs
völgye Szabolcs

Cupis Symbolum

At Nyalat meg ne vesd,
Regület ne nevesd

October 31st

1831

Sr. Hatvani Istvan

debr-profesor könyve

Stabium
Lithom

Y

A. Ω.

A Z Ú R I

S Z E N T V A T S O R Á R A

M E G T A N I T Ó,

K Ö N Y V E T S K E

A M E L L Y,

Irattatott a' gyengébbek kedvéért, hogy az Igaz Tudományt az Leányok, és Afzszónyok is könnyen és világossann meg foghassák; magok pedig a' Szülék az ő gyermekeiknek; a' Tanítók, Preceptorok az ő Tanítványiknak; a' gyengébb Lelki Pásztorok az ő Halgatóiknak a' Szent Vatsorárúl valo Tudományt értelmessen 's meg fogható módonn előadhassák: ezen kívül hogy az Hitben gyengékedők, az igaz Tudományban meg erősítessenek; az el tévelyedéstől őriztessenek: kiki pedig a' Szent Vatsorával idveffégesen élhessen.

*A' Jésus Kristusnak egy Rendes Egyházi Szolgája
által.*

B A S I L E A' B A N,

IM-HÓF RODOLF JA'NOS, által,
M D C C L X. Észteendőben.

* * * * *

Rövid Summája e' Könyvetskének.

Vagyon ez Könyvetskében

- I) A' Szent Vatsora ki szolgáltatójának a' *Mód-ja Level*, I--5. és §. XLV--XLIX.
- II) A' Szent Vatsoráról való *igaz értelem és Tudomány* §. I--XXXV.
- III) Azoknak *Tiszteik*, kik a' Szent Vatsorával élni akarnak, vagy élnek. §. XXXV--XLV.
- IV) Elöl adódik az a' *Mód* mint kelleffen kinek kinek mind Lelkére mind Testere nézve önnön magát-meg próbálni: hogy valami módon az Úr Asztalaról kárhozatot ne egyék 's igyék ö magának Lásdaz második tanítást az 74 *dik*. Levéltül fogva végig.
- V) Egy Predikációban elöl adódik, mire kötelezi a' Szent Vatsorával való élés az embert, mind azon nap mingyárt; mind pedig hátra lévő egész életében. Lásd a' könyvetske végenn *Level*. 113. f. a t.

A. a.

A. Ω.

EZ KÖNYVETSKÉNEK HELYESEBB
MEG ÉRTESERE KÉSZITŐ ÉS OKTATÓ,
ELÖLJÁRÓ BESZÉD,

A z

Igasság fzerető és Kereső Olvasóhoz.

§. I. *Miért iródott ez a' Könyvetske és mi végre,
Okai.*

NEm az a' tzelom Kegyes Olvasó e' kis
Munkátskában hogy a' Szent Vatsora
ki szolgáltatója felöl a' Lelki Pásztorok-
nak, valamelly formulát vagy *Agendát* adgyak
a' kezekbenn: mert ez a' dolog nem valami
mágános Egyházi Szolga tífzte, hanem a' *Sy-
nodusokat* a' Púspökökkel, vagy is *Superinten-
denssekkel* 's *Esperestekkel* együtt illeti. Eppen
más indító ok határozott meg engemet arra,
A 2 hogy

hogy ezenn Munkátskát közönségessé tégyem. A' többek közt nem utólsó ok vala ez, hogy fokakat láttam, a' mi Praeceptoraink, Leányokat Tanító-embereink, főt hogy igazánn meg vallyam, még némelly együgyübb Lelki Pasztorink közzül is ollyaténakat; a' kik magok sem értettek jól a' mi Szent Tudományunkat a' Szent Vatsora felöl, nem hogy még ezt a' magok Tanítványinak 's halgatóinak tudtak volna meg magyarázni, annak okait is adni, és azt világossan, 's meg fogható módonn elméjekre adni. Ez a' fogyatkozás pedig, nem onnan vagyon, mint ha abbann a' Tudománybann, mellyet mi a' Szent Vatsora felöl hiszünk és vallunk, valamelly *nagy mélységes Titok volna*, vagy olly Titok, a' mellyet a' Gyengébbek 's Együgyüek elméje is meg nem foghatna, ha az illendöképpen meg magyaráztatik: hanem ebbül származik, vagy hogy magoknak az ollyatén Tanítóknak alkalmatlan Praeceptoraik vóltanak; vagy jó Könyveik nintsenek; vagy ha vagynak is, azokat figyelmetességgel, 's értelemmel nem olvassák; vagy hogy az ő Mestereiktől, ök is homályossan, vagy zürzavarral (*confuse*) tanitattak. Nem tfuda azért, ha az illy alkalmatlan Tanítók, azutann ök magok sem tudják, az ő reájok bizattatott Tanítványikat világossan, szép renddel, és meg fogható módonn tanítani.

§. II. *Mit kell tudni a' Szent Vatsora felöl az együgyüeknek is.*

Ugyan is az együgyü Református Keresztényeknek is, a' ki a' Szent Vatsorát fel veszi kell ime ez következendö dolgokat szükségessépen tudni: 1) Mifsoda a' Szent Vatsora? 2) Mit kell errül a' Krisztus és a' Szent Apostolok tanitása szerint hinni 's vallani. Es így mit hiszen errül a' Reformáta Szent Ekkléfia? 3) A' mit a' Szent Vatsorárúl hiszen, tanit, és vall a' Reformáta Ekklesia, mifsoda okokért hiszi, és vallya azt, és ö is miért hiszi azt? 4) Mi végre kell kinek kinek a' Szent Vatsorával élni? 5) Mire kötelezi a' Szent Vatsorával való élés az embert, hátra lévő egesz életére nézve is. 6) Mint kell kinek kinek arúl magát meg próbálni, vallyon ö most, méltó Vendég fog-e' lenni az Ur Asztalánál, avagy méltatlan? Mert a' ki ezekrül semmit sem tud: az sem mága idveffégesen fel nem veheti a' Szent Vatsorát, sem a' Lelki Pásztor, nagy bünbenn élés nélkül, azt oda nem bocsáthattya.

§. III. *De ebben a' fogyatkozás nagy, és a' hiba sok.*

Ugy de ki nem tudja közzülünk, hogy ebbenn a' részben, felette sok, és nagy is a' hiba. Melly sok a' tudatlan, a' mi Magyar Ekklesiainkbann?

bann? Ezeket a' közönséges hibákat, fok Túdók láttyák mi közöttünk: de hányadik az, a' ki ezeknek meg orvoslásárul valójábann gondolkoznék? Söt fájdalommal kell emlitenem, hogy némelly Tiszteletes Túdós Atyák, bártfakozokat ne akadalyoztatnák meg Szent igyekezetekbenn, a' kiket néhánkor fel indit az Istennek Lelke arra, hogy az illyetén forma hibákat meg jobbittfák, és a' nékik adatott kegyelem szerint munkálkodgyanak. Mert hogy tsak egy szóval illessem a' dolgot, vallyon fok *Venerabilis Tractusok*, nem Ujjitónak tartanák e' az olyan Predikátort, à ki Vasárnapi naponn délbenn vagy estve, a' maga Halgatoinak Gyermekait, Ifjait, Leányit, Szolgait, Szolgálóit, a' Templombann fel gyüjtvénn, Kérdések és Feleletek által tanitaná a' Kerestyén Vallásnak fő Agazatira, és azokra derekassan meg is tanitaná? Hát ha meg ezenn kívül a' Predikátor, minden Hétenn egyszer, vagy kéttzer, a' maga Hazánál is tanitaná *catechizálná* a' Gyermekeket, Leányokat 's más gyengébb Halgatóit is? Ugy de ez, így gyakoroltatik Helvetiábann. Sött talán azért is meg szólítanak, némelly Esperestek, az ő vigyázások alatt lévő Predikátort, ha ez a' Hétköznapi Könyörgések után, a' Bibliabúl egy részt, vagy fél részt mindenkor el olvasna a' Templombann, és abbúl rövid és fontos intést tenne a' Halgatókhoz: megmondván, itt 's ott mitsoda Igasság és Tudomány tanítatik? mitsoda Jólagos tselekedet dítértetik,

commendáltatik? mifsoda véték, mifsoda szokás, mifsoda világi életnek modgya tiltatik, vagy kár hoztatik? Ugyde vallyon nem az illeténekbenn kell e' foglalatoskodni, a' jó és igaz Lelki Pásztornak? Hát nem az illeténekbenn állé a' jó és igaz Pásztorfág? nem ez e' az ő fő tisztek? Nem így tselekedtenek e' a' Szent Apostolok? Olvassuk meg tsak azt, mit mond maga felöl Szent Pál, mit tsinált ő, az Efesusbéli Gyülekezetbenn, mig ott úgy szolgált három esztendeig, mint Lelki Pásztor. Imhol ő, nem tsak közönséges helyenn a' Gyülekezetbenn, hanem HA'ZANKENT IS tanította őket. Lafd, Tfel. XX: 20. Versit: de olvasd meg a' 17. Versitül fogva a' Résznek végéig. Mert ugyan is, *az ilyen Házainknál való magános tanításból, ezenn kivüll a' Szent Biblia olvasásából, és annak tsak együgyü's rövid magyarázattyából sokkal többet tanul az Együgyü Halgató; mint húsz, vagy harmintz mesterléges Predikátzioból, vagy (a' mint hívják ma, a' déllyesti Catechizációt) ki dolgozott Catechizatiókból. Sokszor az illy Predikatiók, vagy Catechizatiók halgatásábann üressen marad az együgyü Halgátónak, mind a' feje, mind a' Lelke. Ezt pedig tsak az a' Predikátor nem tudja, a' ki soha sem tudakozta meg arról, tsak három, négy Halgatóját is: ugyan mit tanúlt az, az ő Predikátziójából, vagy Catechizálásából, mellyet most, vagy tsak minap mondott el?*

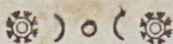
§. IV. *Némelly minapi Auctorok dítfer-
tetnek.*

Az ugyan való dolog, hogy az *Fundamentomonn*, 's *Heidelbergai Catechismusonn* kívül, egynehany drága szép Könyveink vagynak magyarul a' Szent Vatsorárúl: mellyeket ez előtt nem fok esztendőkkal irtak a' mi Tudófaink. Illyen amaz tudós munka, mellyet *Igasság Paisanak* nevezett Néhai Tiszteletes Tudós HELMETZI ISTVAN Uram, Nagy Kö-rösi hűféges Lelki Pafztor és Superintendens. De ez a' munka talám most is a' fetetben he-verne; ha tsak maga költségén, fok bajjal 's faradsággal nem nyomtatta volna ki azt, a' boldog emlekezetü Atya Ultrajejtumbann. Ide tartozik Tiszteletes Néhai öreg SZATHMA-RI MIHALY Sáros Pataki Collegium Pro-fessora Könyvetskeje is, mellyet ez Titulus alatt nyomtattatott ki Franequerábann: *Ur Vatsorája felett meg gyűjtatott Szövétnek*. Hogy most ne is emlittsem a' régibb Tudófaink munkáit.

*Azoknak mi vólt a' tzellyok az Irásbann? az
enyim mitsoda?*

De ezeknek a' tudós Atyáknak azö mun-kájokban más vólt a' tzellyok, más pedig az enyim. Ugyan is azok fő tzelül tettek ezt, hogy a' mi Tudományunkat óltalmazzák a' Római Ház fő ellenvetései ellen: de én kívált-kép-

képpen akarom tanítani a' mi Tudományunkra a' gyenge értelmű Ifjakat, Afszonyokat, sőt utat akarok mutatni a' gyengébb Tanítoknak is, miképpen kelleffen elől adni, és erre meg tanítani ö nékiek az Irás tudatlanokat is. Irtak azok kivált a' Tudósoknak: én pedig a gyengébbeknek. Vagyon ugyan valami kevés ez Könyvetskébenn is imitt, amott, a' melly fel tézihogy az Olvasó, jártas's költés az *Ekklesiái Historiábann*: de ez kevés helyen vagyon, más az, a' nélkül is meg lehet érteni az Igasságot, mellyet itt elől adok. E' mellett nem akartam olly fületlenül ki adni ez Munkát: hogy ha a' Tudósok is találják meg olvasni, az *együgyűségért* tölle el tsömörlyenek. A' gyengéknek azért úgy akartam tettet adni: hogy néhol az erőls gyomrúak is kik téj és paréj nélkül nem szükölködnek, tsak ugyan valtag eledelt is talállyanak. 1 Kor. III: 2. Sidók. V: 13. 14. Mindenek felett pedig, *peidát akartam adni az Ifjabb Lelki Pásztoroknak*, mint lehessen és kelleffen, a' Keresztyén Valálnak fontosabb, és nehezebb Agazatit is, világos szókkal, és könnyen meg fogható móddal azö Halgatóiknak elméjekre adni. El értem e' a' tzélt, avagy nem? ezt a' Tudósok fogják meg itélni; de kivált az együgyűbbek fogják magokbann tapasztalni. Mert ha azokat a' dolgokat, a' mellyekről én itt irtam, az együgyűek is nagy elme törés nélkül meg érthetik: ez ennek világos jele fog lenni, hogy a' munka az ö eszekhez vagyon szabva, és alkalmaztatva.

Egyébarant, a' Római Ekklesiá Ellenvetéseit is, mellyekbül hármat, vagy négyet emlitek, a' huszadik Szakaszról fogva, a' huszonkettödikig az első Tanításbann, éppen nem olly véggel tettem fel, mint ha én azt tartanám, hogy az Együgyüknek és Tudatlanoknak, azokat kellene mingyárt elől hozni, a' mikor először, a' szent Vatsora felől való tudományra őket, tanittyuk. Ingyen sem vagyok abban az értelembenn, hogy azokat, a' kik még értelemmel gyermekek, az illy Ellenvetésekre, és Feleletekre kellene tanítani. Mert ha ki ezt tselekeszi a' gyenge Halgatókkal, vagy gyermekekkel: tehát nem tsak a' lészen belöle, hogy ezeknek az eszeket öszve zavarja, hanem még abban is meg fogja akadályoztatni, hogy a' világos Igasságot, a' mellyre őket meg akarja tanítani, meg ne foghassák, 's meg ne érthessék. Az illyeteneket elég először az igaz Tudományra meg tanítani; elég ezeknek azt tudni: *Mit kell a' Krisztus Tanítványinak a' Szent Vatsoráról hinni és vallani?* Minekutánna pedig a' Tanítvány jól érti, és tudja az Igaz Tudományt, és okait is tudja annak adni, miért hiszi ő ezt vagy azt: ekkor azután, és nem elébb kell annak elméjére adni, hát mit hiszen a' Római Ekklesiá, vagy a' Lutherána Ekklesiá? hát mit hoznak elől ezek a' mi Tudományunk ellen? és mint, 's mit kell nekünk felelni az ő Ellenvetéseikre? Annakokáért az Ifjú Predikátorokat, és más Gyermekek, 's Leányok Tanítóit

nitoit kérem, hogy ezt a' dolgot jól megjegyzzék. Külömben, ha erre nem vigyáznak: így nem epíteni, hanem kárt tenni fognak. Mert nagy ostobaság volna, addig a' gyenge, 's együgyü Tanítványnak azt emlegetni, mit hisznek a' Romai Ekklesia fiai, vagy a' Lutheránusok; míg ez a' Juhotska, azt sem tudja, mit tanított maga a' Krisztus a' Szent Vatsforárul az Evangyeliombann: és így mig nem tudja azt a' Tudományt, mellyet a' mi Ekklesiánk a' Krisztustól tanulván hiszen, és vall. Lásd a' mi Tudományunkat rövidedenn elől adva az XXIIIdik Szakasztól fogva, az XXVIIdikig, leg fellyebb az XXXdikig.

§. V. Második Ok.

Különöffen pedig ez Könyvetske által, segíteni akartam azokat a' számos Arva Ekklesiákat is, a' mellyek IGE nélkül és PROFETA nélkül vagynak ez Hazábann. Mert sok Falukonn, Városokonn, Vasárnap és más Innepi napokonn is, joltudom, hogy tsak valami olvasni tudó ember szokott közöttök Háznál Könyvet olvasni: de ezt is sokszor titkonn. Vajha a' tehetösebb Attyokfiai, az ő számokra válogatott három négy Predikáziót nyomtattatnának, minden nagy Innepekre, azokat meg élőző, és utánna is mondani szokott szép könyörgésekkel! Melly nagyot segíthetnének így, sok éhező és szomjúhozó Lelkeken! Ha az illy siralom völgyébenn üllő

Szere.

Szerelmes Atyámfiái a' Krístusbann, oda haza előre meg olvassák ez Könyvetskét, 's úgy mennek más Ekklesiábann a' végre, hogy a' Szent Vatsforát fel vegyék: így fokkal idveffégeffebben élhetnek azzal. Más az, hogy távoly létek miatt, kéntelenitetven haza menni, meg nem várván a' dellyesti Predikátziót: tehát az úton is; vagy leg alább oda haza meg olvashattyák azt a' Predikatziót, mellyet *Tóldalekyl* ide tettem. Ebbül ki ki meg értheti, mire kötelezte magát a' Szent Vatsforával való élesbenn: és mi fog lenni már azö Tiszte, hátra való egész életébenn.

§. VI. *Harntadik Ok.*

De még több okaim is vóltak ezenn kívül: hogy tudniillik midön hat esztendőkkkel ez előtt, egyfzerfmind Predikátori hivatalt is vifeltem, és mind az előtt, mind azólta, az Urnak Szent Asztala mellett gyakran szolgáltam: akkor némelly jegyzéfeket tettem vólt, mellyeket töllem azólta fokann, és fokszor kértének. Illyetének vóltak fok Ifjú Predikátor Tanítványim, és másak is. Ezen kívül nem tsak némelly Vallásfunkonn levö Istenfélö külfö Emberek, hanem, a' mellyet minden kérkedés nélkül emlitek, még más töllünk külömbözö Vallásuak is kérték töllem a' végre, hogy azokból, valamelly epületet végyenek. Minthogy pedig azoknak a' Jegyzéfeeknek hol egyik, hol másfik darabját mondotam

tam el az Urnak Szent Asztala felett; hol pe-
 dig csak Rövid Summáját azoknak; tehát meg-
 szólítottak azok iránt, hogy közöllyem vélek
 tsekély Elmélkedésimet egéjzen. De mivel
 azok a' Jegyzések én nállam, sok dirib darab
 papiroskákonn vóltanak: nem lehetett ezzel,
 azö kéréseknek eleget tennem. Annakokaért
 azt, a' mit külömb külömb alkalmatosságok-
 kal, imide amoda jegyzettem: imé az ö ked-
 vekért 's hafznokért, kivált az Urnak Napjainn,
 egy kevés ürességem esvén, öszve szedegtettem,
 és ebben a' formábann le irtam, a' mint most
 olvashatod. A' gyertyát ugy is nem azért
 gyújtyák meg, hogy a' véka alá dugják: hanem
 hogy az Asztalra tégyék, hogy világosságot
 tartlón mind azoknak, valakik a' Házbann
 vagynak. Annak okaért, ha mi jó vagyon e'
 kis Munkábann, ha a' Kegyes Olvasó talál
 benne olyat valamit, a' mellyel az ö Hitét
 erőssitheti, az Istenhez, és a' Jésus Kristushoz
 valo szeretetét fel gyulaszthattya; a' melly az ö
 Szentléget, 's kegyességet nevelheti; Idvességét
 pedig segitheti: az, nem az enyim, hanem az
 Istené, és az ö Szent Lelkéé. Azokért tehát
 Te is vélem edgyütt az Ur Istennek adj illen-
 dö, és méltó háláadást. Hogy ha pedig a' kif-
 sebb *momentumu* dolgokbann, e' Szent dolog
 körül valami hiba esett, és a' dolgot nem szin-
 ten tö hegygyel találtam ez Könyvetskébenn:
 tehát meg kell vallanom, hogy ez a' fogyatko-
 zás az enyim, és errül botfánatot kérek az en
 Istenemtül. Mint hogy pedig ez, nem szant
 szan-

szandékból esett, ha mi ilyen talaltatik, hanem tudatlanfágból: reménlem, és hiszem is hogy az Irgalmas Ur Isten az ő irgalmasságából meg fogja bocsátani, és a' tudós, de kegyes Lelkek is meg engednek.

§. VII. *A' melly Tudomány itt elől adattatik, annak Igassága már ezelőtt másoktól is régen meg mutogattatott.*

Mindazonáltal, azt tökéletessen magammal el hittem, 's egeszszén azonn meg is nyugodtam, hogy az a' fő Tudomány, és Igasság, mellyet itt a' Szent Vaförárúl elől adtam, minden részben tökéletessen igaz. Ugyan is, ez nem egyéb. hanem az a' Szent Tudomány, mellyet a' mi Urunk Jéfus Kristus a' Szent Apostoloknak a' Szájában adott: mellyet a' Szent Apostolok magok is az Ujj Testámentomban meg irtak; és a' kereztyén első Ekklesiáknak is Doctorai az ő írásaikban emlekezetben hagytak. Meg mutatták ezt a' mi Tudósaink közül ALBERTINVS, FORBESIVS, DALLAEUS, CHAMIER, SCULTETUS, BASNAGIUS JAKAB, VERENFELS SAMUEL, és mások olly világossann, hogy már ma, minnekutánna ök az aratást el végezték, a' mai Tudósoknak, nem hagytak egyebet hátra, a' tarlozásnál. Ugy hogy már ma, az tudós BOSSVET, vagy NATALIS ALEXANDER faradtságos munkáját ez materiabann, tsak az tsudállya, a' ki az elébb említett Theologusink-

finknak írást, 's meg mutogatásait vagy soha nem latta, vagy olvasni nem akarta.

§. VIII. *Annak igazságát én is a' Kristus Szent Szavaiból, és tzellyéből mutatam meg.*

Én ugyan most, nem azonn igyekeztem, hogy a' mi Tudományunkat a' Szent Vatsora felül, vagy a' régi *Paterek* írásiból, vagy a' mi Ekklesiánk Doctrinak tanításiból, vagy a' magam eszéből, vagy valami előre bé szitt velekedésből magyarázzam meg: hanem leg inkább abban munkálkodtam, hogy a' Kristus maga tulajdon Szavaiból, a' Szent Apostolok tanításából, az Istennek beszédéből, a' *Kristusnak Tzellyéből*, hogy mi végre szerzette ezt a' Szent Vatsorát, mutogassam meg, és ellene mondhatatlanúl meg is bizonyítottam. Tavol légyen töllem, én senkit nem akarok tfábitani. Ugy szóllok mindeneknek, mint okosoknak; ám itéllye meg kiki a' mit mondok. Nem kívánom a' mi Ekklesiainknak fiaitúl is, hogy ökvaktábann tsak hidgyék a' mit mondok: hanem azt akarom, lássák meg ök is magok, azt mondgya e' nékiek a' Kristus a' Szent Vatsora felöl az Evangyéliombann, a' mit én, és a' mi Ekklesiánk mond. Egyébaránt a' Tudósbak kedvéért, azon Könyvetskémbenn, melyet MDCCLVben ez Titulus alatt irtam: *De perpetuitate Fidei Ecclesiae Reformatae in Doctrina Sacrae Eucharistiae*, meg mutogattam, hogy ingyen

ingyen sem ZVINGLIUS, vagy CALVINUS volt a' leg első az Ekklesiában, a' ki úgy tanított a' Szent Vátfarárúl, mint mi Reformatufok ma hiszünk, és tanítunk. El kezdvénn azért az Apostolok ideje után, a' második Száz Esztendőbéli Ekklesia Doctorinn JUSTINUS MARTIRONN, 's többeken forban, minden következő Századik esztendőben ki neveztem a' sok Ekklesia Doctorit, vagy Tanítóit, az Conciliumokat, Synodufokat egész ZVINGLIUSIG, OECOLAMPADIUSIG, CALVINUSIG kik voltak, a' kik úgy tanítottak, és hittének mint mi. Így tehát az Ekklesiái Historiábúl meg mutogattam, hogy az Anyaszentegyház, leg alább, annak jobb és nevezetesebb része, majd a' nyoltz századik esztendőig Krisztus Urunk születése után, úgy tanított mint mi. Azután is pedig, voltanak szakadatlanúl olly Doctorok, sőt Ekklesiák is, a' kik a' mi Tudományunkat hitték, vallották, szintén a' Reformátzió idejéig, melyet ZVINGLIUS és LUTHERUS kezdettek. Illyenek vóltanak a' *Waldensisek*, és *Albigensisek* 's mások. Még pedig ezenn Írásomban, azzal meg nem elégedtem, hogy az *Paterek*, régi Atyák, *Conciliumok* értelmét 's *sententiaját* feltégyem: hanem ama Tudos Frantzia Püspök BOSSVEIUS ki fogárait, meg rászogattam, és az ő el tekeréseit világosságra hoztam. Ugy hogy, az ő munkájában, mellynek ez a' Titulusa, *Historia Variationis Protestantium*, és a' melly könyvet a' Nagy-Szombati

bati Jesuiták is, olly véggel adtanak ki, hogy ezzel a' gyengébb Vallásunkon lévöket töreikben ejtsék, semmi sintsen olyan fö Ellenvetés az Ur Vaförája körül, a' mellyre eléggé meg nem feleltem volna. Es ugyan olly véggel irtam e' kis Deák munkát, hogy a' mi Szent Tudományunkat, mind a' BOSSVET, mind NATALIS ALEXANDER ellenvetései ellen, az Ekklesiái Historiából is meg mutafsam, és így a' mi gyengébb, de nemessebb elméjü Juhainkat, az el tévelyedéstül óltalmazam.

S. IX. *Az Ellenkezők tehát nem haragudhatnak méltánn, hogy mi inkább halgattynk a' Kristust, mint őket.*

Ha pedig a' Kristus is azt mondja a' Szent Vafóra felöl, a' mit a' mi Reformáta Ekklesiánk, és én is, ez Könyvetskébenn mondok: tehát minden szeretettel kérem, a' Tudós és Uri Atyafiakat, ne haragudjanak ezért mi reánk, hogy mi azt fogadjuk meg, a' mit az Atya Isten mind Keresztelő Szent Jánosnak, mind a' Szent Apostoloknak, mind a' Kristus halgatására ki ment Sidóknak parantsolt: *Ez az én Szerelmes Fiam, kibenn én meg engeszteltettem: ö TET HALGASSA'TOK.* Mat. III: 17. és XVII: 5. Meg botfáflanak hát, akármelley Fö Tudós Nagy Papi Rendü Tiszteletes Püspökök, és más Papok is, ha akkor és abbann a' dologbann, őket halgatni nem akarjuk, és lelkünk veszte-

fége alatt nem is halgathattynk, a' mikor mi Reformátusok az Isten beszédébül, az Evangyéliombul világossann láttuk, hogy *mást mond, és mást tanít a' Szent Vatsora felöl a' Kristus*; de ellenben *mást mondanak, és mást tanítanak ezek a' Tudós 's Tiszteletes Papok*. Ugyan is minékünk, egy Fő Mesterünk vagyon a' Kristus: Mat. XXIII: 8. illő azért, hogy mi is az ő Tanítványi EGYEDÜL TSAK ÖTET halgassuk. Mert jól tudgyák vélünk együtt az Ellenkező Atyafiak is, hogy ha az Angyal, vagy ha valamely Apostol, valamit mást hirdetne azonn kívül, a' mellyet minékünk hirdettek a' Kristus, és a' Szent Apostolok: *Azok az*. Gal. I: 8.

§. X. *Világos Okaink vagynak arra, miért hiszszük azt a' Tudományt, a' mellyet vallunk.*

Jól tudom ugyan, hogy az ellenkező Atyafiak, mingyárt ezt vetik a' szemünkre, mint valamely győzhetetlen erősséget: lám a' Kristus maga mondotta a' Kenyérrül: *Ez az én Testem*; a' Pohárrúl: *Ez az én Vérem*. De kérem a' Tiszteletes Tudós Ellenkező ket, kedvezzenek már valaha egyszer, mind magoknak; hogy hijjábann ne fáraszszák magokat; mind minékünk, hogy ne kéntelenítessünk ismét azt mondani, a' mit már sok ezerszer megmondottunk. Ugyan is, soha, sem a' Reformáta Ekkklésia, sem ennek egy Doctora sem tagadta

tagadta valaha, hogy a' Kríztus azon Szent Igéket ne mőndotta vőlna. Nem tagadja azt senki közzőlőnk, sem annak igazságáről egy is nem kételkedik. Mert mi el hiszszők, hogy a' tellyes Szent Irás, az Isten beszéde. De nem ez ám a' kérdés, mi közöttőnk, és az Ellenkezők között, vallyon mőndotta e' a' Kríztus a' Kenyéről: *Ez az én Testem*; hanem ez a' valóságos kérdés: *Mint kell érteni a' Kríztus Szent Szavait?* Ugy kell e' érteni, mint a' Rőmai Ház hiszi; vagy őgy, mint a' LUTHERANUS Atyafiak; vagy őgy; mint mi magyarázzuk és hiszszők? Miért hiszszők mi azt a' Tudományt, a' mellyet a' Szent Vátfora felől tanítunk, s vallunk? meg mőndgyuk ennek világos okait, azokat a' Világ eleibenn téfszők. Azért hiszszők, mert láttgyuk világossann, hogy a' mi értelmőnket magok a' Kríztusnak Szent Szavai nyilván mutattgyák, és a' Kríztusnak magának a' tzellyával és végével is, ez az Értelem, a' mellyet mi a' Kríztus Szavairől vallunk, tőkélletessen meg egyez. Lásd az XII dik Szakasztől fogva az XXX dikig.

§. XI. *Látvőnn mi az Okoknak világosságát, és meg győző erejét, más barátságáért nem hihetőnk.*

Mi annakokáért nem vakmerőfégből, nem is nagy és lelkőnk idveffégébenn álló ok nélkül, nem kötekedésnek okáért, nem is világi okért, vagy tekintetért hiszszők és vallyuk ezt

a' Tudományt, a' mellyet hiszünk és vallunk
 a' Szent Vátfora felöl: hanem azért, mert el
 hitettük magunkal, hogy azok az Okok, mel-
 lyekért mi ezt hiszszük, világosak, ellene
 mondhatatlan igazságok; úgy hogy ha ezek el-
 len valamit hinnénk: így vétkeznénk a' ma-
 gunk Lelki-esméreti ellen, vétkeznénk a' Kris-
 tus Szent Szavai, és tze'llya 's rendelése ellen:
 és így vétkeznénk kárhozatosann az Isten el-
 len. Ugy de az *idveffégnek dolgában, nem lehet
 ám más barátságáért valamit hinni.* Mert az
 Idveffég dolgábann, ha egyszer valaki más
 barátságáért el kárhozik: kitsoda téritheti
 meg az illy el kárhozott embernek a' kárát.
 Nints az égalatt olly Tsászár, vagy Király,
 nints olly Pap, Püspök, a' ki errül elégféges fel
 vállalást, *cautior* adhasson másnak, hogy ő fog
 ezért amazért Istennek felelni, ha az el kárho-
 zik. Mert *kinek kinek* közzülünk, és így mind
 a' Fő-Papoknak, Püspököknek, mind a' Ki-
 rályoknak *magokért kell a' Kristus ítélő széki előtt
 meg jelenni, s' számot adni, hogy KIKI el vegye
 annak jutalmát, a' mit ez Tesfibenn tselekedett jót,
 avagy gonoszt.* 2 Kor. V: 10. és Rom. XIV:
 10. 12. 13. Ezzel mindazonáltal éppen nem
 azt akarom mondani, hogy a' kik mi töllünk
 különböző értelebenn vagynak a' Szent
 Vátfora felöl: azok el kárhoznak. Távol lé-
 gyen töllem az illy irgalmatlan ítélet tétel. *Az
 Ur Isten a' BIRÓ!* Sólt. L: 6. övé az ítélet té-
 tel is. En szolga lévén, más Szolga-társomat
 nem kárhoztatom. Vagyon Törvény, a' melly
 által

által kiki közüllünk meg íteltetik. Jak. II: 12.
 13. Sőt ha ki nem hiszi, és bé nem vészi a'
 Kristus beszédit, arrúl azt mondja az Ur: *Va-
 gyon ki kárhoztassa azt; a' Beszéd mellyet én szölli-
 tam, az itéli meg azt, amaz utolsó napon.* Jan.
 XII: 48. Hanem én szöllok tsak mi magunk-
 rúl Reformátusokrúl, hogy mi, minekutánna
 az Isten Beszédébül, és a' Kristus Szavaibül, 's
 a' Szent Apostolok tanításábül világossan, és
 bizonyossan tudjuk, *mi a' Kristus Szent Szavai-
 nak az igaz értelme? és mit kell azok szerént hin-
 nünk, és vallanunk?* tehát mi, más baráttfá-
 gáért külömben nem hihetünk, ha tsak kár-
 hozatossan nem akarunk vétkezni, mind az
 Isten beszéde, mind a' magunk Lelki-esmérete
 ellen.

§. XII. *Helytelenül haragusznaak reánk az Ellen-
 kezök a' mi Tudományunkért, a' régibb Atyák
 nem úgy tselekedtek az Ellenkezökkel.*

Mind ezekbül világossan láthattják az Ellen-
 kezö Atyafiak, hogy mi azért hiszszük azt, a'
 mit a' Szent Vatsora felöl vallunk: mert an-
 nak *igáffágárúl*, Lelkünk - esméretibenn meg
 győzettettünk. Örömeft el hinnénk mi az ő tu-
 dományokat igaznak lenni, ha el hihetnénk: az
 az ha annak igáffágárúl meg győzettethetnénk:
 de ez lehetetlen. Ők el hitették magokkal,
 hogy mi *Tévelygünk*: de mi bizonyossan tudjuk
 az Isten beszédébül, hogy ők tévelyedtenek
 itt el az Igáffágtúl. Mi lehet már nagyobb
 B 3 ke-

kegyetlenség, mint valakinek azért haragudni másra, hogy ez attúl valo *félelem* miatt, hogy az Isten meg bünteti ötet, ha ellenkezöt hiszen azzal; a' mit tud igaznak lenni: tehát nem meri Lelki-esméreti ellen azt mondani, hogy ö Igaznak hiszi azt a' tudományt; a' mellyet mindazonáltal tud az Isten beszédébül, hogy *Tévelygés?* Magok a' Keresztyén Fejedelmek sem kívánhatták azt, hogy az ö Jobbágyaik, inkább *féllyenek* ö töllök, mint az Istentül. Ugy de mi Református Keresztyének, attúl tartunk, söt valósággal attúl *is félünk*, hogy az Isten meg büntet bennünket, ha azzal ellenkező Tudományt hiszünk a' Szent Vatsora felöl, a' mellyet mindazáltal az ö Szent Beszédébül, bizonnyal tudunk, hogy egyedül igaz. Még is azt mondom tehát egyszer, ne haragudjanak reánk az Ellenkező Atyafiak azért, ha mi azt nem hihettyük, a' mit ök mindazonáltal igaznak tartanak. Kövessék inkább ök is mi vélünk együtt, a' Szent OPTATUS Milevitánumi Püspök példáját; a' ki így irt CCC LXXdik esztendő tájbann a' tévelygő Donatista PARMENIANUSNAK: *Sed facessat ex utraque parte praesumptio: nullus nostrum humano iudicio alterum damnet. Dei est nosse Reum: illius ferre sententiam.* „ De mind a' két részrül „ tegyük le a' magunk felöl való jó vélekedést: „ egyikünk se kárhoztassa a' másikat, emberi „ ítélet-tétellel. Az Isten dolga az, hogy „ tudja, kitsoda a' helyessen vádolt bünös; ö „ mondhat egyedül sententziat. *Optatus de Schismate*

mate Donatistarum Lib. IV. §. I. pag. m. 71. ex edit. Ell. Du Pin. Vagy a' mit még fokkal világossabban ki tett, az Eretnek ARIUS Tudományával meg vesztegettetett Gothufokrúl, és Vandalufokrúl ama sok idejebéli Püspököket is oktató, Massiliai Presbyter, SALVIANVS, a' CCCCXLdik esztendő tájbann: *Haeretici ergo sunt: sed non scientes. Denique apud nos sunt Haeretici: apud se non sunt. Nam in tantum se Catholicos judicant, ut nos ipsos, titulo haereticae adpellationis infament. Quod ergo illi nobis sunt; & hoc nos illis --- Veritas apud nos est: sed illi apud se esse praesumunt --- Errant ergo: sed bono animo errant: non odio, sed adfectu Dei: honorare se Dominum atque amare credentes --- Qualiter pro hoc ipso falsae opinionis errore, in die iudicii puniendi sint: nullus potest scire, nisi JUDEX.* De Gubernat. Dei. Lib. V. pag. 150. 151. ex edit. Paris. P. Pitboei. „ Eretnekek annako-
 „ káért: de nem tudva. Azomban mi elöt-
 „ tünk Eretnekek: de nem magok előtt.
 „ Mert annyira Katolikusoknak itélik mago-
 „ kat; hogy minket Eretnekek nevével gya-
 „ láznak. Az igasság mi nállunk vagyon: de
 „ ök úgy tartják hogy ö nállok vagyon. Té-
 „ velyegnek tehát: de jó indulatból tévelyeg-
 „ nek: nem gyűlölségből, hanem az Isten-
 „ hez való jó indulatból: azt hivénn, hogy
 „ ök az Istent szeretik, és tisztelik. Ezert
 „ az ö hamis vélekedéseknek tevelygéséért, az
 „ utólsó ítélet napján, miképen fognak meg
 „ büntettetni; azt senki nem tudja; hanem
 „ csak egyedül maga a' BIRO.

§. XIII, *Ugyan is mi sem hittül elszakadtak, sem Eretnekek nem vagyunk.*

Az ugyan világos előttünk, hogy kivált a' Római Ház, minket az Ekklesiátúl elszakadtaknak, sőt Eretnekeknek tart. De mi tudjuk, hogy a' Kristus és a' Szent Apostolok tudományát hiszizük, és vallyuk: és így Eretnekek sem vagyunk. Ez kis Munkának első Tanításábann, én is másokkal együtt elég világossann meg mutattam: *Mitsoda a' Kristus Szent Szavainak értelme*, mellyeket a' Szent Vatsora szerzésekor a' kenyérrül és Borrül mondott: még pedig igyekeztem ezt meg mutatni, kivált magának az Ur Jéfusnak Szent Szavaibúl. Lásd a' XIIIdik Szakasztúl fogva, a' XXXIdik Szakaszig. Es az én Első Tanításomnak ez vala a' Különös tzellya és vége, hogy a' mi Tanítványinkat meg tanítsam arra; a' Kristus ezenn Szent Szavainak: *Ez az én Testem, Ez az én Vérem, mitsoda az Ertelme?* De azt is egyszersemind világossann meg magyaráztam: *Mi végre szerzette a' Kristus a' Szent Vatsorát, és nekünk is, mi végre kell azzal élnünk.* Ezen kívül azt is elől adtam rövidedenn: *Mitsoda készületbenn kell akkor találtatnunk; a' midőn az Urnak Szent Asztalához járúlunk?* Hogyha azért, az a' Tudomány, mellyet mi a' Szent Vatsorárül hiszünk, és vallunk; a' Kristus maga Tudománya, és értelme: így kéttfég kívül sem Hittül-szakadtak, sem eretnekek nem vagyunk.

§. XIV.

§. XIV. *A' második Tanítás miről vagyon?*

A' második Tanítást tettem a' magunk illendő meg próbálásárúl. Itten bőven, és egész kiterjedéssel azt mutattam meg: *Mitsoda készületbenn kell akkor találatnunk, a' mikor a' Szent Vatsorát fel veszzük.* Mint hogy pedig, a' mi Magyar Ékklésiánkban nem szokás, hogy a' Szent Vatsorát meg előző Szombatonn estve, készítő Prédikáció tartasson, és ahöz intézetett Könyörgés; a' mint ez Helvétziában gyakoroltatik: tehát hasznossan tselekedne az az Ifju Predikátor, a' ki egyik alkalmatossággal, az előtt való Péntekenn, vagy az Uri Szent Vatsorája előtt való Prédikációban, ilyen formán magyarázná meg a' Szent Vatsora felől való Tudományt: a' mint én az első Tanításban tselekedtem. Más alkalmatossággal pedig Prédikációt tehetne; a' magunk illendő meg Probálásárúl, az Apostolnak ama Szavaibúl: *Próbállya meg azért minden ember önnön magát 'sát.* Ha ezt tselekedné a' Lelki Pásztor: a' Szent Asztal felett való hoszszas tanítást el távoztathatná, és rövid Intő, és serkentő Elmélkedéssel, a' Híveknek, aző érettek meg Hólt Krístusban való Hiteket, Szereteteiket, 's buzgóágokat fel gerjeszthetné, főt ugyan meg gyullaszthatná a' Krístushoz, a' mi Felebarátinkhoz is, a' kikért szintén úgy, mint mi érettünk meg hólt a' Krístus. Midőn pedig ez Könyvetskét, két Tanításokra szakasztottam: éppen nem olly véggel tseleked-

tem, mintha ezzel, példát akartam volna arra adni, hogy illy hofszan predikállyon a' Pap az Asztal felett. Mert ha ki ezt tselekedné; éppen viszsa élne az idővel, és a' kegyes Lelkeknek, a' kik már jól értik a' Szent Vatsora felöl való Tudományt, az ő buzgófagokbann akadályt szerezne, 's ezeknek békefféges türesekkel viszsa élne. Tselekedtem tehát, kivált az Arva Ekklesiákban lakó Kegyes Lelkekért. Ezek oda haza, Elő Tanító nélkül léven, ol vashattyák a' magok házaiknal, vagy másokkal olvastathattyák, 's magokat fegethetik.

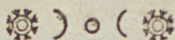
§. XV. *A' Szent Asztal felett miért nem kell elmúlatni mi nálunk az rovid Tanitást?*

E'n ugyan azt tartom, nem akkor kellene a' kerefsztyén embernek, a' Szent Vatsora felöl való Tudományt tanulni, mikor már éppen a' Szent Vatsorát fel akarja venni; hanem már ez előtt, azt jól kellene tudni. De mivel a' mi Magyar Ekklesiáinkbann, felette nagy számmal vagynak a' Tudatlanok; még is a' tilalom ellen is, a' Szent Vatsorához mernek járúlni: tehát felette nagy hiba volna, ha a' Lelki-Pásztor elmúlatná akkor is ezeket rövidedenn oktatni arról: Mitsoda a' Szent Vatsora? Mi végre szerzette a' Krisztus? Mi végre kell nekünk azzal élnünk? Mint kell az embernek magát meg próbálni, méltó Vendég leszen e' ő, vagy méltatlan, ha most a' Szent Va-

Vatsorát fel vészi? Ugyan is mivel ilyenkor, mikor az emberek Ur Vatsorájával élnek, csak ugyan nagyobb figyelmétefféggel szoktak lenni, és inkább rendben szedik a' magok gondolatikat, mint mátszszor: tehát azt lehet, itél-
ni, hogy ha mi ilyenkor mondódik a' Lelki-
Pásztortúl; azt inkább meg is tartyák.

§. XVI. *Mitsoda véggel tétetett ide hátúl egy
Prédikátzió?*

Végezetre, ez ket Tanitáfim mellé ide tet-
tem *Töldalékúl* azonn Prédikátziómat is, a' melly-
ben meg mutattam, mire kötelezi a' Szent
Vatforával való élés a' Keresztyén embert, mind
azonn a' Naponn, mind hátra lévő egész éle-
tébenn. Mert ez a' dolog, sokaknál mi elöt-
tünk, csak nem esméretlen. A' mit én itt egy
Prédikátzióbann elöl adtam: azt egész könyv-
benn mutogatta meg, ama kegyes Basileai
Frantzia Pap OSTERVALD JA'NOS. Azonn
könyvnek Titulussa ez: *Devoires des Commu-
nians*. Majd tiz éiztendeje már, hogy e' köny-
vetskét Magyar nyelvre fordítottam. Nem
külömben a' WERENFELS SAMUEI, Basi-
leai Fő Theologus *Dissertatzióját* is, mellyet
irt Urunknak ezen Szavaira: *Ez az én Testem*,
már több hat éiztendejénél, hogy Magyarra
fordítottam, és sok jegyzésekkel is meg bő-
vittem. Ezekbenn a' Jegyzésekben külö-
nösen fel vettem, ama Tudós Kassai Professor
és Jéfuíta KAPRINAI ISTVANNAK már ő tül-
lök, sok százszor élöl hozott Eröflégeit, mel-
lyeket ez titulus alatt adott ki: UR-NAPI
Bl.

BIZONYITAS Kassán, 1755dik Esztendőbenn. in 8vo. 7. arkufon. En ezeket meg rázogattam, és reájok egyenes Feleletet is adtam. Ebben az egybenn dítféretes dolgot tfelekedett a' Tudós Jéfuita, hogy ennek a' buzgó Szerzetnek szokása ellen, betsülettel, és tisztességgel kivánt irni, és a' káromló 's mérges vagdalodzó beszédektől igyekezte magát meg tartóztatni. De ez a' munkám is, több Irásim között hever: és talám nem egyéb, hanem a' többiveledgyütt a' molyoknak eledele fog lenni. Hadgyanak hát békét minékünk, Vallásfunkon lévő némelly Fő Rendeink, és szünnyeknek meg azzal vádolni; hogy mi a' *Talantomot*, a' *mellyet vettünk az Urtil, el álluk*. Sötinkább, vallyon nem azokra illik e' ez a' panasz, a' kiknek az Isten bővetskébben adott e' Világi jókbann részt: de ezt for paloták építésére, liberias tselédre, pompás öltözetre haszontalan költik. Söt óh fájdalom! Vajha sokann a' Szent végre adott, de költfön fel kért Szent alamisnát ne tékozlanák ilyen végekre. Melly kevesen vagynak, a' kik azt gondolóra vennék, hogy jó Könyvek nyomtatására, Professorok tartására, Theologus Deákok tanittatására, 's a' többi, *Fundatziót* kellene tenni. Ugy de az illy eszközők által tartották meg az Anglusok az Igaz Vallást magok között, azokbann a' nehéz időkbenn is, mikor a' Római Ház, tsaknem ismét el nyomá közöttök az Evangyéliom Vilagát CAROLUS I. JACOBUS II. Királyok alatt, 's ő utánok is egy darabig. Nintsen a' mi Tudósainknak, semmi

mi *Praebendájok*, *Canonicatusok*, 's *Püspökség Jószágai* 's a' t'; mellynek valamelly részét, a' jó Könyvek ki adására is fordithatnák. Okosabbak valának a' miéinknél e' részben, Helvetziában is a' *Tigurumiak*, és *Basileiak*; ő nállok, ma is meg vagynak a' *Canonicatusok* 's *Canonicusok* is. Ki gondolkozott az illy hasznos eszközökrül, a' mi Magyar Fő Rendeink között, még a' régibb időkben is; a' mikor a' Grófok, Bárók, nagyobb részén Vallásunkon valók valának, és a' dolog is könnyebben meg lehetett vala? De az akkori időkben, mind a' mi Papi Renden levő Elöljáróink, mind a' külföld-Urak, ebben nagyot hibáztak, hogy el akarván távoztatni, a' Romai *Clerusnak* szemében tünő hibáit: tehát magok, más *extremumban* hibában estenek. Ugyan is sokann azt gondolták közzüllök, hogy az Egyházi Szolgáknak, vagy Lelki Pásztoroknak ma, a' szépen virágzó, 's jól el rendelt Ekklesiákban is, olly nyomorúlt 's el vettetett állapotban, 's olly Szegénységgel küszködöknek kell lenni: mint a mitsodás állapotok vala a' Szent Apostoloknak, a' Pogányok között. Azt tartották sokann, hogy az éppen lehetetlen dolog, hogy valaki, nagy Theologus is legyen: de még is nagy *Statistá* lehessen, és a' Világi dolgokhoz is, hozzá szólhasson. De ha ki ma illy helytelen veledésben vagyon: azt a' szemmel látott példák, eléggé meg táfolhattyák. Mert hogy most az Angliai Ekklesiát ne említettém, a' hol az Ersekek, 's Püspökök a' nagy *Parlamentum* Tanátsnak Fő Tagjai: csak azt emlitem, hogy

az

az Hollandiai *Ordók* BASNAGE JAKABOT, ki *Rotterodami* Pap, 's fő Theologus vala, éppen nem tartották szégyennek, hogy *Hágában* vigyék, 's ott esztendőnként való jeles fizetést, *penziót* adjanak néki, tsak azért, hogy a' *Respublica* nehéz dolgaibann, az ő hasznos és bölts Tanátsáival élhellenek, ezen most folyo Századik esztendőnek az eleinn. Lásd *Lexicon Basileense Iselianum Supplement. Tom. I. pag. m. 394.*

Ugyan is a' Szent Apostol, vallyon tsak a' Parasztt, vagy Mester embereknek irta e' azt, nem pedig a' Fejedelmek, Grófok, Bárók, és Fő Nemesi Uraknak is, a' mi vagyon Gal. VI: 6. *Az olyan ember, a' ki tanittatik (az Evangyéliomra) közöllye minden javait azzal, a' kitől tanittatik.* Ismét I Kor. VIII: 13. 14. *Avagy nem tudjátok e', hogy a' kik a' Szent dolgok körül munkálkodnak; a' Szent helyből élnek? Ekképpen rendelte az Ur is azoknak, a' kik az Evangyéliomot predikállyák, hogy az Evangyéliomból éllyenek.* Jól tudom ugyan a' Szent BERNARD helyes panaszát, hogy az *Ekklésia Leány*a, meg ette az *Annyát*, az az, a' Papoknak való gazdag *Alamifnálkodás.* De ki ki tudja, hogy nagy gorbafág vólna valakitől, ha azért nem akarna viselni femmi ruhát, 's tsak mezitelen akarna járni, hogy némelly ruhákban bujálkodó emberek, tiszta szköfiomból szövetik a' ruhájokat. Itten, kivált az Anglusok, okosan választották a' közép utat. Ugy de a' mi Papjaink közzül, fok éhbel halna meg, ha tsak a' kezét is a' villára, 's eke szarvára is nem vetné. Holott pedig ma, a' Lelki Pásztorok közzül,

az Evangyéliom predikállására, senki nem veszi a' Szent Léleknek, olly rend kívül való ajándékát, mint régentenn a' Szent Apostolok vették. Sokat kell ma azért, olvasni, különösen elmélkédni, irni, fok jó drága arrú könyveket a végre szerezni 's a' t', hogy valaki az ő Szent Hivatalának illendöképpen meg felelhessen. De mi nállunk, fokann talám Eretnekségnek tartanak azt, ha egy Papnak, vagy más Egyházi-Személynek *Praebendájából* két vagy három ezer forint jövedelme volna eszten-dönként. E' pedig kivált abból esik meg, hogy fokann, még a' Tudóssabbak is, az Ekklélia igazgatását, a' Biblia után, nem a' való-fágos kútfejekből tanúllyak: akarom monda-ni, nem az régi Ekklésiának Doctorainak tulajdon írásokból; nem az Ekklésiai Históriát meg Iróknak Könyveikből; nem a' Synodusok 's Conciliumokból tanúllyak: hanem tsak néhánykor valami soványrövid summákból, *Compendiumokból*, vagy az ő Preceptoriknak diktálásából. Söt hányszor lehet ollyakat találni, hogy fő Theologusoknak tartják magokat, 's azok is: de az Ekklésiai Históriához, 's egyéb ide tartozó Disciplinákhoz, a' mitfodás a' Jus Naturae & Publicum keveset értenek. Innen osz-tán a' következik, hogy mihelyt az illy külömben Tudós emberek, más materiához szóllanak, úgy mint az Ekklélia igazgatásához, ennek bé-keffége, 's előmenetelének eszközeihez: tehát felette sületlen tanácsokat adnak. Nem is lehet külömbenn. Mert a' ki a' Historiákból nem tudja, mi, és mint esett ő előtt; a' mint QVIN-TILIA-

TILIANUS itél: az mindenkor gyermek. De most elég légyen ez eddig: mert talám fokot is találék mondani.

§. XVII. *Az Olvasóért ahítatos Kivánság.*

Vedd kedvessen azért töllem ez kis Munkátskát, Kegyes Olvasó, és ély vele hasznoffan Lelked idveffégeré. Mutató Táblát azért nem tsináltam, mivel a' Könyv kistiny: más az, hogy minden Szakasznak a' Summáját eleibenn irtani. Adgya pedig ama Világosságoknak Attya, hogy *jussunk minnyájan az HITNEK, és az Isten Fiának esméretinek EGTSEGERE - - - hogy ide s' tova ne bányataffunk a' Tudománynak, akármelly szele által; az embereknek álnokságok által: hanem az Igasságot követvén szeretetbenn, nevelkedgyünk a' Krisztusbann.* Efes. IV: 13-16. A' pedig, a' ki minékünk fő Doktorunk, főt kezefünk, és közbenjárónk is az UR JESUS, az, a' ki úgy szeretett minket, hogy Szent Testét a' gyalazatos kereiztfára adta, Szent Vérért pedig ki ontotta; és így meg is Hólt mi érettünk; tselekedje, hogy a' kik ez könyvetskét, az Igasságot szerető és kerető szível olvasfák; azok az Igasságot világossann meg is értheffék, és az ő Meg-töretett Szent Testének, 's ki ontott drága Szent Vérének, és így az ő Halálának hasznait, Szivekbenn és Lelkekbenn is érezheffék. Tselekedje ez a' Fő-tanító Mester, hogy mind azok, valakik a' Szent Vaforábann keretik a' Krisztust, azért, hogy ötöt ott meg lellyék és meg ölellyék, sőt, hogy az ő Sz. Afztalánal egyék azt a' kenyeret, melly az ő Teste; még pedig az a' Teste, a' mellyet ő adott a' Világ életéért: mind azok a' Kegyes Lelkek, meg is talállják a' Krisztust, *meg pedig azt a' Krisztust, a' ki meg feszitetett.* Mert így léfzen az, hogy valakik e' meg sebesitetett, meg feszitetett, meg Hólt Krisztust, Igaz Hittel bé véfzik, és a' Szent Jegyekbenn, 's Zálogokbann is egyszers mind véfzik; mindazok, az ő Halálának, mint *egyetlen egy engesztelő Aldozatnak ereje által, bizonyoffan el véfzik az ő bűneiknek botfánattyát is; főt jövendöbenn el véfzik az ő Hiteknek végét is, az ő Lelkeiknek Idveffégét.* Amen. Irram Debretzenbenn, Karátson Havának xxvi. Vagyis Szent István Napjann. MDCCLXdik esztendöbenn. H. I. Dr. és Profess. Mária.

A. Ω.

A Z Ú R I

SZENT VATSORÁNAK

KISZOLGÁLTATÁSÁNAK, ÉS A' KENYÉR

ÉS A' BOR MEG-SZENTELESE-

NEK RENDI, ÉS MÓDGYA.

A' Predikállást, és Könyörgést, 's a' Szegények ki hirdettetését véghez vivén; így szól a' Lelki Páfztor a' Gyülekezetnek a' Predikáló - Székbül:

§. *Azokhoz intés, kik a' Szent Asztalhoz akarnak menni.*

Igéretet tettünk vala Atyámfiai, az el múlt Urnak napján arról, hogy ha a' nagy kegyelmű Ur Isten, e' Szent Napra életben, és egészségben juttat bennünket: az Urnak Asztalát ti közöt-

C

közöttetek meg fogjuk teríteni. Imé a' nagy kegyelmű Ur Isten, nem nézvén a' mi közönféges, és magános bűneinket, e' Szent Napra bennünket fel virrasztott: úgy hogy ő előtte meg jelenhettünk, az ő Szent Házában e' végre, hogy ő előtte szolgálnánk. Mi is azért a' mint láttjátok, az Urnak Asztalát ti előttek meg terítettük; hogy hívjuk e' Lelki Szent Vendégfőgre mind azokat, valakik meg fáradtanak, hogy meg könnyebbitessenek; a' kik éheznek, és szómjúhozna, hogy meg elégtessenek az Ur Jánosnak Asztaláról: a' melyet készítet, a' még tőrő, és ő benne hívő Lelkeknek, a' végre, hogy vegyék bűneiknek botfánattyát, és végyenek részt a' meg szenteltettek között. Hogyha azért meg békéltettek Istennel, a' ti Lelketek-esméretével, és a' ti Felebarátitokkal, 's magatokat illendőképpen el készítettétek, hogy az Ur Asztalánál meg jelenhettek: jelen vagyon a' jó alkalmatosság, hogy a' ti Lelketeknek idveffégét keressétek, bűneiteknek botfánattyát vegyétek, és az Ur Asztalának vendégi légyetek. A' mely Szent Vendégfőgre, mi is titeket az Ur János Szent nevében hívunk, hogy itt az Ur előtt meg jelennyetek, és e' Szent alkalmatosságot el ne mulassátok. De minekelőtte az Urnak Szent Asztalához járúlnánk; minthogy minnyájan bűnösök vagyunk, és az Isten ellen sokszor vétkeztünk: szükség, hogy a' mi bűneinkről az Isten, és a' Szent Angyalok előtt vallást tégyünk, és azoknak botfánattyát az Isten-

Istentől kérjük. Jertek azért borúllyunk le, és meg alázván magunkat a' földnek poráig, mondjuk egy szívvvel, és szájjal, ezen Pœnitentzia tartó Könyörgésünket:

§. *A' Pœnitentzia tartó Könyörgés, avagy Gyónás.*

Örök mindenható Felsőges Úr Isten! én szegény meg nyomorodott bünös ember, vallást tészek te Szent Felsőged előtt arrúl, hogy én tégedet meg bántottalak sok fertelmes büneimmel: úgymint gonosz gondolatimmal, indulatimmal, gonosz szómmal, szándékommal, gonosz tselekedetimmal, látásommal, hallásommal, irigységgel, mordfággal, szitkos, átkos vóltommal, harag-tartásommal, hittemnek szükkégtelen, sőt hamissan való mondásával; te Szent Parantsolatidat meg nem tartásommal; felebarátimhoz való engedetlenségemmel, szeretetlenségemmel, és gyűlölségemmel, a' te Szent ajándékiddal való gonoszúl élésemmel; Keresztyéni tisztemben, és hivatalomban restes el járásommal. Ezekkel, és ezekhez hasonló több megszámlálhatatlan sok titkos, és nyilván való vétkeimmal, Tégedet én Istenemet meg bántottalak; méltó haragra, és bosszúállásra fel inditottalak. De mivel egyedül tsak Te vagy, a' meg téré bünösökön könyörülő Isten: annakokáért alázatosfággal könyörgök Isteni Szent Felsőgednek, hogy a' te igaz igéreted szerint; mellyben azt fogadtad minékünk, hogy valamelly órában a' bünös-

ember Te hozzád felkiáltand; meg halgatod ötet, és az ő álnokságiról többé meg nem emlékezel (Ezek. XXXIII: 11. 14. 15. 16.) botfásd meg az en bűneimet én Istenem, a' te Szerelmes Szent Fiadnak az Ur Jéhus Kristusnak vére hullásáért, mosd el az én bűneimnek rúttfágát; ártatlanfágával fedezd el vétkeimnek fertelmét. Teremts Uj-szivet, Lelket, Ur Isten én bennem; és az Szent Lélek Ur Istent ne vedd el én tölem: de főt inkább részeltess a' Szent Lélek Istennek ajándékiban, és szentelly meg Lelkemben, testemben, hogy lehessék ez órábann méltó Vendég, a' Te Szerelmes Szent Fiadnak Afztalánal, és részefülhessék azokban a' jókban, mellyeket az ő testének töredelmefégével, 's Vérenek hullásával, 's Halálával szerzett, hogy tiszta, szent, és ártatlan életet élvén, holtom után mehessék bé a' bódogságba, mellybenn élsz és uralkodol a' Te Szent Fiaddal a' Szent Léleknek egységében mind örökké. *Amen. Mi Atyánk ki vagy 's a' t'.*

§. *A' Vallás-tétel a' Hitről.*

(Jegyezd meg, hogy a' külfő Országi Ekklesiákban, a' *Hiszek egy Istent* is el szokta mondani az egész Gyülekezet: főt némelly Magyar Országi Ekklesiák is: és ezt jól is tselekezzik, mert az a' meg esmértető Jegye, *Symbolumá* a' Keresztyén embernek, hogy ő *Mit hiszen, és vall mint Keresztyén?* azután vagyon a' fel óldozás. Így tselekezzik a' Tiszántúl lévő Superintendentia is). Mi-

Minekelötte Szerelmefim az Urbann, az Urnak Szent Afztalához járúlnátok, hogy a' ti Hitetek és Vallás-tételek, nyilván való légyen az Isten, a' Szent Angyalok, és a' Gyülekezet előtt is: imé ez három kérdéseket téfzem fel, mellyekre kiki, jó Lelki esmérettel meg feleljen, és azt mondja: *En hiszem és vallom. Mert szívvel hiszünk az igasságra; szájjal részünk pedig Vallást az Idvességre.* Így tanit benünket a' Szent Apostol, Rom. X: 10.

Először, azt kérdem ti tölletek: Hiszitek e', hogy az Isten az első embert Adámot igasságban, és szentségben, ártatlanságban teremtette vólt; de az ördögnek tsalárdfága miatt, és a' maga hijjában való okoskodása miatt, abbúl ki eslett: és így mind magát, mind minket ö maradékit, örök halálban és kárhozatban ejtettvólt?

Felelet: E'n hiszem, és vallom.

Másodszor: Hiszitek e' hogy az Atya Isten, Szent Fiát az U'r Jésumt, a' testben ti érettek el botfátotta, és annak a' magas Keresztfánn *Egyszer való aldozattyával*, a' bünt, halált, ördögöt, poklot, kárhozatot úgy meg rontotta, erejét és hatalmát úgy el vette, hogy azok többé tinéktek kárhozatotokra nem árthatnak?

Felelet: En hiszem, és vallom.

Harmadszor: Hiszitek e', hogy e' halandó életnek utánna fel támasztya Isten a' ti halandó testeteket, a' porból, és bé viszen titeket Lelkestül testestül az örök bődöglágban?

Felelet: E'n hiszem és vallom. Láfd a' mi vagon Mark. IX: 24. mellyet fokszor fokan el mondhatunk: *Hiszek Uram: de légy segítségül az én bihetetlenségemnek.*

Mikor a' Gyülekezet ezekre meg felelt: akkor a' Lelki Pásztor így szól:

(*Absolutio Confitentium & Poenitentium.*)

§. A' fel-öldozás.

E'n is azért, az én Uramnak a' Jépus Krisztusnak, méltatlan de Rendés hivatalú Szolgája léven, e' ti Hitetek, Vallás-tételtek, és meg Téréstek szerént, azzal a' hatalommal, mellyet vettem az Ur Jépus Kristustól a' Szent Apostolokkal, és a' több Rendés Egy-házi-Szolgákkal egyetemben, meg botfátom a' ti büneiteket: hirdetvén tinéktek büneiteknek botfánattyát, és az örök életet; mellyet meg ád az Atya Ur Isten, az ő ingyen való kegyelméből, minden igazán Hivöknek, tinéktek is, Szent Fláért a' Jépus Kristusért, a' Szent Léleknek munkálkodása által. *Amen.*

§. Az

§. *Az áldás.*

Bé-rekésztés. Mindezeknek utánna: A' mi Urunk Jésus Kristusnak kegyelme, légyen és maradjon ti véletek Hivek, mátol fogva mind örökké. *Amen.*

Vagy így: A' Békeffégnek Istene, szentellyen meg titeket Hivek egézlen, hogy a' ti elméitek épségben, lelketek, és testetek ártatlanfágban tartassanak meg, a' mi Urunk Jésus Kristusnak ditsösséges el jövetelének nagy napjára. *Amen.*

Azutánn le jön a' Lelki Pásztor, a' Prédikáló Székbül, és az Urnak meg teritetett Afzta-lához mégyen, 's így imádkozik.

§. *A' Segittségre való Hívás.*

A' mi segedelmünk, légyen Atyának, Fiúnak, és Szent Lélek Istennek nevében. *Amen.*

Ezt el végezven így szól a' Sz. Gyülekezetnek:

§. *A' Kenyér és Bor meg-szentelése az Ige által.*

Minémü Igékkal szerzette, és mint rendelte a' mi Urunk Jésus Kristus e' Szentféges Vég-Vatforát: meg irták azt a' Szent Evangyéliták Szent Máté, Szent Márk, Szent Lukáts, de bővebben meg írta az Apostol Szent Pál 1 Kor. XI, 23--30. a' holott így szól:

En az Ur^tül vettem, mellyet tinektek előtökben is adtam, hogy az Ur J^esus, azon északán, a' mellyen el ar^uratott (kézben adattatott παραδιδото) vette a' kenyeret, és hálákat adván meg törté, és azt mondotta: Vegyétek, egyétek ez az én Testem, melly tiérettetek meg törtetik, ezt tselekedjétek az én emlékezetemre. Hasonlóképpen a' Pohárt is vette minekutánna vatsoráltanak volna, ezt mondván: Ez a' Pohár, amaz Ujj Testamentom az én Véremben; ezt tselekedjétek az én emlékezetemre. Mert valamennyiszter ejénditek e' Kenyeret, és ijándjátok a' Pohárt, az Urnak Halálát hirdessétek, a' mig el jövénd. Azért valaki ejendi e' Kenyeret, és ijándja az Urnak Pohárát méltatlanúl: vétkezik az Ur Teste, és Vére ellen.

Minekutánna így meg irta az Apostol a' Szent Vatsorának ízerzését; azután imé ez Intést téski hozzája:

Próbállya meg azért minden ember magát, és úgy egyék abból a' Kenyérből, és úgy igyék abból a' Pohárból. Mert a' ki eszik, és iszik méltatlanúl; kárhozatot eszik, és iszik magának, hogy meg ueni betsülli az Urnak Testét.

ELSŐ TANITÁS A' SZENT VA- TSORÁNAK IGAZ ÉRTELMÉRÜL.

§. *A' Kristus és az Apostol Szavai, meg szentelő,
de nem Természet - Változtató Igék.*

A' melly beszédeket hallottatok el olvasatni, a' Szent Pál szavaiból, ezekről tsak azt jegyzem meg közönségeffen Atyámfiai, hogy ezek *meg szentelő Igék*, a' mellyek a' Kristus rendeléséből, azt a' közönséges Kenyeret és Bort, a' melly ide hozatott, és az Urnak Afztalára fel-téetett, meg szentelik, a' végre, hogy ezek légyenek alkalmatosok arra, hogy a' Kristus Testét, és Véré, mint Jegy és Zálog, mint Petsét minékünk *igazán előnkben adják*. Ugy hogy minekutánna a' Rendes Egyházi Szolga ezeket el mondja, már e' többé nem olyan közönséges Kenyér és Bor, mint a' mi házainknál lévő eledelek: hanem ezek arra a' *Méltóságra* emeltettek, hogy a' Kristus Testét és Véré, minékünk nem tsak ki ábrázolják, hanem *Záloga, petséttye, és Sacramentuma* (Symboluma) is légyenek mi nállunk, és minékünk, a' Kristus Testének, és Vérének; főt a' Kristus megtört Teste, és Vérének mi vétünk való közöfülésének: mivel ezek felett a' Kristus rendése, és parantsolattya szerént, az Ur Jéfustúl mondattatot szók el mondattatnak a' Rendes Egy-

Egyházi Szolga által, e' végre, hogy ezekbül a' Szent Vafora ki szolgáltaffék. De nem közönséges eledel ez azért is, mert a' könyörgés és hálá-adás által is meg szenteltetik. Ugyan is azt tanittya az Apostol, hogy az eledel meg szenteltetik az Istennek Igéje által, és a' könyörgés által. 1 Tim. IV: 5.

Nem természet-változtató Igék tehát ezek, mint némellyek tartják, mint ha a' kenyeret *Testé*, a' Bort *Vérre* változtatnák: hanem megszentelő Igék, mellyek a' *Kenyeret* és *Bort*, a' *Kristus* rendeléséből, erre a' végre alkalmatosokká tészik a' mint mondam, hogy a' *Kristus* megtört *Testének*, és ki ontatott *Vérének*, az az, az ő *Halálának* érdemét előnkben terjeszszék, előnkben adják: és minékünk nem csak ki ábrázolják, hanem meg is pészélteljük: és arról, hogy a' *Kristus* mindazokat a' mi jónkra és a' mi bűneinknek bocsánattyára tselekedte, ugyan valójában *Zálogok* is legyenek. Annakokáért a' meg szentelt *Kenyérrel* és *Borral*, maga a' *Kristus*, bizonyossá tézen bennünket arról, hogy az ő *Teste*, mi éretünk töretett meg, az ő *Vére* mi éretünk ontatott ki, az az, hogy ő *mi érettünk*, a' mi bűneinknek bocsánattyára, és *Lelkünk* idvességéért holt meg: Mindezeket a' *Kristus* jótéményeit pedig, a' *Jegyek* által **HITTEL** vészszük, és így, a' mi érettünk meg holt *Kristussal* közöfűlünk.

Minekutánna e' Jegyzést tettem, e' két dolgokat fogom elötökbe adni :

1.) A' Szent Apostol szavait, és az Uri Szent Vatsora felöl való igaz Tudományt, meg magyarázom.

2.) Azoknak Tiszteit rövideden adom elől, a' kik az Urnak Szent Asztalához akarnak járulni; hogy itten méltó Vendégeknek találtsanak.

§. I. *Ki szerzette a' Szent Vatsorát?*

N. Azt mondja az Apostol, hogy e' Szent Vatsorát szerzette az *Ur Jéhus*. Innét láttyuk, hogy ezen Szent *Sacramentomot* vagyis Szent Szokást, maga az *Ur Jéhus* rendelte, és állította fel az *Anyaszentegyházban*. Ugyde ő az *Anyaszentegyháznak Feje, Királya, Ura*, a' kinek minden *Keresztyének* tartoznak engedelmeskedni, és a' mit parantsólt nékiek, azt *Lelkek* vesztefége alatt meg is kell tartani. Ugyan is így szólla az *Ur Jéhus* az ő fel támadála után: *Telleyes hatalom adatott ennékem, mennyen és földön; azért el menvén tanitsatok minden népekben; a' Szent Léleknek nevében; tanitván őket, hogy MEGTARTSA'K MIND AZORAT A' MÉLLEKET EN PARANTSOLTAM TINEKTEK.* *Mát. XXVIII: 18. 19. 20.* Már pedig errül a' Szent Vatsoráról, azt parantsolta a' *Kristus*,
hogy

hogy ezt tselekedjük az ő emlékezetére. Mellyet az Apostol Sz. Pál így magyaráz, hogy valahányszor ejéndik a' Keresztyének e' Szent Vatsforában lévő kenyeret, és ijándják a' Pohárt: az Urnak Halálát hirdessék, a' míg el jövénd: tudni-illik, míg el jő az itéletnek nájára. Es így azt parantsolta az Ur Jésus, hogy ezt a' Szent Vatsforát, mind addig ki szolgáltassák, ezzel mind addig éllyenek a' keresztyének: míg a' Világnak vége nem lészen.

§. II. Miért neveztetik Vatsforának?

Vatsforának neveztetik: mert estve későn, mi-nekutánna már a' Húsvéti Bárányt meg ette volna a' Krisztus az ő Tanítványival, és azon Etzakánn, 's más nap is, ő reá következő szenyvedésekre sőt az Halálra készítgetné magát: akkor szerzette ezt a' Szent Vatsforát. Láttjátok Atyámfiak! imhol halála előtt is a' Krisztus, a' Szegény ő benne Hivő bünöfökért szorgalmatoskodik, és ohyatén *Testamentum-ról* gondolkodik, a' melly minden Hiveknek Lelki eledelt és italt adna. Nem annyira szorgalmatoskodik magarúl a' Krisztus, mint az ő benne Hivő bünöfökrül. A' honnan így szólott, ugyan ezen Szent Vatsfora alkalmatosságával maga az Ur Jésus: *En azért adok néktek (διατιθημαι, a' betü szerént Testamentumban bagyok) mikeppen az én Atyam (dieDero moi Testamentomban) hagyott ennekem Országot: hogy egyetek, és igyatok az én Asztaomon az én Országom-*

gomban. Luk. XXII: 29. 30. Ambár pedig ma, reggel szolgáltatik is ki a' Szent Vatsora: de még is Vatsorának hívjuk azért, mert a' Kristus példája, az ő Parantsfolattya szerént, és az ő Halálának emlékezetére szolgáltattuk ki, ezt a' Szent Vendégféget.

§. III. *A' Szent Vatsorát, miért szerzette a' Kristus Kenyérből, és Borból?*

Azt mondja az Apostol, *Szerzette* az Úr Jé-
sus ezt a' Vatsorát *Kenyérből* és *Borból*: és így
közönséges, és könnyen meg szereshető dol-
gokból, de a' mellyek felette szük-ségeffek az
ember életének fenn tartására; főt a' mellyek
nélkül, tudni- illik *eledel* és *ital* nélkül, el sem
lehet az ember, hogy meg ne hallyon. A'
mellyel ezt adta a' mi Urunk mi előnkben: Va-
lamint *Kenyér* és *Bor* nélkül, vagy is *E'tel* és *Ital*
nélkül, lehetetlen egy embernek is élni: úgy
szintén a' Kristus Testének meg törése, mel-
lyet a' Kenyér példázott 's jelentett, és Vére-
nek ki ontása nélkül, mellyet a' Pohárban le-
vő Bor jelentett, tudni-illik a' *Kristus Halála*
nélkül, lehetetlen egy embernek is idvezülni.
Ugy hogy, a' kiért a' Kristus Teste meg
nem törtetett, Vére ki nem ontatott, az az, a'
kiért a' Kristus meg nem Hólt: annak lehe-
tetlen is idvezülni. Azért szerzette tehát a'
Kristus ezt a' Szent Vatsorát *Kenyérből*, és
Borból, hogy a' Kenyér jelentené és példázná
az ő meg törtetett Testét; a' Bor az ő ki onta-
tott

tott Véré: mind kettő pedig az ő Halálát. Mert már Szent Jánosnál a' Vldik Részben, meg tanította arra az Apostolokat, hogy *ő az Életnek Kenyere* 48. v. még pedig EZ AZ KENYÉR AZ Ő TESTE mellyet ő ad e' VILAG ELETE'ÉRT. 51. v. Tudni illik, az ő meg törettetett, és meg feszítettett Teste az, a' mellyet adott a' Világ életéért: Ez az ő meg törettetett, 's meg feszítettett Teste, az életnek Kenyere; mert ezt adta a' Világ életéért. És bizonyára akkor lett a' Kristus Teste, *igaz Kenyérre*, midőn az, a' Keresztfánn, a' szenyvedések között, az Isten haragja alatt, mint egy ugyan meg süttetett. Tudták hát közönségesen az Apostolok, hogy a' Kenyér jelenti a' Kristus Testét: de imhol most meg magyarázza az Ur nékik, hogy kivált, és különöffen, a' Szent Vatsorában lévő kenyér az, a' melly jelenti, és ki ábrázollya az ő meg törettetett Testét. Tudták azt az Apostolok, hogy a' Kristust jelenti és példazza a' Szőlő-tő, mert Sz. Jánosnál így szóllott: *En vagyok amaz igaz Szőlő-tő* XV: 1. de most meg magyarázza a' Kristus, hogy az Ur Vatsorájában lévő Szőlő-tő leve, vagy is a' Bor, példazza és jelenti a' Kristus' ki ontatott Véré. A' melly Kenyérből ki szolgáltatta a' Kristus a' Szent Vatsorát, az ugyan kovász nélkül való vólt: mivel a' Sidóknak Húsvét Innepében, nem szabad vólt kovászos kenyeret enni; mert meg fenyegette vala Isten őket, hogy ezenn az Innepenn *valaki az első naptól fogva, a' hetedikig, kovászt ejéndik:*

ejéndik: ki törültetik az a' Lélek az Izrael között.
2 Mof. XII: 15 -- 19.

Mindazonáltal, azt sem a' Krisztus, sem az Apostolok parantsolatban nem hagyták, kovászos legyen e' ez a' Kenyér, avagy nem? hanem mind a' Krisztus ez Innepenn, mind az Apostolok annakutánna, valahányszor ki szolgáltatták a' Szent Vatsorát: mindenkor ollyatén kenyérral éltenek, a' melly közönséges szokásban volt: a' mint ez, az Apostolok Tfelekedeteiről irt könyvből világos. *Tsel. II: 42--46. XX: 7. 1 Kor. X: 16.* De arról is semmi világos parantsolatunk nints, meg legyen e' a' Bor, vízzel elegyítve avagy nem? A' mellyből által érthetitek, melly kitsiny dolgon villonganak, a' Római Ekklesia Doktori, a' Görögökkel, hogy kovásztalan legyen e' a' Kenyér? mint a' Romai Ház tartya, vagy kovászos? mint a' Görögök értenek; holott erről semmi világos parantsolatunk nints. És így, ez a' dolog, az Ekklesia szabadságára hagyattatott. Annakokáért a' Kovászos Kenyérért, nem lehet valakit méltán kárhozthatni: sem ezek nem tartoznak azokat kárhozthatni, a' kik kovásztalan kenyeret esznek; csak hogy az Kenyér, vagy a' Pogátsa, a' test táplálására való legyen. Nagy szeretetlenég volt tehát, sőt irgalmatlan ítélet tétel az, a' midönn 1562 esztendőbenn, a' Tridentomi Gyűlés, *Atko* mondott azokra, a' kik a' Bort nem elegyítik meg Vizzel. *Vide Concil. Tridentin. Sessionis sextae Canon. IX.*

§. IV. *Miért vette a' Kenyeret a' Krisztus?*

Vette a' Krisztus a' Kenyeret a' végre, hogy ezzel jelentse, hogy őtet választotta, rendelte az Atya Isten engesztelő áldozatúl, a' bűnökért: tudni illik; Hogy ő az Istennek Báránya: ki el veszi e' Világnak bűneit. Jan. 1: 29. Innen, ha az Egyházi Szolga, alkalmatossan fel foghatja a' Kenyeret: venni kell ő néki is a' Kenyeret, a' Krisztus példája szerént, 's hasonlatosképpen a' Pohárt is.

§. V. *Mitfodás lehetett az a' Hálá-adás, mellyet a' Szent Vatsora felett mondott a' Krisztus?*

Minekutánna tehát vette a' Krisztus a' Kenyeret, *Hálákat adott.* Kétség kívül, nem annyira szintén azért adott hálákat, hogy az Isten a' Kenyeret és a' Bort, a' földből teremtette: mint a' Sidó tselédes Gazdák szoktak vala akkor tselekedni; hanem kivált azért, hogy az Atya Isten ő benne, és az ő Halála által készített a' meg térő, és ő benne Hivő bűnösöknek idvességét. Hálákat adott azért, hogy a' Hivőket az Isten, nem külömben szabadította meg a' Lelki Egyiptombúl a' pokolbúl, a' Krisztus Vére ki ontása által; mint régenten a' Sidókat meg szabadította, a' Bárány vérének az ajtónak küszöbeire való öntése által. Minémű Igékkel adott hálákat az Ur; a' meg nem irattatott.

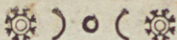
irattatott. De könnyü a' környül álló dolgokból ki hozni mitfodás vólt az Ur Jánosnak hálá-adása. Az első Keresztyének között is, az Egyházi Szolga, minekutánna ő eleiben vitetett a' Kenyér, és a' Pohár, a' mellyben Bor, és Viz vólt, vévén ezeket, dicséretet, és ditsősséget tulajdonított, és botfátott fel a' mindeneknek Attyához, a' Fiúnak neve által: és ezért soká és hosszszássa adott hálákat, hogy ezekre az Isten őket méltókká tette. A' mellyet ő el végezvén, a' Gyülekezet erre azt felelte: Amen. Vide JUSTINUM Martyrem, qui vixit circa annum Christi 150. in Apologia II. pro Christianis. Nékünk is azért, a' Kristus példája fzerént, hálákat kell adnunk. Es minthogy, leg főbb kötelessége az Ur Vatsorájával élőknek ez hogy Hálákat adjanak az Istennek ez nagy Jótéteményért, hogy az ő bűneikért engesztelő áldozatott készített; a' Fiúnak, hogy ő érettek, és az ő bűneiknek botfánattyáért egyszer engesztelő áldozat lett, midön a' keresztfán meg hólt, és Vérét ki ontotta: innen ez a' Szent Vendégtség, a' Régiektől neveztetett Eucharistianak, az az, ollyatén áldozatnak, mellyben Istennek a' Hívek, Hálá-adással áldoznak, a' könnyörgés az éneklések, és az ő Jaivaiknak a' szegényeknek való osztogatása által. A' mint szóll Justinus Martyr, in Dialogo cum Triphone §. 117. pagina mihi 210. ☉ in Expositione rectae Confessionis §. 18.

§. VI. *Meg kell e' ma törnünk a' Kenyeret a' Szent Vatsforában?*

*Meg törte a' Kristus a' kenyeret. Nékünk is meg kell tehát törnünk, hogy így a' Kristus teste meg törtetése ki ábrázoltasson. Nem egész pogátlákat kell annakokáért osztogatnunk; mint az ellenkezők tselekesznek: hanem darabokban tört kenyeret: Mert a' Kristus nyilván meg parantsolta Luk XXII: 19. *Es minekutánna a' kenyeret vette volna, és mikor bálákat adott volna, MEG TÖRTE és ádá nékiük mondván: Ez az én Testem; melly ti érettetek adatik. EZT TSELEKEDJÉTEK az én emlékezetemre.* Mintha mondotta volna: ti is így törjétek meg a' kenyeret, az én emlékezetemre. A' honnan a' Szent Vatsforának ki szolgáltatása, gyakorta neveztetik: *a' kenyér meg törtésének.* Tfel. XX: 7. II: 42--46. És az Apostol Pál is I Kor. X: 16. így szól: *A' Kenyér a' mellyet MEG TÖRÜNK nem de nem a' Kristus Testével való közösfülésünk e'?* Nohat a' Kenyérnek meg törtése, nem olly dolog, a' mellyet úgy kellene nézni mint el múlható dolgot: (*nem Res adiaphora vagy indifferens*) hanem olyan, mellyet az Isten parantsolt, és az Apostolok tselekedtek. Mert a' Kristus nyilván parantsolta, hogy *ezt tselekedjétek*; és az Apostolok is a' mint az Evangyéliumban olvassuk, úgy tselekedtek: tehát nékünk is úgy kell tselekednünk, hanem ha szófogatlan Kristus Tanítványi akarunk lenni.*

§. VII. *Kinek kell osztogatni a' Kenyeret?*

Adta, vagy *osztogatta* a' Krisztus a' Kenyeret, az ő Tanítványinak. Ezt az osztogatást a' Régi Ekklesiákban, néha magok az Egyházi szolgák, vagy *Presbyterek* vitték véghez: mint mi nállunk ma a' Reformáta Magyar Ekklesiákban is tselekefzünk; néha a' *Diákonusok*. Ezek olyan forma személyek vóltanak, mint ma mi nállunk az Egyházfiak. De ebben különböztenek a' mi Egyházfiainktól, hogy a' Diákonusok, a' beteget meg látogatták; a' Szegényekre, és azoknak tápláltatásokra, öltözetekre, alamisnájokra gondot viseltenek: és ha e' Szolgálattokban hiven el jártanak; azután a' *Presbyterátusságra* promoteáltattak, az az Rendes Egyházi Szolgákká, és Lelki Páztorokká tétetnek. Ugyanis a' *Presbyter*, vagy Rendes Egyházi Szolga, mind egyet téfzen a' Szent Írásban, és az Ekklesiái Históriában. Mert hogy az első keresztyén Ekklesiában, annyival inkább azután, a' *Presbyterek*, vagy is a' Papokonn kívül, más külső, vagy is *Laicus Presbyterek* is vóltak volna valaha az Ekklesiákban: tsak az hiszi el, aki az Ekklesiái Históriát vagy nem olvasta, vagy a' kinek a' béfzitt vélekedése, nem engedi, hogy el hidje. *Vide* & *VITRINGAM de Synagoga Vetere Lib. II: Capite 3. Pag. 490. Item, FORBESIUM Instr. Hist. Theolog. L. XVI. C. I. §. 17.*

§. VIII. Tulajdonképpen, és betű szerént kell e' érteni a' Kristus szavait, vagy nem? Mit hívunk tulajdonképpen való szóllásnak?
Mit, meg fordított Szóllásnak?

A' Kenyérrel, mellyet oda adott a' Tanítványoknak az Úr Jéhus, azt mondotta; *Ez az én Testem: A' Pohárról pedig; Ez amaz Ujj Testámentom az én Véremben; Vagy a' mint Szent Máténál vagyon: Igyatok ebbül minnyájann: Mert ez az én Vérem, melly Ujj Testámentomnak Vére.*

A' honnan ez a' Kérdés: Vallyon tulajdonképpen, és betű szerént kell e' vennünk a' Kristus szavait, vagy hogy ez a' szóllás, a' mellyel itt élt a' Kristus, *meg fordított szóllás*; úgy hogy mást mutat a' szó és betű; de mást kell érteni a' szó és betű alatt, és a' szók más dolgot jelentenek, mint sem a' betű mutatya?

Hogy pedig ezt a' dolgot, a' leg együgyübbek is meg érthessék; imhol meg magyarázom mind azt, mifsoda a' *Tulajdonképpen való szóllás és értelem*, 's mit hívnak annak az emberek közöttégekessen? (*Propria locutio*) mind azt ellenbenn, mifsoda a' *Meg fordított szóllás*, vagy tulajdonított értelem? (*Tropica locutio*).

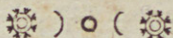
TULAJDONKÉPPEN való szóllás az, mikor azt értyük a' szónn, a' mit a' betű mutat, és jelent.

jelent. Példának okaért, mikor azt mondom: *A' fát le vágta, a' Vízet ki töltötték, a' Kenyeret meg szegték, meg ették*: itt ezenn a' szónn *Fa*, élő fát; a' *Vizen*; ivó-vizet: a' *kenyéren*, búza, vagy ros, árpa-kenyeret értek, és nem mást. Így ha azt mondom: *A Kristus Teste meg töretett, meg feszitetett, meg hólt, eltemettetett* 's a' többi; mind ezt betű szerint értem. Mert a' *Testen*, emberi testet értek; a' *törefen* szúrást, verést, sebesítést: a' *meg feszítéssenn*, a' kezeknek, lábaknak által szegezését; a' *halálonn*, élettül való meg fosztatást; az *eltemettetéssenn*, sírben való tételt értek.

Lássuk már azt is; mifoda a' *Meg fordított Szóllás*, vagy Tulajdonítatott értelem? (*Tropicalacutio*) Ez nem egyéb, hanem mikor a' szóllás közben, valamely szót, nem betű szerint, nem tulajdonképpen értünk, hanem a' szó alatt, más dolgott értünk, mint sem a' betű mutatná. Ezt pedig azért tselekefszük, mert a' két dolog közt, valami meg egygyezést (*Relatiót*) vagy hasonlatosságot látunk. Már az ilyen Szóllást, szokták hívni ékes, vagy virágos szóllásnak. Az illy Szóllás formáit, kivált a' Napkeleti Nemzettségek igen szerették; és így a' Sidók és Siriaiak is: fött maga az Ur Jésus is, és a' Szent Apostolok. De egy nyelvűnts, a' mellyben az, közönséges szokás nem vólna. A' mi Magyar nyelvünk is, tellyes az illy szóllás formáival. Példának okaért, a' *Buzát, életnek* hívjuk, 's így szóllunk: *Hogy*
kel

kél most az ELET? az az a' Búza. Holott a' Búza nem az ember élete: hanem az ő élete táplálásának eszköze, 's egyik oka. Úgy színtén ha az Armálista Nemes embernek, a' Nemességéről kételkedik a' Vármegye; így szólának néki: *Mutásd a' Nemességed*; az az, mutásd meg a' Nemesi Szabadságodról való Leveleidet. Az pedig elől vévén a' Leveleit, így szól: *Ihol a' Nemességem*: az az, ez a' Petsetes Pergamen, ez a' Vármegye Petsetes Levele, annak a' bizonyfága, annak jele, főt záloga, hogy én nemes ember vagyok, a' melly Nemességet adott énnékem a' Király, adván ezt a' Levelet; 's a' mellyet a' Vármegye is úgy vett, adván ezen Tanubizonyfág Levelet. Ugyan is ki nem tudja azt, hogy a' Pergamen, az betű, vagy irás, a' petsetes viafz; nem Nemesség, vagy nem Szabadság? Az illyetén Szollásokkal, tellyes már a' Szent Irás. Így Szent János azt mondotta: *Immár a' fejsze a' FA'KNAK gyökérére vettetett; minden FA a' melly jó gyümölsöt nem terem ki vagattatik.* Mat. III: 10. Itten Szent János FAT nevez: de a' fánn érti a' Sidoknak Országát; a' Fejszén, a' Római Birodalmat, mellynek egyik tzimere vala a' *Consulok* kezében a' fejsze, melly a' tsomó veszfzők köziben (*intra fasces*) köttetett; a' *ki vagattatáson* pedig, érti Sidó Országának a' Rómaiak által való el pusztatátát. Nem külömben, a' Prófétak által, a' Szent Léleknek el küldetése, neveztetik *Viznek hi töltésének.* Néhánykor mind a' Szent Lélek kegyelme.

me, mind a' Kríztus érdeme, neveztetik *Viznek*, mint Efsaiásnak XLIV: 3. Jan. VI: 38. kiváltképpen mikor a' Szent Szokásokrúl, vagy SAKRAMENTOMOKRU'L szól és tanít a' Szent Lélek a' Bibliábann: felette gyakran él, az illy meg fordítatott Szóllásokkal. A' *Környütmézékedést* nevezi *Szövettségnek*; a' *Húsvéti Bárányt*, az *URnak általmenetelének*; mert az Ur által menetelének Jegye, Záloga, emlékeztető jele, *Monumentuma* vólt, az meg öletett bárány. Szent Pál Apostol is, a' Kríztust nevezi a' *mi Pascha Bárányunknak* I Kor. V: 7. vagy magyarul, *Altalmenetel Bárányunknak*: mert ez a' Sidó szó *Pascha*, magyarul *Altalmenetelt* téfzen. Azt mondja másutt: a' pusztábann való *köszikla*, a' *Kríztus vala*, I Kor. X: 4. A' Szent Keresztségréül pedig tanítván, így szól, hogy, a' *Vizben való bé-mártás* (*Baptismus*) vagy is *kereszttség*: az *újjonnan való születésnek ferdője*. Tit. III: 5. Ugy de a' *Vizben való bé-mártás*, vagy is a' *Szent Kereszttség*, a' vagy a' *Viz*, melly mi reánk töltetik, nem *Ujjonnan való születés*; hanem az *újjonnan való születésnek Jegye, Záloga, petséttye*. Maga édes Idvezitönk is, így szól a' Szent Vatsforában lévő Kenyérrül: *Ez az én Testem*; a' Pohárrül: *Ez az én Vérem*. *Ez Pohár Ujj Testámentom*. Luk. XXII: 20, az az: ez a' Pohár, vagy ebben levő bor, jelenti, elől adgya, meg erőfíti tinéktek (*obsignat*) mint Zálog, az én hólnap ki ontandó véretem, a' melly vérem, az Ujj Testámentomot fogja meg erőfíteni: de errül majd alább §. XII. szóllok.

Ezekbül pedig, kiki által értheti, mit hivnak az emberek, *Tulajdonképpen való*, vagy betű szerint való *Szöllásnak* 's értelemnek: eilenben pedig, mit neveznek *még fordítatott*, vagy tulajdonítatott *Szöllásnak* 's értelemnek. Ugyan is, mikor azt mondja az Evangyéliom a' Kríztusról, hogy a' Kríztus *Bárány*, *Kenyér*, *Elő Víznek Kút-feje*, *Igaz Szöllő-tő* 's a' többi: senki nints olly vastag elméjü ember, a' ki ne tudná; hogy a' Kríztus nem tulajdonképpen való *Bárány*, nem *Kenyér* 's a' többi: hanem azért neveztetik így a' Kríztus, mivel ezek között a' dolgok között, és a' Kríztus között, szép meg egyezés vagyon, és kettőjök között, sok szép hasonlatosságok vagynak. Így nevezzük mi is. Magyarok, a' Nemességrül való petsétes *Levelet*, *Nemességnek*. Ha pedig valaki másnak kézbé adással, gyürü adással hiteles ígeretett tett; azt mondjuk: *Hitet adott néki*. És így a' kezét 's gyürüt, *Hitnek* nevezzük: mert a' Hit adásnak, a' bé adott kéz és azoda adott Gyürü a' *Jegye*, *záloga*, 's emlékeztető *Bizonyfága*.

§. IX. *Mit hiszen a' Római Ház?*

Tudjátok Atyámfiak, hogy az Ur Jésusnak szavait, mellyeket a' Szent Vatsorában a' *Kenyérrül* mondott *EZ AZ EN TESTEM*, a' Római Ház betű szerint akarja magyarázni, és a' Lutheránusok is: ámbár mind a' ketten azután, különböző értelmet hoznak ki a' Kríztus szavai-ból; még pedig egymással ellenkezöt. Mert a'
Ró-

Romai Ház azt hiszi, hogy a' kenyér, *által állatozik, által változik* a' Krisztus Testvé: még pedig tulajdon Testvé, mihelyt a' Pap ez Igéket a' kenyér felett el mondja: *Mert ez az én Testem.* Ugy hogy azután ott, a' kenyérnek állattya nintsen, és egy tsepp kenyér sem marad: hanem a' kenyér *Testé változik*, és tsak a' kenyér szineize, szaga marad meg: mert a' kenyér a' *Krisztus tulajdon Testvé* változott. Még pedig azzá a' Testvé, a' melly a' Bóldogfágos Szent Szüzüül Született, 's most is dicsőségesen vagyon a' mennybenn.

§. X. *Mit hisznek a' Lutheránusok?*

A' Lutheránusok azt hiszik, hogy a' kenyér ugyan, meg marad az ő termézeteti állatttyában: de a' Krisztus tulajdon, és valófágos termézeteti Teste, öszve állatozik, egyben foglaltatik a' kenyérrel, az ő Vére pedig a' Borral, a' Szent Vatsorában; úgy hogy azután, testi szájjal vészik a' Krisztusnak tulajdon Testét, és Véré, a' kenyérrel és Borral együtt. Mert a' Krisztus tulajdon Teste, vagy a' kenyérbenn vagyon, vagy a' kenyér felett, vagy a' kenyér alatt.

§. XI. *Mit hiszünk mi Réformátusok?*

Mi pedig Réformátusok azt hiszszük, és vallyuk, hogy a' Szent Vatsorában lévő kenyér és Bor, meg marad ugyan mind egyik az ő termézeteti állapatttyában: de mindazonáltal,

minekutánna ezek felett, a' Kriftus rendelésébül, az ö Szent Szavai el mondatnak, és az Háláadó Imádfág által is meg szenteltetik, a' Rendes Egyházi Szolga által: tehát ezek, többé nem közönséges Kenyér és Bor, 's nem is puszta Kenyér 's Bor: hanem olyan Kenyér 's Bor, a' mellyet már az Ur Jéhus, erre méltóztatott, erre a' Tifztre szenteltetett, hogy ezek az ö meg törtetett Testének, 's ki ontatott Véérének, 's mi véllünk való közösfülésének Jegye, Peféttye és Záloga mi nállunk: *a' melly Szent Kenyér és Bor, a' Kriftus Testét és Verét igazán elöl adják minékünk.* Ugy hogy, a' ki külföképen Igaz HITTEL vérszi az meg szentelt Kenyérret és Bort, vagy is *Sakramentomot*, az nem puszta Kenyéret 's Bort vérszen; hanem az vérszi VALOSAGGAL belföképen a' Kriftus igaz Testét és Vééré is, a' közöfül a' Kriftus Testével, és Véérével is; és ezekkel tápláltatik az örök életre, a' Kriftus munkálkodásábül, a' Szent Lélek által. A' Kriftus tehát, az HIVÖ embert, arrúl térszi bizonyossá a' külső Jegyek a' Kenyér és Bor által, hogy az ö Szent Teste, ö érette törtetett meg, Szent Véere is az ö bünei botfánattyára ontatott ki: és így azt erőssíti meg néki, hogy ö néki adgya magát a' Kriftus úgy, a' mennyibenn ö mi érettünk adattatott, és a' mi Idvezitönk.

§. XII. *Miért magyarázzák ök a' Krisztus Szavait betü szerint? és mi, miért nem magyarázzuk betü szerint? Első Okunk.*

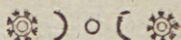
Ha kérdezed az ellenkező Atyafiaktúl, miért magyarázzák ök betü szerint a' Krisztus Szavait? Ezt felelik: azért mert a' kenyérrül maga azt mondotta a' Krisztus: *Ez az én Testem.* De én erre azt felelem: Ha azért kell valamelly szol-lását a' Krisztusnak, tulajdonképpen, és betü szerint érteni, és magyarázni; mert errül, vagy arrül, ezt, vagy amazt mondotta a' Krisztus: tehát azt is el kell hinnünk, hogy a' Szent Vatsforában lévő Pohár, *Verré* vagy *Ujj Testámentommá változott*, és többé nem vólt Pohár. Mert azt mondotta a' Krisztus, Szent Máténál, a' Pohárrúl: *Ez a' Pohár az én Vérem.* Azt is meg magyarázza pedig az Ur Jépus, mitsoda Vére, a' midönn azon Pohárrúl így szól: *melly Ujj Testámentomnak Vére.* Vagy a' mint Szent Pál elől hozza Urunk szavait: *E' Pohár Ujj Testámentom az én Véremben.* Így szólla az Ur, Szent Lukátsnál is XXII: 20. Nohát ha betü szerint kell magyarázni a' Krisztus szavait, mellyeket a' kenyérrül és Pohárrúl mondott: betü szerint kell hát érteni, és magyarázni ezeket a' Krisztus szavait is, hogy tudniillik a' Pohár, nem Pohár, hanem a' *Krisztus Vére TULAJDONKE'PPEN*; vagy hogy *Ujj Testámentom*: a' melly képtelenség, és a' mellyet magok sem mondanak az ellenkezők. Mikor tehát a' Krisztus így szólla: *Ez Pohár az én Vérem;*

rem ; látni való dolog, hogy ezt mondotta: Ezen Pohár, a' mellybenn Bor vagyon, és így ez a' Bor, jelenti az én Véremet: azt a' Véremet, a' melly Ujj Testámentomnak Vére; a' mellyel én, az Ujj Testámentomot meg erősítem; a' midön azt hólnapi napon, a' keresztfán ki ontom, fokaknak bünöknek botlá-nattyára Lásd oda alabbis. §. XX. Levél. 38.

Mikor tehát, a' Szent Pál tanúbizonyfága szerint, így szóllott: a' Krisztus; *Ez Pohár Ujj Testámentom*, de még is, az a' fa, üveg, réz vagy ezüst Pohár, melly a' Krisztus, és Apostolok kezébenn vólt, nem változott által Ujj Testámentommá: így annakokáert, magoknak az Ellenkezőknek meg kell vallani, hogy a' Krisztus szavait, nem kell betű szerint érteni. Ugyan is, az Ujj TESTAMENTOM nem egyéb, hanem az Atya Istennek, az az örök végezése, a' mellyben azt ígérte, hogy a' kik az el jött, és ő érettek meg hólt Krisztusban hisznek, és a' kik az ő bűneikből meg térnek: azoknak a' Krisztusért, bővebb kegyelmeket ad, bővebben adja nekik az idveffégnek esz-közeit, és javait, a' Szent Léleknek ajándékait bővebben ajándékozza; mint azoknak adta vólt, a' kik az o Testámentomban éltenek. Ugy de a' Szent Vatsforábann lévő Pohár, nem változott által, az Atya Isten akarattyáva, és örök végezéséve: hanem jelentette az Ujj Testámentomot; a' mellyet megerősített a' Krisztusnak a' Keresztfánn ki ontott Vére. Lásd Sid.

Sid. IX: 15. 16. 17--26. 27. 28. Nohát, nem tulajdonképpen és nem betűszerint kell venniünk a' Krisztusnak a' kenyérről mondott szavait is. Mert a' Pohár is, vagy abban lévő Bor, a' melly második része ennek a' Vatsforának, nem változott által Vérré, vagy Ujj Testámentomná. Azt mondom, hogy a' Pohár, második *szükséges (essentialis) Része* a' Szent Vatsforának: és ezt, el sem lehet a' Szent Vatsforából hagyni, ha csak a' Krisztusnak világos parantsolatya ellen nem akarunk szántszándékkal vétkezni. Ugyan is, világossan meg parantsolta a' Krisztus a' Pohárról: *Igyatok ebbül minnyájann. Mat. XXVI: 27.* De a' kenyérről, nem adott ilyen világos parantsolatott: *Egyetek ebbül minnyájann.* És bizonyára, eleve el látta az Ur, hogy lesznek még valaha az Ekkléliábann olyan emberek, a' kik nem olly szükséges részének fogják tartani az Ur Vatsforájának a' Pohárt, mint a' kenyeret: vagy hogy, éppen meg tiltyák a' keresztyéneknek, hogy ne igyanak abból *MINNYÁJAN*: mert az nem olly szükséges része a' Szent Vatsforának. Ugy de ez, a' Krisztus parantsolatya ellen vagyon világossann.

Hogyha pedig azt mondgyák az Ellenkezők: való ugyan, hogy a' Krisztus ezt mondotta a' *POHARRU'L*: *Ez Pohár az én Vérem; Ez Pohár Ujj Testámentom. Mat. XXVI: 27. 28. Luk. XXII: 20.* de a' Krisztus a' *POHARONN* nem azt az üveg, vagy ezüst Pohárt: hanem a' Pohár-

hárban lévő Vérért értette rajta. Erre azt felelem.

1.) Nohát így az Ellenkezők magok megvallyák, hogy a' Krisztus Szent Szavait, mellyeket a' Szent Vatsora felett mondott; nem kell mind betű szerint, és tulajdonképpen érteni (*proprie*) hanem megfordítatott, vagy tulajdonítatott értelemmel (*tropice*) Ha azért a' Krisztus Szavait, mellyeket a' Pohárról mondott, nem kell betű szerint érteni 's magyarázni tehát világossan következik, hogy azokat a' Szavait is, a' Krisztusnak, mellyeket a' kenyérről mondott, nem kell betű szerint és tulajdonképpen érteni 's magyarázni. Mert a' Szent Vatsorában való Pohár; második, és szinte olly szükséges része a' Szent Vatsorának mint az első; a' mint elébb azt meg mutattam. Igazán tanította hát a' Réformáta Ekklesia, hogy a' Krisztus Szavait is, mellyeket a' kenyérről mondott, nem kell betű szerint, és tulajdonképpen érteni 's magyarázni: mert a' Pohárról mondott Szavait is, betű szerint kellene úgy érteni; a' melly képtelenség, és magok az ellenkezők sem értik betű szerint. Ugyan is, képtelennek tartanak azt ök is: ha valaki azt hinné, hogy az Ezüst, vagy Arany Pohár, nem Pohár; hanem Krisztus Vére; nem Pohár, hanem Ujj Testámentom.

2.) Mondják hát meg az ellenkező Atyafiák az okát: ugyan miért nem kell ezeket a' Krisztus

tus Szavait, betű szerint 's tulajdonképen ven-
ni: *Ez a' Pohár az én Vérem; Ez Pohár Ujj Tes-
tamentom?* Hát nem a' Szent Vatsora felett, és
nem a' Szent Vatsoráról mondotta ezeket?
Hát ez a' Szóllás a' Pohárról, szintén nem úgy
utolsó *Testamentomi* szava e' a' Krisztusnak; mint
ez az másik a' kenyérről: *Ez az én Testem?*
Mert ugyan is Szent Jánosnál, épen úgy szól-
lott a' Krisztus a' KÉNYE'RRÜL, mint itten
szóllott a' Pohárról. Lássuk Urunk szavait.
Jan. VI: 51. *A' KÉNYE'R, mellyet én adok,
AZ ÉN TESTEM.* Imhol itt nyilván, maga
azonn Igasságnak Szájja szintén úgy mondja
a' kenyérről: *A' kenyér az én Testem;* valamint
most szólta a' Pohárról: *Ez Pohár az én Vérem,
Ez Pohár Ujj Testamentom.* Ha azért a' Krisztus
szavait a' kenyérről, azért kell betű szerint
érteni, azért kell tulajdonképpen magyarázni,
mert maga az Igasságnak Szájja mondotta: *Ez
az én Testem;* mert ezek a' Krisztus utolsó Tes-
tamentomának a' Szavai: tehát ellene mond-
hatatlanul, ez is világossan következik; nohát
a' Krisztus szavait is, mellyeket a' Pohárról
mondott, betű szerint 's tulajdonképpen kell
érteni. El kell hát Lelked veztesége alatt hin-
ned, hogy a' Szent Vatsorában lévő ezüst
Pohár, nem Pohár, hanem tulajdonképpen a'
Krisztus Vére, nem Pohár hanem *Ujj Testamen-
tom.* Oka pedig, miért kell hinned; mert
maga az Igasságnak Szájja, utolsó Testamento-
mot tévéen mondotta a' Pohárról: *Ez Pohár az
én Vérem, Ez Pohár Ujj Testamentom.*

3.) (Jegyezd meg Kegyes Olvasó, ez következendő Harmadik Feleletet, nem az Együgyük, hanem a' Tudósok kedvéért tettem fel; és így ezt, a' gyenge értelmű Olvasók el hagyhatták) Utollyára azt felelem. Ha a' Kristus Szavait, mellyeket a' Szent Vatsorábann a' kenyérrül mondott, azokért az Okokért, Erősségekért (*Argumentumokért*) kell betű szerint érteni, a' mellyekért az ellenkezők hiszik, és a' mellyeket minékünk is úgy tésznek előnkben, mint meg győzhetetlen, 's ellene mondhatatlan erősségeket: én mingyárt meg mutatom, hogy ugyan azon Okokért (*Argumentumokért*) azt is kinek kinek, Lelke vesztése alatt el kell hinni, hogy a' Pohárrül mondott Szavait is a' Kristusnak, betű szerint, és tulajdonképen kell érteni: és így el kell hinni, hogy a' Pohár tulajdonképen való Vér: A' Pohár Testámentom: az Ur Vatsorájában levő Pohárt, tulajdonképpen meg iszszuk, 's le nyeljük. Szóllunk pedig errül, éppen úgy, mint ök szóllanak mi ellenünk; valamikor mivelünk a' Szent Vatsorábann lévő kenyérrül disputálnak. Hozzuk elől pedig az ő tulajdon Erősségeiket. (*Argumentumaikat*)

1.) A' Kristus Szent szavaiban, nem lehet semmi tulajdonított értelem. (*Tropus*) Tulajdonképen kell, 's betű szerint Urunk szavait érteni: mert Isteni meg egygyezés vagyon, a' Kristus és Szent Pál szavai között. A Kristus szavai, mellyeket a' Szent Vatsorábann mondott, utolsó Testámentomnak Szavai, a' mellyeket

ket tulajdonképpen (*proprie*) kell érteni 's betűszerint. Nints ezekben semmi helye, a' megfordított szóllásnak, vagy tulajdonított értelemnek (*Tropusnak*) Ugy de a' Krisztus, a' Pohárt maga *Vérének*, *Ujj Testamentomnak* mondgya: Szent Pál pedig a' Pohárrúl ezt mondgya: hogy mi EZT A' POHART MEG ISZSZUK. 1 Kor. XI: 26. 27. Nohát tsalhatatlan igazság, hogya a' Szent Vatsforábann levő Fa, vagy Ezüst Pohár, nem Pohár; hanem tulajdonképen a' Krisztus Vére, főt Ujj Testamentom. Olyan Pohár, a' mellyet mi, a' Krisztus Vérel meg iszunk. Annakokaért, valaki betűszerint 's tulajdonképen el nem hiszi, hogy az ezüst Pohár, nem Pohár, hanem a' Krisztus Vére; nem Pohár, hanem Ujj Testamentom, az meg *Corrigállya* magát a' Krisztus; az (távol légyen a' karomkodás) meg hazudtollya, magát az Igazságnak Száját a' Krisztust; az a' Krisztus világos Szavait, hitetlenül 's Istentelenvakmerőséggel el tekeri. A' ki azt mondja, hogy a' Szent Vatsforában lévő Pohárt, mi tulajdonképen meg nem iszszúk, le nem nyeljük: az Hittül-szakadt, az Eretnek, mert Szent Pált meg hazudtollya. A' ki azt mondja, hogy meg fordítatott, vagy tulajdonított szóllások ezek: *Ez a' Pohár az én Vérem; Mi meg iszszuk a' Pohárt* 1 Kor. XI: 26. a' ki azt mongya hogy ezeket nem betűszerint (*proprie*) hanem meg fordított értelemmel kell érteni (*tropice*) az olyan ember, azzal vádollya a' Krisztust és Szent Pált, hogy minékünk nem tsak ho-

mályosfan, hanem kéttfégeffer *alotak* (*ambigue*) Még pedig ez az ember, ott keres gántsot a' Kriftus szavaiban, ott *malýof* fággal vádolni a' Kriftus szavait, az *al* a' Kriftus, világos Testamentomot, meg pedig utólfő Testamentomot tett. Ha azt mondog: *U'gy de az, mind a' Józan okoffág (Ratio) mind az küülfő Erzékenýségek (sensus) ellen vagyon, hogy a' Pohár tulajdonképen VÉR légyen, hogy a' Pohárt valaki tulajdonképen meg igya, le nyelleye's a' többi.* Erre azt mondog, meg fogta mind okoffágod, mind Erzékenýségedet Szent Pál, mert ő azt parantsolta, hogy *valahánnyszor ISZSZUK EZT A' POHÁRT,* az *Urnak hálálat hindessük,* 1 Kor. XI: 26. Ládd e' hát, hogy a' Szent Pál világos tanitáfa szerint, meg kell innunk a' Pohárt. Ugyan is oda lenne úgy a' HIT, oda lenne a' Keresztyén Vallás, ha azt a' Józan Okoffág, ha az Erzékenýségekbul akarnád ezt meg itélni, vallyon igaz é ez vagy nem?

Meg engedem azt néked, hogy képtelenfég volna ez a' Tudomány (*Sententia Contradictoria*) ha ezt mondanád, más természetipohárakról. Ugy de, másképpen kell gondolkodni a' több természeti poharakról, másképen pedig errül a' Szent Vatforábann levő Pohárrül, a' mellyet a' hazudni nem tudó Kriftus, világos szókkal 's nyilván maga Vérenek mondogt, Ujj Testámentomnak mondogt: és a' mellyrül Szent Pál is azt tanittya, hogy mi azt meg ISZSZUK. Ha a' Kriftus nem akarta volna,

vólna, hogy ezeket az ő Szavait, az ő Tanitványi tulajdonképpen, 's betű szerint ne értfék: tehát vagy más formán szollott vólna; vagy pedig az ő Tanitványit arrúl meg intette vólna, hogy ezekben a' beszédekben, meg fordított Szóllás vagyon (*Tropus*) Ugy de ezt-sehól sem tselekedte, sem a' Kristus az Evangyéliomban, sem Szent Pál. Nohát a' Pohárt, tulajdonképen meg iszszuk 's le nyeljük.

Ha még is azt mondod; *Ugy de, lehetetlen, hogy a' Pohár Vér, vagy Testamentom légyen: lehetetlen, hogy a' Pohárt valaki meg igya, vagy le nyelje.* Erre azt felelem: Az Istennél semmi sints lehetetlen. Mert a' ki azt meg tselekedte, hogy a' Viz Borrá változzon; a' Szüz szülyön; az Isten ember légyen: azt is meg tselekedheti, hogy az ezüst Pohár, a' Kristus Vére légyen; azt is meg tselekedheti, hogy az ezüst Pohárt meg ihassuk, le nyelhesük. Ugyan is mellyik könnyebb, az é hogy a Pohár Vér légyen? vagy az, hogy a' Kenyér Test légyen? Hát nem szinte olyan könnyü é az Istennek a' Pohárt Vérré, sőt Ujj Testamentommá változtatni, valamint a' Kenyéret Testé?

Továbbá ha ezt mondod: *nehéz ezt meg fogni, nehéz meg emészteni.* Erre ismét azt felelem, így kell ám, az Jozan-Okosságot, az Erzékenyfégeket, az Hitnek vak engedelmessége alá vetni: így kell rabúl adni a' Kristus Evangyéliomának, az Emberi Okosságot. Mert valaki

a' Kristus Szent Szavait, így akarja, a' *Meg Romlott Okosság*nak, a' minket gyakran megtsaló *Erzékenysége*nek finór mértékére húzni, és ezek szerint akar azokrúl Itéletet tenni: az nem egyéb, hanem Eretnek, Hitetlen 's Istentelen ember: a' ki minden Isteni félelmet, tiszteletet, az ő hitetlen 's tisztátalan elméjébül kiüzött. HIT kell ide, HIT. Az Hit az, a' melly a' meg romlott 's vakoskodó Okosságot, és a' tsaláka *Erzékenysége*ket meg orvosollja. Az ám az egészséges, és erőfs gyomor, a' melly Hittel meg erősítetett lévén, az Fa, vagy ezüst, vagy Avany *Pohárt* is, mind annyiszor *Meg iszszu*, 's meg is emesztí tulajdonképen valahányszor Hiszen, valahányszor a' Kristus Testamentomi Szavait, betü szerint érti, 's magyarázza, és vallya. Mert az ám a' Józanokosság (*Sana & Recta Ratio*) a' melly minden további vizsgálás, EXAMEN nélkül, a Kristus Szavainak betü szerint való értelmét, vaktában követi: ámbár ez az értelem, a' meg Romlott Okosságnak, mind lehetetlennek, mind képtelen ellene mondásnak (*Contradictoriumnak*) főt az egész természetel ellenkeződolognak láttzik is. *Confer STEPHANVM VITVM, in Apologia Synodi Dodracenae in Praefatione. §. IX.*

Alljunk meg tsak már most itt egy kevésfé, Kegyes Olvasó! Azt kérdezem az ellenkezőktül, hát ebben a' fellyebb való Magyarázatban, nem esmerik é meg a' magok tulajdon Erőfségeiket? (*Argumentumaiikat*) Nem láttják

láttyák e' mingyárt nyilván, hogy mikor ök mi véllünk arrúl disputálnak, hogy a' Kristus Szavait, mellyeket a' Szent Vatsorában a' Kenyérül mondott, vallyon betü Szerint és tulajdonképen kell e' érteni vagy nem? hát ugyan nem ezekkel a' fegyverekkel hartzolnak é mi ellenünk? Nem láttyák e' az Ellenkezők, hogy ök, éppen ezekkel az Erösségekkel, akarják mi véllünk azt el hitetni, hogy a' Kristus Szavait, mellyeket a' Kenyérül mondott, betü Szerint 's tulajdonképen kell érteni?

De én, azt tudakozom még is égyyszer ö töllök, mongyák hát meg minékünk az okát, miért nem hiszik ök még is a' Pohárrúl; hogy a' *Pohár tulajdon Kristus Vére?* miért nem hiszik, hogy a' *Pohárt, tulajdonképen meg iszszuk* a' Szent Vatsorában? Ugy de, ellene mondhatatlanul meg mutattam, ugyan azonn Erösségekkel (*Argumentumokkal*) a' mellyekkel ök élnek mi ellenünk, hogy, ha igaz az ellenkezők értelme a' Szent Vatsorában lévő Kenyérül: tehát az is tsalhatatlanul következik, hogy a' Pohár a' Szent Vatsorában, nem Pohár, hanem Kristus Vére; főt hogy mi, az üveg, vagy ezüst, vagy Arany Pohárt, tulajdonképpen *meg iszszuk* 's le is nyeljük. A' mellybül világossan foly, hogy az ellenkezők, lelkek vesztélege alatt, arra is köteleffek, hogy a' Kristus szavait a' Pohárrúl, szintén úgy betü szerint értfék, és hidjék; valamint a' kenyér-
rül

rül mondott szavait, betű szerint értik, és hiszik. Ha pedig különben tselekesznek: így a' Krisztus Testamentomának szavait, nem tsak meg válogattyák; hanem minden igaz ok nélkül, egyik részit a' másik ellen támasztyák; mikor az egyik részit tulajdonképen értik (*proprie*) a' másikat pedig meg fordított értelemmel (*tropice*) a' mellyet, a' Krisztus világos Szent Szavainak el tekerése nélkül tselekédni nem lehet. Ellenben, ha a' Krisztus Szavait, mellyeket a' Pohárrúl mondott, sem betű szerint nem értik 's nem is hiszik, sem ezután is betű szerint, 's tulajdonképen érteni 's hinni nem akarják az ellenkező Atyáfiak: tehát adjanak helyt az Igasságnak, adjanak dítőfféget az Istennek, és ami édes Idvezitők Szent Szavainak, és vallyák meg mi véllünk együtt ök is, hogy a' Krisztus Szent Szavait is, mellyeket a' kenyérrül mondott a' Szent Vaförában; betű szerint 's tulajdonképen érteni sem nem kell, sem nem lehet.

§. XIII. *Második Ok, miért nem magyarázzuk betű szerint a' Krisztus Szavait?*

2.) Ha betű szerint kellene vennünk a' Krisztus Szavait: tehát abbúl a' következik, hogy mikor a' Krisztus ki szolgáltatta a' Szent Vaförát, már akkor meg vólt törettetve az ő Teste; mert azt mondotta: *Ez az én Testem, a' melly ti érettetek meg töretik* a' jelen való időben (*in praesenti*) Mint hogy pedig az Apostoloknak ezt mon-

mondá: *Vegyétek egyétek*: tehát ök, a' Krístusnak meg törettetett Testét vették és ették; a' melly az Evangyélisták tanúbizonyfága ellen vagyon. Mert még akkor, nem vólt meg tört Teste; hanem más nap törettet meg a' kereszt-fára való szegezés, és a' dárdával való meg szúrás által. A' Pohárrúl is ezt mondá az Ur: *E' Pohár az én Vérem, melly Ujj Testamennonak Vére, melly sokaknak bünöknek botjánattyára ki ontatik*; a' jelen való időben (*in praesenti*) Mat. XXVI: 27. A' mint ezt meg vallyamaga is, amaz hires Cardinalis BELLARMINS, hogy a' Krístus a' jelen való időben szóll (*in praesenti participii*) *Vide de Missa Lib. I. Cap. 12.* Ugy de még akkor, Vére ki nem ontatott a' Krístusnak; más az, a' Pohár sem vólt a' Krístus Vére, és a' Pohár nem változott Vérré. Ha azért még akkor, mikor a' Szent Vátforát szerzette az Ur, az ő Teste nem vólt tulajdonképpen meg törettetve, Vére nem vólt ki ontatva: nohát a' Krístusnak meg törettetett Teste nem lehetett a' kenyérben, sem az ő ki ontatott Vére nem lehetett a' Pohárban, vagy a' Pohárban lévő Borban. A' mellybül következik, hogy az Apostolok sem vehették azt, a' mi még nem is vólt; és így a' Krístus Szavait is, betű szerint nem érthették: de érthették így; a' kenyér jelenti a' Krístusnak hólnap meg törettendő Testét; a' Pohárban lévő Bor, az ő ki ontandó Véré, mellyet a' bünöknek botjánattyára ki fog ontáni.

§. XIV. Harmadik Ok.

3.) Ha betű szerint kellene a' Krisztus Szavait venni; így tehát a' Krisztusnak természeti tulajdon Teste volna jelen a' Szent Vatsforában: és így ez az ő Teste látható és tapasztalható is volna. Meg lehetne hát azt, az Ur Vatsforájában látni, és tapasztalni; a' mellyet tagadnak az Ellenkezők. De hijjában: mert látható Teste volt a' Krisztusnak míg élt szenvedése előtt; látható, és tapasztalható volt szenvedése, és fel támadása után is, mert húsa, és tsontya volt. Ugyan-ís így szólott az ő meg rémült tizenégy Tanítványinak, és azoknak, a' kik ő vélek voltak, midőn azt gondolnák, hogy nem a' fel támadott Jésust láttyák; hanem valamelly lelket, vagy is tündéres képzelődést: *Lássátok meg az én kezeimet, és lábaimat, mert én vagyok: tápogassátok meg engemet, és lássátok; mert a' Léleknek nintsen húsa és tsontya; a' mint láttyátok hogy énnékem vagyok.* Luk. XXIV: 39. Sőt Szent Tamás hogy hihetetlen ne lenne, azt mondá nékie az Ur: *Hozd ide a' te újjodat, és lásd az én kezeimet, és hozd ide a' te kezedet, és botsáfd az én oldalamban; és ne légy hihetetlen, hanem hívő.* Ján. XX: 27. De a' mi nagyobb, még mikor az Ur Jésus az Itéletre el fog is jöni: akkor is látható Teste fog lenni; úgy hogy ötet minden szem meg láttya, még a' kik ötet által szegeztek is, és jajgatással sirnak ő előtte. Jel. I: 7. Meg láttyák ezek az ötet által szegezők, a' Sébeknek helyeit is, az
 ő Szent

ö Szent és ditsőféges Testén: és ezért ő
 előtte jajgatni és firni fognak. Ha azért a'
 Kristusnak addig is, míg a' földön vólt, látha-
 tó Teste vólt; most az égben is látható Teste
 vagon, mivel látta ötet Szent István az Isten-
 nek jobja felől; Tsel. VII: 56. 57. Szent Pál-
 is hallotta az ötet meg szollító Jéusnak a' Sza-
 vát, az úton; Tsel. IX: 4. 5. 6. 7. De akkor
 is látható Teste fog lenni, a' mikor az utólso
 Itéletnek napjára el fog jönni, a' mint Szent
 Janos a' Jelentések Könyvébenn bizonyittya:
 teelleyenek meg hát erre az ellenkezők, ha
 tudnak, hát ugyan miért láthatatlan ma a'
 Kristus Teste a' Szent Vatsforában? miért nem
 lehet itt az Ur Jéus Testét látni és tapasztalni?
 Hól mondotta valaha a' Kristus; hogy az ő
 Teste ilyen láthatatlanképpen, érezhetetlenül,
 főt tsudálatossan (*miraculose*) fog jelen lenni a'
 Szent Vatsforában? bizony sohol sem. Látni
 való dolog tehát, hogy az ellenkezők, mélt-
 atlanúl haragusznak mi reánk, hogy mi azt
 nem hiszszük, hogy a' Kristus Teste tulajdon-
 képpen jelen vólna a' Szent Vatsforában, vagy
 is a' Kenyérben, avagy Ostyában. Mert mi
 éppen azt fogadjuk meg, a' mit a' Kristus az
 ő Tanítványinak parantsólt az ő fel támadása
 után. Meg nézzük, meg tapogattyuk a'
 Szent Kenyeret; de itten sem húst, sem tson-
 tot, sem az ő kezeit, sem lábait, sem ólda-
 lát, sem seb-helyeit nem láttyuk 's nem is ta-
 pafztalhattyuk. Azért nem is mondhattyuk
 Lelkünk esmérési ellen, hogy Test szerint, és
 tulaj-

tulajdonképpen jelen volna a' Kríztus a' Kenyérben. Annyivalis inkább mivel eleve megmondotta az Ur Jésus minékünk: *hogy ha ezt mondják minékünk: Imé a' Rejtek-bázakbann (a' Ciboriumokban, avagy az óltárokban zárattott almáriumokban, az Oltya, vagy kenyér színe alatt) vagyon, ne hidgyétek.* Mat. XXIV: 26. Ezenn kívül, mikor a' Kríztus Menyben fel ment, ezt mondták a' Szent Angyalok a' Tanítványoknak: *E' Jésus AKKE'PPEN JÖEL, A' MIKE'PPEN LA'TTA'TOK ötet fel menni mennyekbe.* Tíelek I: 11. Ha azért a' Kríztus Test szerint a' Szent Vatsforában jelen volna, és oda jött volna: így tehát az Angyalok, tanúbizonyfága szerint, szükfégesképpen, látható volna, és lehetetlen volna a' Kríztust nem látni.

§. XV. *Negyedik Ok, miért nem kell tulajdonképpen érteni a' Kríztus Szavait?*

4.) U'gy hiszi az Anyaszentegyház, az Apostoli Hitnek Formájában, vagy is a' *Híszek egy Istenben, hogy a' Kríztus mennyben fel ment, az Atyának jobján ül, és többé nintlen e' földön test szerint: mert ha jelen volna ma is test szerint; így a' Kríztus Fő Pap sem volna az Apostol tanítása szerint.* Sid. VIII: 4. Nem is jön el onnét elébb, hanem az utólfó Itéletnek napjára. A' honnét a' régi Ekklésiákban, úgy intette az Egyházi szolga a' Gyülekezetet az Ur Vatsforájának ki szolgálatásakor:

Sursum corda; Emellyétek fel a' ti Sziveteket.
 Mint ha mondotta volna: Nints itt test szerint
 a' Krisztus, hanem a' mennyben emellyétek fel
 a' ti sziveteket, a' hól vagyon az Ur. Tudom
 Ugyan, hogy ma is el mondgyák ezt, a' Mife
 mondás közben: de nem kell így az égben
 emelni a' szivet, 's nem kell az égben keresni
 a' Krisztust, a' Mife halgató köflégnek, ha tu-
 lajdonképpen, test szerint jelen vagyon a'
 Krisztus Teste az Ostyában, hanem így, tsak
 a' Pap kezében lévő Ostyára kell embernek
 emelni szemét, és szivét. Látni való dolog
 tehát, hogy az Apostoli Hit Formájában lévő
 Tudományban, éppen ellenkezött hisznek és
 vallanak a' keresztyének a' Krisztus Testéről;
 ezt tudniillik, hogy a' Krisztus nints Test sze-
 rint e' földön, nints a' Pap kezében, vagy
 az Ostyában: és így nem lehet a' Krisztus Sza-
 vait is betű szerint érteni, és magyarázni.

§. XVI. Ötödik Ok.

5) Ha betű szerint kellene az Ur Jéhus
 szavait érteni: így a' hitetlenek is közöfűlné-
 nek a' Krisztussal; vennék az ő Szent Testét;
 ezt ennék, ezzel egyesűlnének; így egy Test
 lennének a' Krisztussal 1 Kor. X; 16. 17. Ugy
 de tagadja azt az Apostol, hogy a' Krisztusnak
 egyeisége volna a' hitetlen emberekkel. 2 Kor.
 VI; 15. Más az, ha szinté fogaival rághatná
 is valaki a' Krisztus Testét; mint ELSŐ MI-
 KLO'S Pápa is hitte vala a' Római Conci-
 lium.

liummal 1050dik Esztendőbenn Kristus Urunk Születése után; tsak ugyan ez, semmit nem használna az Idvelségre : a' mint maga a' Kristus tanit ; *A' test , nem használ semmit.* Jan. VI: 63. Mert így , ma is szenvedne a' Kristus Teste, ha azt , az hitetlenek is vennék, meg ennék. Ki gondolhatná már azt , hogy a' Kristus , haszontalanúl , és nem egyébre, hanem a' hitetlen Ur Vatsorájával élő embereknek kárhozattyokra engedné, Szent Testét meg-rágattatni, vagy meg gyaláztatni? Egyszer szenvedett az Ur Jésus az ö Szent Testében; egyszer gyaláztatott a' meg : Azt tanította az Apostol , *hogy lehetetlen , hogy többször szenvedjen , vagy meg gyaláztasson.* Sid. IX: 25. 26. 28. és X : 12 - 14. Nohát lehetetlen azt is gondolni , annyival is inkább hinni, hogy a' Kristus Test szerint jelen volna a' Szent Vatsorában , hogy az hitetlenek is az ö tulajdon Testét vennék. Lehetetlen hát a' Kristus Szavait is betü szerint , és tulajdonképpen érteni. A' MIKLO'S Pápa értelmét , lásd *apud Lanfrancum Lib. I. Cap. 5. de Corpore, & Sangvine Domini.* Ismét lásd Gratianum *in Decretis Pontificum de Consecratione. Distinctione II. Cap. 42.*

§. XVII. Hatodik Ok.

Nem lehet továbbá , azért is betü Szerint venni a' Kristus Szavait ; mert midön az Ur Jésus szerzette ezt a' Szent Vatsorát; ezt parantsol-

rantsolta az ő Tanítványinak : *Ezt tselekedgyé-
tek az én EMLE'KEZETEMRE.* A' melly Sza-
vaival, nem másra mutat az Ur Jéfus, hanem
hogy ő ezután, nem fog test szerint e' föl-
dön jelen lenni; és így a' Szent Vatsorában
is, nem léssen jelen testiképpen. A' mint
hogy minekutanna a' Sz. Vatsorát ki szolgál-
tatta, ezt mondotta világosan az ő Tanítvá-
nyinak; *el hagyom e' Világot, és el megyek az
Atyához.* Sz. Jan. XVI: 28. Es ugyan ezért
hagyta *maga helyett a' ma Vigasztaló Sz Lel-
ket, hogy ez mivéllünk maradjon mind örökké:
mert ő el ment az ő Atyához.* Jan. XIV: 12. 16.
Ugyan is, arról szoktunk meg emlékezni, a'
mi már el múlt, vagy a' mi töllünk távol vagyon,
és jelen nintsen: mert a' jelen valókat, szem-
mel láthattyuk. Nohát az Urnak ezen Sza-
vaibúl, éppen világos, hogy ő Szent Felsége,
annak emlékezetére szerzette az Anyaszentegy-
házban a' Szent Vatsorát, hogy ő testiképpen
jelen nintsen; hanem hogy a' meg törtetett
kenyér az ő meg törtetett, 's meg feszitetett
Testét, a' Pohárban töltetett Bor, az ő Vérét,
melly a' keresztfán ki ontatott; mind a' ket-
tő pedig együtt, az ő Halálát jegyezne, pél-
dázna, 's ki ábrázolná; és ennek lenne zálo-
ga a' Hiveknél; és így a' Kenyér és a' Bor,
lenne a' Kristus Testének, és Vérének, vagy
is a' mi érettünk meg holt Kristusnak, valo-
ságos KEPE az Anya szent egy házban. A'
honnan a' Konstantinápolyi 338. háromszáz
harmintz nyóltz Atyákbúl álló Gyülés, Kri-
stus

stus Urunk születése után 754. hét-száz ötven
 negyedik esztendőben, meg akarván tiltani,
 hogy a' Krisztusnak festett, vagy faragott ké-
 pét ne tartsák a' Keresztyének a' Templomok-
 ban; ezt vegezé: „ Nem kell a' Templomok-
 „ ban képeket tartani, mert mintha senmi más
 „ ábrázolás, ki nem mutathatta volna az ő meg
 „ testfűlését képpel; imhol ő maga, az ő Szenve-
 „ désekör, a' Kenyeret és Bort PELDAUL ES
 „ EMLE'KEZTETŐ JELÜL. (εἰς τύπον καὶ
 „ ἀναμνησιν) adta az ő Tanítványinak. Imhol
 „ tehát ez a' KE'PE, az ő élet adó Testének. Meg
 „ mutattatott tehát, hogy ez az HAZUDHA-
 „ TATLAN KE'PE a' Krisztusnak, a' mi meg te-
 „ stesült Istenünknek (ἀΨευδὴς εἰκὼν) mellyet
 „ maga élő nyelvével elonkbe adott. Vide Conci-
 „ lii Nicaeni Secundi Actum 2. Innen Pál Apo-
 stol is, ezen Krisztus Szavait: Ezt tselekedgyé-
 tek az én emlékezetemre; így magyarázta meg.
 I Kor. XI: 26. Valabánnyszor ejénditek e' Ke-
 nyeret, és ijándjátok e' Pohárt: az Urnak halálát
 hirdesétek a' MIG ELJÖVEND. Nohát ha mind
 addig kell a' Krisztus halálát hirdetnünk a' Szent
 Vatsorában, a' mig az utólsó Itéletnek nap-
 jára el fog jönni Test szerint, és látható for-
 mában: következik, hogy a' Krisztus Teste
 nintsen jelen tulajdonképpen a' Kenyérben, és
 nem betű szerint kell a' Krisztus Szavait ven-
 ni. Más-ként ha a' Krisztus tulajdonképpen, és
 valóságos Teste szerint is jelen volna a' Szent
 Vatsorában; és ide jött volna tulajdon teste sze-
 rint a' Sz. Vatsorában; így többé ki sem kellene
 szol-

szolgáltatni a' Sz. Vatsorát; mert az Apostol parantsolattya szerint, tsak addig kell ki szolgáltatni ezt a' Szent Vatsorát, *a' mig a' Kristus el jövénd.* Ha azért tulajdonképpen jelen volna a' Kristus, emberi természeti szerint a' Szent Vatsorában: és így a' kenyérben volna az ő Teste, és a' Szent Vatsorában el jött volna testiképpen a' Kristus: így többé az Ur Vatsoráját nem kellene ki szolgáltatni: mert tsak addig kell ki szolgáltatni, *a' mig el jövénd.* Világos tehát ezekbül, hogy a' Kristus ezen Szavait: *Ez az én Testem,* nem lehet betűszerint, és tulajdonképpen érteni.

§. XVIII. *Hetedik Ok, miért nem kell, 's nem is lehet a' Kristus Szavait betű szerint érteni és magyarázni?*

7) De utollyára, nem is lehet, 's nem is kell a' Kristus Szavait betű szerint, és tulajdonképpen érteni, azért, mert a' Szent Léleknek, a' Szent Írásban, éppen szokása az, kivált a' *Szent Szokások*, vagy *Sacramentumok* körül, hogy mikor azt akarja mondani: *Ez a' dolog, ezt jelenti;* azt tsak így szokta ki tenni: *Ez az.* Így ha kérded magatúl az Istenül, mit akart, az Isten azzal jelenteni, hogy minden Férfi szemérem testének az elei, késsel el metéztetteffék, vagy környül metélteffék? Erre azt feleli az Isten: *Ez az én Szövetségem.* I Mos. XVII: 10. az az, a' mint az Isten maga mingyárt meg magyarázza: *Ez az én Szöv-*
vet-

vettségemnek Jele 7. 2 Ha kérdezte a' Sidó az Istentül: mire való az Húsvéti Bárány? mire való ez az Isteni tisztelet, hogy ő Barányt öl, azt megsüti, és olly tzeremoniával észí meg? Erre azt feleli maga az Isten: Ez az Urnak Páschája, avagy magyarul: Ez a' Bárány, az Urnak Altal-menetele: mert által megyek ez éjjel az Egyiptom földén. 2 Mós. XII: 11. 12. A' melly annyit tészen, mintha azt mondotta volna az Isten a' Sidóknak: A' Húsvéti Bárány, jelenti az én általmenetelemet. Jegyezd meg. Olvasó, hogy ez a' szó PASACH, PASCHA 'Sidó szó, és azt tészi magyarul: Altal-ment, PÆSACH: által-menetel. Maga Móses is, azt parantsollya a' 'Sidóknak: Aldozzatok Páschrit, avagy magyarul: Aldozzatok Altal-menetelt; mintha mondotta volna: Aldozzatok Bárányt, a' melly tinéktek jelenti az Urnak A'ltal-menetelit. 21. 7. Tovább mégyen Móses, és azt mondgya a' 'Sidóknak: Mikor pedig a' ti Fiaitak azt mondgyák néktek: mifsoda ez a' ti Tzeremóniátak? akkor ezt mondjátok: Az Ur Páschájának, (vagy által-menetelinek) áldozattya, 26. 27. 7. Mintha mondotta volna Móses: Ez a' megölettetett Bárány, mellyet meg-áldoztok, jelenti néktek az Urnak Altalmenetelit Egyiptomon, és arra emlékeztet titeket, hogy midönn az öldöklő Angyal meg ölte az Egyiptombélieknek első-szülöttjeiket: akkor mi közzülünk mind azt életben hagyta, valakinek háza küszöbe, Bárány vérével meg volt hintve. Lásd a' 27. 7. Hasonlóképpen ha ha kérded

Szent

Szent Pált: *mitfoda a' KERESZTSEG*, vagy a' vízben való bé mártás, vagy meritetés, a' Keresztyének között? Erre azt feleli: *hogy ez által, a' Kristussal eltemettettünk.* Rom. VI: 4. Kol. II: 12. a' melly ugyan az, mintha azt mondaná: *A' Keresztség, az embernek a' Kristussal való el temettetése.* Mintha tudnillik ezt mondaná: a' vízben való bé mártás, vagy is a' Keresztség, minékünk keresztyéneknek azt jelenti, hogy mikor a' Kristus el temettetett; akkor mi is ö véle el temettettünk: és ezt a' Kristus el temettetését, úgy tartja az Atya Isten, mint ha mi is a' Kristussal együtt el temettettünk vólna; Ha mi igazán *Hiszünk* a' meg holt, és el temettetett Kristusban. Mint-hogy pedig az Apostol idejében, kivált a' nagy idejü emberek kereszteltek meg, a' kik a' Pogány Vallásból a' keresztyén Vallásra tértenek: ezeknek minekelötte meg keresztelkedtenek; Vallást kellett tenni a' Gyülekezet előtt; *hogy ök Hisznek a' meg feszítettett, el temettetett, 's fel támadott Kristusban;* és ezen ö Hiteknek, 's Vallás-tételeknek bizoyságára, mártattak a' vízben; *Atyának, Fiúnak, és Szent Lélek Istennek nevében:* az az meg keresztelkedtek, 's így lettek Keresztyénekké. Jegyezd meg pedig kegyes Olvasó, hogy ez a' Deák-szó *Baptismus*, mellyet magyarul, keresztségnek fordítunk, ettül a' Görög szótúl vagyon *Βαπτισμος*, a' melly vízben való bé mártást, vagy bé merítést tészén. Ugyan is azokat, a' kik a' Kristus Ekklesiájában bé állanak a' Kris-

tus parantsolattyábúl, Atyának, Fiúnak, és Szent Léleknek Nevében a' vízben mártýák bé, vagy mint nállunk szokás, vizet töltenek reájok. Így nevezi másutt az Apostol a' Keresztséget: *Ujjonnan való születésnek ferdőjének.* Tit. III: 5. az az a' Szent Keresztségben való VIZ, a' mi Ujjonnan való születésünknek jegye, záloga, peféttye, és a' külfő vízben való bé mártás, vagy azzal való meg mosattás, arrúl téfszen bennünket bizonyossá, arrúl erősit meg minket, mint bizonyos jegy, mint hiteles pefét, és tsalhatatlan zálog, hogy mi Ujjonnan születetünk a' Kristus Vérenek érdemeért, a' Szent Léleknek belfő munkálkodása által; valakik a' Kristusban igazán Hiszünk.

Söt magának az Ur Jésus Kristusnak is, szava járása vólt ez, hogy mikor ezt akarta mondani: EZ EZT JELENTI, leg gyakrabban így szóllott: EZ AZ. Így Máté XIII: 38. 39. *A' mező é Világ, A' jó mag az Isten Országának Fiai, A' konkoly ama gonoszoknak fiai. Az ellenség az ördög. Az aratás a' Világ vége. Az aratók az Angyalok.* Tellyes az Evangyéliom az ilyen szóllatokkal. Hakérdéd tehát magától a' Kristustúl: *mitsoda a' Pohár a' Szent Vatsorában?* Ezt feleli: *Ez az én Vérem; vagy, Ez az Ujj Testámentom az én Véremben.* Mintha mondaná az Ur Jésus: *Ez a' Pohár, vagy is a' Pohárban lévő Bor; jelenti, jegyzi, ki ábrázollya, igazan elöl adgya az én Véremet: jelenti*

jelentí az Ujj Testámentomot, vagy is az Atya Istennek, a' meg téré és én bennem hívök iránt való akarattyát: a' mellyet az én Vérem ki omlása fog meg erősíteni, a' mint §. XII. oda fellyebb meg mutattam. Ez a' Bor annak a' Záloga ti nállatok, arrúl téfzen bizonyossokká titeket, azt *petfétli* meg tinektek, hogy én hólnap az én Véremet a' ti büneiteknek botsánattyáért ki ontom: azt a' Véremet, a' mellyel az, Ujj Testámentomot is meg erősítem. Nohát ezen első szóllását is a' Kristusnak: *Ez az én Testem* így kell érteni, és magyarázni: Ez a' kenyér jelentí az én meg töretett Testemet: Mert imhol a' kenyérrül is hasonlóképpen szólla az UR, mint a' Pohárrúl: *Ez az én Testem*: az az, ez jelentí, ki ábrázollya, 's elől adgya az én Testemet. Ez a' kenyér arrúl téfzen bizonyossá titeket, azt *petfétli* meg tinektek, annak a' záloga ti nállatok, hogy az én Testem hólnap a' keresztfán ti érettetek meg töretik.

§. XIX. *Nem mi költyük ezt a' magyarázatot, hanem a' Kristus Szavai magok mutattják, hogy úgy kell érteni azokat, a' mint mi hiszszük.*

Láttjátok Atyámfiai, így magyarázzuk meg meg a' Kristus Szavait a' Szent Írásbúl, és a' Kristusnak maga tulajdon szavaibúl. Így-mutattjuk meg, hogy lehetetlen betü szerint venni a' Kristus Szavait, mert a' Pohár sem változott a' Kristus Vérévé, sem Ujj Testá-

mentommá; ámbár errül szintén úgy szóllott vala az Ur Jépus, mint a' Kenyérül: *Ez az én Vérem, Ez Ujj Testámentom*, de ugyan tsak nem változott által a' Pohár Verré, sem Testámentommá. Nohát a' Kristus ezen Szavait is: *Ez az én Testem* nem kell, 's nem is lehet betű szerint, és tulajdonképpen venni. Imhol a' Kristus Szavait, így világosíttjuk meg a' Szent Írásbúl: így magyarázzuk meg a' Kristus tulajdon szavaibúl. De még is ez a' keserves dolog, hogyaz ellenkező Atyafiak, azt fogják mi reánk, hogy tsak mi magunk költyük ezt a' magyarázatot. Mindazonáltal azokbúl elégge világos, a' mellyeket mondottam eddig, hogy lehetetlen a' Kristus Szavait másként érteni, hanem meg fordított értelemmel: (*Tropicé*) mert mind a' Szent Léleknek, mind a' Kristusnak szava járása ez, hogy azt a' dolgot, a' melly más dolgot jelent; annak nevezi a' mit jelent. Így példának okaért az *Aratókat* nevezi *Angyaloknak*; a' *Konkolyt* nevezi *Gonosz fiainak*; a' *Pohárt* nevezi *Vérnek*. *Ujj Testámentomnak*; a' *Kenyeret* nevezi *Testnek*. Lehetetlen is 'Sidóul másként szóllani, hanem így, mint mi Magyarok szoktunk szóllani. Mert ha mi Magyarok azt akarjuk mondani: *Ez a' dolog ezt jelenti*: tehát mi ezt tsak így szoktuk ki tenni, mint szintén a' Sidók: *Ez az*. Peldának okaért a' Mester Legények így szóllanak: *Ez a' Társ-Pohár*; *Ez a' Béke-Pohár*. Tudni-illik: *Ez a' Pohár jelenti*, és annak Jegye, és záloga, hogy ez,

amaz

amaz *Legény a' Tarsaságban vétetett*, és ez a' máfikkal meg *békéltet*. Így a' Szent Szék előtt, ha a' *Legény* tagadja, hogy ő nem ígérte a' *Leánynak*, hogy el fogja *Felefégül* venni: de ha a' *Leány* *Levelet* mutathat, vagy *Gyűrűt*, a' mellyet a' *Legény* néki aján-dékozott, nem de nem így szól é a' *Gyűrűt* mutatván és a' *Levelet* a' *Legénynek*: *Imbol van nállam mind hited, mind kezed*: Mintha mondaná; Ez a' *gyűrű*, a' te énnékem adott *kezedet*, a' *Levél* a' te énnékem adott *hitedet* jelenti, és annak a' *záloga*. Sok százakat hozhatnék elő, mellyeket most rövidségnek okáért el halgatok. A' mellybül világossan által érthetitek, hogy az emberek gyakran ezt akarván mondani: *Ez, ezt jelenti*, tsak így szöllanak: *Ez az*. Így szöllott édes *Idvezitönk* is: *Ez az én Testem*, tudni-illik ez a' meg tört kenyér, jelenti az én *Testemet*, a' melly hólnap a' keresztfán meg fog törettetni. Minthogy pedig a' *Kristus* *Sidóul* vagy *Syriai* nyelven szöllott, és beszélt a' *Tanitványi* val; de a' *Sidó* nyelven lehetetlen másként szöllani, hanem tsak így: *Ez az* tudniillik: *Ez jelenti azt*: látni való dolog, hogy nem mi költyük ezt a' magyárazatot, hanem ma-gok a' *Kristus Szavai* mutattyák. Lásd oda fellyeb is §. VIII.

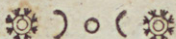
§. XX. *Az Római Ház ellenvetésére felelet adódik.*

Ne is tántoritson az meg benneteket Szerelmesim, a' mit az Ellenkezők kegyességnak színe alatt szoktak mondani: de a' mellyel, a' mi gyenge tanítványiinkat akarják el hitetni; hogy mi Reformátusok nem igaz értelemben vagyunk a' Krisztus Szavai felől.

Ugyan is így szóllanak: *Maga az Igasságnak szája mondotta: EZ AZ EN TESTEM: nohát ne vizsgálj tovább a' dolgot hanem csak bidd, hogy a' Kenyér a' Krisztus Testévé változik.* De erre az ellenvetésre csak ezt felellyétek: Nem tagadjuk mi, sőt szintén úgy el hiszszük mint az ellenkezők, hogy maga a' Krisztus mondotta a' kenyérről: *Ez az én Testem:* hanem csak azt tagadjuk, hogy AZT ERTETTE VO'LNA a' Krisztus azon Szent Szavaival, A' MIT AZ ELLENKEZŐK MONDANAK. Ugyan is sokszor meg esett az, hogy mást mondott a' Krisztus, de mást értett. Így példának okaért maga az Igasságnak szája mondotta az Ur Jébus a' Pohárról: *Ez az én Vérem.* vagy *E' Pohár Ujj Testámentom.* Ugy de csak ugyan akkor sem változott a' Pohár Vérré, és Testámentommá, ma sem változik. Magok sem hiszik az ellenkezők, hogy a' Pohár Vérré, vagy Ujj Testámentommá változott volna: nohát azért, hogy a' Krisztus azt mondotta a'

Ke-

Kenyérrül: *Ez az én Testem*; nem következik, hogy a' Kenyér Testé változott volna, mert a' Pohár sem változott sem Vérré sem Testámentommá: ambár mind a' Kenyérrül, mind a' Pohárrul egy formán szóllott is a' Kristus. Hát ha így szóllott volna a' Kristus a' Kenyérrül: *Ez az én igaz Testem*; mit nem mondanának az ellenkezők? holott, ha úgy tettzett volna, így is szóllhatott volna az Ur. Ugy de Szent Jánosnál XV: 1. így szóllott vala: *En vagyok amaz igaz Szőlő-tő, és az én Atyám Szőlőben való munkás.* Ezt imhol az Igasságnak szájja maga a' Kristus mondgya, hogy ő *Igaz Szőlő-tő*, az Atya Isten pedig *Szőlő munkás.* De ambár maga igaz szőlő-tőnek nevezi is magát: tsak ugyan soha sem vólt a' Kristus, betü szerint való szőlő-tő; sem azzá nem változott; és soha egy Keresztyén sem hitte azt, hogy a' Kristus tulajdonképpen való szőlő-tő lett volna. De ebben az hasonlatosságban, hihető hogy nézett a' Kristus arra is, hogy a' szőlő-tökének leve a' Bor, példázná 's ki ábrázolná a' Szent Vatsorában az ő Véret: ambár közönségesen tudjuk is, hogy e' hasonlatossággal, ezt akarta a' Kristus elől adni, melly szoros egygyeffég legyen ő között, és a' Hívek között. A' mint hogy a' mint Szent Máté le irta a' Szent Vatsorának szerzését, és szóllott volna a' Pohárrul is, hogy az Ur a' felől azt parantsolta az ő Tanítványinak: *Igyatok ebbül minnyájan;*
 F 4 akkor

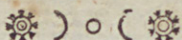
akkor egyszeres-mind így szóllott nékiek a' Pokárrúl: *MERT EZ EN VÉREM,* melly Ujj Testámentomnak Vére, melly sokoknak bünöknek botsánattyára ki ontatik. Mondom pedig tinéktek, hogy nem iszom ez idötül fogva E *SZÖLÖ-TÖNEK GYÜMÖLTSEBEN* mind a' napiglan, mellyen ti vélettek újjat iszom az én Atyám Országában. Mat. XXVI: 27. 28. 29. Imhol itt maga a' Krístus, a' Pohárban levő bort, a' mellyet az ő Vérének, főt Ujj Testámentomnak Vérének nevezett, azt mindgyárt azon egy huzomba, Szőlő-töke gyümöltsének nevezi. Ezen kívül ezt is jegyezétek meg Atyámfiai, hogy a' Krístus a' Pohárban lévő bort, azután is, mikor már meg szentelte, tsak ugyan szőlő-töke gyümöltsének nevezi, nem pedig a' maga Vérének. Ugy de ha a' bor Verré változott volna, a' mint az ellenkezők akarják; így hát nem volt szőlő-töke gyümöltse, mert a' Krístus ember, és nem szőlő-töke gyümöltse volt. Lásd oda fellyebbis §. III.

Láttjátok azért, maga az Ur Jésus így igazit el bennünket, hogy ő igaz szőlő-tö: mert a' szőlő-töke gyümöltse is a' Bor, igazán ki ábrázollya az ő Véret a' Szent Vatsorában; a' melly Vére sokoknak bünöknek botsánattyára kí ontatott a' keresztfán.

Más az, Szent Pál a' meg szentelés után is, a' kenyeret tsak ugyan kenyérnek nevezi, még pedig egy húzombann háromszor egymás utann: 1 Kor. XI: 26. 27. 28. *Valamennyisz'er ejénditek E' KENYERET. Valaki ejé'ndi KENYERET. Ugy egyék ABBU'L A' KENYERBÜL. A' KENYER a' mellyet MEG TÖRÜNK, nem de nem a' Kristus Testével való közösülésünk e'?* 1 Kor. X: 16. tudnillik az a' Kenyér, a' melly már meg szenteltetett. Mert míg meg nem szenteltetik a' Kenyér, nem lehet azt addig a' Kristus Testével való közösülésnek mondani: mivel addig puszta és közönséges Kenyér.

Tudom mint szoktak itt ki fogni az Ellenkezők. Ugyan is ezt mondgyak: *Azért mondgya Szent Pál Kenyérnek, mert az előtt, a' vólt; vagy, hogy a' meg szentelés után is Kenyérnek látzik a' szemnek: holott nem az, hanem valóságos Test, és Vér vagy is Kristus. Nem különben, mint az Abrahámiak meg jelent három Angyalok, férfiaknak mondatnak; holott Angyalok vóltak, 1 Mof. XVIII: 2, 16.*

De erre azt felelem. Szent Pál arról a' Kenyér-rül szól, a' mellyet a' meg szentelés után MEG TÖRÜNK, MEG ESZÜNK, vagy is meg rágunk: úgy de a' Kristus Teste, többé meg nem törettethetik, meg nem étethetik tulajdonképpen; nem lehet azt meg rágni, leg alább le nyelni 's meg emészteni; *mert*

egyszer szenvedett a' Kristus, 's lehetetlen hogy többször szenvedjen Sid. IX: 26. 28. Nohát midön Szent Pál Kenyeret nevez, a' Kenyér nevezetin, tulajdon kenyeret értett, és nem mást: olly kenyeret, a' mellyet meg törünk, meg észünk, és meg rágván le nyelünk. Ugy de ezeket lehetetlen a' Kritusról tulajdonképpen mondani, és hinni, 's magok sem hiszik ma az ellenkezők hogy a' Kristus Teste a' Szent Vatsorában meg törettethetnék: ámbár azt hitte is MIKLOS Pápa. Lásd oda fellyebb. §. XVI. 2.) Az három férfiakról, nyilván mondgya Moses, hogy azok nem emberek, hanem Angyalok voltak. Meg is tudták ezt, mind Abrahám, mind Loth Söt Abraham, azt is tudta, hogy az egyik közzüllök *Jehova*, igaz Isten, UR. Lásd 1 Móf. XVIII: 22. 25. és XIX: 1. 19. 21. 24. Hogy pedig személy szerint, 's tsudálatosan jelen lettek légyen az Angyalok, ezt valóságos tselekedettel is meg mutatták; midön mind a' Sodomabélieket vakfággal meg verték; mind Lótót, és az öveit onnan ki vitték; az égből kénköves esőt szállítottak: Ugy de, hogy a' Kristus a' kenyérnek színe alatt jelen légyen; azt leg kisebb jelszól sem lehet ki hozni, nem hogy tapasztalni. Más az, azért hogy emberi formát vettek magokra az Angyalok, tsak ugyan nem változtak emberekké, sem a' fel vett Test, nem lett Angyali természeté. Harmadik az, TSUDA vala az, hogy a' Kristus már születése előtt emberi formában jelent meg
Abra-

Abrahámnak, és ötöt Abrahám látta Jan. VIII: 56. az is tsuda vólt, hogy az két Angyalok, mint emberek Abrahámmal ettek, ittak jártak; holott az Angyalok tsupa Lelkek, a' kiknek természeti testek nints, étel nélkül sem szükölködnek. Ugy de, hol tanította azt vagy a' Kristus, vagy a' Szent Apostolok, hogy ilyen *Tsuda* esnék a' Szent Vatsorában, hogy a' Kristus a' Kenyér szine alá rejtene magát, ott vólna láthatatlanúl lelkestül testestül az egész Kristus? Ezt sohol sem tanította az Evangyeliom; hanem inkább ellenkezöt, hogy az égben vagyon, és nintsen e' földön test szerint, Sidok. VIII: 4. Tselek. III: 21. A' Szent Vatsora nem TSUDA, nem *Tsuda-tétel*; hanem Sakramentom, a' mellyben a' *Jegy* a' Szent Kenyér és Bor: a' *Jegyztetett Lelki dolog* pedig, a' Kristus Teste, 's Vére, vagy is a' mi érettünk meg Hólt Kristus, minden érdemeivel egygyütt. Ha meg mutatják az Ellenkezők, hogy a' Kristus mikor a' Szent Vatsorát szerzette, akkor, nem tsak Tsudát tett; hanem úgy is adta az Anyaszente gyháznak e' Szent Vatsorát, mint TSUDA'T, és hogy ekkor Tsudátételt akart hagyni a' maga Tanítványinak, hogy ezek, valahányszor Ur Vatsoráját fognak ki szolgálatni, mindannyszor ök is EZT TSELEKEDJEK; az az Tsudát tégyenek: így mi is mindigárt el fogjuk hinni, hogy a' Kenyer a' megszentelés után, nem Kenyér, hanem tulajdon Test, még pedig meg törtetett, meg feszített

Test,

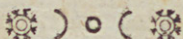
Test, de a' melly a' kenyér színével el fedezve
 vagon. Látni való dolog azért, hogy röz-
 szül okoskodnak az Ellenkezők, az Angya-
 lok példájából. Mert az ő testben való meg-
 jelenések, evések, ivások, járáfok, tsuda do-
 log: de a' Szent Vatsorában semmi ilyen
 tsuda nints, és azt a' Szent Irás sehol se ta-
 nította. Ezen kívül, jól meg jegyezd kegyes
 Olvasó: Minden *Tsudának* ez a' természete,
 hogy az látható, 's tapasztalható is egyszer-
 mind. Illyenek voltak Világ teremtésétől
 fogva minden tsudák. Illyen tsuda volt az
 három Angyalok meg jelenéseis Abrahamnak.
 A' Szent Vatsorában pedig, ez a' tsudálatos
 dolog, hogy a' *Tsuda láthatatlan*; mert a' Te-
 stiképpen jelen levő Krístus, nem lehet látni,
 azt mondják az Ellenkezők; hanem azt Hinni
 kell, hogy ott valóságos *tsuda esik*, a' hol az
 ember semmit sem lát, sem nem tapasztal.
 Egy sem volt illyen Tsuda e' Világon. Az
 Istent a' többek között azért kiszűrik hatal-
 masnak, mindenhatónak; mert igaz *Tsudát*
 tselekeszik. Es a' Krístus is az ő Halgatoinak,
 a' *tsudák* által bizonyította meg, hogy ő igaz
 Isten. Jan. X: 37. 38. A láthatatlan Istenfé-
 gről tehát, a' látható Tsuda tett itt bizony-
 fágot, sőt minden tsuda arról térszen bizony-
 fágot, hogy az Isten mindenható: itt pedig
 ellenben, meg fordították a' dolgot az Ellen-
 kezők, 's azt mondják, azért kell el hinni,
 hogy a' Szent Vatsorában tsuda esik, mert az
 Isten mindenható. De hálá az Istennek, soha
 még

még az Ellenkezők közzül, senki sem hozhatott elő olyan *tsudát*, a' melly láthatatlan, s tapasztalhatatlanlett volna; annyival inkább, senki nem hozhatott elő olyan Szent Irásbéli helyet, a' melly azt tanítaná, hogy a' Szent Vatsorában *tsuda* esik. *Sohol sem igérte a' Kristus, hogy ő a' Szent Vatsorában Testiképpen fog jelen lenni, de láthatatlanúl, vagyis TSU-DALATOSSON.* Nohát a' midőn Szent Pál is, a' meg szentelés után is, a' kenyeret, csak ugyan kenyérnek nevezi, még pedig olyannak, a' mellyet mi *meg törünk*: látni való dolog, hogy a' kenyeren, tulajdon kenyeret ért, és nem a' kenyérben láthatatlanúl el rejtezett Kristus Testét: mert a' Kristus testét, többé meg nem lehet törni, a' mint a' Szent Apostol taníttya. Sid. IX: 26. 28.

Második Ellenvetése a' Római Háznak, a' mellyre ismét Felelet adódik.

Ha a' Kristus akkor, a' mikor a' Szent Vatsorát szerzette, olly szókkal élt volna, a' mellyeket nem kellene betű szerint érteni, hanem a' betű alatt más kellene érteni: így éppen meg akadályoztattak volna, az Apostolokban, hogy meg értsék; vallyon mit akar a' Kristus nekik mondani?

De erre ez a' Felelet. 1) Az Apostolok előtt, éppen nem volt újság, a' meg fordított Szóllásnak formája (a' *Tropus*) tudniillik mikor az ember mást mond betűvel, de mást

másként ért a' betű alatt. Vagy is midőn az ember nem tulajdonképpen érti a' szót; hanem tulajdonitasképpen. Példának-okéért, midőn azt mondom másnak: *Add ide az Atyád Testamentomat*, az az, azt a' Levelet, a' mellyre betűkkel reá irták az Atyádnak utolsó akaratyát. Ugyan is a' Tanítványok Sidók voltak, a' kiknek a' nyelvek és szóllások formája, tellyes az illy példákkal: a' mint ez az O Testamentomi Írásból világos. Sőt az ő Isteni tiszteletnek módgyaiban, még nem is szóllhattak a' nélkül. Lásd a' XVIII. §. Szakaszban a' példákat.

2) A' Kristus is annyira reá szoktatta az Apostoloknak fülöket, és elméjeket, az illy szóllás formáira, hogy ő nekik inkább attúl kell vala őrizni magokat, hogy meg fordított, vagy más értelemben ne vegyék (*tropice*) azt, a' mit a' Kristus tulajdonképpen mondott. (*proprie*) Így midőn a' Kristus mondá: *En, és az Atya egy vagyunk. Az embernek Fia megfeszitetik. Miképpen Jónás háromnap és három éjjel volt a' tizethalnak gyomrában: azonképpen az embernek fia három éjjel, és három nappal lesz a' földnek gyomrában. Minekutánna fel támadándok, elöttetek megyek Galileába.* 's a' t'. Imhol mind ezek betű tzerint való szóllások, és betű tzerint, és tulajdonképpen kell érteni. (*proprie*) De attúl lehetett az Apostoloknak tartani, hogy ők ezeket a' Kristus Szavait is, meg fordítva ne értsek: (*tropice*) vagy másként

ne értsenek rajta. A' mint világossan meg is jegyzette a' Szent Lélek az Évangyélisák által, hogy azokat a' tulajdonképpen mondott Szavait a' Krisztusnak, a' mellyeket olly világossan, 's tulajdonképpen mondott, a' maga szenvedésérül, meg feszítésérül, haláláról, és halálbúl harmad napon lejendő fel támadásá-rúl; nem értették az Apostolok: hanem a' Krisztus fel támadása után értették meg. Lásd Jan. XX; 9. Luk, XXII: 5. 11. 45. Márk. XVI: 11. 13. 14. Mat. XXVII: 17. Soha senki viládossabban 's tulajdonabban nem szól-gatott, mint a' Krisztus Szent Lukátsnál a' XVIII-dik Refzben, a' maga szenvedésérül, 's halálárúl: még is nem akarák a' Tanítvá-nyok betü szerint érteni. Ugyan is világos-san meg mondá a' Krisztus a' tizenkét Tanít-ványoknak, hogy *ö a' Poganyok kezében, vagy is a' Római Katonák kezében adattatik, most ez Husvét Innepében Jérusálemben meg tsúfoltatik, meg pokdöstetik, meg ostoroztatik, meg ölettetik; de harmad napon fel támad: ök még is ezek-ben semmit nem értének* v. 31--35. Kétség kívül azt gondolták, hogy mást mond a' Kri-stus Szóval: de ö nékik mást kellene érte-ni azon szókón; vagy is, hogy meg fordított szólással él az Ur. (*tropice*) De ellenben nem igen kellett az Apostolokat attúl féltetni; hogy tulajdonképpen vegyék a' Krisztusnak ezen szavait: *En vagyok az igaz Szőlő tö. En vagyok az igaz Szőlő-tő. En vagyok az Ajtó. Az én Atyám Szőlő munkás. A' magvető az embernek fia.*

fia. *A mező e' Világ. A jó mag az' Isten Országának fiai. A' konykoly a' gonoszoknak fiai. Az aratók az Angyalok. Mat. XIII. 37-41. A' Pohár Ujj Testámentom. A' Pohár az én Vérem. A' Kenyér az én Testem. Jól tudták azt az Apostolok, hogy mást mond a' Krisztus; de mást kell érteni a' betükön, és nem kell a' Krisztus Szavait betü szerint venni. Lásd a' XXI. Szakaszt.*

Harmadik Ellenvetés.

De még azt is mondgyák: Mikor a' Krisztus a' Szent Vatsorát szerzette, akkor utolsó Testámentomot tett. Ugy de a' Testámentomot, világos szókkal, nem meg fordított szóllás formáival szakták írni. Azért tulajdonképpen, és betü szerint kell a' szókat érteni.

Erre azt felelem 1) A' meg fordított szóllás formája, szintén olly világos Szóllás, mint a' betü szerint való tulajdon szóllás: sőt még fokszor világosabb. Es mind az O, mind az Ujj Testámentom, tellyes az illy szóllásokkal: mint ez világos a' Bibliából. Így ha azt mondgya az Atya: *Testámentomban Jánosnak hagyok három darab életet; e' szintén olly világos, mint ha azt mondotta volna: Jánosnak hagyok három darab búza vetést. Mert a' búza nem élet; hanem az ember életének táplálásának az eszköze: de még is jól értik az emberek, hogy mikor valaki, így szóll; akkor;*
az

az életén búza vetést ért. Vagy ha egy nagy Urnak három gyermeke, es három Dominiumja marad; halálos ágyában fogja a' Donatiós Levelet, és a' három gyermeknek így szól: *Ne neked Péter, ez a' Gálantai Dominium; neked ismét Márton, ne ez a' Lévai Dominium; tenéked pedig János ne imé ez a' Deretskei Dominium*: mind egyik gyermek jól tudja, hogy a' Papirofs, vagy Pergamen, nem falu, nem Város, hanem annak a' Dominiumnak a' Jegye: Petséttye, 's záloga: de még is elég világosan érti mind egyik gyermek ezt a' meg fordított Szollást.

2) Magok sem tagadják az ellenkezők, hogy ezen Kristus Szavait: *Ez Pohár Ujj Testamentom, vagy E' Pohár az én Vérem*, nem kell betü szerint venni: nohát a' Testamentomnak Szavait, nem szükség mindenkor betü szerint érteni mert az Ellenkezők sem akarják ezt betü szerint érteni, ámbár Testamentomi Szóknak hiszik is. Ugyan is a' Római Catechesis, melly a' Tridentumi Concilium Decretumából adódott ki, *Part. II. de Sacramento Eucharistiae. §. 23.* így szól: *Quod vero dicitur: Hic est enim calix Sanguinis mei; sic intelligendum est: HIC EST SANGUIS MEUS, qui hoc Calice CONTINETUR.* Ez az én Vérem, melly ebben a' Pohárban vagyön. Láddé itt magok meg fordított szóllással, (Tropus-fal) magyarázzák a' Kristus szavait.

3) Ha a' Szent Vatsora felett mondott Szavait a' Krístusnak , azért kellene betű szerint érteni, mivel azok Testámentomi Szók: így azt is elkellene hinni, hogy az Apostolok, a' Mennyországban is tulajdonképpen fognak az asztalnál ülni Székeken, és tulajdonképpen fognak ott enni; és inni: mert a' Krístus azt mondotta ö nekik a' Szent Vatsora felett. *En azért Testámentomban adok néktek, miképpen az én Atyám Testámentomban adott nékem országot, hogy egyetek, és igyatok az én asztalamon az én Országomban, és üllyetek székeken. Luk. XII. 29, 30.* Lásd oda alább ezen fordításnakokat. §. XXIV. Ha már valamely Török, a' ki azt hiszi, hogy ö a' mennyországban is asztalokon fog enni, és inni, a' maga goromba vélekedését, ebbül akarná meg próbálni; lám a' Krístus is; azt ígérte az Apostoloknak, hogy az ö Országában enni és inni fognak asztalokon? nóhat én is jól hiszem, hogy a' Paraditsomban enni és inni fogok: ugyan mit mondanának az Ellenkezők ez Hitetlennek? Nem de nem ezt e', hogy a' Krístus Szavait, nem kell betű szerint venni: mert az megfordítatott szóllás (*Tropus*) és mást kell érteni a' Szókon. Es ezt jól is felelnék. De ha az a' Hitetlen azt mondaná: ugy de a' Testámentomi Szókat, betű szerint kell érteni, és tulajdonképpen; nem szabad azt másképpen venni; mert azok a' Krístus utolsó Testámentom szavai: vallyon mit mondanának erre az ellenvetésre? Nem de nem ezt e', hogy a' Testámentom

támentom Szavait is, nem kell akkor betűszerint venni, mikor a' dolognak természetével a' szó; vagy a' szollás ellenkezik. Az az, nem kell azt hinni, hogy a' buza tulajdonképpen élet vólna; vagy a' Papiros, és pezsét, hogy Faluvá, vagy Varosá lett vólna; vagy az ezüst Pohár, Vérré változott vólna; Vagy hogy a' mennyországban az ítélet napja után, az Apostolok asztalhoz ülve ennének, innának, mert ott *el töröltetik az Hás. 1 Kor. VI: 13. és olyanok leszünk mint az Istennek Angyali*, Mat. XXII. 30. Az az, étel és ital, lézen a' mennyei ki mondhatatlan öröm, 's gyönyörűség, mellyet, mibül fog állani, most nem tudhatyuk. 2 Kor. XII: 4. mert szem olyat nem látott, fül nem halott, mellyeket az Isten készített az ötet szeretőknek. 1. Kor. II: 9.

§. XXI. *Miért nem tudakozták meg a' Tanítványok a' Kristust, hogy mit téznek az ő Szavai, mellyeket a' Szent Vátsora felett mondott?*

Mikor még eleinte az Apostolok, hozzá nem szoktak a' Kristus tanításához, ha valamit nem értettek; azt különöfön meg tudakozták az Úrtól, hogy mit tézen az; mint a' magvetőnek példájából láthatni. Mat. XIII: 36, 37. 's a' 't. Sőt még az sem vólt újság az Apostolok körül, hogy ők, neháunkor még arrúl is kételkedtek, vallyon telik e',

meg lehet e', a' mit a' Kristus mond? E' pedig akkor esett meg, mikor ő nekik lehetetlen, és hihetetlen dolgot láttatott mondani. Így Jan XVI: 18. világosan így szólanak: Mitsoda a' mit mond: *Egy kevés ideig, nem tudjuk mit mond?* Néhankor kételkedtek, vajjon telik e' vagy nem, a' mit a' Kristus mond? Így Filep azt mondá: *Két száz pénzárú kenyér, nem elég ezeknek az öt ezer embernek.* És a' másik Tanitvány erre azt mondja: *Vagyon itten egy gyermek kinek vagyon öt árpa kenyere, és két halatskaja; de mitsoda ez ennyi sok népnek?* Ján. VI: 7-9. Mert a' mint Szent Lukás meg jegyzette, azt parantsolá a' Kristus a' Tanitványoknak, *hogy ők magokadjanak nekik enni*, Luk. IX: 13. a' mellyre így szólottak: *nints nállok több öt kenyérenél, és két halnál, hanem ha el mennek és vésznek magoknak és az egész Jókasagnak eledelt.* Ládd e', így kételkedtek arról, sőt nem hitték vala, hogy ők annyi embernek enni adhafsanak!

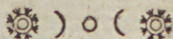
De most midőn a' Kristus; ilyen lehetetlen, sőt képtelen dolgot láttatik mondani, hogy a' Kenyér az ő Teste; egyik Tanitvány sem szól, egyik sem tudakozza az Urat: *Mitsoda az a' mit mond?* mert már a' Kristus tanításából, mellyet hallottak Ján. VI. meg tanúlták, hogy a' Kristus a' maga Testét a' kenyérhez hasonlította, sőt ezt mondotta: *En vagyok az életnek kenyere*, v. 35, 38. úgy hogy, *ha ki eszik e' kenyérben, él örökké*, és hogy

hogy az ő *Teste étel* 55. Tudni-illik, a' mint az 40 5ben mondotta: a' ki hiszen ő benne, él örökké. Itt világosan meg mondotta nekik a' *Kristus*, hogy a' *kenyér*, a' mellyet ő ad, az ő *Teste*, mellyet ő ad a' *Világ életéért*, 51. 5. Tudniillik akkor fog valóságos kenyér lenni az ő *Szent Tette*, a' midön az a' keresztfára feszitetik, meg töretik; mert a' keresztfán adta az *Ur Jéhus* az ő *Testét a' Világ életéért*. Midön a' *Kristusnak* ezen tanítálat hallották a' halgatók, nem tsak a' *Sidók* meg botránkoztak; hanem az ő *Tanítványi* közzül is, sokan oda hagyták a' *Kristust*; de ugyan tsak a' tizenket *Tanítványok* el nem hatták az *Urat*, Jan. VI: 66-70. Es már ezek a' *Tanítványok* vóltanak jelen az utólsó *Vatforán* is. Ekkor látták azután a' *Tanítványok*, hogy a' *Kristus* a' *Szent Vatforában* lévő *Kenyeret* rendelte, az ő meg törettetett, és *Világ életéért* adattatott *Testének* *Jegyéül*, és *Zálogául*.

S. XXII. *Mi VÉGRE* szerzette a' *Kristus* a' *Szent Vatforát*, és mi vólt az ő *Szent TZE'LLYA* és *VEGE* ennek szerzésében, (*Scopus*) hogy ezt az *Anyaszentegyházban* fel álitotta; és mi nekünk is miért, 's mi *VÉGRE* kell a' *Szent Vatforával* élnünk?

Ebben és a' következő két Szakaszban, elő adom rövideden, és világosan, a' *Reformata Ekklesiának* az ő *Tudományát* a' *Szent Vatfora*

tsora felöl, úgy hogy ha, ki többet nem tud is arról, hanem csak azt, a' mit itt ebben, és a' három következő szakaszban elő adok; az tudni fogja, *mit kell a' Szent Vatsora felöl tudni, a' Kristus, és Szent Pál tanítása szerint; és miért kell minékünk Ur Vatsorájával élnünk.* Egyebaránt a' következő harmintzadik szakaszig, valamit fogok mondani; az nem egyéb lesz, hanem ezen igaz Tudomány-nak, bővebb elő adása és meg bizonyítása. Kérem azért mind a' Kegyes Olvasót, mind különöfön a' gyengébb *Tanítókat*, sőt az Isten-félő *Szüléket* is, kik az ő magzatikat erre a' Szent Tudományra tanítani kívánnyák: hogy ezeket a' harmintzadik Szakaszig: figyelme-tessen, és értelemmel olvassák meg. Ha ezt tselekezzik; ebbül azt fogják nyerni, hogy magok is meg tanulják, mint kell idveste-gesen élni a' Szent Vatsorával; mind pedig másokat erre a' Szent Tudományra, világosan, és könnyen is meg taníthatnak.

Mi végre szerzette a' Kristus a' Szent Vatsorát? Ez a' *Tzél* és *Vég*, nem lehet több számmal, hanem csak annyi, a' mennyrül szól a' Kristus az Ujj Testámentomban. Ugy de ez az egész Szent Könyv, nem emlékezik többre, hanem csak kettőre. Ezekből folynak azután más különös végek is.

Az *első Vég*, és *Tzél* nem egyéb hanem ez, hogy a' Szent Vatsorát szolgáltaffuk ki, 's azzal éllyünk,

éllyünk, az Isten Fiának, az Ur Jánosnak szentvédésének, és HALÁLANAK emlékeztetésére, ennek haláadással való hirdetésére. Ezt a Szent Végét, maga megmondotta, 's meg is jegyezte a' Krisztus, mikor a' Szent Vatsorát szerzette, így szólván: *Ezt tselekedjétek az én EMLÉKEZETEMRE.* Luk. XXII: 19. és 1 Kor. XI: 24. 25. Mit tégyen pedig a' Krisztus Halálát Emlegetni? azt így tészi ki Szent Pál: az Urnak Halálát HIRDESSETEK, a' mig eljövendő. §. 26. Hogy pedig ez a' Tzél és Vég, éppen nem ellenkezik a' másikkal, tudniillik a' Krisztussal való közösfüléssel, a' mellyről mingyárt szóllok: azt, majd oda alább meg mutatom. Most elég legyen azt meg jegyezni, hogy a' Krisztus Halálának hirdetése, és emlegetése, nem hogy ellenkeznék a' Krisztussal való közösfüléssel; hanem még ebből foly: a' mint ezt majd meg fogjuk látni. §. XXV. olvasd meg kérlek az egész szakaszt.

A' második VÉGET és TZÉLT, mi végre szerzette a' Krisztus a' Szent Vatsorát, és mi végre kell minékünk is ázzal élnünk? fel jegyezte Szent Pál 1 Kor. X: 16. Versében; erre tudniillik, hogy a' Szent Vatsorával való élésben, a' Krisztus Testével és Vérével Közösüllyünk. Ugyan is azt tanította Szent Pál, hogy a' Szent Vatsorában lévő Kenyér, nem egyéb, hanem a' Krisztus Testével való közösülés; és a' Pohár is nem egyéb, hanem a' Krisztus Vérével való közösülés. Ebből foly pedig az a' Vég is, hogy mi a' Szent Vatsor.

Vatforával való élés által, a' több Szentekkel való *egygyességünket*, tarsfágunkat, közöfűlűnket meg bizonyíttyuk. Mert a' több Szentek, szintén úgy a' Kristus Tagjai és Teste, valamint mi. 1 Kor. X: 17. szölyunk hát erű a' Végrű elébb, a' másodikrű pedig. §. XXV.

Nem tsak arra a' Végre szerzette pedig a' Kristus ezt a' *Szent Sakramentomot*, hogy mikor mi a' Szent Vatforával élűnk, tehát ekkor ezt a' Kristus Testével és Vérével való közöfűlélt minékűnk *ki ábrázollya, és jelentse*: hanem hogy valaki ott méltó Vendég, valaki igaz Hittel járűl a' Szent Asztalhoz, valaki illendű készűlettel, 's helyessen él a' Szent Vatforával: tehát mind az a' Keresztyén ember, a' Szent Vatforában, az Ur Testével, és Vérével bizonyossan és valósággal is (*Revera*) közöfűlyön, és *azt az idvefféges Közöfűlélt* a' Szent Vatforával való élés által *meg nyerte*. A' midön pedig én itten *Közöfűlélrűl*, vagy a' Kristussal való szoros *egygyégrűl* szölyök; tehát éppen nem olly közöfűlélt értek, a' melly semmit nem használ: hanem ollyat, a' melly élő és idvefféges: olly közöfűlélt, a' melly mind másutt az Ujj Testámentomban, mind pedig különöfön Szent Jánosnál a' hatodik Reszben, le iratik.

¶ Ez a' KÖZÖSÜLES pedig nem egyeb, hanem ollyan *Egygyésség*, ollyan *társfág* a' Kristussal,

fal, a' melly által a' Kristus, és az ő Jóté-
 ményei, igazán és valósággal a' miénk: mi
 pedig a' Kristuséi lészünk. Ezzel pedig épen
 nem azt akarom mondani, hogy az Istenfélő
 Hivek, elébb nemközöfülhetnek a' Kristussal,
 hanem tsak akkor, mikor Ur Vatsorájával
 kezdenek élni; sem nem azt akarom tanítani,
 hogy egyébkor nintsen a' Hiveknek a' Kris-
 tussal idvefféges közöfülések, hanem tsak ak-
 kor mikor Ur Vatsorájával élnek; sem nem
 azt, hogy a' Szent Vatsora ollyatén ESZKÖZ
 vagy is TSATORNA (*vehiculum*) vólna, a'
 melly által lehet egyedül a' Kristussal közöfül-
 ni: mert mind ezek a' feltételek, a' Szent
 Írás világos tanítása ellen vólnának. Ugyan
 is valakik igazán *Hisznek* a' Kristusban, és
 megis *kerefszelkedtek*: már ezek a' Kristussal
 közöfültek, sőt ő velle EGYE' is lettek. Es
 így Hit által, közöfültek is a' Kristussal. Rom.
 VI: 3. 4 5. De erről majd alább §. XXVII.
 §. XXXI. §. XXXII. bővebben szóllok.
 Mikor tehát én azt mondom, hogy a' kenyér,
 és Bor, a' Kristus Testével és Vérével való közöfül-
 és: ezzel azt akarom mondani, hogy a' Kris-
 tus azt a' közöfülést, a' melly ő közötté és a'
 Hivek között vagyon, az Hiveknek a' Szent
 Vatsorában, nyilván valo, látható és tapasz-
 talható Jegyek által teszi bizonyossá; arrúl
 látható és tapasztalható módon erőfsiti meg
 őket: tudniillik a' nekik adott kenyér és Bor
 által. Ezen kívül a' Hivek is, arrúl a' do-
 logról, hogy ő nekik mind a' Kristussal, mint

az Anyaszentegyháznak Fejével és Idvezítőjével, mind pedig a' több Szentekkel, kik a' Kristus Ekklesiájának Tagjai, közöfűlések és egyességek vagyon : ezzel téznek bizonyfágot, hogy ők a' Világ szemeláltára, a' Szent Vatsforában egy Kenyérből esznek, és egy Pohárból isznak,

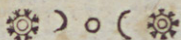
Lássuk már most azt világosan és rövideden, mi adódik minékünk elő a' Szent Vatsforában?

A' Szent Vatsforában tehát először, előnkben adattatik minékünk, az idvefféges közöfűlésnek a' *Tzéllya*: (*Objectuma*) a' kivel minékünk itt közöfűlnünk kell. Ez a' Kristus, a' ki úgy adódik elől, a' mennyiben Ő a' *bűnt* botfánatnak, és az örök életnek, az Ujj életnek oka és meg Szerzője: az az, a' mennyiben mi érettünk a' Kristus Keresztfára feszítettett, és meg Hólt.

2. *Másodszor* előnkben tétetik itten, az a' hathatós *Indító Ok* (*Motivum*) miért kell minékünk Ur Vatsforájával élnünk? miért kell itt ezzel a' mi érettünk meg Hólt Kristussal közöfűlnünk? miért kell ötet bé vennünk, el foglalnunk? Ez az *Indító Ok* nem más, hanem a' *Meg-hólt* Kristusnak az az *Ereje*, (*Efficacia eius*) a' melly elégséges 's elég hathatós a' mi *bűneink* meg botfátására, a' mi meg igazittatásunkra, meg elevenítettetésünkre. Azért kell hát Ur Vatsforájával élnünk, hogy a' Kristustól ezeket a' drágálatos

galátos hasznokat végyük. Mert a' Kristus az ö Szenvedésével, 's Halálával szerzett nékünk életet, bűn bocsánatot, meg igazulást. Ugyan is azt tanította az Apostol: *A' Kristusban* vagyon váltásunk, az ö Vére által; az az bűneinknek bocsánattya. Kol. I: 14. és a' Kristus Vére által igazulunk meg. Rom. V: 9. *A' Kristusnak VERE* meg tisztította a' mi Lelkünk esméretit, az meg holt tselekedetektől, hogy szolgálynak az élő Istennek, Sid. IX: 14.

3. Harmadszor, meg mutattatik az az Eszköz is (*Medium*) a' melly által bé végyük, és el foglaljuk ezt a' Meg-holt Kristust, hogy ö velle a' Szent Vátförában egyesülünk. Ez az Eszköz pedig úgy mondódik meg, hogy egyszermind az is meg parantsóztatik a' Kristustól, hogy mi azzal éllyünk. Ez az Eszköz a' HIT. Ugyan is azt parantsolta a' Kristus a' Szent Jegyekről: *Vegyétek, Egyétek, Igyátok.* A' Kristus Testének Meg-Évése és Vérenek Meg-ivása tehát, nem egyebet téfzen; hanem a' mi érettünk Szenvedett, és Meg-holt Kristusnak HIT által való bé vévéset. Így kell tehát a' Kristussal, Hit által közöfölnünk, ötet bé vennünk el foglalnunk, és magunkévá tennünk.

§. XXIII. *Mire valók a' külső látható Szent Jegyek, a' kenyér es Bor a' Szent Vatsorában, és ezek mit adnak elő?*

Mivel pedig a' Szent Vatsora, nem egyeb, hanem *Szent Jegy*, vagy Déakúl *Sacramentum, Sacrum Signum*: tehát vagynak ebben a' Szent Szokásban, olyan bizonyos külső Jegyek, (*Symbolumok*) a' mellyeket mi a' Szent Vatsorában szemünkkel láthatunk, kezeinkkel tapasztalhatunk, nyelvünkkel meg kóstolhatunk, orrunkkal szagolhatunk. Illyen külső Jegyek a' *Kenyer és Bor.*

Az Isten pedig a' *Sakramentumokban*, vagy is lelki dolgot jegyző Szent Szokásokban, illyen külső látható Jegyeket, a' mitsodás a' Szent Vatsorában a' *Kenyer és Bor*, a' Szent Kereszttségben pedig a' *Viz*: imé ez két okokért szokott rendelni. *Elsőször*, hogy az illy látható 's tapasztalható Jegy által, az Isten azt erősíti, azt petséti meg annak az embernek, a' ki *azzal helyesen él*, hogy azt a' lelki és ideveséges dolgot is, a' mit a' külső dolog jelent és elő ad: minden bizionnyal önekie oda adgya. *Másodszer* hogy ezek által a' külső Jegyek által, a' mellyeket mi látunk 's tapasztalunk; tehát mint egy ugyan külső érzékenységgel is, leheffen tapasztalni a' *jelentetett dolgokat*: vagy is azokat a' lelki dolgokat, a' mellyeket a' külső dolgok minékünk mutatnak. Ugyan is az illy látható külső Jegyek által, azt akarja

akarja az Isten, hogy az, a' mit mi itten szemmel látunk, tudniillik a' kenyér és Bor; a' mi elmeinket annál mélyebben 's hathatossabban meg hassa, és a' lelki dolognak kívánására, a' mellyre a' kenyér és Bor mutat, fel indittsa.

A' Kenyér és Bor által tehát a' Szent Vatsorában, imé ez három dolgok tételnek mi előnkben:

1) A' meg törtetett Kenyér, és a' Pohárba ki töltetett Bor; mint külső látható Jegy, elő adja, 's szemünk eleibe téfzi, a' mi éretünk meg feszitetett, és Meg-hólt Kristust.

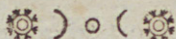
2) A' Kenyérnek és a' Bornak, minket tápláló, nevelő és meg újjító EREJE a' Szent Vatsorában: Jele, sőt Jegye (*Symboluma*) a' *Kristus* Szenvedése 's Halála EREJENEK, a' melly által nyert minékünk a' *Kristus* *bün bocsánatot*, meg igazulást; és életet, az örök életre való just.

3) A' Kenyérnek meg *Evése*, és a' Bornak meg *Ivása* pedig: Jele, sőt Jegye (*Symboluma*) az HITNEK. Ugyan is a' Kenyérrel azt parantsolta a' *Kristus*, hogy azt meg együk; a' Borról hasonlóképpen, hogy azt meg igyük. Es így valamint az *Evés* és *Ivás* által vesztjük bé a' Kenyeret és Bort, 's így lesznek ezek a' miénk: hasonlóképpen, a' *Kristus* Teste,
's ki

's ki ontatott Vere is, avagy a' mi érettünk Meg-hólt Kríftus, az HIT által léfzen a' miérk. HIT által vézfzük be ötet, HIT által közöfülünk a' Meg-hólt Kríftuffal. Enni tehát és Inni a' Szent Vatsorában, nem tsak azt téfzi, hogy HINNI: hanem Hinni a' Kríftusban, a' mennyiben ö meg fefzítetett, Meg-hólt mi éret-tünk. Az honnan Szent Janofnál is VI: 51. így fzolla az Ur: *A' KENTER pedig, mellyet én adok az én Testem, MELLYET EN ADOK A' VILAG ELETEERT.* Ugy de akkor lett a' Kríftus Teste valofágos Kenyér, a' midön ö Szent Felfége, a' Keresztfán az ö Testét, a' mi bűneinknek botsánattyáért, a' mi meg igazuláfunkért, a' mi életünkért adta. Ekkor lett a' Kríftus Teste igazán Kenyér: mikor az, a' kin fzenvedések között, az Istennek bűn ellen gerjedező haragja miatt, a' Keresztfán függén, és azután a' Halálban lévén, fzíntén ugyan meg süttetetett. Így adott ez a' Kenyér életet e' világnak.

A' meg tört Kenyér, és a' Pohárban töltetett Bor tehát, elő adják a' Szent Vatsorában az Híveknek, a' Kríftus meg fefzítetett Testét, és ki ontatott Vérét. Ezek mind ketten *Jelek, Jegyek, Petsétek és Zálogok.* Még pedig nem valami pufzta Jegyek, és *Képek:* hanem olly bizonyos 's meg erőfítő Jegyek, a' mellyeknek oda adása, azt erőfíti meg, azt bizonyította annak az Hívő Embernek, a' kinek azok oda adodnak, hogy *az a' dolog is, a' mit*

a' mit ezek jelentenek, minden bizonnyal ö néki oda adodik. Mert vagyon ám olyan *Jegy*, a' mellynek oda adása, éppen nem azt jelenti, hogy a' dolgot is oda akarná az ember másnak adni. Így ha valakinek oda adom *Buda*, vagy *Pest Váro*sát lerajzolását 's képét; vagy ha oda adom valakinek a' *Charta Geographica*t, ezzel nem azt jelentem, hogy ezeket a' *Városokat* is, vagy *Országokat* önéki oda adtam. De vagynak ellenben olyan *Jegyek* és *Zalogok* is, a' mellyeknek oda adásával, arrul erősítettik meg az, a' kinek azokat oda adják; hogy a' *dolgot is*, a' mellyet azok *jelentenek*, minden bizonnyal ö néki oda adgyak. Így a' melly *Leánynak* a' *Völegény Gyűrűt* ad: ennek oda adásával azt jegyzi, azt erősíti meg a' *Leánynak*, hogy ö magát is minden bizonnyal oda adja néki. Hasonlóképpen az *Ország*nak *Fő Rendei*, az *Ország Gyulésében*, a' melly választatott *Személynek*, oda adják a' *Királyi Páltzát*, és az *Ország Koronáját*: ennek a' *Fő embernek* ez *Jegyek* oda adásával, azt erősítik meg, arrul teszik ötet bizonyossá, hogy az *Országot* is bizonyosan néki adják. Nem külömben, mikor a' *Várbéli Commendans* a' *Várat* meg szálló *Királynak*, ki küldi a' *Vár kapujának* a' *külsait*: ezzel a' ki küldött *Külsal*, arrul teszi bizonyossá azt, hogy a' *Várat* is által adja, sőt oda adja ö néki. Ugy szintén, midőn a' *Király*, valamelly *Jószágrúl Donatios*, és *Pe-tsétes Levelet* ad az ö hűféges *Jobbágyának*:
 ezzel

ezzet a' *Levél*, és *Petsét* oda adáfaral, arrúl erősíti meg ezt a' *Jobbágyot*, hogy a' *Jofzágot* is, mellynek az a' *Jele*, *Jegye*, minden bizonnyal ő néki oda adja. Sőt valamelly dolgoknak bizonyos oda adáfarúl épen illyetén *Jelekkel* szoktak az emberek, másokat bizonyosokká tenni. Igy tselekedett az *Isten* az ő *Testámentomban* is a' *Hivekkel*. Mint a' testi *Kanaán földének* oda adáfarával, arrúl tette őket bizonyosokká, hogy a' *Lelki Kanaánt* is a' *Menyországot*, minden bizonnyal oda adja nekik. A' környülmétélkedést advan nekik, arrúl tette őket bizonyosokká, hogy ha ők az *Isten Igéreteiben* **HISZNEK**: tehát belől is környülmétéli őket, büneiket meg bocsátja, meg igazítja, a' maga igaz *Szövetség* *Népévé* téfzi. Lásd 1 *Mof. XVII: 11.* *Rom. IV: 11. 12.* Hasonlóképpen tselekedzik a' *Kristus* is az *Ujj Testámentomban* a' *Hivekkel*, a' *Szent Keresztségben*, és az *Ur Vatsorájában*. Illyen hathatós és meg erősítő *Jegyek* immár, az *Istentől* rendelt *Sakramentomi Jegyek*. Illyetének a' *Szent Vatsorában* a' *Kristustól* szereztetett *Szent Jegyek* is, a' *Kenyér* és a' *Bor*. Mert hát nem nagyobb *Király* vagyon e' itt *Salámonnál*? *Mat. XII: 42.* A' midőn annakokáért a' *Kristus* a' *Kenyeret* és *Bort* oda adja az *Hiveknek*: tehát arrúl téfzi őket bizonyosokká, arrúl erősíti meg őket; hogy az ő meg töretett *Testét*, és ki ontatott *Vérét* is, minden érdemeivel együtt, oda adja az ő *Lelkeiknek*; hogy ők végyék ezeket igaz *Hittel*.

A' Ke

A' Kenyér és Bor annakokáért, minden igaz Hiveknek, annak a' Jegye, sőt bizonyos meg erősítő Petséttye; és Zaloga is; hogy ö nekik minden bizonnal oda adja önnön magát a' Meg-hólt Kristus. Es így a' Hivek, elvén ezeket a' Szent Jegyeket a' Kristustúl, vagy az ö Szólgájátúl: arrúl téfsznek bizonyfágot, hogy ö nekik *közösülések* vagyon Hit, által a' *Kristussal*. Mert valamint a' Meg-tört kenyeret, és a' Pohárban ki töltött Bort elvészik az Evés és Ivás által, 's így lésznek ezek az övék: úgy szintén a' meg feszített, 's Meg-hólt Kristust, elvészik az HIT, vagy *Hivés* által. Ugy hogy, az igaz HIT-által bé vett, és el foglalt Kristus, egészlen az övék lészzen; és így a' Kristus lakozik ö benne: ök pedig a' Kristusban. Látsad kérelek Ján. XIV: 23. Gal. II: 20. Jan. VI: 40. és vesd öszve az 54. Versel, és Éfes. III: 17. Mert a' ki az ö *Hitével* a' Kristushoz ragaszkodott; tehát az, *EGY TEST és EGY-LELEK ö velle*, 1 Kor. VI: 17. és 2 Kor. XII: 13-17.

Azt adja tehát elő a' Kenyér és a' Bor a' Hiveknek, midön ök ebbül a' Szent Vatsorában esznek, hogy ö nekik mind a' Kristussal, mint Idvezítővel, a' ki önnön magát ö érettek adta az Halálra; mind pedig a' több Hivekkel, és szentekkel, mint azon egy *Testnek*, avagy *Ekklesiának* tagjaival, *közösülések*, *egyességek*, és *társaságok* vagyon: Midön te-

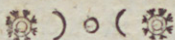
hát az Hívek, a' Szent Vatsorában egy Kenyér-
bül esznek, és egy Pohárból isznak; így szól-
hatnak: *mi minnyájan egy kenyér, és egy TEST*
vagyunk (az az egy Ekklésia . egy Anyaszent-
egyháznak Fiai. Lásd Efes. I: 22, 23.) *mert*
minnyájan egy Kenyérből részesülünk. I Kori.
X: 17.

§. XXIV. *Mit tésznek tehát a' Krisztusnak a'
Kenyerről és a' Pohárról mondott Szavai?*

Hogy pedig mi arról semmit ne kételked-
jünk, hogy a' Szent Vatsorában levő Kenyér
és Bor, minékünk mind ezeket jelentik,
meg erősítik, 's meg pészélik; önnön ma-
gának a' Krisztusnak NEVEVEL, (*Auctoritásával*
val) vagy hogy maga az Ur Jébus, a' Kenyér
és Bor ide adásával *jelenti, meg erősíti; és meg*
pészéli mind ezeket minékünk: tehát maga az
Idvezítő meg mongya azt, mi végre rendelte
mind ezeket, midőn a' meg tört kenyeret
oda adván, ezt mondá: Ez az én Testem: ha-
sonloképpen a' Pohárban lévő Bort a' meg
ivásra oda adván, így szólla: Ez az én Vérem:
Midőn tehát a' Krisztus az Anyaszentegyház-
ban, mint ennek egyedül való Királya, a'
Szent Vatsorát szerette, és ebben, mint leg
dotsőségessebb, nyilván való Szent Szerze-
ményben, Szent Szokásban: nyilván (sol-
lemniter) szól minékünk, úgy látzik hogy
ezt mondotta:

” Ennek

„ Ennek a' meg tört kenyérnek , és a' Po-
 „ hárbán töltött Bornak oda adásával ezt je-
 „ lentem tinéktek , és arrúl tészlek bizonyo-
 „ fokká oh én kedves Tanítványim , hogy én
 „ ugyan most ebben az időben a' ti LEL-
 „ KEITEKNEK oda adom az én meg feszit-
 „ tetett Testemet, és ki ontott Véremet, hogy
 „ ti ezeket igaz Hittel vegyétek : nem kü-
 „ lömben vegyétek el, mint azt parantsolom,
 „ hogy a' kenyeret és Bort kezetekkel, és
 „ szájatokkal végyétek el. Ugyan is ennek
 „ a' meg tört kenyérnek oda adásával , arrúl
 „ tészlek titeket bizonyossá, hogy az én Tes-
 „ tem ti érettetek adatik hólnapi napon, a'
 „ meg feszítésre, és imé most én azt a' ti Lel-
 „ keiteknek oda adom. Ugy gondollyátok,
 „ úgy tarstátok ezt a' kenyeret, a' mellyet
 „ most oda adok tinéktek , hogy ez , ugyan
 „ AZON EN TESTEM, a' melly majd hól-
 „ nap, szintén úgy fog ti érettetek a' keresz-
 „ tén meg törettetni ; valamint láttátok a'
 „ kenyeret meg törettetni. Ez a' Pohárban
 „ töltött Bor , olyan Jegy, a' mellynek oda
 „ adásával, arról erősítelek meg titeket, hogy
 „ az én *Véremet* , mellyet a' keresztfán hól-
 „ nap ki ontok, tinéktek oda adom, oda
 „ adom ezt a' ti Lelkeiteknek , hogy ezt el-
 „ vévén Hittel , vegyetek bün bocsánatot,
 „ meg igazulást ; és örök-életet : mert ezek
 „ az én meg tört Testemnek , 's ki ontott Vé-
 „ remnek, és így az én Halómnak hasznai,
 „ 's idvefséges gyümöltsei.

A' mi Tudományunk szerint tehát, a' Krisztus Szent Szavainak, mellyeket a' Szent Vatsora felett mondott, ez az igaz értelme, 's rövid magyarázattya; a' mellyet jól meg kell tartanunk, és elménkben bé nyomnunk.

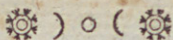
E' MAGYARÁZATBU'L KÖVETKEZÉSEK.

Ebbül annakokáért világos 1) hogy ezen szókkal, mellyeket a' Krisztus a' Kenyérrel, és a' Pohárral mondott, azt adja elő a' Krisztus; mire való ez a' Szent Vatsora? Arra tudniillik, hogy a' Krisztus Halálát háláadásal emlegetstük, és a' mi érettünk meg holt Krisztussal egyesüllyünk, 's közösüllyünk. *Mit jelent, 's jegyez a' meg tört kenyér és ki töltött Bor?* Jelenti tudniillik, a' Krisztus meg tört Testét, és ki ontott Véré: és így a' mi érettünk meg holt, sőt az Halál állapotjában levő Krisztust. *Mit jelent a' kenyér és Bor ide adattatása?* Jelenti a' Krisztus Testének, 's Vérének a' mi büneinkért, és a' mi Valtságunhért való adattatását. *Mit jegyez a' kenyérnek és Bornak ereje, használata?* Ez jegyzi a' Krisztus meg tört Testének, és ki ontott Vérének, és így az ő Halálának Erejét, és hasznát. Ezek pedig, a' bűn bocsánat, a' meg igazulás, az újj életnek adása 's az örök életre való jus és az örök életnek ajándékoztatása. *Mit térsen a' Krisztusnak az a' parantsollattya a' kenyér és Bor felől, hogy ezeket Együk Igyük?* Ezt tudniillik, hogy vegyük ezeket, meg együk és igyük.

De mit tészen a' kenyérnek meg EVE'SE, és a' Bor-
nak meg IVA'SA, és ehez adott parantsolat? Ezt
tudnillik, hogy *Hidjünk* a' mi érettünk meg
hólt Kristusban, ötet, mint a' mi büneinkért
magát áldozatra ado Kristust Szavaiban, mellye-
ket a' Szent Vatsorában mondott, éppen sem-
mi olyan mélyféges Titok nintsen, a' mellyet
az együgyü keresztyén is, a' ki reá figyelmez,
ebbül a' magyarázatbúl, meg ne érthessen, 's meg
ne foghasson.

2) Ezekbül azt azt is által láthattjuk hogy a'
Szent Vatsora, nem tsak *Zálog* mi nállunk és *Pe-
zset*: hanem hasznos *Eszköz* is (*Medium*) arra,
hogy mi a' Kristussal idvességesen közösül-
lyünk. Mert imé arra a' végre szerzette a'
Kristus a' Szent Vatsorát, hogy valaki igaz
Hittel járul oda, valaki éhezi és szomjuhozza
a' Kristust: tehát az Ur Jésus oda adja annak
önnön magát, hogy az illy hívő ember végye
a' Kristus Testének, és Vérének, és így az ő
Halálának idvességesen hasznait; a' mitsodás a'
bűn botosát 's a' többi.

3) Ebbül a' Tudománybúl látjuk, hogy a'
Szent Vatsora egyfersmind, a' mi érettünk meg
hólt Kristusrol való meg *Emlékezés*, és az ő *Egysze-
ri Halálának*, *Egyszeri* áldozattyanak, *háláadaf-
sal való hirdetése*. Ugyan is a' meg tört *Kenyer*,
a' Kristus meg tört *Testét*; a' *Pohárban* töltött
Bor, a' Kristus ki ontatott *Vérét* mutatván, ezek
mind ketten nem egyebet mutatnak miné-
künk, hanem a' Meg-hólt Kristust. Ezeknek
H 3 pedig

pedig *Ereje*, mutattya a' *Kristus Halálának*. *Erejét 's hasznát* mi reánk nézve. A' *Kristusnak* parantsolattya ismét, ezeknek meg *Evése 's Iváfa* felől: azt nyomják nekünk elménkben, hogy *Hidgyünk* a' *Kristusban*, a' mennyiben ő meg feszítetett, s' meg holt mi érettünk, így vegyük bé ötet igaz *Hittel*, és így *Hittel* ötet el fogván, és bé vévén tégyük a' magunkévá.

4) A' *Szent Vatsorában* élő adodik minékünk, az *URNAK HALÁLA*. Élő adodik a' *Kristus*, a' kivel itt közösülnünk kell, nem az ő ditsőséges állapottyában, nem úgy mint ditsőségben élő: hanem, mint a' *Szenvedésekben*, mint a' *Halálnak* állapottyában lévő *Kristus*. Ugy de illyéten állapottyában *SENKI* nem veheti már ma a' *Kristust TEST SZERINT*; vagy is kézzel, szájjal. Mert a' *Kristus*, már ma többénints, sem a' *Szenvedések*, sem az *Halál* állapottyában. De nem is lehet; mert egyszer tselekedte vólt azt. Lehetetlen dolognak taníttya azt az *Apostol*, hogy többé szenvedjen. *Sid. IX: 25 - 29. és X: 12, 14, 18.*

Sőt, mikor leg először a' *Szent Apostolok*nak ki szólgáltatta is a' *Kristus* a' *Szent Vatsorát*: akkor sem vehették az *Apostolok* a' *Kristust*, a' *Szenvedések* és az *Halál* állapottyában. Ugyan is, még akkor a' *Kristus*, nem vólt a' *Szenvedések*, a' *kinok* között, nem vólt *Szent Teste* meg töretve, *Szent Vére* ki ontatva, nem vólt az *Halál* állapottyában a' *Kristus*: hanem más nap rontsoltatott, meg feszítetett, 's dárdával szúrattatott meg. Ugy de a' *Kristus* a'
Szent

Szent Apostolnak is, meg tört Testét, 's ki ontott Véréát adta, ajánlotta, sőt parantsolta is hogy vegyék : holott pedig még akkor nem vólt illy állapotban a' Krístus. Ebbül világos, hogy a' Krístus Testét és Véréát, a' Szent Apostolok sem vehették, 's nem is vették testi kézzel, és testi szájjal. Ugy de vették *Hittel*, az az : Elhíhették, sőt el is hitték, hogy szintén olly bizonnyal meg töretik a' Krístus Teste ; 's ki ontatik a' Krístus Vére ö érettek, és az ö büneiknek bostánattyára : valamint szemeikkel látták, hogy a' Krístus a' kenyeret meg törte, a' Bort a' Pohárban töltötte, 's azt nékik oda is adta.

De már ma fints a' Krístus, vagy a' Szenvedések, vagy az Halál állapottyában : mert ö mindenkoron él. Sid. VII: 25. ditsőségesen él az Atya Istennek jobbján. Sid. I: 3. és VIII: 1. Efes. I: 20, 21. már soha többé nem szenvedhet, sem meg nem halhat; mert azt egyszer tökéletesen véghez vitte. Sid. IX: 25-28. Mint-hogy pedig a' mi Testünk, a' mi kezünk és szájunk, egyedül tsak azt veheti el, a' mi JELNEVALO dolog, azt a' mi *Jelen* vagyon: tehát ma is SENKI nem veheti a' Krístust testi kézzel, vagy testi szájjal a' Szenvedéseknek, és az Halálnak állapottyában, és ez lehetetlen dolog is. Mert már annak majd ezer hétszáz, harmincz hét esztendeje vagyon, a' mikor szenvedett, és az Halálban vólt a' Krístus. De jegyezd meg, hogy ma is az Ur Vatsorában meg tört Testét, 's ki ontott Véréát ajánlya minékünk a' Krístus, hogy mivégyük, és az ö meg tört

Testével, 's ki ontott Vérével közösfüllyünk. Holott pedig már ma, nints a' Krístus Teste, 's Vére illy állapotban; a' mint elébb meg mutattam. Nohát a' Krístus meg tört Testét 's Vérét, lehetetlen dolog ma valakinek Testi szájjal venni 's enni. Ugy de, ma is minden igaz keresztyén, el veheti a' Krístus Testét 's Vérét, és így a' Meg-hólt Krístust HITNEK általa. Mert az igaz keresztyén el Hiszi, hogy a' Krístus ő érette, az ő büneinek bocsánattárra adta önön magát, *jó illatú áldozatul Istennek*, Efés. V: 2. Ma is pedig a' Krístus ezt erősíti, ezt bizonyítja az igaz keresztyénnek a' Szent Vatsorában, a' Meg-tört kenyér, és ki töltött Bor oda adásával, hogy ő érette adta Testét a' meg törtetésre, Vérét a' ki ontásra, és így valósággal az Halálra, ez a' Szerelmes Jéhus. Ezt bizonyítja ezek által a' Szent Jegyek által a' Krístus, hogy ő ma is oda adja magát, az ő benne igazán Hivő Léleknek, mind Idvezítő: a' ki az ő Testének törödelmével, Vérének hullásával, és így az ő Halálával nyert ő néki az Atya Istentől bűn bocsánatot, meg igazulást, életet, és az örök életre való just.

5.) A' mennnyiben tehát a' Krístus a' szentvédeknek, és az Halálnak állapottyában vagy; EGYEDÜL tsak a' Szent Vatsorával élő ember LELK ENEK adodik elől: nem pedig a' kezének, szájának 's a' többi. Egyedül a' Léleknek eleiben tétetik így a' Krístus; hogy ezt a' szerelmes Idvezitőt, a' ki ő érette szentvé-

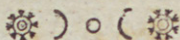
fzenvedett 's meg is Hólt, végye bé HIT-
 TEL, ő véle egyefüllyön, 's közöfüllyön,
 ötet foglallya el. Annak pedig, a' ki még
 minekelötte élt a' Szent Vaförával, már bé
 vette a' Kriftust, már meg tért az ő büneibül,
 és Hitt a' Kriftusban: ennek a' Hivö keresz-
 tyénnek mondom, a' Szent Vaförában oda
 adott Szent Kenyér és Bor által, azt erőfsiti
 meg maga a' Kriftus, arrúl téfzi ötet bizonyof-
 fá; hogy ez az Idvezitö Kriftus, oda adja öné-
 ki önnön magát, minden ő érdemeivel, 's jó-
 téteményivel együtt: önéki büneit meg botsá-
 totta, ötet meg igazította, meg elevenítette.
 Ezek által a' Szent Jegyek által tehát, azt mu-
 tattya, főt azt mondja a' Kriftus az illy Hivö
 Léleknek, hogy, olly bizonyal el hidje, hogy
 öneki Idvezitöje lett a' Kriftus, és hogy az ő
 büneit meg botsátotta 's a' többi: valamint bi-
 zonnyal láttya, hogy ő néki adja a' Kriftus az
 ő szolgája által, a' Meg tört kenyeret és ki-
 töltött Bort. Az illy hivö ember tehát, IGY
 neveli az ő HITET; így egyefül, így közö-
 fül mind jobban jobban a' Kriftussal. Ugyan
 is az HIT az az *Efzköz (Medium)* a' melly nem
 tsak a' jelenvaló, hanem még a' jövendő, főt
 az ELMULT dolgokat is, valósaggal, és iga-
 zán el veszi, mikor ezek az Istentül, és a' Krif-
 tustül, ő néki eleiben tétettnek; főt ezeket el
 foglallya, magáévá téfzi, és azokkal egyefül,
 's közöfül is. Mint ezt oda alább §. XXXI,
 XXXII. majd bővebben meg mutatom. Ha
 már azt mondja valaki, hogy az *illy élő adása,*

az illy oda adása, az illy mi elönkben tevése a'
 Krístusnak midön ö IGY tétetik a mi LEL-
 KÜNK eleiben, a' mint ez öt számok alatt
 elő adtam; *nem igaz elő adás, nem igaz oda
 adás*: tehát az illy ember, felette ostobául szól.
 Mert bizonyára jaj lenne minékünk, ha a'
 Krístusnak illy elő adása, és ide adattatása,
 nem volna igaz, és valóságos elő adás, és ide
 adás. Ugyan is a' Krístus, a' mennyiben meg-
 feszítetett, a' mennyiben ö Megváltó, Idvezi-
 tő, a' mennyiben a' mi bűneinkért *Váltfágnak*
ára, a' mennyiben mi érettünk *fizető Kezes*: le-
 hetetlen minékünk a' Krístust, másként ven-
 ni; lehetetlen másként ö véle egyesülnünk,
 közöfölnünk, hanem EGYEDÜL tsak Hit
 által. Nem lehet ezekben a' tekintetekben a'
 Krístust kézzel, vagy szájjal, avagy Testikép-
 pen vennünk. A' Krístus Szenvedését, halá-
 lát, fizetését, Váltfágát, Erdemet: lehetetlen
 a' kezünknek, szájunknak, 's testünknek adni;
 hanem egyedül a' Lelkünknek. Mindezeket
 lehetetlen Testiképpen vennünk: hanem mind
 ezeket HITTEL vészszük el, 's így lesznek
 a' miénk. Ez az egyetlen egy elő adása a'
 Krístusnak, a' melly által a' mi LELKÜNK
 eleiben tétetik, az az *Igaz és valóságos elő
 adás, és oda adás*; a' melly által a' meg feszítte-
 tett, meg hólt, a' mi bűneinkért halálával fi-
 zető Krístus, valósággal a' miénk lészzen: ugy
 lészzen tudniillik a' miénk, midön mi ötet a'
 mi Hitünkkel el vészszük, sőt bé vészszük, 's
 el is foglallyuk, és magunkévá tészszük. De
 erről

erről majd bővebben szóllok allább §. XXXI.
XXXII.

6.) Azzal mindazonáltal épen meg nem elégzik a' Kristus, hogy a' Szent Vatsorában, a' mi Lelkünknek valósággal elő adja az ő meg fészitetett Testét, és ki ontatott Véré; hanem hogy errül minket meg erősítsen és bizonyossá tégyen: tehát látható Jegyeket, 's Petséteket is ad tudniillik a' meg szenteltetett Kenyeret és Bort: hogy ennek az elő adásnak, vagy a' Kristus meg tört Teste, 's ki ontott Vére ide adásának IGASSAGAT, minékünk, ezek a' Jegyek a' kenyér és Bor, az ő Nevével jelentsék, és meg is petsétellyék. Mert ugyan is a' Kristus *Testének*, még pedig egyedül csak az ő Testének, és nem az ő Vérének Jegye (*Symboli-*
ma) a kenyér. A' Kristus *Vérének*, még pedig egyedül csak az ő Vérének, nem pedig az ő Testének Jegye a' Bor. Ezek a' két különösen adatott, 's egymástól el szakasztott Jegyek, a' midön minékünk ide adattatnak, azt jelentik, hogy a Kristus Teste, és az ő Vére, egymástól el választattak, 's külön szakasztattak: az az jelentik, jegyzik AZ URNAK HALALAT. Mert az Halálban vált el a' Kristus Szent Vére az ő Testetül, a' midön az, a' keresztfan ki ontatott. E' mellett mind a' kenyér *meg törtése*, mind a' Bor *ki töltése*, a' Kristus meg fészitetését, és Vére ki ontását elég világosan jelentik, az az mind kettő az ő *Halálát*: mert a' meg-tört kenyér, meg tört testét; a' ki töltetett Bor, ki ontatott Vért, és így Halált jelent.

7.) Azt

7.) Azt pedig jól meg jegyezd kegyes Olvafó, hogy ha mi a' Krisztus Szent *Tzéliját* és *Végét* meg nézzük, mi vólt az ő Szent Felsőge *Tzéliya* és *Vége* abban, hogy a' Szent Vatsforát szerzette; hogy ha mondom azt meg tekintyünk, mi *Végre* akarta a' Krisztus, hogy mi Ur Vatsforájával ellyünk: tehát ebbül nyilván kitetszik, hogy minékünk a' Krisztusnak az ő Szent Szavait, mellyeket, a' kenyérrül, és a' Pohárrül mondott, nem kell betü szerint, és tulajdonképpen értenünk. Ugyan is, a' mint oda fel §. XXII. meg mutattam arra a' végre szerzette a' Krisztus, a' Szent Vatsforát, hogy mi az ő *Hatalát hirdessük*, és hogy az ő *meg töretett Testével*, 's *ki ontatott Vérével közösüllyünk, egyesüllyünk*, és hogy a' Szent Vatsforával való élés által, *más több Szentekkel való egyességünket* 's *közösülésünket* is meg bizonyittsuk. Ugyde, a' Krisztusnak ma többé meg tört *Teste*, 's *ki ontatott Vére* nints: mert ő ma *ditfőfféges Ur*, a' *ki többé nem szenvedhet*, a' *mint a' negyedik Szám alatt elébb meg mutattam*. No hát már ma többé a' Krisztus meg tört *Testével*, és *ki ontott Vérével testi közösülésünk* nem lehet: nem lehet azt kézzel és szájjal el venni; hanem egyedül tsak *HIT* által. Más az, a' Krisztus *Testének testi szájjal való evése*, ha szintén lehettféges dolog vólna is: de ugyan tsak a' még is semmit nem használna az *idveffégre*. Mert az *Idvezítő* maga mondotta: *A' Lélek az a' melly meg elevenít, a' TEST nem használ semmit*, Jan. VI: 63. A' *Kristussal való idvefféges*
kö-

közöfülésre tehát, nem használ semmit 's nem is használhat, a' Kristus Testének, testi szájjal való meg Evése, el nyelése. Ki gondolhatná már hogy a' mi édes Idvezítünk, az ő Szent Testét és Véré, azért akarta volna adni, hogy azt az hitetlenek haszontalanul egyék és igyák? Ugy de, az ő Szent Testének testi szájjal való evése is, még a' Hivéknek is semmit nem használna, azt tanította a Kristus, mert azt mondja: a' *Test* nem használ semmit, hanem a' *Lélek* az, a' melly meg elevenit. Nohát nem is lehet gondolni, hogy az Ur Jésus az ő Szent Testét és Véré, a' mi kezünknek és szájunknak akarta volna adni. Es már ez a' *nyóltzadik* és a' mint láthatni nem utolsó oka a' többek között, a' Reformata Ekklesiának, miért nem magyarázza, 's nem is magyarázhattya a' Kristus Szavait, mellyeket a' kenyérrül és Borrül mondott betü szerint, vagy tulajdonképpen: mert ez a' magyarázat, világosan ellenkezik a' Kristus *Tzéllyával* és *Végével*. Innen nyilván meg is mondotta a Kristus, hogy *el hadja e' világot, és el megyen az Atyához.* Jan. XVI: 28. *Nem is léssen mindenkor mi véllünk,* tudniillik Testére, 's emberi természetére nevez. Mat. XXVI: 11. Söt maga helyett, más *Vigasztalót* kért az Atyától, tudniillik a' Sz. Lelket, *hogy ez véllünk maradjon mind örökké,* Jan. XIV: 16. Ugy de, ha a' Kristus testiképpen közöfülne véllünk: igy el sem hagyta volna e' Világot, és nállunk is maradott volna. De ugyan tsak ma is, úgy lakik a' Kristus bennünk, mint a' *maga házában.* Sid. III: 6. az az, Hit által, 's nem Testiképpen. Efés. III: 17. §, XXV.

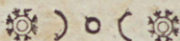
§. XXV. *Miképpen adódik tehát elő a' Kristus
a' Szent Vatsorában, úgy é mint élő, és di-
tsőséges Testben lévő 's uralkodó; vagy
mint kint Szenvedő 's mi érettünk
meg feszítetett meg - holt
Kristus ?*

Ha csak azokat fontoljuk is meg értelem-
mel, a' mellyeket most leg közelebb mondek:
tehát ebbül meg tetszik, hogy az együgyü
ember is által értheti ezt, hogy a' Kristus nem
úgy adodik elő, mint élő és a' ditsőségben ural-
kodó Kristus: hanem inkább úgy, mint a'
meg aláztatásnak, leg mélyfégefebb grádit-
tára le szállott Kristus. Ugy adja elő mi-
nénkünk ő magát, mint fizető kezes, mint
váltságnak árra, mint a' ki meg alázza magát
mind halálig: mint engesztelő áldozat a' mi
bűneinkért, a' kinek Sebeivel gyógyultunk
meg. 1 Pet. II: 24. és így mint mi érettünk
meg, *HOLT* Kristus. Ezt pedig imé ez há-
rom okokkal mutatom meg.

1) Maga a' Kristus, Meg-tört Testet és
ki ontott Véréát ajánlja minénkünk a' Szent
Vatsorában, mert így szól: *Vegyétek, egyétek,*
ez az én Testem, melly ti érettetek MEG TÖRE-
TIK. Igyatok ebbül (a' Pohárbul) minnyájant,
mert ez én Vérem, melly sokaknak bűnöknek bostá-
nattyára KI ONTATIK. Mat. XXVI: 26. 27.
Ugy de, ki nem tudja, hogy a' Kristus Teste
a' Szenvedésekben, az Halál állapottyában tö-
rettetett

rettetet meg; ekkor folya ki a' bőrséges Vér is Szent oldalából, a' dárdáral meg szurattván. Ján. XIX: 34. Innen a' Kenyeret és Pohárt adván az ő Tanítványinak, nem így szólla: *Ez vagyok én*; hanem a' Kenyeret oda adván, ezt mondá: *Ez az én Testem*: és így csak a' Testem, még pedig olly Testem, a' melly Vér nélkül vagyon. (Azok kedvéért, a' kik a' Görög nyelvet értik, meg kell jegyezni, hogy nem ok nélkül nevezi az Evangyélifia ezt a' Testet így *σῶμα*, mert ezzel a' szóval nevezetik a' Krisztusnak meg holt Teste. Mat. XXVII: 58. 59. Így Márk. XV: 43. 45. Luk. XXIII: 52. 55. XXIV: 2. 23. Ján. XIX: 38. 40. 12. Nem így nevezik a' Szent Evangyélifák *σαρξ* hanem *σῶμα*) A' Pohárt oda adván, így szólla: *Ez én Vérem*; és így nem a' Testem, hanem csak a' Vérem; olly Vérem, a' melly nem a' Testben lévő Vérem, hanem ki ontatott Vérem, és így Test nélkül való Vérem.

2) A' melly Véré az Ur Jéfus a' Szent Vátsorában ide adja, errül azt mondja, hogy ez Ujj Testamentomnak Vére, vagy Ujj Szövetségnek a' Vére. Ugy de, a' Testamentom az ember Halálával erősítetik meg; mert a' meddig a' Testamentom tévő ember él, addig az ő Testamentoma - erőtelen. Sid. IX: 16. 17. Innét vagyon az, hogy az első Testamentom is, nem szenteltetett meg Vér nélkül. Láfd ugyan ott a' 17. Vers tül a' 21dikig. Más az, a' Szövetség

vetség is, az oktalan állatoknak Vére ki ontá-
fa által szokott meg erősíteni. Lásd 1. Mos.
XV: 9. 10. 18. Jer. XXIV: 18. és vesd össze
Sid. IX: 18 -- 24. Ha azért a' Kristus Vére,
mellyet a' Szent Vatsorában nekünk ajánl,
Testámentomnak, vagy *Szövettségnek Vére*; tehát
nyilván való, hogy ez olly VÉR, a' melly a'
Halálnak állapottyában lévő VÉR, és így nem ol-
lyan VÉR, a' melly az élő Testben, vagy az
élő Testtel vagyon, hanem a' melly abból ki
folyt.

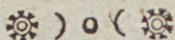
3) Arrúl a' Vérrül, melly minékünk a'
Szent Vatsorában adattatik, azt mondja az
Ur, hogy ez olly VÉR, melly a' mi *bűneinknek*
botsánattyára ki ontatik. Ugy de, nem az a'
Vére a' Kristusnak tisztit meg minket minden
mi bűneinkbül, a' melly vagy az ő élő Szent
Testében 's az erekben vólt, a' mig élt: vagy
a' melly ma az ő ditsőfféges Testében vagyon;
hanem az, a' melly a' Szenvedésekben, és
az Halálban ki ontatott. 1. Jan. I: 5. Sid.
IX: 14. 15. Mindezekbül annakokáért elég
világos, hogy a' Kristus nem úgy adódik
élő a' Hivő embernek a' Szent Vatsorában,
mint élő 's a' ditsőffégben Uralkodó Kristus:
hanem úgy, mint mi érettünk szenvedős
eleget tévő, 's meg Hólt Kristus.

Láttjátok annakokáért Atyámfiai, melly
igen el tévelyednek itten, mind a' *Pápiák*,
mind a' *Lutheránusok*, a' kik azt mondgyák,
hogy

hogy ők eszik, iszszók, az élő, 's a' ditsösségben uralkodó Kristust, testi szájjal. Elő 's ditsőséges Kristust keresnek a' Szent Vatsorában: holott maga az Ur Jépus, úgy ajánlja itten nekünk magát, mint kint szenvedőt meg holt Kristus. Es már ez annak is az oka, hogy a' Kristus is, azt parantsolta a' Szent Vatsora felől minékünk, hogy mi ezt az ő Emlékezetire tselekedjük: az az, a' mint Szent Pál magyarázza, az ő Halálának emlékezetire.

Miért akarta a' Kristus hogy a' Szent Vatsorában az ő HALALAT emlegefsük; és miért hagyta utolsó Testámentomban a' Keresztényeknek az ő Halálát?

Ennek az oka ez; mert a' Kristusnak Halálta, a' mi Idveffégünknek a' fundamentoma: úgy hogy ha a' Kristus mi érettünk bünös emberekért meg nem holt volna: tehát soha egy is az emberek között nem idvezülhetett volna. Mert valamint az Egyiptomi keserves szolgálatban levő Izraéliták, nem másként mehettének ki életben Egyiptomból; hanem Bárány vérel kell vala meg hinteni az ő Házaiknak küszöbeit. 2 Mos. XII: 13. 23. 24. Ugy szinten a' Hivő emberek is, nem másként szabadultak ki a' Sátán, a' Pokol, és Bűnek hatalmából, hanem amaz Istennek Báránya, az Isten Fiának Vére ki ontása, és így az ő Halála által. Mivel nem tartozunk

zunk hát mi keresztyének a' Kristusnak, ennek a' nagy Idveffégnek meg szerzéséért? Mitsoda Háláadást nem tartozunk ö eleiben vinni?

Annakokáért a' Szent Vatsorában a' *Kristusnak Halálát hirdetni*, nem tsak azt tészi, hogy a' Kristus Halálarúl ott kell meg emlékezni: hanem kivált ezt tészi, hogy ezért a' Kristus Haláláért, 's egy Aldozatyaért kell halát adni az Istennek, az Ekklesiának gyülekezetében, közönségesen Innepi szentseléssel (*Sollemniter*) és ezt nagy örömmel kell hirdetni 's emlegetni. Valamint azért a' Sidók, azért a' nagy szabadítáért, hogy az Isten öket, az Egyiptomi kemény rabfágbúl meg szabadította; közönségesen és Innepi szenteléssel adtanak hálákat, és ennek emlékezetére, kovásztalan kenyeret, és Husvéti meg süttetett Bárányt ettenek: úgy szintén minékünk keresztyéneknek, annak a' Nagy Jónak haláadással való hirdetésére, melyet a' Kristus Testének töredelmével, Vérének ki ontásával, és így az ö Halálával nyert minékünk; közönségesen kell hálákat adni: és ennek emlékezetére a' Szent Kenyeret és Bort, mint a' Kristustúl nekünk ajánlott Testének és Vérnek Jegyeit és Zalogait enni és inni. Ezzel a' tselekedetünkkel tehát, azt kell az egész Gyülekezet, sőt az egész Világ szeme láttára megmutatni, arrúl kell minékünk tanúbizonyságot, és közönséges *Vallást* tenni. 1) Hogy mi hiszünk a' mi érettünk szenvedett és meg Holt Kristusban. 2) Hogy mi, úgy nézzük a' Kristus Halálát,

lálát, mint a' mi Idveffégünknek szerző okát : mert az Atya Isten, ezért az ő egy Haláláért, egy Aldozattyáért bocsátta meg minden mi büneinket, ezért ad örök életet. 3) Mi el hiszünk, hogy a' Kristus Teste mi érettünk töretett meg, az ő Szent Vére a' mi büneink bocsánatjára ontatott ki, és így a' Kristus a' mi Idveffégünkre Hólt-meg. A' melly meg bocsúlhetetlen nagy jórúl, már mi nállunk bizonyos Jegy, Petsét, 's Zolog a' Kristustul adatott Szent kenyér és Bor ; a' mellyeket mi illy közönségesen eszünk és iszunk a' Szent Vatsorában.

Azért adta pedig elől, a' maga Halálát a' Kristus, kenyér és Bor által a' Szent Vatsorában 1) hogy ezzel azt adja elménknek minékünk, valamint eledel és ital nélkül lehetetlen egy embernek is élni : úgy szintén a' Kristusnak Halálának *Erdeme* és *Ereje* nélkül lehetetlen egy embernek is idvezülni. 1 Jan. I: 7. Sid. IX: 14. 28. Tsel. IV ; 12. 2) Hogy azt jelentse, azt erősítse, és bizonyossá tegye minékünk a' Kristus, hogy a' mit használ a' kenyér és Bor *Ereje*, a' mi Testünknek táplálására 's életünk meg tartására : tehát ugyan azont használja, azt szerzi, a' Kristus meg tört Teste, 's ki ontatott Vére, vagy is az ő Halálának *Ereje* a' mi Lelkeinknek az örök életre. Ugyan is, a' Kristus Halálának *Ereje* által, vészszük az Istentül a' bün bocsánatot, a' meg igazulást, az örök életre való just ; a' mint már oda fellyebb is mondtam, meg is mutatám ; sőt az, örök életetis.

§. XXVI. Bővebben meg magyaráztatik, mit
 tészen a' Szent Vatsorában a' Kristus Testével
 és Vérével közösülni?

Azt mondom tehát, hogy á Hivő embernek
 vagyon közösülése a' Kristus Testével és Véré-
 vel: és így a' Meg-feszítettett 's meg Holt Kris-
 tussal. Mitsoda a' Kristussal való KÖZÖSÜLES
 a' Szent Vatsorában, már arrúl a' §. XXII szól-
 lottam; hogy az nem egyéb, hanem olly szo-
 rofs egyésség, társaság a' mi érettünk szenvedett 's
 meg Holt Kristussal, melly által a' Kristus meg tört
 Teste, 's ki ontatott Vére, és így önnön maga a'
 meg Holt Kristus, minden ö jótéteményeivel együtt
 igazán és valósággal a' miénk leszzen; mi pedig a' Kri-
 stusé: a' midön mi ötet igaz Hittel veszsziük 's el foglal-
 lyuk, és ennek bizonyására ö tolle, az ö Nevében, a'
 meg szenteltetett Kenyeret és Bort el veszsziük, meg
 eszsziük 's iszsziük. Hogy pedig a' Kristus egye-
 süil 's közösül en véllem a' Szent Vatsorában,
 errül engemet ö Szent Fellege azzal tészen bi-
 zonyossá, midön mind maga a' kenyérrül azt
 mondja, hogy ez az ö Teste, a' Borrül pedig,
 hogy az az ö Vére; mind pedig az ö Szolgájá-
 nak 's követének a' Lelki Pasztornak, a' kit a'
 maga képében hagyott azt parantsolta, hogy
 Éz, a' Szent Vatsorát, ennékem az ö Nevé-
 vel, az ö Auctoritásábúl 's parantsolattyábúl ki
 szolgáltassa.

A' melly egyesülésünk vagyon tehát a' Szent
 Vatsorában a' Kristussal, azt így nevezi Szent
 Pál

Pál Görögül, *κοινωνία*, Deákül, *Communio*; Magyarúl, *Közösüles*, *Egyesüles*, vagy *Társaság*, *Társalkodás*. Mind ezek a' nevezetek pedig, ugyan azon egy dolgot tészik. Hogy pedig ez, azon igasság légyen, a' mit mondok: tehát kérem azokat, a' kik Görögül és Deákül tudnak, nézzék meg imé ez következő Szent Irásbéli helyeket, mellyeket itt fel jegyzek, mind az eredeti Görög *Textusban*, mind a' *Vulgata Versioban*; mellyel a' Római Ház él: meg fogják látni, hogy igaz a' mit mondok. Mert a' mi a' Görögben így vagyon, *κοινωνία*, az a' Deák *Vulgata Bibliában* így van, *Communio*, *Societas*; a' mi Magyar Fordítáfunkban pedig, *Közösüles*, *Társaság*, *Egyesüség*. Lásd 1 Kor. I: 9. 2 Kor. VI: 14. és VIII: 4, Gal. II: 9. Fil. II: 1. és III: 10. 1 Jan. 1. 3. 6. 7. 1 Kor. X: 16. 17.

Közösülesnek nevezi pedig Szent Pál, a' Pohárt és a' kenyeret 1 Kor. X: 16. 17. épen nem azért, mint ha az arany, ezüst, vagy üveg pohár, melly a' Szent Vatsorában vagyon, vagy pedig a' kenyér KÖZÖSÜLES volna: hanem imé e' két okokért: 1) Hogy ez a' Pohár és kenyér, a' melly nekünk a' Szent Vatsorában a' Krisztus Nevével adatik, nem tsak jegyzi, jelenti a' Hiveknek a' Krisztussal való egyesüségét, közösülését: hanem még ezen kívül, annak a' szorofs egyesülesnek, 's közösülesnek, melly ő közöttök és a' Krisztus között vagyon, bizonyos és tsalhatatlan Jegye, Záloga és Petséttye is. Mert maga az Ur Jélus tette 's rendelte ezeket illy Jegyekké és Petsétekké 's Zálogokká.

2) *Másodszor* azért, mert ez a' Szent Vatsorában lévő Pohár 's kenyér, arrúl téfzi bizonyossákká a' Hiveket, hogy ö nekik minden igaz Hivekkel közösülések, egyességek és társaságok vagyon: ugy hogy ök mind azokkal együtt egy Társaságot, egy Gyülekezetet, vagy egy *Ekklesiát* téfznek. Mert a' több Hivek is, ugyan azon egy Krístus Vére által váltattak meg, és az ö Halálának *Ereje* által taplálatnak az örök idveffégre. Magok is pédig a' Hivek, mikor ebbül a' Pohárból isznak, és a' kenyérből esznek, arrúl téfznek közönfégeffen *Vallást* és *Tanubizonyyságot*; hogy ök azon egy Társaságnak tagjai a' mellynek Feje a' Krístus: minden több igaz Hivek pedig elő Tagjai. És így világos, hogy a' Szent Vatsora nem tsak a' Krístussal való közösülésnek, 's egyességnek Jele Jegye: hanem annak bizonyos meg erősítő-Petséttye és Záloga is minden Igaz Hiveknek. Söt még annak is bizonyos Petséttye, és egyben foglaló kötele, (*Vinculum*) hogy a' Hiveknek minden több Szentekkel is egyességek 's közösülések vagyon. Ugyan is, mivel a' Szent Vatsorában egy Pohárból iszunk 's egy kenyérből eszünk minnyájan: tehát ezzel a' mi tselekedetünkkel, arrúl téfzünk közönfégeffen *Vallás-tetelt*, és *tanubizonyyságot*, hogy mi azon egy Társasághoz, Gyülekezethez vagy is *Ekklesiához* tartozunk, a' mellyet a' Krístus tulajdon Véréen vett meg: a' melly Véréen élönkben adja a' Pohárban lévő Bor. Ugy hogy a' Szent Vatsorával helyesfen élő minden igaz keresztyén, így szolhat:

Mi

Mi minnyájan egy Kenyér vagyunk. 1 Kor. X: 17. az az, Egy Tárfafág, egy Gyülekezet, egy Ekklésia; tudniillik a' Kristus Ekklésiája, a' melly a' Kristus titkos Testének mondatik. Efés. I: 22, 23. és V: 29, 30. Azért vagyunk mi minnyájan egy TEST, mert mi minnyájan egy Kenyérbül reszesülünk a' Szent Vatsorában. 1 Kor. X: 17.

§. XXVII. *A' Kristus Testével és Vérével való közösülés a' Szent Vatsorában, épen nem Testi, nem Szájjal való; hanem Hit által való, Lelki, és Sákramentomi.*

A' Szent Vatsorában tehát, nem közösülünk a' Kristussal *testiképpen*. Nem a' kezünknek, nem a' Szájunknak adódik itt a' Kristus; hanem a' mi Lelkünknek. El vészszük azért itt a' Kristust nem kézzel és szájjal; hanem a' mi Hitünkkel. Az ő valóságos ide adattatásárául pedig, meg erősít, és bizonyossá is tészen bennünket önnön maga az Ur Jéhus, a' Sákramentomi Kenyér és Bor által; a' mellyeket az ő képében szóllo és szolgáló követe's Szolgálója által ide ad. Ez a' Tudomány, és az, a' mit most mondék, elég világos a' Kristus Szent Tzéllyábül és Végébül, hogy mi végre szerzette ő Felsége ezt a' Szent Vatsorát? De még is a' gyengébbek's együgyübbek kedvéért, imé tsalhatatlan erősegeket tészek fel, tsak igen rövideden.

1) *A Közösülés* azt téfzi, hogy valakinek máfsal egyesülni, egyefségben lenni, azzal tárfafülni, egy tárfafüágban lenni, a' mint elébb meg mutatám §. XXV. Ugy de, a' Pohár és a' Kenyér tulajdonképpen, sem nem egyefség vagy közösülés; sem nem Tárfafüág vagy tárfafüágkodás; mert az Egyefség, tárfafüágkodás Erköltsi dolog (*Res Moralis*) és a' Lélekre tartozik: de a' kenyér és a' Pohár tsupa Test, és testi dolog. Ezt meg foghattya a' leg együgyübb ember is, hogy a' Pohár a' Kenyér, nem Tárfafüág, nem egyefség, nem közösülés: és így nem lehet a' Pohárrül, Kenyérrül mondan' be-tü szerint, hogy az Egyefség vagy Tárfafüág vólna. Gondolva sem lehet olyan Pohárt, vagy Kenyeret gondolni; melly Pohár vagy Kenyér légyen ugyan; de még is máfsal való Egyefség, Közösülés vagy Tárfafüágkodás légyen. Mert a' mint mondam, ezek a' Léleknek tselekedetei, Erköltsi dolgok: de amazok tsupa Test, a' mellyekben érzékenység, értelem és okofság nints. Nohát ha a' Pohár és a' Kenyér nem közösülés tulajdonképpen: nem is lehet hát ezt a' közösülést a' Kristufsal, szájjal való közösülésnek mondani. Ugy de, lehet azt mondaní, hogy annak a' közösülésnek Jele, Jegye 's Petsettye: mert ez a' Sakramentomoknak természete, hogy itt a' Szent Lélek a' Jegyet annak nevezi, a' mit az jelent. Láfd. §. XVIII. A mellybül világos, hogy a' Pohár és Kenyér, mind a' Kristufsal, mind a' több Szentekkel való egyefséget; tárfafüágkodást és közösülést, jelentik: söt mint Jegyek és Zalogok, azt minékünk meg is erőfsítik 's petsétlik.

2) Ha a' Kristussal való közösülés testi és szájjal való közösülés volna a' Szent Vatsorában: így tehát minden ember valaki csak az Ur Vatsorájával él, egy általán fogva részesülne a' Kristus Testében és Vérében *Testiképpen*. 's a' Kristussal így közösülne: és így a' Hitetlenek és a' Hipokriták is, valakik a' Szent Vatsorát felveszik, minnyájan tulajdonképpen közösülnének a' Kristussal, Testi szájjal vévén ebben az ö Szent Testét és Vérét. Ugy de, tagadja ezt Szent Pál, mert azt taníttya, hogy *nintsen egyeféle* vagy közösülése a' *Kristusnak a' Béliállal*: az az, a' Hitetlen és Istentelen emberrel 2 Kor. VI: 15. Más az éppen lehetetlen dolognak mondja az Szent Apostol, hogy az, a' ki az Ördögök asztalának részese: az még is részese lehetzen az Ur Asztalának: az az, hogy az, a' Kristussal közösülhessen. 1 Kor. X: 21. Ugy de, közösülhetne ám, ha valósággal Testiképpen benne volna a' Kenyérben 's a' Pohárban a' Kristus tulajdon Teste és Vére, és ezeket kézzel 's szájjal ehetné az Hitetlen ember is. Mert így részesülhetne a' Kristus Testében 's Vérében, és ö velle közösülhetne. De ezt tagadja Szent Pál. Nohát a' Kristussal való közösülésünk a' Szent Vatsorában, éppen nem testi, nem kézzel és szájjal való.

3) Azt taníttya Szent Pál, *ollyan forma közösü-*
lések vagy az Híveknek a' Kristus Testével és Vérével a' Szent Vatsorában, a' mitsodás volt az Izraélitáknak az Oltárokkal, és a' Pogányoknak az Oltárokkal és az Ördögökkel 1. Kor. X: 18,

20, 21. versd öszve a' 32dik Versfel. Tekintsétek meg a' Test szerint való Izraelt; a' kik az Aldozatokban esznek *ἅρτι κοινῶν τῆς θυσίας* *ἑστῆς*; avagy nem közösülnek e' az Oltárral? vagy, nem közösi é az Oltárnak? A' mit a' Pogányok áldoznak, az Ördögöknek áldozzák, nem az Istennek. Nem akorom pedig, hogy Ti az Ördögöknek KÖZÖSI légyetek. Nem ihattyátok az Ur pohárát, és az Ördögöknek pohárokat; nem lehetek az Ur Ástalanak, és az Ördögök ajztaloknak RESZESI--
 Meg ne botránkoztassatok vagy a' Sidokat, vagy a' Görögöket, vagy az Istennek Gyülekezetét. Ugyde, sem a' Sidók, sem a' Pogányok, nem ették meg tulajdonképpen az Oltárokat: sem a' Pogányok tulajdonképpen nem ették meg, az Ördögöket: annyival inkább nem közösültek tulajdonképpen az Ördögökkel, nem közösültek ezekkel kézzel szájjal s' testiképpen. Nohát a' Hivének közösülésétis a' Kristussal a' Szent Vatsorában, nem lehet testi kézzel és szájjal való közösülésnek mondani. Mert ugyan is Szent Pál, éppen abban az értelemben mondja a' Szent Vatsorában levő Pohárt, a' Kristus Vérével való közösülésnek, a' melly értelemben mondatott azokról, a' kik az Aldozatoknak Hufában ették, de a' mellyeket elébb az Oltárra fel tettek, hogy ezek közösültek az Oltárral, mint a' Sidók; vagy az Ördögökkel, mint a' Pogányok. Lásd fellyebb ezen Részben a' 18. és 20. Versfelet. Az Izraélitáknak tehát az Oltárral való közösülése, nem azt teszi, hogy a' Sidók testi szájjal ették az Oltárt, s' úgy közösültek az Oltárral; hanem

hanem ez a' Szollás formája. *Az Izraeliták közö-
sültek az Oltárral*, ezt teszi: mikor a' Sidó az Ol-
tárhoz ment, és az áldozat húfából evett, mel-
lyet az Oltárra fel tettek a' Papok; ezzel azt bi-
zonyította meg a' Sidó; hogy ő néki szoros és
titkos egyesége, társasága vagyon a' több Izrae-
litákkal, a' kik ő velle együtt, ugyan azon egy
'Sido Valláson vóltanak; és így az áldozat húfá-
ból évő Sidónak, egyesége 's társasága vólt az
Oltárral. Hogy pedig a' Sidónak egyesége 's
közösülése légyen a' több Sidókkal is, ő ezt ez-
zel a' nyilván való 's közönséges tselekedettel
bizonyította meg, hogy ő, az Oltárhoz járult,
és az arra fel tétetett áldozat húfából evett, 's
maga is áldozatra valót vitt ez Oltárra: tudni-
illik lisztet, olajt, minhát, galambot, bárányt 's
a' többi.

Hasonlóképpen a' Pogányok is, az ő szoros
egyeségeket 's társaságokat egy mással, ezzel
bizonyították meg, hogy ök, az Ördögök asz-
talára fel tétetett eledelekből és italokból ettek
és ittak; és ök így gyakorlottanak társaságot
az Ördögökkel, 's így lett ő nékik *közösülések*
az Ördögökkel. Es már erről az egyeségről, tár-
saságról, nyilván való bizonyosság vólt az, hogy
a' Pogányok az Ördögök asztalára fel tétetett
ételben 's italban, az Ördögök asztalokról ettek
és ittak. A' Pogányok tehát, nem ették 's itták
testiképpen az Ördögöket, nem közösültenek
véllek testiképpen. Nohát a' Kristus Testével
's Vérével való közösülés is a' Szent Vatsorában
nem testi, nem kézzel 's szájjal való: hanem a'
Szent

Szent Vatsforában lévő Pohár és kenyér, a' Kristus Testével és Vérével való közöfülésnek a' bizonyos Jegye és Záloga. Ugy hogy valaki ezeket igaz Hittel vészti, mind annak azt erőfsiti meg, azt bizonyittya a' Kristus, hogy ő neki azzal a' Hivő emberrel, egyeffége's közöfülése vagyon. Ellenben pedig a' Hivő ember is, midön ezeket a' Szent Jegyeket, a' Kenyeret és Bort el vészti a' Szent Vatsforában, arról téfszen tanúbizonyfágot, hogy ő neki egyeffége's közöfülése vagyon a' Kristussal; és hogy ő annak a' Gyülekezetnek 's társfágnak a' Tagja, a' mellyet a' Kristus maga Testén 's Véréen váltott meg.

4.) Azt tanittya az Apostol, hogy a' kik a' Kristus Testével közöfülnek a' Szent Vatsforában, azok minnyájan EGY TESTE léfsznek: *mert* ugymond *egy kenyér és EGY TEST VAGYUNK* *Johan.* 1 Kor. X: 17. Ugy de a' Hivők is nem testiképpen, és nem tulajdonképpen *egy Test* a' Kristussal. Efes. I: 22. 23. és IV: 11. 12. és V: 29. 30 Még pedig jegyezd meg, hogy tsak a' Hivők a' Kristusnak *Tagjai* 1 Kor. VI: 15. De az Hitetlen 's Istentelen emberekrül, nem lehet ám azt el mondani, hogy ök közöfülnek a' Kristussal. Már pedig, ha az Hitetlen és Istentelen emberek is, kezekkel, szájjokkal vehetnék, ehetnék a' Kristust: így tehát ök is közöfülnének a' Kristussal; és el lehetne ő róllok is mondani, hogy *ök egy Test a' Kristussal*: a' mellyet mindazonáltal,

tal, mint iszonyú, sőt képtelen dolgot, tagad Szent Pál 1 Kor. X: 21. és 2 Kor. 15. No-
hát az Apostol szavait, egyedül csak arrúl a'
közöfülefrül kell érteni, a' melly vagyon a'
Hivek között, és a' Kristus között: tudniillik
a' melly vagyon *Hit által és Sakramentomi mo-
don*: midön a' külfö Jegy engemet és tége-
det, mint bizonyos Petfét és Zalog, úgy erőf-
sit meg, annak a' közöfülésnek bizonyos vol-
tárúl. Ugyan is egyedül csak az Hivek, *egy
Test, és egy Lélek a' Kristussal*: de nem Testi-
képpen, hanem Hitnek általa, *és a' Kristusnak
ő benne lakozó Lelke által*. Lásd 1 Kor. VI: 19.
Rom. VIII: 9. 1 Kor. XII: 13. Vedd öszve
ezeket a' Szent Irásbéli helyeket azokkal, a'
mellyek vagynak. Efés. III: 17. és IV: 3. 4.
13. 16.

5.) *A' Test semmit sem használ.* Jan. VI: 63.
Jegyezd meg pedig kegyes Olvasó, hogy a'
Kristus itten szól a' maga tulajdon Testérül.
Ha azért az ő Szent Testének szájjal való meg-
evése, semmit nem használ az idveffégre: no-
hát az ő Testével való testi közöfülés sem hasz-
nál semmit. Ugy de, használ ám a' Lelki kö-
zöfülés, mert ez *életet ad, és meg elevenít*. A'
mint ugyan ott maga Urunk szól Szent János-
nál. Lásd Vers. 33. és 51. Mind ezekbül vi-
lágos, hogy a' mi közöfülésünk a' Kristus Tes-
tével és Vérével a' Szent Vatsorában, nem Testi,
nem kézzel és szájjal való; hanem Hit által, és
Sakramentomi módon való közöfülés: a' mint
meg mutattam.

§. XXVIII. *Ha a' mi közösülésünk a' Szent Vátsorában, a' Kristus Testével és Vérével nem testi, nem szájjal való: hát miért nevezi azt Szent Pál Közösülésnek?*

Ennek imhol két világos 's bizonyos okát adom elő:

1.) Azért nevezi Szent Pál közösülésnek, vagy EGYESÜLESNEK, mert a' mit az igaz Istenfélő ember, az ő HITEVEL el vészen: az ezzel, a' mit így el vett, olyan szorossan egyefül és közösül, hogy maga az Isten is, úgy nézi ezt a' két dolgot, tudniillik a' Hivő, embert, és azt a' mit ez az ő Hitével el vett, mint ha ez a' kettő, valósággal tsak EGY volna. Így példának okáért azt tanította Szent Pál, mind azokról valakik a' bűnnek meg holtának, vagy is, a' kik szívek szerént le mondottak a' bűnről, annak véget vetettek, és magokat a' jobban gyakorolják, 's meg is kereszttelkednek a' Jésus Kristusban; hogy mind ezek, az ő Halálában kereszttelkedtek meg: *El te mettetek ő velle EGYÜTT a' keresztség által az halálban. Mert ha ő beleje öltatván velle EGTE lettiünk: bizonyára fel támadásával is EGTE leszünk.* Rom. VI: 3. 4. 5. Hasonlóképpen Kol. II: 12. 13. *El temettettetek ő velle EGYÜTT a' keresztségnek általa; melly által ő velle EGYÜTT felis támadatok, az Isten erejének Hiti által; ki fel támasztotta ötet az halálból. Es titeket kik meg holt-*

hóltatok vala a' bünökben, és a' ti testeteknek környül metéletlenségében, ő velle EGTÜTT meg elevenített, meg bocsátván tinétek minden büneiteket.
Igy Efes. II: 5. 6.

Az együgyübbek kedvéért, egy két szóval meg magyarázom ez nehéz értelmü Szent Irásbéli helyeket. Azt akarja Szent Pál mondani, hogy azok az emberek, a' kik a' keresztyén Vallást bé vészik, meg pedig úgy, hogy a' bünökrül örökösön le mondanak, 's így hálnak meg a' bünöknek, e' mellett hisznek a' Krisztusban, hogy Ez ő érettek, mint Idvezítő meg hólt, el temettetett, fel támadott, 's így nyert önékik az Atya Istenül bünbocsátatot, meg igazulást, és életet 's a' többi: tehát ezeket a' Krisztusban Hivő embereket, a' kik ezen ő Hiteknek és Vallástételnek bizonyfágára, Vizzel meg kereszteltetnek, önnön maga az Isten is úgy nézi mint ha, a' mikor a' Krisztus meg hólt, el temettetett, fel támadott; tehát ök is a' Kristussal együtt meg holtak, el temettettek 's fel is támadtak volna. Azért nézi, 's azért itéli pedig mind EGYNEK az Atya Isten a' Hivőket a' Kristussal: mert az Hivők, a' Kristust el foglalták az ő HITEKKEL, ezzel magokévé tették, magokhoz kaptasoltak. Annakokaért az Atya Isten is, mint Biro, ezeket a' Hivő bünösöket, a' kik a' Kristust így igazán bé vetették az ő Hitekkel magokévé tették, magokhoz kaptasolták, és ő velle egyesültenek, igazaknak

nak itéli, az Idvezítő Krístusért: a' ki ő érettek az Isten Igátságának eleget tett. Hasonló szóllás az is, a' mi vagyon. 1 Kor. XII: 13. 22. *Egy Lelek által mi minnyájan EGY Testé kereszteskedtünk; az az, egy Ekklésia Tagjaivá lettünk. Mi minnyában EGY ital által EGY Lélekké lettünk. Ti pedig a' Krístus TESTE vagytok, és az ő Tagjaiból való tagok. Az az, ti minnyájan Egy Ekklésiának Tárfai vagytok: kiknek fejetek a' Krístus. Innen maga a' Krístus is el mondá, hogy a' ki őtet szereti, az ő Attya is szereti azt, ahoz mennek, és annál SZÁLLAST tsinálnak, hogy OTT MARADJANAK (μονὴν ποιήσασι) Jan. XIV: 23. Sőt könyörgött is azért az Úr Jésus az Atyának, hogy a' Hivek EGYÉK légyenek. Jan. XVII: 20. 21. 22. *Könyörgök - - - hogy minnyájan EGYÉK légyenek; miképen mi EGY vagyunk. Ebből foly már az, hogy az Hivek úgy élnek a' Krístusban, mint a' szőlő veszfzők a' szőlőtőben Jan. XI: 1. Mert az HIT azt tselekeszi az Hivekben, hogy ők úgy gondoltassanak, sőt úgy is légyenek, mint a' Krístus Tagjai. Kol. II: 6. 7. 19. Efes. I: 10. 13. Ugy hogy még az az Elet is, a' mellyet a' Hivek most élnek e' Testben: azt elik az Isten Fióban való HIT által. Gal. III: 20. Látod é hát kegyes Olvasó, hogy a' Krístus azt a' társaságot, azt a' szoros EGYESSEGET azt a' KÖZÖSÜLEST akarván jelenteni, a' melly vagyon ő közötté és az Hivek között: minémü fontos és hathatos szókkal jelenti ki, és minémü hasonla-**

fonlatosságokkal él. Ugyan is, a' mint látok, nevezi azt, az *szőlő-töben való letelnek*; Szent Pál, az *Hivekben való élésnek*; maga az *Ur, szállás tsinálásnak, másokban való lakásnak*. Ezzel azt akarta kéttfég kívül, a' mi Idvezitönk elménkire adni, hogy valamint régenten az O Testámentomban az Isten bizonynyal lakozott a' Templomban a' frigy láda felett; úgy szintén az Atya, Fiú, és Szent Lélek Isten, lakozik a' Hivekben, mint Ujj Testámentomi templomokban. Hogy pedig errül Lelkedben meg győzetteffél, vedd ölzve imé ez ditsösséges Szent Irásbéli Helyeket. Jan. XIV: 23. 2 Kor. VI: 16. Rom. VIII: 1. 9. 10. 11. Ugy hogy a' Hivek viszontagsággal *Elnek a' Kristusban*. Jan. VI: 56. Gal. II: 20. Világos az, a' mi vagyon Sid. III: 14. *De a' Kristus, mint Fiú előljáró az ő Házában, ki nek HAZA mi vagyunk.*

A' Kristusnak már ezt az ő Hivekben való *lakozását*, meg erősítik a' Sakramentomok. Nevezetessen pedig a' Szent Vaförában lévő Szent Kenyér és Bor, a' mellyeket itt a' Kristus, az ő szolgája által az Hiveknek ad, arrul erősíti meg az Hiveket, azt teszi bizonyossá ő nekik maga a' Kristus, illy látható Jegy, Petsét és Zalog által, a' mifsodás a' kenyér: hogy ő nekik adja önnön magdt a' Meg-hólt Kristus, és ő vellek közöfül, egyefül; az az ő nekik adja az ő Meg-tört Testének, és ki ontott Vérének, és így az ő Halálának *erejét és érdemét*. Ezek a' drágalátos hafznok pedig, a' mellyek a' Kristus Halálábúl

folynak, imé ezek: a' bűn botfánat, a' megigazulás, az Ujj életnek ajándékozása, az örök életre való jus, sőt annak oda ajándékozása.

Mind ezekbül tehát világos, hogy az a' **KÖZÖSÜLE'S**, melly vagyon a' Szent Vátforában a' Krisztus Jépus és az Hivek között, az valófágos egyefülés, valófágos tárfafulás és közöfülés: de nem **TESTI** nem **SZAJJAL** való; hanem **HITTEL** való közöfülés; a' mellyet az Hiveknek meg erősíti és bizonyossá téfzi, a' Szent Vátforában adattatott Szent Kenyér és Pohár.

Az Apostol Szent Pál is tehát, azért nevezi a' Pohárt és a' kenyeret *Közösülésnek*, mert midön az Hivek, ezeket a' Krisztustul rendelt Szent Jegyeket, igaz *Hittel* járulván az Urnak Afztalához, el vészik: tehát maga az Atya Isten is, úgy nézi öket, mint a' kik *Hittel* el foglalván az ö érettek Meg-hólt Krisztust, már ök **EGYEK** a' Krisztuffal, valófágos egyefülések 's közöfülések vagyon a' Krisztuffal, valófággal és igazán övék a' Krisztus, a' ki ö érettek meg hólt, és az Isten igasságának ö érettek eleget tett. Mert a' *ki* az ö **HITEVEL** igazán a' Krisztushoz ragaszkodott: az ö velle **EGY LELEK** és **EGY TEST**; azt mondja az Apostol 1 Kor. VI: 17. 2 Kor. XII: 13. 27.

2.) *Második oka*, miért nevezte Szent Pál a' Pohárt és a' Kenyeret *közösülésnek* ez: mert a' Szent

Szent Léleknek és az Apostoloknak gyakorlott szokása az, kivált akkor, mikor a' Szent Lélek a' *Sakramentokról* szól, hogy a' Sakramentomban lévő külső és látható dolgot annak nevezi, a' mit ez a' külső látható dolog, vagy külső Jegy jelent. Így példának okáért Szent Pál a' *Vizben való bé mártást*, avagy a' Szent KERESZTSEGET, nevezi a' Kristussal való el temettetésnek, fel támasztásnak, meg elevenítésnek, újjonnan való születésnek, bűnök el mosásának. Lásd Rom. VI: 4. Kol. II: 12. 13. Tsel. XXII: 16. Tit. III: 5. Azért hívja pedig így Szent Pál a' keresztéget, mert a' Szent Kereszttség, avagy az embernek a' Vizben való bé mártása, a' melly léhszen Atyának, Fiúnak, és Szent Lélek Istennek nevében: ezeknek a' drága lelki jóknak bizonyos és tsalhatatlan Jegye, sőt Petséttye és Záloga is az Hiveknek: a' mellyekről meg erősítetnek, 's bizonyossá tétetnek a' tiszta vizben való bé mártás által. Nem azért nevezi hát így Szent Pál a' kereszttségben való vizet, mint ha ez a' viz, tulajdonképpen 's testiképpen való el temettetés, fel támasztás volna a' Kristussal, nem azért mintha a' viz a' bűnök el mosása volna, 's a' többi: hanem azért, mert ezeknek a' drága Lelki jóknak Jegye, bizonyos Petséttye és Záloga a' Hiveknél. Mert nem a' külső kereszttségben lévő viz mossa el a' bűnöket, úgy tanítanak bennünket Szent Péter és Szent János; hanem a' *Kristus Vére*. Lásd I Pét. III: 21. I Jan. I: 7. Sid. IX: 14. Így Abrahámot is nem

az a' teszti környül metélkedés igazította meg: hanem az HIT: és ez a' külfő testi dolog tudniillik az ő Teste egy darabotskájának elmettzése, ő néki tsak Jegy és Petfét vala arúl, hogy ötet az Isten meg igazította: az az hogy ő néki büneit meg botsátotta. Lásd Rom. IV: 10. 11. 12. vefd öszve az 6. és 7. versekkel.

Ugy nevezi hát Szent Pál a' kenyeret *közösülésnek*; a' mint nevezte a' keresztségben való vizet, a' Kristuffal való *el temettetésnek* 's a' többi: avagy úgy, a' mint maga az Isten nevezte a' környülmetélkedést *Szövetségnek* 1. Mof. XVII: 10. a' Hufvétí Bárányt *Altalmenetelnek*, vagy 'Sidóul Páschának. 2. Mof. XII: 11. 12. 21. Ugy nevezi, mint maga az Ur Jésus az ő benne való igaz HITET, vagy HIVEST, nevezi EVESNEK IVASNAK Jan. VI: 35. 40. 47. 51. 54. Ugy nevezi, mint a' Kristus nevezte a' Pohárt a' maga VE'RENEK, sőt *Ujj Testámentomnak*. Mert a' Pohárban lévő Bór, mely a' Szent Vatsorában vagyon, Jegye Petfétye és bizonyos Záloga (*Symboluma*) az Hiveknél az Ujj Testámentomnak: melyet az Atya Isten, az Anyaszene egy házban fel állított, de a' melyet a' Kristus ki ontott Vére erősített meg. Így nevezte Szent Pál is a' Pohárt és kenyeret *közösülésnek*: mert ezek a' testi, és látható dolgok, annak a' szoros egyességnek 's tárfalkodálnak, a' mely a' Kristus Jésus között, és a' Hivek között vagyon, sőt annak

az egyeffégnek és tárfaágnak is, a' melly a' Hiveknek egymás között, és minden szentekkel is vagyón, ez a' Pohár és kenyér nem tsak ki ábrázoló Jegye, hanem bizonyos Záloga, és meg erősítő Petséttye is. Egy szóval azért nevezi Szent Pál a' Pohárt és kenyeret *közösülésnek*, mert annak a' szorofs egyefségnek 's belfő tárfaágnak, melly vagyón a' Hivek között és a' Kristus között, sőt minden Szentek között is: ez a' Szent Vatsorában lévő Pohár és kenyér, bizonyos Jegye, meg erősítő Petséttye, és tsalhatatlan Záloga: a' mellyeket mi, a' Kristus parantsolattyábúl és az ő Nevével vészünk. Igaz tehát az, a' mit elébb feltévék, hogy a' Szent Lélek és az Apostoloknak, ez szokott Szollásoknak formája, kivált a' *Sakramentomokban*, hogy a' külfő dolgot, azt a' külfő látható Jegyet, a' mellyet szemmel láthatunk, kézzel tapaszthatunk, a' mitsodás a' *Viz*, a' *Kenyer*, és a' *Pohár*, annak nevezik, a' mit ezek jelentenek, a' mirül minket meg erősítenek, és mint Petsét, Zálog bizonyossokká tésznek. Így nevezik a' *Vizet eltemettetésnek*, *bűnök elmosásának* 's a' többi. A' kenyeret a' Pohárt *közösülésnek*, *Ujj Testamentonnak* 's a' többi, a' mint elébb böven meg mutattam. Lássad a' XVIII. Szakaszt is fellyebb.

§. XXIX. *Világos Következések Consequentiák
a' felsőbb Igafságokból.*

1) A' Szent Vatsorában elő adódik minékünk, a' Szenvedések között, sőt az Halálnak állapottyában lévő Kriftus: mert maga az Ur Jébus, a' meg tört kenyeret adván, azt a' Testét ajánlja minékünk, a' melly meg törtetett, a' Pohárban töltött Bort adván pedig, azt a' Vérét ajánlja, a' melly ki ontatott. Ezért is parantsollya mind maga a' Szerelmes Idvezítő, hogy valahányszor Ur Vatsorájával élünk, azt mindenkor az ő Emlékezetére tselekedjük: mind Szent Pál, hogy az Urnak HALALAT hirdessük. Nem úgy adódik tehát élő a' Szent Vatsorában a' Kriftus, mint elő, és mint az Atya Isten jobbján ülő, uralkodó, ditsőséges Kriftus: hanem mint mi érettünk meg alázatott, mint a' mi büneinkért teste törödelmével, vére ki ontásával szenvedő, sőt HALALÁVAL A'LDOZO KRISTUS. Ezt hát jól meg kell tartani a' Pápisták és Lutheránusok ellen: a' mint oda fellyebb is mondam.

§. XXV.

2) Azért kell minden igaz Hivő embernek Ur Vatsorájával élni 1) hogy a' Kriftus Halálát közönségesen hálaadással hirdessük, emlegefsük: és ezért a' nagy Jóért halát adjunk az Atya Istennek, a' ki az ő Egy szülött Fiát mi érettünk halálra adta. Halát adjunk a' Kriftusnak, hogy ő Isten lévén, emberre

berré lett; a' mi büneinket magára vállalta, véres aldozatúl adta magát Istennek, 's mi érettünk így hólt meg a' keresztfán, így tett eleget az Isten igazságának. 2) Hogy a' Kristus Testével és Vérével hözösülünk 's egyesülünk, mind pedig azt meg bizonyítsuk, hogy minékünk egyességünk 's közösülésünk vagyon minden több Hivékkel is, a' kikért a' Kristus önnön magát adta. Hogy pedig az ő meg tört Szent Testét, és ki ontott Vérét bizonyjal oda is adja a' Kristus: tehát errül a' Hivő embert, bizonyossá teszi, a' meg tört kenyér, és a' Pohárban töltött Bor oda adásával. A' Kristus tehát a' mi gyengélkedő HITÜNKET, imé ezekkel a' külfő, ezekkel a' látható tapasztalható Jegyekkel és Zálogokkal erősíti meg: így tészen minket bizonyosfokká az ő Igéretérül.

3) A' Kristus meg tört Teste és ki ontatott Vére tehát, nem a' mi kezünknek, és Szájunknak adódik a' Szent Vatsorában, hanem a' mi éhező és szomjúhozó Lelkeinknek tetetik eleiben, hogy *végyük őket igaz Hittel; végyük egyszermind Sákramentomban*: az az, végyük a' Kristustúl szerzettetett rendeltetett Jegyben, Zálogban, a' mellyek a' kenyér és a' Bor, mellyeket a' Kristus az ő Szolgája által ad.

4) Ebbül világos, hogy a' Szent Vatsorában, egyedül tsak az igaz Hivék közösülnek a'

Kristussal: csak az igaz Híveknek adja önnön magát a' Kristus, és így egyedül csak az igaz Hívek vészik a' Kristus meg tört Testét, és ki ontatott Véréit. Mint hogy pedig az ő bűneikben meg átkodott s' meg térhetetlen embereknek, és több más Istenteleneknek is, HÍTEK nintsen: tehát ő nékik semmi részek nintsen a' Kristusban, és ha szintén a' Szent Kenyérből észnek is, nem vészik a' Kristust: hanem csak tsupa 's puszta kenyeret. Mikor tehát az Hitetlenek, és Hipokriták, ezeket a' Szent Jegyeket vészik, tudniillik a' kenyeret és Bort: nem egyébbre vészik fel; hanem a' magok kárhoztatásokra.

Ugyan is, ezek a' Szent Jegyek, a' Kristus rendeléséből az Híveknek valószággal elő adják a' Kristust, minden ő jótéteményeivel együtt; a' mellyeket az ő kinszenvedéseivel és Hálával szerzett. Ezek a' Jegyek a' mint mutatam a' Kristus Testének és Vérének, valószágos KEPE PETSETTYE, ZALOGA. Mind ezeket a' Híveknek hagyta utolsó Testámentomban a' Kristus. Mikor tehát az Hitetlenek e' Szent dologhoz nyúlnak: ők ekkor valószágos Szentfégg törésben esnek. Ugyan is 1) Ahoz nyúlnak, a' mihez ő nékik semmi jufok nints: ezekhez ő nékik semmi juf nem adott a' Kristus. 2) A' Kristus sem közöszül, sem nem akar egyeszülni az ollyatén Hitetlennel, a' ki az ő bűneiben csak ugyan meg akar maradni. Nem adja annak önnön magát a' Kristus, a' ki ötet nem

nem éhezi 's nem fjomjuhozza. 3) A Hitetlenek fel vévén a' Szent Vatsorát, úgy tettetik magokat a' Szent Gyülekezet előtt is, hogy ö nékik reszek vagyon a' Kríttusban, ée azokban az ö Jotétemenyekben, mellyeket Testének törödelmével, 's Véérének hullásával, és így az ö Hálálával szerzett. Ugy de, a' Kríttusnak, az illy Beliál fiaival semmi egyesége, vagy közösülése nints. 2 Kor. VI: 15, 16. Nem tsuda hát, ha Szent Pál Apostol, ilyen irtóztató *sententiát* mondott azoknak, a' kik méltatlanul élnek a' Szent Vatsorával: *hogy azok vétkeznek az Ur Teste és Vere ellen, és hárbózatot észnek és isznak magoknak, hogy meg nem betsülik az Urnak Testét.*

Tsak a' ki a' Királynak, közönséges helyre ki ragasztott petsétes Levelét meg ízaggattya is, vagy véle betstelenül bánik; vagy a' ki a' Királynak közönséges helyen fel emelt képit meg motskollya, vagy más gyalázzattal illetni meriis; halálnak fia az; hát a' ki a' Kríttustul magátul, az Anyaszentegyházban hagyott *Igaz Képit* akarom mondani a' kenyeret, a' mellyet az ö megtört Testének Jegyéül hagyott, a' Bort, mellyet ki ontott Véérének Jegyéül rendelt, méltatlanul enni, innya mérészli; vallyon fokkal irtóztatobban nem fog e' meg büntettetni? Kitsoda nagyobb Király a' Kríttusnál? Vallyon mitsoda *Kép* adja igazábban elő a' Kríttus megtört Testét, és ki ontatott Véret, mint a' Szent Vatsorában lévő Kenyér és Bor, mel-

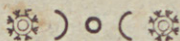
lyeket maga az Ur Jésus rendelt? Lásd.
§. XVII.

Jól mondotta hát Szent AGOSTON Doctor:
*Né mond azt, hogy Az a' Kristus Testét eszi: a' ki
az ő Testére nézve is nem a' Kristusé. Libr. XXI.
de Civitat. Dei. Ismét: A' ki nem marad a' Krisztusban,
és a' kiből nem marad a' Kristus; kétség
kivül NEM IS ESZI LELKIKÉPPEN az ő Testét,
nem is iszja az ő Véré: ambár testi és látható képpén
fogaival rágja is a' Kristus Testének és Vérének
Jegyeit, vagy is Sakramentomát. Tract. in Johann.
XXXVI. in Johannis Caput VI.*

5) Ambár valaki nagy Bünös is, de ha az
igaz meg térő Szivel, és olly Szívveljárul a' Sz.
Vatsorához, a' melly a' bünöket valósággal meg
gyűlölte, azokat kész oda hagyni: sőt fel is te-
fzi magában, hogy ő mostantúl fogva azokat,
Isten kegyelme által el hadja; bizodalommal
járul a' Kristushoz, éhezi és szomjuhozza a'
Kristus igazságát, elégtételét: tehát az illy em-
ber, minden bizonnyal a' Szent Vatsorában
meg találja a' Kristust: sőt a' Kristus oda adja
magát ő néki, és ezzel idvefégesen egyyefül
's közöfül. Ugyan is a' Kristus az ő bünöknek
terhét érő, sőt azoknak terhe alatt el fáradt
bünösöket hívja magához. Matt. XI: 28:
Hívja a' lelki éhezöket és szomjuhozókat,
Jel. XXII: 17. Mat, V: 6. Ezekért, és ezek-
nek bünök bótánattyára adta a' Kristus az ő
Testét

Testét a' meg töretésre , Véréét pedig a' ki ontáfra.

6) Mikor ma a' Szent Vatsora ki fzołgáltatik, tehát már ma többé, és többször, a' *Krisztus tulajdonképpen meg nem ALDOZTATIK*, 's meg sem áldoztathatik. Mert *egyszer szenvedett, egyszer áldoztatott meg, 's lehetetlen is a' Krisztusnak többé szenvedni.* Sid. IX: 25. 26. 27. 28. és X: 12. 14. 18. Hanem midön mi ma Ur Vatsorájával élünk: tehát mi ezt a' Krisztus EGY áldozattyát, a' mellyel a' Kercsztfan áldozott a' mi büneinkért, vizszük Istennek eleiben. Ezt a' Krisztus egyszeri Halálát és áldozattyát, a' mellyet minékünk önnön magának ajánl a' Szent Vatsorában, el vészszük a' Krisztustúl Hittel: így vizszük ezt az EGY áldozatot Isten eleiben, mi helyettünk és a' mi büneinkért. Azt kérjük tehát az Atya Istentül, hogy ezért a' Krisztus egy Haláláért, ezért az EGY áldozattyáért: botsáfsa meg a' mi büneinket, elevenítsen meg minket, kik a' bünökben meg hóltunk. Ezt kérjük, nézzen minket ebben az ö Szerelmes Fiában, a' kit minékünk Idvezítőül adott; ebben, a' kit mi Hittel el foglaltunk, bé vettünk, és magunkéivá tettünk. Ezen kívül, ezért a' nagy Szabaditáért, hálákat adunk az Atyának és Fiának; a' mint az első Szám alatt fel tettem. Mint hogy pedig a' Krisztus minket, halált és kárhozatot érdemlett bünöföket,

ket, illy drága áron váltott meg, sőt a' mi Testünket és Lelkünket is, illy drága áron vette meg, tudniillik az ő drágalátos Véré-
 rén: tehát mi is a' kik ő benne Hiszünk, által adjuk a' Krisztusnak mind Testünket mind Lelkünket örökös szolgálatra. Igy *áldozzuk fel magunkat egészen a' Krisztusnak, és azt fogadjuk, hogy mi is a' bűnöknek meg halunk, az az, többé (az ő kegyelme és Szent Lelke vélünk lévén) bünt nem tsele-
 keszünk; hanem mi magunkat állityuk egészen Istennek élő, szent és kedves áldozatúl. 1 Kor. VI: 20. Rom. XII: 1. 1 Pet. I: 19.*

Nem vagyunk tehát a' Szent Vatsorában 'Aldozat nélkül, mint káromolnak benünket az Ellenkezők; nem kenyerezünk tsak, 's nem borozunk, a' mint ök szidalmaznak benünket, hanem a' Krisztus *egy Aldozattyát*, mellyett önnön maga itt ajánl minékünk, viszfzük Isten eleiben mi magunk helyett *Engesztelő Aldozatúl*. Ezen kívül mind Lelkünket, mind Testünket áldozatúl adjuk Istennek, és a' mi Szerelmes Meg-váltónknak. E' mellé köttyük a' mi alázatos Haláadá-
 sünknek, Ditséretünknek, Eneklésünknek, Imádságunknak, 's Alamisna Osztogatásunknak áldozattyát: és illetén Lelki áldozatokat viszfzünk ez alkalmatofsággal Isten eieiben, olly véggel, hogy ezeket az ajándékokat: végye
 el mi

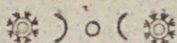
el mi töllünk bünös Szolgaitul és Szolgálóitúl.
 Solt. L: 23. Sid. XIII: 15. 16. Jel. V:
 8. és VIII: 3. 4. Solt. CXLI: 1. 2. És
 már ez a' mi Szent Tudományunk, Hitünk,
 és Vallásunk a' Szent Vatsora felöl; a' mint
 ezt a' Hufzonkettödik Szakasztúl fogva eddig
 élő adtam. A' miket pedig már ezután az
 XXXVödik Szakaszig elő fogok hozni;
 azok tsak ezeknek bővebb világosítására, és
 némelly Ellenvetéseknek meg tzáfolására fog-
 nak tartozni.

S. XXX. *Vallyon, a' kik Hittel vészik a' Kris-
 tust a' Szent Vatsorában nem árnyékhoz kap-
 dosnak e'?*

Nem álmodozunk tehát, 's nem is árnyék-
 hoz kapdosunk, annyival inkább nem pusz-
 ta kenyeret 's Bort vészünk a' Szent Vatsor-
 rában mi REFORMATUSOK, mint az Ellen-
 kezök tsufolnak bennünket: hanem *Hit* által
 vészszük a' Kristusnak Testét, és Véré: és
 így az ő Halálát. Közösülünk a' Kristussal Hit-
 tel is, Sakramentomi módon is, avagy Jegy
 és Zálog által, mellyeket az Ur Jéus ad.
 Azt mondom vészszük a' Kristus Halá-
 lát, a' melly Halál által nekünk bün bo-
 tsánatot, és örök életet szerzett. Még
 pedig e' Szent Vatsorában, nem tsak az,
 hogy Hittel vészszük a' Kristust: hanem, mi-
 vel maga a' Kristus, a' kenyeret a' maga meg-
 töretett *Teste Jegyének, Petsettyének, és Zaló-
 gának*

ganak rendelte, és tette; a' Bort az ő ki ontatott Vére Jegyének, és Zálogának hagyta, és rendelte: Tehát *ezen kívül*, veszfzük a' Kristust Jegyben, és Zalogban is. Nem különben, valamint az örökös Fiú vészi a' Testamentomban, nem csak a' puszta papiroft, és pefésétes Levelet: hanem azt is, a' mi néki hagyatott abban, tudniillik a' jószágot és a' pénzt. És valamint az el jegyeztetett Leány, a' mátkájátúl vészi, nem csak a' puszta ezüft vagy arany gyűrű, 's néki ajándékúl adatott keizkenöt, vagy ruhát; hanem az vészi az ő mátkáját is: így mi a' Kristus Hivei, sokkal inkább veszfzük a' Kristust a' Kenyérben, és Borban, mint a' Kristustól szereztetett Zalogokban és Jegyekben, mint sem az el jegyeztetett Leány vészi az ő Völegényét az ő néki adattatott jegy gyűrűben, és gyűrű által. Ugyan is a' Kristus az, a' ki minékünk Testamentomot tett, és örökséget hagyott, a' Kristus az Anyaszentegyház Völegénnye: az Ekklélia pedig és a' Hivék, az ő mátkája. Nohát mi, a' kik a' Kristusnak igaz Hivei vagyunk, ő tölle, mint az Anyaszentegyház Völegényétől, sokkal bizonyosabban veszfzük azt, a' mit ezek a' Jegyek, és zalogok (jelentenek tudniillik az ő meg törettetett Testét, és Vérért, vagy is Halálának érdemét, az az, a' *bünbetsánatot, és az örök életre való Just a' meg elevenítést*) mint sem az el jegyeztetett Leány, vészi a' gyűrűben és Jegyben az ő néki ajánlott mátkáját. Valamint azért, a' kinek kezében

ben adódik a' Testámentom Levél, az vészi a' Jofzágot, és örökséget is, a' melly a' Testámentomban irva vagyon; valamint a' gyűrű, és jegy ruha által el jegyeztetett Leány, vészi egyszersmind az ő Völegényét is: így szintén a' Hívek is, ezek által a' Kristustúl szereztetett, rendeltetett zálogok által, a' Kenyér és Bor által; vészik önnön magát is a' Kristust, minden jótéteményeivel együtt. Így példának okáért, a' melly Személynek a' közönséges Ország gyűlésben, az Ország Koronáját, és a' Királyi Páltzát, nyilván, és közönségesen, (solemniter) oda adjak az Országnak *Ministeri*, és Fő.Rendei; azt akkor bizonyossá tézik arról, hogy az az Ország is az övé, a' mellynek az, a' koronája, és Páltzája. Annakokáért valamint a' *Jegy és Zálog*, bizonyossá tézi azt, a' kinek az adatik, arról, hogy övé az a' dolog is, a' mi az által példáztatik: így szintén midőn a' Híveknek, oda adódik a' Kristus Testének, és Vérének záloga, és jegye, a' *Kristus Szolgai és Ministeri* által, tudniillik a' Kenyér és a' Bor, ezek az el vettkülfő látható Jegyek, bizonyosokká tézik arról, hogy övék a' Kristus meg törettetett Teste, és ki ontatott Véreis, az az a' meg Hólt Kristus; a' ki az ő büneiknek bocsánattyáért, a' keresztfán meg-hólt, és lett Isten előtt engesztelő áldozat. A' ki már illy meg betsülhetetlen Jegyet, illy drága zálogot vészen, magatúl a' Kristustúl: hát szerelmes Atyámfiai, tsak pusztá Kenyeret és Bort vészen e' az? távol lé-

légyen. Imhol, a' kik az ő földi Királyoktól, az ő Nemességekrül, Szabadfágokrül, azoknak *Ministereiktül* petsétes Levelet vésznek; nem hiszik, hogy tsak egy darab Papiroft, és vialzfazas petsétet vettek vólna; hanem el hiszik, hogy midön az ő nékik, a' Király nevével adodik, akkor nem pusztá papiroft, nem pusztá petsétet, hanem igaz, valóságos Nemefi Szabadtságot is vettek a' Királytól. Hát Szerelmesim, kiffébb Király e' a' Kriftus, a' földi királynál? avagy fokkal inkább, nem kell e' hinnünk, hogy az ő (*Ministereitől*) Szólgaitul; midön a' küllő Jegyeket és Zálogokat 's a' Petsétet, a' Szent Vatsforában vészszük; akkor ő magátul a' Kriftustul, azt is bizonynyal vészszük, a' mit ezek a' Jegyek, és Zálogok, az ő nevében nékünk meg petsételnek; tudniillik az ő meg törettetet Testét, és ki ontattott Vérét, az az, az ő Halálát, melly által az Istent hozzánk meg engesztelte, és büneinknek botsánatot nyert. Annyival is inkább, mivel az *Egyházi Szolgák, a' Kriftusnak képeben viselnek mi hozzánk követségét.* 2 Kor. V: 20. Efes. IV: 11. *Ő adta az Anyaszentegyháznak, ezeket a' Pásztorokat: úgy hogy, a' ki ezeket halgattya, magát a' Kriftust halgattya.* Luk. X: 16. Nem alább való (*Ministerek*) szólgák hát az Egyházi-Szolgák e' tekintetben, mint a' Királyoknak az ő belső szolgai, (*Ministerai*) a' kik midön az ő Urok, és Királyok nevében, a' küllő látható Jegyet és Petsétet, Zálogot adják, akkor maga a' Király Kriftus, a' belső látha-

láthatatlan dolgot is adja az ő lelkeknek a' mellyet azok a' külfő dolgok jelentenek: tudniillik az ő meg törettetett Testét, és Vé-
rét, vagy is az ő Halálát minden érdemeivel együtt, a' mitsodás a' bűn botsánat, az örök életre való Jufs; a' mint elébb is mondám.

§. XXXI. *Hát nem árnyékkal lakik e' jól, a' ki azt mondja, hogy Hittel vészi a' Szent Vatsorában a' Kristust?*

Tudom mint szoktak az Ellenkezők, ezért a' Tudományért bennünket tsúfólni, ezt mondván: *Hogy mi, a' mit hiszünk, azt meg eszszük, 's így lakunk jól az árnyékkal.* De ám lássák a' Jámborok, ha ök magát a' Kristust, ki merik nevetni; a' ki az ő benne való *Hitet*, Szent Jánosnál a' VI. R. fokszor nevezi *Evésnek, Ivásnak.* Mert a' mit így mond a' 47. vben. *A' ki én bennem hiszen, annak vagyon örök élete; azt ezzel válttya fel, az 54. vben: A' ki észzi az én Testemet, és iszsa az én Véremet: örök élete vagyon annak.* A' mellybül világos, hogy maga a' Kristus az ő benne való *Hivést*, nevezte *Evésnek, Ivásnak.*

Igazán el vészi e' azt az ember, a' mit Hittel vészen el?

A' midön pedig így szóllanak az Ellenkezők, hogy a' ki azt gondollya, hogy a' mit ő hiszen, valofággal is el vészi, 's birja is azt;

az tsak arnyékhoz kapdos, tsak álmodozik: tartok tölle, hogy így az egész keresztyén Vallást nevetik ki. Mert ha igaz az hogy tsak álmodozik, az olyan igaz keresztyén ember, tsak arnyékhoz kapdos, a' ki el hiteti magával, hogy ő el vette azt igazán, és valósággal is bírja a' mit Hittel el vett: így oda van a' keresztyén Vallás; és ennek leg főbb Tudományi, nem egyebek fognak lenni a' szzerint, hanem tsak álmodozás, arnyékhoz való kapdosás: a' mellyet szörnyűség nem tsak mondani, de még gondolni is.

Ugyan is *Hit által vészszük el a' Kristust: úgy hogy valakik ötet bé vették, adott azoknak olyan méltoságot, hogy Isten fiai lennének; tudniillik azoknak, a' kik HISZNEK az ő Nevében Ján. I: 12. HIT által lakozik mi bennünk a' Kristus. Efés. III: 17. úgy hogy, a' kiben a' Kristusnak Lelke ninszen; az nem is a' Kristusé. Rom. VIII. HIT által vagyunk a' Kristusnak Tagjai. Efés. V: 9. HIT által igazulunk meg Istennek elötte; a' mi Urunk Jésus-Kristus által: ő általa mégyünk bé a' kegyelembe HITTEL. Hitnek általa állunk, meg is igazulunk az ő Vérének általa. Rom. V: 1. 2. 9. Hitnek általa vészszük bé a' Kristust, mint engesztelő áldozatot; mert az Isten, rendelte ötet engesztelő áldozatul, az ő Vérében való Hitnek általa. Rom. III: 25. Hit által tisztítja meg az Isten a' Pogányoknak Sziveket. Tsel. XV: 9. Innen a' Szent Lélek is, Hitnek Lelkének mondatik 2 Kor. IV: 13. Hit által tar-*
tatunk

tatunk meg. Efés. II : 8. Sőt a' Hitből származott könyörgés, meg tartya a' beteget is Jak. V : 15. Hit által őriztetünk meg az idveffégre. 1 Pet. I : 5. Hitnek általa vészszük el ama jutalmat ; tudni illik a' mi Lelkeinknek idvefféget 1 Pet. I : 9. Hit által lakozik a' Szent Lélek bennünk 2 Kor. IV : 13. Hit által vészszük bé, a' meg feszítettett, és meg holt Krisztust. Rom. III : 25. Hit által vészszük el az örök életet. 1 Pet. I : 9. Rom. VI : 22. Egy szóval : **SENKI HIT** nélkül, nem lehet kedves az Isten előtt. Sid. XI : 6. Imhol mind ezekkel, nem közösülhetünk testiképen : mind ezek nem adattatnak a' szájunknak, hanem a' mi hitünknek. Már most azt mondom : hát tsak álmodik e' az a' keresztyen ; a' ki el hiszi, hogy ő benne lakozik a' Krisztus ? ő Hit által igazúl meg ? 's a' többi hát tsak álmodot hüvelyez e', a' ki el hiszi, hogy Hit által lakozik a' Szent Lélek ő benne ? De méred e' mondani, hogy a' kiben Hit által lakik a' Krisztus, és a' Szent Lélek, abban nem igazán, nem valósággal lakik, és az illy ember tsak meg tsallya magát ? Távol légyen az illy káromlás, a' keresztyén embertől. Az ó Testámentomi Hivek is, Hit által ettek vellünk azon egy eledelből : Hit által ittak azon egy Lelki kősziklaból a' Krisztusból 1 Kor. X : 3. De hát méred e' mondani káromlás nélkül, ezekről a' Szent emberekről, hogy tsak álmodtak, tsak árnyéket ettek, ittak ? ugy de az Apostol azt mondja, hogy mi vellünk azon egy Lelki italt ittanak : mert ittanak a' kősziklaból ; a' kőszikla pedig

dig a' Kristus vala. 1 Kor. X: 4. Láttátok azért, hogy az Hit által való el vevése a' Kristusnak, nem csak az, hogy bizonyos, 's valóságos el vevés: hanem az illy emberek igazán el mondhatták ezt, hogy övék a' Kristus; el vették a' meg feszítettet, és meg holt Krisztust; ök a' Kristusnak Tagjai; 's részek vagyon a' Kristusban, a' Szent Lélekben, az örök életben, 's a' többi.

§. XXXII. *Az Hittel való el foglalásnál, nintsen egy is bizonyosabb, 's tulajdonabb elvétel 's el foglalás.*

Ebbül tehát világos, hogy az olly keresztyén ember, a' ki nem tudja, hogy a' Hit által való bé vevés, a' Hit által való el foglalás, igaz, valóságos, és bizonyos 's tulajdon el foglalás legyen: az még a' keresztyén Vallásnak ABECEJETSEM tudja. Mert a' Hit az, a' melly az távol valókat, jelenvalókká teszi, és azt tselekeszi, *hogy mi a' Kristussal EGY Lélekké legyünk.* 1 Kor. VI: 17. Ján. XVII: 22 -- 24. Efés. IV: 4. A' kiből pedig nintsen a' Kristusnak Lelke, az nem az övé. Rom. VIII: 9. *Ugy de ez a' Lélek Hitnek Lelke* 2 Kor. IV: 13. a' ki Hitet szerez a' Hívekben, és Hit által is lakik ő benne. Innen meg tetszik, hogy a' Hit leg szoróssabban, leg bizonyosabban egygyesít minket a' Kristussal: mert *ez által tartjuk meg is, a' Léleknek egységét* Efés. IV: 3. és Hit által jutunk az Isten fiának esmé-

esméretinek is *egységére*. Efés. IV: 11. Ugy hogy a' Hit tselekeszi mind ezeket, hogy EGY Test, és EGY Lélek legyünk, hogy ez által Egy Testben kötöztetnének a' Szentek, 's legyenek telyes férfiakká, a' meg állapodott Kristus állapottyának mértéke szerint. Efés. IV: 4. 12. 13.

§. XXXIII. A' Szent Vatsorában kétképen vészszük a' Kristust, Hittel is: ezen kívül pedig Jegyben; vagy Petsétben, Zálogban is.

Kitsoda volna tehát olly ostoba, és vastag elméjü ember, a' ki ne látná, hogy a' Hit, valósággal egygyesíti a' Hiveket a' Kristussal? De midön mi, az Ur Vatsorájával élünk; nem tsak Hittel vészszük ekkor a' Kristus Testét és Véréét, és így a' mi érettünk meg hólt Kristust: hanem EZEN KIVÜL, a' Kristus Szent rendeléséből, ebben a' Szent Vatsorában, vészszük mint Jegyben, Zálogban, Petsétben a' Kristus Szent Testét és Véréét. Es az Ur Jépus, a' kenyér és Bor által, mint külső Jegy és Zalog által, maga tészen bennünket, az ő Egyházi Szolgája által arrúl bizonyosokká, hogy ő nekünk adja valósággal, az ő meg tört Testét, és Véréét: a' mi büneinknek bocsánattyára. Tudniillik, hogy ő mi érettünk hólt meg, és valósággal mi érettünk adta Testét és Véréét, és így az ő Eletét is az Halálra. Innen nyilván világos, hogy nem tsak pusztá Jegyeket vészünk, nem árnyéket vészünk a' Szent Vatsorában, hanem valamint a'

király, a' Páltza, és Kórona adás által midön ezeket az Ország fő rendei oda adják ö néki, akkor Országot is vészén: Es valamint a' Gyürü által el jegyzett Leány, nem puszta Gyürüt, hanem mátkát is vészén: így mi a' Szent Vatsorában, nem puszta Jegyet, tudniillik nem puszta Kenyeret és Bort, hanem bizonyal igazán és valofággal, a' Kristus Testét, és Véréit is vészszük: tudniillik a' meg holt Kristust, a' mi igaz *Hitünk* által. Ebbül tehát világos, hogy a' Szent Vatsorában, nem tsak Hittel vészszük igazán a' Kristust, hanem ezen kívül, mint Kristustúl ö magátúl szereztetett Jegyben, Zálogban, és Petsétben is vészszük.

§. XXXIV. *Meg magyaráztatik, mit tészén valamin Jegyben, Petsétben vagy Sakramentomban venni?*

Mikor pedig mi Reformátusok így szöllumk, hogy mi a' Kristus Testét úgy vészszük a' Kenyérben és Borban, mint a' Kristustúl magátúl adattatott Szent Jegyben, Zálogban, és Petsétben; ezzel mi, tsak azt akarjuk mondani, hogy az Ur Vatsorájában levő Szent Kenyér, és Bor, mint a' Kristustúl magátúl, nekünk adattott Szent Jegy, és Zalog, arrúl tészén engemet, 's tégedet bizonyossá a' Szent Vatsorában, hogy az a' dolog is az enyim, 's a' tiéd, a' mit a' Kenyér és a' Bor jelent, a' mit a' ki ábrázol, a' minek az a' Zaloga, a' minek az a' Petséttye. *Az enyim, a' tiéd, tudniillik a'*
 Kristus

Kristus meg tört Teste, 's ki ontatott Vére; és így a' meg *Hólt Kristus egészen*. Ugyan is, maga az Ur Jésus hagyta, rendelte, 's tette az Anyaszentegyházban, a' Szent Kenyeret a' maga meg tört Teste Jegyének, a' Bort az ő ki ontatott Vére Jegyének; mind kettőt pedig az ő Halálának Jegyének, és Petsettyének, avagy Sakramentomának, Zálogának. A' mellyet így mutatok meg; mert a' Kristus, maga vette a' kenyeret, 's meg is törte, maga vette a' Pohárt is, 's oda is adta a' Tanítványoknak; meg parantsolván, hogy egyenek, és ilyenek abbúl minnyájan. Hálákat adott mind kettő felett. A' kenyerről maga mondotta, hogy az, az ő meg törtett Teste; a' Pohárról, hogy az; Ujj Testámentom. Mind a' kettőről azt parantsolta: Ezt tselekedjetek **AZ EN EMLEKEZETEMRE**. Látod hát kegyes Lélek, hogy a' Kristus, mind a' kenyeret, mind a' Bort, a' maga emlékezetéül hagyta; vagy is olly Jelül, olly Zálogúl, olly *Sakramentomúl* hagyta, rendelte, a' mellyéket valahányszor Ur Vatsorajaval élünk, a' Kristus parantsolattyábúl vennünk, ennünk 's innunk kell, mind addig, A' **MIG ELJÖVÉ'ND**. Jegy, Zálog, Petsét tehát a' Kenyér, és a' Bor; mert a' Kristus, a' Kenyeret meg tört Testének, a' Pohárt ki ontatott Vérének, főt Ujj Testámentomnak maga mondotta. Holott még akkor, mikor a' Szent Vatsorát ki szolgáltatta a' Kristus, sem Teste meg nem törtett, sem Vére ki nem ontatott; hanem kö-

vetkezendő nap törettetett meg Teste : mikor a' kerezst fára feszítettett, és Szent őldala is dárdával meg szúrattatván, más nap ontatott ki Szent Vére; és az Ujj Testámentomot így erősítette meg, Halála, és Vérének ki ontála által. Ha azért akkor, mikor a' Szent Vatsorát ki szolgáltatta a' Kristus, még meg töretett Teste, és ki ontatott Vére nem vólt; ha még azután következő nap, lett az ő Szent Vére, *Ujj Testámentomnak Vérevé* : látni való dolog, hogy a' Szent Kenyér és Bor, a' Kristus Testének, és Vérének Jegyei, Petséttyei, Zalogai, és Sákramentomi vóltak. Mert a' Kenyér, a' Kristusnak más nap meg feszítendő, meg töretendő Testét jegyzette, 's a' Tanítványoknak meg petsétlette: a' Pohárban lévő Bor pedig, az ő más nap ki ontandó Véret jelentette, ki ábrázolta, és az Apostoloknak, annak a' Zaloga lett. Meg mondottam pedig már oda fellyebb is §. XXIII. és XXIV. hogy a' szenvedésekben, 's az Halálban töretett meg az Ur Jésus Teste: sőt az ő Vére is, akkor ontatott ki, a' mikor már az Halálban vólt. Így tehát a' meg tört kenyér; a' meg tört Testet; és a' ki ontatott Bor; a' Kristus ki ontatott Véret, mind ketten pedig, keserves Halálát adják elönkben. A' mint maga az Ur is, ezt parantsolta minékünk, hogy az ő emlékezetére azt tselekedjük a' Szent Vatsorában. Az az, mint Szent Pál magyarázza Urunk szavait: *Valahányszor ejéndjük a' Kenyeret, és ijándjuk a' Pohárt: AZ URNAK HALÁLAT*
HIR.

HIRDESSÜK. I Kor. XI: 26. Illyetén emlékezetét parantsólta hát a' Szent Vatsorában a' Krisztus: *Ezt kell tselekedniünk az ő emlékezetire.* Tudniillik, valahányszor az Ur Vatsorájá val élünk, mindenkor az Ur Jésus Halálát kell minékünk Hálá adással emlegetnünk. A' melly Halálát ki ábrázollya, 's elő adja minékünk, sőt meg is petsétli, a' meg törettetett Kenyér és ki töltetett Bor; és a' mellyek mi nállunk, Zálogai az ő Szent Testének, és Vérének. A' kenyér és Bor tehát, a' Krisztustól önnön magátul szereztetett Szent Jegy, Zálog, és Petsét; a' mint meg mutattam. Láld a' XVIII. és XIX. Szakaszokat is.

Mit tészem a' Krisztust Hittel is venni: de EZEN KIVÜL, egyszersmind Jegyben, Petsétben vagy Sakramentomban is venni?

Mikor tehát én, 's te, a' kenyérben vészem a' Krisztus Testét, mint Jegyben, Zálogban, és Petsétben: akkor a' Szent Kenyér, arrúl tészem engemet, 's tégedet bizonyossá, hogy a' Krisztus én érettem, 's te éretted adta magát, 's a' maga Szent Testét, a' meg töretésre. En annakokáért a' Krisztusnak meg tört Testét, HITTEL is vészem ugyan, mert el hiszem, hogy a' keresztfán én érettem is meg törettetett: de imé most a' Szent Vatsorában, ME'G EZEN KIVÜL Jegyben, Zálogban, és Petsétben is vészem el. Mert a' Krisztus, ezt a' Szent Kenyeret maga rendelte, hagyta, az ő meg tört

Teste Jegyének, 's Petséttyének. Hogy pe-
 dig a' Krisztus adta én érettem az ő Testét, vagy
 hogy egészen nékem adta, sőt adja magát,
a' meg holt Krisztus: ERRÖL engemet, IME
 MOST a' Szent Vatsorában lévő Kenyer és
 Bor, mint Jegy, Zálog, és Petsét bizonyófsá-
 téznek, még pedig magának a' Krisztusnak
 NEVE'VEL. Mert a' Krisztus ezt a' Jegyet 's
 Petsétet, maga rendelte, maga hagyta ő ma-
 ga helyett: és most, a' midön a' Szent Vatsorá-
 rával élek, ő maga adgya énnékem, az ő Kö-
vetete, az ő Szolgája, *Ministere* által, a' Lelki Pász-
 tor által. Mikor tehát mi azt mondjuk, hogy
 a' Szent Vatsorában, úgy vészszük a' Krisztus
 Testét, mint Jegyben, Zálogban, 's Petsét-
 ben: ne gondold Kegyes Lélek, mintha azt
 értenök, hogy a' Krisztus Teste, úgy volna a'
 Kenyérben bé zárva, mint valami iskatulyáts-
 kában, vagy *tsatornában*, vagy hogy a' Kenyér-
 rel egyben volna foglaltatva, vagy azzal ölzve
 állatozott volna a' Krisztus természeti tulajdon
 Teste, mert ez, nem a' mi értelmünk, 's tu-
 dományunk hanem a' Lutheránusoké. Ugyan
 is, az Iskatulya vagy tsatorna, nem Jegye, nem
 Petséttye annak, a' mi benne van: hanem a'
 bé fogója, vagy az edénnye. Más az, nem kell
 ott a' jegy és zálog, a' hol maga a' valóságos
 dolog jelen vagyon. Hanem tsak azt mond-
 juk, hogy ez a' Szent Jegy, 's Petsét, *Sakra-*
mentom, arrúl tézzen engemet bizonyófsá, hogy
 a' Krisztus Teste, 's Vére is; vagy a' meg Holt
 Krisztus is, minden bizonnyal az enyim: és
 így igazán *közösülök* a' Krisztussal. Igy

Igy példának okáért, mikor azt mondom : én Testámentomban , vagy Contractusban , vettem egy ház helyet , és Száz Forintot : ez a szóllás , éppen nem azt tészi , hogy a' Fundus vagy az ház hely , és a' száz Forint , ugy benne vagy a' Testámentomban , vagy Contractusban ; mint a' viz benne van a' tsatornában , vagy a' Bor valami edényben , vagy hogy a' száz Forint egybenn foglaltatott , egyben kötöttetett , öszve allatozott a' Contractus Levéllel. Hanem ez a' Szóllás , tsak ezt tészi , hogy ez a' Testámentom Levél , ez a' Contractus Levél , mint Jegy ; mint a' kezemnél lévő Zálog , és a' rajta lévő Petsét is , arról tesznek engemet bizonyosra , hogy az a' dolog is , a' melly némelly Jelekkel , tudniillik betűkkel ; számokkal a' papirostra vagy a' irattatva ; az is bizonyoson az enyim. Tudniillik , hogy a' ház hely , és a' száz Forint is az enyim bizonynyal.

Eppen így vagy a' Atyámfiak a' dolog a' Szent Vatsorában. Ugyan is , a' Halálra készülvén az Ur Jésus , az ő Tanítványinak , s minden igaz Híveknek Testámentomot tett. Lásd. Luk. XXII. a' 14 Vers tül fogva a' 39. Versig. A' hol a' Szent Vatsora felett , és utána mondott szavait meg írta a' Szent Evangyélis. Ugy de , így szólla a' 29 Versben : *καὶ ἔγραψε διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ Πατήρ μοι βασιλείαν.* A' Görög nyelvnek ereje szerint fonditván így vannak a' Szók : *En is Testámen-*

*támentomban hagyok néktek; valamiképpen Testá-
 mentomban adott énnékem az én Atyám Országot.
 A' Testámentom Levél, itten nem egyéb, ha-
 nem a' Szent Vatsorában lévő Szent Kenyér,
 és Bór: mert ezek adják elő minékünk, mint
 mi nállunk lévő Jegyek, a' Krístus meg tört
 Testét, és ki ontatott Véré, és így a' Krístus
 Halálat. Lásd §. XXII. és XXIV. A' Testá-
 mentomban nekünk hagyott Józág pedig, nem
 más, hanem a' Krístus Halála. Lásd Luk.
 XXII; 19. és vedd öszve azzal, a' mi vagyon
 I Kor. XI: 26. Már ennek a' Testámentomban
 hagyott Józágnak, tudniillik a' Krístus Halála-
 nak a' haszna, mi reánk nézve ez, hogy a' Krí-
 stus Haláláért, 's Halála által, vészszük bü-
 neinknek borsánattyát; a' mi büneinkből
 meg tisztulunk a' Krístus Vére által; mert az,
 fokaknak bünöknek borsánattyára ontatott ki,
 az által Igazulunk meg Róm. V: 9. váltságunk
 vagyon az ő Vére által 's büneinknek borsánattyók.
 Koloff. I: 14. az által vészszük a' mi meg szen-
 tetetésünket, hogy légyünk szent nép, és
 olly nép a' melly a' Jólágos tselekedeteknek
 gyakorlásában buzgólkodik; és hogy mi is,
 mint örökösök a' Krístussal, meg ditsöitel-
 sünk, 's idvezüllyünk. Ugyan is maga a'
 Krístus mondotta, hogy az ő Szent Teste,
 mi erettünk adatott, 's törtetett meg. Luk XXII:
 19. I Kor. XI: 24. Az ő Vére fokaknak bünök-
 nek borsánattyára ontatott ki. Mat. XXVI: 28.
 Olvasd meg imez ditsösleges Szent Írá-béli he-
 lyeket is: Tit. II: 14. I Pet. I: 16. 19. és II:*

24. Sid. IX: 14. 1 Ján. I: 7. Rom. VIII: 17.
 32. 34. Ján. VI: 35, 40. Vefd öszve *v. 51. 54.*
 Ezen Testámentomnak *Conditioja* pedig, vagy
 a' mi minékünk a' Testámentomban paran-
 tsolatik, hogy azt véghez vigyük, ha a' Kris-
 tus Halála halznának részefi akarunk lenni,
 ez, hogy *valahányszor Ur Vatsorájával élünk:*
azt mindenkor a' Kristus Halálának emlékezetire tse-
lekeáják; az az, a' mint már meg magyaráz-
 tam, HITTEL is: sőt EZEN KIVÜL Jegy-
 ben, es Petsétben is kell a' Kristust vennünk,
 az ő Szent Testével 's Vérével, Sákramento-
 mi módon KÖZÖSÜLNÜNK. Mert maga a'
 Kristus parantsolta: *ezt tselekedjétek az én emlé-*
kezetemre. Ugy de ezen Szavait az Ur Jésus-
 nak, úgy magyarázza maga Szent Pál, a' mint
 már sokszor mondtam, hogy valahányszor
 ejéndjük a' Kenyeret, és ijandjuk a' Pohárt;
 az Urnak HALALAT HIRDESSÜK A' MIG
 EL JÖVEND. 1 Kor. XI: 26.

Hát megáldoztatik e' a' Kristus a' Szent Vatsorá-
ban; a' mi bűneinkért tulajdonképpen?

Ebbül tehát világos, hogy mi Réformátu-
 fok a' Szent Vatsorában HITTEL is vészszük
 a' Kristust; de EZEN KIVÜL Jegyben, Zá-
 logban, 's Petsétben is vészszük; avagy, a'
 melly mind egygyet tészen, Sákramentomban
 vészszük 's így *hozószülünk a' Kristussal.* Nem
 áldozzuk meg hát a' Kristust a' Szent Vatsorá-
 rában; sem a' mi bűneinkért ott ujjonnan tu-
 lajdon-

lajdonképpen meg nem áldoztatik, 's meg nem ölettetik többé a' Kristus; Lásd §. VI. hanem mi, valahányszor Ur Vatsorájával élünk; mind annyiszor, újjonnan a' Kristus Keresztfán véghez vitt egyszeri tökéletes áldozattyanak 's halálának, háláadásal való emlégetését, 's közönséges hirdetését vizsgáljuk véghez. Ezt a' Kristus egyszeri meg ölettetését, meg áldoztatását hirdettyük, emlégettyük; ezt vizsgáljuk Isten eleibe, a' mi bűneinkért áldozatul a' Szent Vatsorában. Es hogy **CHRYSOSTOMUSSAL** szóllyak: *Nem más áldozatot, hanem ugyan azont, mindenkoron vizsgáljuk: μάλλον δε αναμνησιν εργαζομεθα της θυσιας, avuagy inkább EMLEKEZETET munkálódjuk, azon egy áldozatnak.* Lásd. Hom. XVII. in Epist. ad Hebr. pag. m. 1134. Nohát valahányszor Ur Vatsorájával élünk, azt mindenkor a' Kristus Halálának emlékezetére kell tselekednünk; és a' Kristus Halálát kell Háláadásal hirdetni: még pedig az egész Gyülekezet, a' Szent Angyalok, sőt az egész Világ szeme láttára: mind addig, a' mig a' Kristus el jön az Itéletre. Mert a' Kristus az ő Keresztfán véghez vitt egy áldozattya és Halála által nyert minékünk bűn bocsánatot, és ez által az Halála által, nyerte meg Idvességünket is. Lásd Sid. IX: 14. 25. 26. 28. és X: 12. 14. és 18 Verset. A' kinek, valamint lehetetlen többször szenvedni, vagy meg halni: úgy lehetetlen is többször tulajdonképpen meg áldozatni. Es ezt a' Tudományt, a' Romai Ház,

Ház, és a' *Mise* ellen, nekünk *Reformatusok*-nak, jól meg kell tartani. Lásd és olvasd meg az említett verseket.

S. XXXV. *Miről kell magát kinek kinek meg próbálni?*

☉ Minekutánna eddig, az Apostolnak Szavait, melyeket az Ur Vatsorájának ki szolgáztatásának alkalmatosságával mondott, megmagyaráztam: e' vagyon már hátra, hogy azoknak Tiszteket adjam elő, a' kik e' Szent Afztalhoz akarnak járúlni; hogy méltó Vendégeknek találtsanak. Ezekről a' Tisztekről, én ez alkalmatossággal, tsak rövideden fogok szollani: más illyen Szent alkalmatosságra halasztván a' felől leendő bőveb Tanítást.

Most tsak azt jegyzem meg, hogy a' ki idveffégesen akar e' Szent Vatsorával élni, annak az Apostolnak parantsolattya szerint meg kell magát próbálni: *Vallyon méltó vendég lesz e' ő, vagy sem? vagyon e' ő neki a' Kristussal közössése, vagy nintsen?*

Nem is valami lehetetlen dolog, nem valami mélyféges titok, ez a' magunk meg próbálása: mert meg próbálhattya kiki önnön magát, a' kinek tsak az Isten józan elmét adott; ha szinten együgyü és nem igen tanúlc ember, vagy Afszony vagy Ifju is az.

Ugyan

Ugyan is, ha magadat meg akarod próbálni, kérdezd meg tsak magad, a' magad lelkiismeretét ezekben :

§. XXXVI. *Mint kell meg próbálni, mit fods valaki az ISTEN irant ?*

Szereted e' az Istent, minden Világi dolgok felett? Inkább kívansz e' az Istennek tetszeni, az ő Szent Parantsolattyanak engedelmeskedni; mint akármelley földi királynak, Birónak, Atyádfiának, Barátodnak, Atyádnak, Anyádnak Felefégednek, Férjednek akarattyanak? ha ezeknek akarattya az Isten akarattyaival ellenkezik. Gyakran gondolkodol e' arról, hogy te az Isten Szolgája vagy, ő pedig teneked Úrad: ő a' te fő Boldogfagod: vagy hogy igen ritkán jut eszedben az Isten és a te kötelességed, mellyel ez Úrnak tartozol? Hát szivbül, és örömmel imádod e' az Istent? Van e' arra kedved, hogy önéki szollgally? Hát mikor maganossan, vagy különössen valahol vagy, örömmel gondolkozol e' az Istenről, hogy ő ott is lát tégedet, véled vagyon, te reád gondot visel? Imádod e' kivált ekkor buzgoan? Hát mikor valamit dolgozol, vagy másokkal egygyütt vagy is, jut e' eszedben, hogy akkor is az Isten előtt vagy, és ő lát, hall, tud mindeneket, a' mellyeket szóllasz beszélsz? Egyedül az Isten akarattya, s gondviseletére bizod e' magadat, mind boldog, mind boldogtalan, mind gazolag, mind szegény,

gény, mind egészséges, mind beteg, mind tisztességes, mind gyalázatos állapotodban? Meg nyugtazol e' itt is az Isten akarattyan, és békefféges türeffel vifeled e' itt is magadat mind abban, a' mivel Isten szeretett, vagy meg látogatott? El hitetted e' magaddal, hogy mind ezek a' te javadra, és tanításodra, s hasznodra szolgálnak? Rom. VIII : 28. Sid. XII: 10. 11.

§. XXXVII. *Mint kell még próbálni mitsodát valaki Lelkére, és Testére nézve?*

Magad iránt így tudakozhatol: mitsoda életet élek én? Szent, tiszta, szüz, és kegyes élet e' az? vagy csak az emberek előtt tettem e' magamat? Mitsoda bünökben estem vagy tudva és szántsándékkal, vagy erőtelenségül? Mitsoda bünökre vagy az én Szivemnek leg nagyobb hajlandósága? és melyek azok a' bünök, a' melyekben akaratom ellen is leg gyakrabban belé estem? Tudakozd meg csak magadat, hát ugyan szégyenled e' szánod e' bánod e' a' te büneidet, ha szintén nem tudja is senki kívülötted azokat? Kesergesz e' azokon, hogy az Isten ellen, a' kivéled olly fokszor jól tett, még is olly gonoszúl vétkezted; és magadat ő előtte méltatlanná tetted arra, hogy olly fokká a' te megtéréfed után várapozik, sőt útalatossá is tetted magadat ő előtte a' te büneiddel? Meg határozod e' magadban, hogy már ezután

jóbb tisztább, szentebb, kegyesebb, mértékletesebb, fegyhetlenebb életet fogsz élni? Kész vagy e' az Isten előtt azt mondani, a mit Jób monda: *Ha gonoszságot tselekedtem, nem megyek tovább benne.* Jób. XXXIV : 32. Elszántad e' magadban, hogy a' hibákat, fogyatkozásokat, meg esett erőtelenségeket, a' mennyire, töled lehet ki pótolod? úgy hogy Istened ezután hűségessebben, szorgalmatosabbban, buzgobban imádod, mind magános házadnál, mind a' Templomban nagyobb félelemmel tiszteled; és az Isteni tiszteletben ejtett restfégedet is, kétszeres szorgalmatossággal váltod fel?

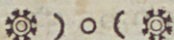
§. XXXVIII. *Mitsoda indulat vagy on valahiben, midőn érzi magában, hogy ő bűnös?*

Minthogy pedig, sok bűnökkel meg terheltetnek érzed magadat, hát ugyan Szivednek belső indulattyából, folyamodol e' az Isten irgalmasságához, a' Krisztus Jéhusban vett Hited, és bizodalmad által? Meg illetődött e' belől a' te Szived, a' Krisztus szeretete által, a' ki tégedet, és a' te idveffégedet úgy szerette, hogy ő te éretted önként magát adta illy gyalázatos halálra, hogy a' keresztfán halna meg? Kész vagy e' te a' Krisztusért, nemcsak a' tégedet meg sértő Felebarátodnak, hanem még ellenségednek is meg engedni, a' ki tenéked ingyen engedte meg bűneidet; és a' ki

ki tenéked ilyen példát hagyott, hogy a' ke-
refztfán függvén is, még azokért is imádko-
zott, a' kik ötet meg feszítették, és ellen-
fégeinek is meg engedett? Van e' te ben-
ned illy kéz Sziv a' meg engedésre, avagy
nintsen?

§. XXXIX. *Mint kell meg próbálni azt, mi-
tsodás valaki az ő Felebarátja iránt?*

Hát szereted e' a' te Felebarátodat igaz va-
loságos szeretettel? Nem tselekedtel e' azok-
nak valami boszúságot, nem tettél e' valaki-
nek igazágtalanlágot, vagy ha tettél, viszsa
pótoltad e' a' te Felebarátodnak hirében, ne-
vében, betsületében, jószágában te általad
okozott kárt? viszsa pótoltad e' ő néki, a' mit
ő tölle nem igaz úton, módon el vettél? Nem
élsz e' valakivel szeretetlenségben, hidegfég-
ben, vagy villongásban? Örömeft gyakorlod
e' a' Szeretetnek, kegyességnek munkáit, a'
mitsodás a' jó tanás - adás, tudatlanok tani-
tása, szegényeknek, raboknak, özvegyeknek,
árváknak, koldusoknak, a' Kristus nevéért
üldözést szenvedőknek, alamisna adás által
való fel segélése; a' betegeknek, raboknak
meg látogatása; az úton jároknak bé fogadá-
sa, meziteleneknek meg ruházása: és több
éhez hasonló Jószágos - tselekedeteknek gya-
korlása.

§. XL. *Mik kívántatnak abban meg, a' ki mellet
Vendég akar lenni?*

A' kik tehát, ide az Urnak Szent Asztalához akarnak járulni illendöképen, azokban fel kell találatni, im' e' következendő két dolgoknak, tudniillik:

1ször) A' bünön valo igaz Bánatnak.

2ször) Az igaz Hitnek, a' melly munkás a' szeretet által, és a' Jószágos tselekedeteknek kedves gyümöltseit termi.

§. XLI. *Miben áll a' bünön valo igaz Bánat, és
miből lehet azt meg esmérni?*

1.) Ennek a' BÜNÖN VALÓ BANATNAK pedig kell állani eleven, és szivet általható fájdalomban. Midön így bánkódik az ember, keserveffen fájlallya, és fájdalmassan érzi, hogy ő az ő Jóltévő Istenét, a' ki ő véle minden érdeme ellen ennyi kegyelmeit közlötte; meg bántotta: őt az ellen tudva és akartva is vétett; azt szive szerint való meg illetődéssel fájlallya.

2.) Az illy szives bánattal bánkodó ember fel tészí ő magában, hogy ő többé nem vétkezik az Isten ellen: és minden szorgalmatos faggal meg fogja magát őrizni a' büntöl: őt az ő Felebaráttjának is, ha miben mit vétett, azt

azt tehetségére szerint vissza potollya, vissza fizeti: és így az ő meg fértett Felebaráttával is, tökéletessen meg békélik, annak minden meg esett hibáiról, sérelmeiről el felejtkeznek.

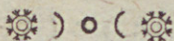
Luk. XIX: 8. 9. *Zakéus pedig elől álván monda az Urnak: Imé minden jószágomnak felét a' szegényeknek adom, és ha valakitől valamit patvarkodással el vettem; négy annyit adok helyébe. Monda pedig nékie Jésus: Ma lett idvessége ennek a' háznak.* Mat. V: 23. 24. *Jaj néktek kép mutató Irástudók, és Fariseusok, mert meg dézmállyátok a' mentát a' kaprot, a' köményt; és el hadgyátok a' mi a' Törvényben fő dolog volna az itéletet, az irgalmasságot, és a' tökéletességet, ezeket kellene tselekedni, azokat pedig el nem mulatni.*

§. XLII. *Miből lehet valakinek meg esmérni, van e' ő benne igaz HIT?*

II. A' HITRE meg kívántatik, hogy az ember esmérje az élő igaz Istent, ki Atya, Fiú, és Szent Lélek: a' mint ezt az Apostoli Hitnek Formájában vallyuk.

2.) Hogy azt a' tiszteletet, szolgálatot, imádat, szerezetet, hűséget, engedelmefféget, a' mellyet az egy élő Istennek fogadott a' Szent Keresztségben: más teremtett állatra ne ruházza, 's másnak ne is tulajdonítsa.

3.) Hogy a' mit az Isten a' maga beszédében, a' Szent Írásban ki jelentett, azt szívében

el hidje, szajával pedig az egész Világ előtt is meg vallya, és meg vallani kéz legyen: a' mit parantsolt meg tselekedje; a' mit meg tiltott el távoztassa, mindenben, és mindenestől fogva; a' mit ígért azt reménylye.

4.) Hogy a' Kristushoz, mint Istentül rendeltetett egy közbenjárójához, tellyes szívvel, lélekkel ragaszkodjon, ő hozzá folyamodjon, ő benne vessé egész reménységét; *egyedül ő általa* 's az ő érdeméért várja idveffégét. A' ki-
ben már ezek a' négy dolgok fel, találatnak: annak vagyon *Igaz Hite*.

Kell hát annak, a' ki a' Szent Afztalhoz járúl, azt is tudni, mint adódik, ő néki elő e' Szent Vatsorában a' Kristus, és miképen vagyon jelen a' Szent Vatsorában: tudniillik mint mi érettünk meg feszítettett, meg holt Kristus: a' ki ezen ő halála által lett egyetlen egy engesztelő áldozat a' bünért. Nem úgy hát, mint élő és ditsőseges Kristus: hanem mint a' Kinek Teste meg töretett, Vére ki ontatott, és így mint meg feszítettett Kristus.

Láttjátok azért Szerelmefim, hogy mind azok, valakik az ő bűneikből meg térni nem akarnak, és a' kiknek Igaz Hitek nints, a' Szent Vatsorához nem járulhatnak.

§. XLIII. *A' ki az Ur Asztalához megyen, abban mitsoda Készületeknek kell fel taláztatni?*

A' kik tehát az Ur Vatsorájával helyesen akarnak élni, azokban fel kell taláztatni imez készületeknek.

I.) *Alázatos Háládatosságnak* Istenhez, hogy ö nem nézvén a' mi méltatlanfágunkat; minket az ö Szent Fiának Vére által meg váltott; ezt az ö egyetlen egy szülött Fiát, adta a' mi büneinkért a' halálra: még pedig a' keresztnak gyalázatos halálára. Láttjátok Szerelmefim, ennyiben állott a' mi bününk az Atya Istennek, hogy az ö szerelmes Fiát ezért halálra adta; hogy azok el töröltethessenek: ennyiben állott a' Krisztusnak; hogy ö azokért szenvedett, sőt gyalázatos halállal is holt meg a' keresztfán. Hát ugyan mitsoda háládatossággal nem tartozunk mi az Istennek, és a' Krisztusnak ezért a' Jótéteményért.

Mint kell ekkor alamisnát adni?

De minthogy fő és kiváltképen való kötelelége, és Tiszte az Ur Vatsorájával élőknek az *Háládatosság*: tehát kivált ez nap, tartozunk a' mi háládatos voltunkat, ugyan különösen, és bővebben meg mutatni, mint más napokon a' mi szükölködő Felebarátink iránt; ezeknek bővebben adván alamisnát mint mászszor, abból, a' mit Isten adott kinek kinek közzülünk.

Ugyan is, ez nap emlékezünk meg arról a nagy 's véghetetlen irgalmasságáról az Ur Jézusnak, hogy ő minket a' maga Vérén váltott meg. Hát mi nem indulnánk e' irgalmasságra a' Szegények iránt? Innen Szent Pál is, hogy annyival inkább fel indithatná az alamisnálkodásra a' Korinthusiakat, hogy segítsék a' 'Sidó Országban lévő keresztyén Ekklesiákat, így ira nékiek: *Mert ti tudjátok a' mi Urunk Jézus Kristus jótéteményét (az az: az ő irgalmasságát) hogy ő ti érettetek szegennyé lett, mikor gazdag volna: hogy ti az ő szegénységével meg gazdagodnátok* 2 Kor. VIII: 9. Hogy pedig ezt a' kötelességeket igen derekassan tudták az első keresztyének, meg tesszik abból a' *Módbul* is, a' mellyel szokták ök e' Szent Vatsorát ki szolgáltatni. Ugyan is, minek előtte a' keresztyének az Urnak Asztalához mentek volna, a' maga tehetsége szerint, ki ki küldött áldozatúl valamit, mint valamelly fengét a' Paphoz: tudniillik bort, kenyeret, lisztet, petsenyét, kalátsot, pénzt, 's egyebet a' maga jövődelmébül, hogy tenné fel azt a' Pap az óltárra, vagy Szent Asztalra Aldozatúl. Mert el hitették azt magokkal, hogy igen nagy vétek lenne, az Isten előtt üress kézzel meg jelenni. Ugyan is az Isten, azt parantsólta az Izraelitáknak, hogy *üress kézzel senki ne láttassék én előttem. Mindennek az eleit, és a' te földednek első gyümölcset, a' te Jehova Istenednek házában vigyed.* 2 Mol. XXIII: 15. 19. *Az Innepen, senki üressen ne láttassék az Ur előtt; ki ki az ő érteke szerint, és*

a' te

a' te Uradnak Istenednek áldása szerint, abból a' mit adánd tenéked, adjon ajándékot. 5 Mof. XVI: 16. 17. Innen Szent Pál Apostol is ezt láttatik meg erősíteni, hogy az Ionép napon való bövebb alamisnálkodásra, az Ujj Testámentomi Hívek, szintén úgy kötelesek, mint az O Testámentomban élők. Ugyan is a' Korinthusbéli Gyülekezetnek I Kor. XVI: 1. 2. ezt parantsóllyá: *A' mi illeti pedig a' Szentek számára való alamisnálkodást, a' miképen rendeltém a' Galatiabéli Gyülekezetekben: azonképen tselekedjetek ti is. A' Hétnék minden első napján (vagy is, minden Vasárnap) ki ki ti hozzáletek, tegye el, kintsül letevén azt, a' mit Istennek jó illatú áldozatul áldozzon.* Ennek meg gondolásábúl, esett kétség kívül az, hogy Szent CYPRIANUS, derekafan meg pirongatott volt egy gazdag, de fősvény özvegy Afzszonyt, a' ki ürefs kézzel mérfészlett ő előtte meg jelenni a' Szent Afztalnál, és semmit nem vitt. *Te ugymond mérészlesz a' másokébúl enni: holott magad másoknak semmit nem hoztál, 's nem adtál.* Cyprian. in fermone 1. de elemosyn. p. m. 184. Vide Irenæum adver. Hæret. C. XLV. L. 4. Just. Martyr. Apol. 2. p. 48. Az illy Oltárra fel vitt áldozatot pedig, fordították a' Papok tartására, szegények táplálására, az Ekklésia szükségére: és ezekbül szereztek Kenyeret, és Bort is az Ur Afztalára. Adhatunk pedig ez nap különöfön alamisnát, az el szegényedett embereknek, ház-népeknek, 's árva gyermekeknek: oszthatunk ruhát, 's könyvet, tehetünk jó fundatiót 's a' t'. Ez

vólna ám Tisztek kivált a' tehetősebb kereszttyéneknek.

2.) *Szives égő Szeretetnek* kell találtatni mi bennünk, a' Jészushoz, a' ki illy gyalázatra adta ö magát mi érettünk: még pedig tsak azért, hogy minket idvezítsen. Kell hát szeretnünk e' szerelmetes Jészust, főt a' Kristusért, még ellenfégeinket is kell szeretnünk; a' miként ö is tselekedett: hogy a' keresztfán függvén az ö meg feszítőiért is imádkozott. Ugy de e' Szent Vatsorában, a' Kristus halálát hirdettyük: nohát mi bennünk is illy meg engedésre kész szívnek kell találtatni. Es ugyan erre int Szent Pál bennünket Fil. II: 5. *Azon indulat legyen bennetek, a' melly volt a' Jészus Krisztusban is.*

3.) Az illy embernek, a' ki helyesen, és idveffégesen akar a' Szent Vatsorával élni: *Változhatatlanul önön magát kell Istennek szentelni és ajánlani, hogy ö ezután úgy fogja tartani az Istent, mint az ö Teste, és Lelke leg főbb Urát, és tellyes életében ö néki fog hűfégesen mind a' végig, mind a' vérig állhatatosan szolgálni.*

§. XLIV. *Mi formán kell fohászzkodni?*

A' kik azért ide járultok, mikor a' Szent Kenyéret vészitek, így vagy ilyen formán fohászzkodjatok.

Oh édes Jéfusom! buzgo hálákat adok tenéked, hogy én érettem a' te Szent Testedet a' Keresztnek halálára ádtad: adjad, hogy én is magamat, Lelekstül, testestől egészen, és örökösön néked adhaszam. Amen.

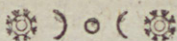
Mikor a' Szent Vatsorában a' Pohárt vészted így fohászkozhatol:

Oh én Szerelmes Jéfusom! tellyes szívemből lelkemből hálákat adok néked, hogy te az én bűneimnek botsánattyára a' te Szent Véredet a' Keresztfán ki ontottad, és érettem meg holtál. Adjad Uram, hogy az én szegény bűnös Lelkem, a' te drága Véred ki omlásának, és Haláloznak hasznát, most is érezhesse, 's te toled bűneimnek botsánattyát vehessem. Amen.

De minekelötte Atyámfiai, az Urnak Testét, és Véret' vennétek: jertek adjunk mi is hálákat, mint az Idvezítő tselekedett, és könyörögjünk ekképpen:

§. XLV. Hálaado és meg szentelő Imádság a' Szent Vatsora felett.

Irgalmassággal bővölködő Szent Ur Isten, Szerelmes édes Atyánk az Ur Jéfus Kristusban! buzgo hálákat adunk Szent Felsőgednek hogy mi rajtunk el vészett, és kárhozatban bé esett bűnösöken, a' te véghetetlen irgalmasságodból könyörülvén, ama te egyetlen

len egy Fiadnak az Ur Jéfusnak nem kedvez-
tél: hanem, hogy minket ő általa az Ördög-
nek hatalmából meg szabadítanál, a' Szüz Má-
riának méhében ötet szolgálai fonnában öltöz-
tetted: az időnek tellyességében e' Világra
botsátottad: érettünk a' gyalázatos Kereszt-
fának halálára adtad, és ő általa bennünket ke-
gyelmesen meg váltottál.

Könyörgünk te Szent Felfégednek alázato-
son, hogy e' Szent Vatsorában, mellyet a' te
Szent Fiad az Evangyéliomban szerzett, és a'
mellyben, mi is most a' te Szerelmes Fiad-
nak, a' mi Urunk Jéfus Kristusnak kínszen-
vedéseit és halálát, háláadással emlegettyük,
és hirdettyük; olly foganatofsan munkálkod-
gyál a' mi Sziveinkben, a' te Szent Lelked ál-
tal, hogy midön mi ezeket a' te teremtfidet,
a' Kenyeret, és Bort, a' Kristus parantsolattya
szerint, az ő Halálának emlékezetire vészszük:
akkor egyszersmind igaz Hitnek általa, az ő
valóságos Szent Testének, és Vérének is ré-
zfefi lehetsünk: a' Kenyeret vévén, és évén,
az ő Testével; a' Pohárból iván, az ő Vérével
közöfülhetsünk: főt a' mi nyavalyás, bűneink
miatt meg rettent, és kegyelmedet éhező Szi-
veink, és Lelkeink, önnön magával a' Kristusfal
mint igaz Istennel, és emberrel, e' ki ő maga
egyedül ama mennyei Kenyér, a' Szent Lé-
leknek ereje által éltettefsenek, tápláltafsanak,
's meg nyugtattafsanak: hogy így továbbá ne
éllyünk mi innár a' mi bűneinkben, hanem
inkább

inkább élyen Hitnek általa mi bennünk a' Kristus; és mi is ő benne. Es valofággal amaz Újj, és örökké való Testamentomnak es Kegyelem Szövetségének, a' melyben a' Kristusnak adtad a' Híveket, és a' Kristusban őket Fiaiddá fogadtad, sőt a' Kristusnak örököséivé is tetted: mi is igazán részefi lehetsünk. Ezen kívül ezt is tsekekedgyed azon te Sz. Lelked által, hogy mi arrúl is semmit ne kétkedjünk, hanem erőssen el hidjük, hogy te mind örökké a' mi kegyelmes Atyánk akarsz lenni: a' ki a' mi büneinket nekünk nem tulajdonitod, és azokért mind örökké meg nem büntettz: mivel a' te Szent Fiad a' Keresztfán véghez vitt egyszeri áldozattyával azokért tökéletesen eleget tett, midön a' Keresztfának oltárán mi érettünk áldozott: sőt inkább mi réánk, mint szerelmes Fiaidra 's Leányidra, 's örökségedre olly nagy gondot viselsz, hogy minden lelki, és testi szükségéinket bé tellyesited.

Ugyan ezen Szent Lelked által, tselekedjed azt is, hogy mi magunkat igaz Hitnek általa, a' te Fiadnak a' Jésus Kristusnak mind inkább inkább alája adhassuk: és ezek a' külső látható dolgok, a' Szent Kenyér, és a' Szent Bor, bizonyosokká tégyenek minket arrúl a' Kristus nevében, hogy az ő Szent Teste mi érettünk töretett meg, az ő Szent Vére mi érettünk ontatott ki; és így ebben a' Szent

Vatso.

Vatsorában minékünk adja magát a' mi éret-
tünk meg holt Kristus.

Adjad minékünk ezt a' te kegyelmedet is,
hogy mi, mi magunkat meg tagadhafsuk, és
a' mi reánk botsátandó Keresztek, vig sziv-
vel fel vehessük, el is viselheffük, a' te Fiad-
rúl az Ur Jéhus Kristusról, a' mi Idvezitönk-
ről, vallást tehessünk, ötet követhessük, és
minden nyomorúságainkban vigan, és bátran,
's fel emelt fővel várhassuk az égbül az ö ditsö-
féges el jövetelét: a' ki mikor el fog jöni;
akkor a' mi Lelkeinket ez Halának testébül
meg szabadittya, és egyfzersmind amaz utolsó
napon, a' mi meg holt testeinket fel támasztya,
és az ö meg ditsöült Testéhez hasonlóva té-
fzi: hogy így mi teteftül, lelkestül ö nálla,
és ö velle légyünk mind örökké az örök bol-
dogságban Amen. *Mi Atyánk ki vagy s' a' t'.*

§. XLVI. *Az Asztal menökhöz Intés.*

A' kik már magatokat illendöképpen elké-
fzítettetek; nintsen egyéb hátra ti irántatok,
hanem járulljatok ide az Urnak Szent Aszta-
lához, Isteni félelemmel, szemérmetséggel,
és szép rendel; mert ezt mondja az Ur Jéhus
tinektek mi általunk; *Jövetek ide minnyájan; a'
kik meg terheltettetek és meg fáradtatok, és meg nyu-
gotlak titeket. Imhöl mindenek készen vagynak:
egyetek és igyatok Barátim; részegedjete meg
Szerelmesim!*

Midön

Midön a' Szent Kenyeret oda adod ; így
szóllhatnál : *A' te Hited a' mi Urunk Jésus Krisztusnak meg holt Testében , erősítsen , és tartson meg tégedet az örök életre Amen.*

Mikor az Urnak Pohárát oda adod ; így
szóllhatz : *A' te Hited a' mi Urunk Jésus Krisztusnak ki ontatott Vérében , erősítsen , és tartson meg tégedet az örök életre Amen.*

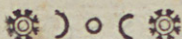
Némellyek a' Szent Jánosnak VI. Részébül ,
vagy a' Kristus Szavaibül , vagy az Apostol
Pál Szavaibül , a' mellyekkel a' Szent Vatsora
szerzetett , szoktanak valamely Szent-Irás-
béji helyet el mondani.

§. XLVII. *Az Ur Vatsorájával , mi végre
éltenek a' Communicánsok ?*

Minekutánna el végezödött a' Szent Vatsorával való élés : egyben rakván , és bé takarván a' Szent Kenyeret , 's el töltvén a' Szent Bort az edényekben : ilyen Intést tészen a' Lelki Pasztor a' Gyülekezethez :

Ekképpen szerzette a' mi édes Idvezitönek ezt a' Szentséges Vatsorát ; ekképpen éltenek ezzel az Ujj Testamentomi Hiveknek Gyülekezetei mind addig , mig a' Kristus , és az Apostolok Tudománya az Anyaszentegyházban meg nem vesztegettetett. Eltenek pedig e' Szent Vatsorával a' Hivek :

1) A' az

1) Az ő Hiteknek meg erősítésére. 2) A' Váltásnak, és az Isten ígéreteinek magokban való el petsételésére. 3) Az ő Keresztényi Hitekről, és Vallásokról, főt az ő igaz poenitentia tartásokról való bizonyfág tételekre. 4) Arrol való bizonyfágtételre, hogy ő nékiek közösülések vagyon a' Kristuffal, és egymás között is, és így az ő Atya fiui szereteteknek meg bizonyítására. 5) Mindenek felett a' Kristus Halálának, háláadással való emlegetésére: a' miképen mi is e' Szent alkalmatossággal, a' mi jó Istenünknek engedel-mébül élénk.

Minekelötte azért innét, az Ūrnak Afzta-lától el távoznánk, és az ő Szent Házából, a' mi Házainkhoz meg térnénk: jertek aláz-zuk meg magunkat; térjünk meg ő Szent Felsőgéhez háláadással, és az ő Felsőge vé-lünk közlött gazdag gazdálkodását, köszön-nyük meg ő Szent Felsőgének illyeténkép-pen, mondván:

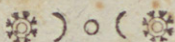
§. XLVIII. *A' Szent Vatsora után háláadó Imád-sága a' Gyülekezetnek.*

A' Debretzeni Ekklesiának a' Szent Vatsora után mondani szokott hálá-adó Imádsága.

Örök mindenható áldott Ūr Isten, mi Urunk Jéfus Kristusnak ditsőséges Szent Attya! nagy hálákat adunk Szent Felsőgednek, minden időbéli

időbéli kegyelmes Atyai gondviselésedért, hogy minket a' mint örök időknek előtte az életre az Ur Jéhus Kristusban kegyelemből el választottal: akképen az idő szerint a' te Anyaszentegyházadnak társaságában bé állattál; a' te igaz esméretedre juttattál; igaz hittel élő reménységgel meg ajándekoztal, éltettél, tartottal, tápláltál; imé mostan is jól tartád a' mi meg éhezett, és szomjúhozott Lelkünket, a' te Szent Fiadnak az Ur Jéhus Kristus drágalatos Testének és Vérének Lelki eledelével; a' melly által el is petsételtél amaz áldás szerint való örökségnek, az örök életnek bírására: a' mellyekért te Szent Felfégednek légyen örökké való hálá.

Viszontag alázatosan könyörgünk te Szent Felfégednek, hogy ennekutánna is, ezen Atyai gondviselésedet tartsd meg mi rajtunk mind végiglen. Örizzed, oltalmazd a' te Anyaszentegyházadat. Ne engedd azt sem az ördögnek, sem e' Világi kegyetleneknek el tapodniok. Tartsd meg ebben a' te Szent Igédnek predikáltatását, és a' Szent Sakramentomoknak ki szolgáltatását. Adj lelki, és testi jó békefféget minékünk, hogy ennek utánna is, nagy lelki örönnel járúlhassunk a' te Szent Fiadnak asztalához, és lehessünk méltó Vendégi ő Felfégének. Ezokáért a' te számláhatatlan Jótéteményeidet nevellyed Ur Isten mi rajtunk; a' te szerelmes Szent Fiadnak érdemével táplállyad a' mi Hitünket, hogy soha

te rólad el ne felejtkezzünk, hanem tégedet lélekben, és igasságban tisztelhesünk.

Birj, és igazgass a' te Szent Lelkednek általa, hogy ennekutánna járhasunk te előtted igasságban, és szentségben, és fegyhetetlen életben: hogy holtunk után, mehesünk a' boldogságban, mellyben élsz, és uralkodol a' te Szent Fiaddal, a' Szent Léleknek egygyel-ségében mind örökké *Amen. Mi Atyánk's a' t.*

M A' S.

A' Helvétziában lévő Basileai Ekklesiának, a' Szent Vatsora ki szolgáltatafa után mondani szokott Hálá-ado Imádsága.

Mindenkátó könyörülő irgalmas Istenünk, és Atyánk, hálát adunk tenéked, hogy Te, a' te ingyen való kegyelmedbül, a' Te egy-szültött Fiadat a' Jéhus Kristust, minékünk Közbenjáróul, és a' bünökért való áldozatúl rendelted, sőt az örök életnek eledeléül, és italául ajándékoztad. Hálát adunk ezért is, hogy adsz minékünk igaz Hitet, a' melly által mi ezeknek a' Kristus jótéményeinek részeseivé leszünk, és hogy a' mi Hitünknek meg erősítésére, a' Te Szerelmes Fiad az Ur Jéhus Kristus által a' Szent Vatsorát szerzedted. Kérünk annakokáért tégedet oh mi hűféges, Istenünk, és Atyánk, tselekedjed a' Te Szent Lelked-

Lelkednek munkalkodása által, hogy a' Krisztus Halálának emlegetése, és hirdetése, a' melyet most véghez vittünk, minékünk idvességben használynon a' végre, hogy az ő velle való Közösülésben; az ő benne való Hitben; az ő iránta, és Felebarátinkhoz való Szeretben; az életnek szentségében, a' szenvedésekben való békefféges türesben; az meghalásfra való készségben, mi is naponként nevelkedhesünk: mind addig, míg nem végtére ezekből el vehesük a' mi hitünknek végét, a' mi Lelkeinknek idvességét, és boldogságát: ugyan ő általa, a' mi Urunk Jéhus Krisztus által. Amen. Mi atyánk 's a' t'.

Jegyezd meg K. Olvasó, hogy az Ur Vatsorája előtt, mondani szokott Imádsága is, a' Debretzeni Ekklesiának, nem egyéb, hanem a' Basileai Ekklesiáé; attúl a' szótúl fogva: *Könyörgünk te Szent Felségednek alázatoson 's a' t'.* Lásd a' Basileai Agendát, mint ki adódott 1752. esztendőben, a' 115. 116. leveleken. Kétség kívül a' boldog emlékezetü Szent Irás Magyarázó Doctor, VERESEGYHAZI TAMAS fordította azt, és a' Debretzeni Ekklesiában is bé hozta: mert ő Basileában Doctoráltatott a' Theologiában; a' mint az oda való Akadémiának Matriculájában láttam, azután pedig nagy hirü Debretzeni Predikátor volt.

Azutan a' Gyülekezetet így áldja meg:

[§. XLIX. *A' Nép meg áldásának Formaja.*

Mindezeknek utánna: meg áldjon titeket
Hivek az Atya Ur Isten; meg igazítson a'
Fiu Ur Isten; és meg szentellyen a' Szent Lé-
lek Ur Isten: hogy áldottak légyetek hazai-
tokban, áldottak légyetek házaitokon kívül,
minden ti hivatalos munkáitokban való for-
golódástokban, áldottak légyetek menyen és
a' földön, mostantúl fogva mind örökké

Amen.

MÁSODIK TANITÁS AZ
SZENT VATSORA FELETT,
AZ MAGUNK HELYES MEG
PRÓBÁLÁSÁRUL,

Az Apostol Szent PA'L Szavaibúl, mellyek
vagynek 1 Kor. XI: 23 - 28. 29.
mellyet tehetsz, más alkalmatossággal,
ki szolgáltatóván a' Szent
Vatsorát.

1 Kor. XI: 23 - 28. 29. *Mert én az Urtúl vettem, mellyet néktek előtökben is adtam, 's a' t'. Próbállya meg azért minden ember magát, és úgy egyek abbúl a' Kenyérbül, és úgy igyek abbúl a' Pohárbül. Mert a' ki észik, és iszik méltatlanúl: kárhozatot észik, és iszik magának, hogy meg nem bétsüli az Urnak Testét.*

Olvasd, vagy mond el azokat, a' mellyek
oda fellyebb vagynek pagina 4. és attúl
fogva, Minémü igékkel szerzette 's a' t'. addig
olvasd, mig oda jutsz pag. 5. Minekutánna e'
jegyzést tettem 's a' t'. Az Apostol Szent Pál
Szavaibül imé e' következő igafságokat kiki
által láthattya, hogy ha azokra reá figyelmezett:

§. I. *A' Szent Pál Szavaiból mik következnek?*

1.) Hogy az Uri Szent Vatsorának Szerzője, az Ur Jéhus Kristus, a' kinek, mint Közbenjárónak, és az Anyaszentegyház Fejének, minden töllünk ki telhető engedelmefféggel tartozunk engedelmeskedni, és a' mit parancsolt, azt meg is tartani.

2.) Hogy ez a' Szent munka, a' mellyhez fogtunk, és ez a' Szent *Tzerémónia*, mellyet most véghez akarunk vinni, a' Kristus Jéhusnak Halálát, minékünk hirdeti, szemünk eleiben téfzi, és ki ábrázollya. A' melly egyfizeri Halála által a' Kristusnak, nyerhettyük egyedül büneinknek botsánattyát, és az örök életet: úgy hogy, ha a' Kristus érettünk meg nem holt volna, mi mind örökké el vesztünk volna.

3. Hogy valaki az Ur Vatsorájával idveffégesen élhessen, erre el kerülhetetlenképpen meg kívántatik, hogy magát meg próbállya, és ugyan valójában reá adja magát, hogy az ő lelkének igaz mostani állapottyát ki nyomozza, és ki tapogassa.

4.) Hogy a' kik ezen Tiszteket, és Kötelességeket el mulattyák: mind azok felette igen nagy bünben ejtik magokat, és az Uri-Szent Vatsorát, nem egyébre, hanem tsak a' magok kárhoozattyokra vészik fel, és ezzel tsak a' magok kárhooztatáfokat nevelik.

§. II.

§. II. *Mitsoda a' Tzél ebben a' Tanításban?*

Nem tzélem az most Atyámfiak, hogy e' Szent Vatsorának titkát, és valóságos értelmét magyarázzam ti előttetek. Nem is az a' tzé-
 lom, hogy a' mi Szent Tudományunkat a' Szent Vatsora felől, meg erősíttsem; vagy hogy az ellenkezőknek Tudományokat meg tzáfolytam. Ugyan is ezekről, a' *Catechismus* Tanításokban böven hallotok, és én is más alkalmatossággal, errül tanítottam. Más az, hogy a' ki a' Szent Vatsorával való élésre ide botsáttatik, mi arról az emberrül, gyemekrül 's a' t' fel tézfzük, hogy már az, ezeket a' Titkokat, vagy is a' Szent Vatsora felől való Tudományt, elégfégesen érti. Egyéb aránt, ha ki felől bizonyossan tudnok, hogy nem tudja *mire való ez a' Szent Vatsora*, azt ide sem botsáttanok. A' ki nem tudja azt, hogy erre a' végre kell az Ur Vatsorájával élnünk, *hogy a' Kristus Halálát haláadással emlegetszük*; azt ide sem botsáttanok. Erre a' végre kell mondom élnünk, hogy mi itt arrül emlékezzünk meg, 's azt hirdettyük, hogy a' Kristus azzal az egyszerű Testének meg áldozásával, a' midön a' Keresztfán meg hólt; el törölte a' bünöket, és egyszer áldozott a' bünökért; ő lett az engesztelő áldozat, és többé nem szükség Isten előtt a' bünért való áldozat: hanem ez a' Szent Vatsora, ennek a' Kristus tökéletes egy áldozattyának, haláadással való emlegetésére szerzetett; ez annak a' Kristus egy áldozattyának,

nak, mellyel magát meg áldozta, *Emlékeztető Jele, Monumentuma.* Erre a' végre mondom, kell Ur Vatsorájával élnünk, hogy azt meg mutassuk, hogy minékünk a' Kristussal, a' ki mi érettünk meg holt, *közösülésünk* vagyunk; és mi az ő Tanítványi vagyunk, a' kik örökös hartzot viselünk a' Test, e' Világ az Ördög, és minden bünök ellen; sőt hogy minékünk minden Hívekkel is *közösülésünk* vagyunk *Hit által*; a' melly közösülésről; bizonyossá tészten minket a' Kristus, a' Szent Kenyér és Bor adattáfa által. Es így ezek által a' külfő Jegyek által erősíti a' mi Hitünket, mi is pedig egyszerűsmind, ezeknek el vévése által, arrúl tészünk bizoyfágot, hogy nekünk mind a' Kristussal, mind pedig egy mással *közösülésünk* vagyunk, *Hit által.* Ha ki mondom ezeket nem tudja: mi azt, ezen Szent Vatsorával való élésre, éppen ide sem botosátanak. Annakokáért ezen második Tanításomban, tsak a' léfzen a' tzelom, hogy meg mutassam; mi módon lehet az Ur Vatsoráját idveffégesen felvenni? mint kell kinek kinek magát meg próbálni, méltó Vendég léfzen e' ő, avagy nem?

Hogy azért Szerelmesim, valami módon valóki mi közzülünk; kárhozatot ne egyék 's igyék itt magának, és hogy ezt a' nagy veszedelmet magunkról el hárihassuk: szükfég, hogy a' magunk Lelkének állapottyát valójában, szives, és igazfágot szerető egyenes indulattal, ugyan szoroflan meg visgálljuk, 's az

Apostol

Apostol intése szerint ; MEG PROBALLYUK
mi magunkat.

§. III. *Meg kell próbálnunk Magunkat.*

Minthogy pedig mi MAGUNK, Lélekbül,
és Testbül állunk ; és így vagynak a' mi Lel-
keinkben *Gondolatok*, főt a' Lélek az, a' melly
a' Test által *beszél*, *tselekeszik*, 's vagynak ö
benne *Indulatok* is : nohát kérdezzük meg elősz-
ször a' mi Lelkeinket, ugyan mitsodás ö,
mind azokra nézve, a' mellyek ö benne vagy-
nak ?

Először ugyan tsak vegyük kérdöre Lelkün-
ket, a' mi *Gondolatunkra* nézve, mitsodás ö ?
mert az Isten kivált azt nézi, misodás a' mi
Lelkünk belöl? 2.) Lássuk meg mitsodás a' *Be-
szédekre*. 3.) *A' Tselekedetekre* nézve. 4.) Mi-
tsodás *Indulatunkra* nézve. 5.) Mitsodások va-
gyunk *Testunkre* 's *állapotunkra* nézve ?

Mert ugyan is Atyámfiai, ha a' mi szemein-
ket ezen dolog körül bé hunyni nem akarjuk,
ha szoros vizsgálást, próbát, és *exament* tészünk
magunk körül : mingyárt meg fogjuk tapaszt-
alni, mitsoda állapotban vagyon a' mi szegény
Lelkünk ; főt egészen mi magunk is, ugyan
mitsodás emberek vagyunk.

§. IV. *Mint kell meg próbálni Gondolatinkat?*

I.) Visgállyuk, és próbállyuk meg tehát a' mi *Gondolatinkat*, és tudakozzuk meg, ugyan mi felől szeret a' mi elménk leg gyakrabban, leg örömeftebb, 's leg nagyobb kedvel és örömmel gondolkozni? Mit forgat leg inkább maga előtt, még mikor mással beszéll, vagy más előtt valamit tselekeszik is? Vagyon e' valami része ekkor is az Istennek a' mi *Gondolatinkban*? Jut e' eszünkben gyakran, hogy mi nem a' magunkéi vagyunk, hanem az Istené: mi tsak szolgák vagyunk, ő pedig Fő Ur, a' ki várja mi töllünk, főt meg is kívánja a' szolgálatot, tiszteletet? Örülünk e' azon hogy mi az Isten Szolgai, Szolgáló-Leányi vagyunk, a' kinek szolgálni valóságos boldogság, öröm, 's gyönyörűség? Jut e' eszünkben, hogy mi akár vigyázzunk, akár alugyunk, akár magánas, akár közönséges helyen légyünk, mindenkor az Istennek szemei előtt vagyunk; a' ki a' mi Lelkeinknek leg belsőbb, leg titkossabb, leg magánosabb gondolatit is jól érti, tudja, 's látta? 'Solt. CXXXIX: 2-4. És mikor ezt meg gondollyuk, származik e' ekkor mi bennünk szent félelem, annak meg gondolásábúl, hogy az Isten bennünket mindenkor, és mindenütt lát? Származik e' mi bennünk a' büntöl való ítőzás? félvén attúl, hogy az Istent valami módon haragra ne gerjesztjük, a' ki minket mindenben, és mindenütt lát. Tudakozzuk meg tsak arról is a'
mi

mi Lelkünket, talál e' a' mi Lelkünk valami örömet, magában akkor, midön ö arról gondolkodik, hogy ö néki e' bódoggága vagyon, hogy ö az igaz Istent esméri; azt az Istent, a' ki ötet, nem tsak bódoggá teheti, hanem hívja is erre a' bódoggágra, a' maga jótéteményei, igéreti, és Evangyelioma által, holott fok Pogányokat, a' kik életekre, 's erköltsökre, talám ö nálla jobbak, és fegyhetelenebbek, erre nem méltóztatott. Kérdezzük meg errül is a' mi Lelkünket, örül e' azon, midön errül gondolkozik, hogy ö néki ez a' Szabadsága vagyon, hogy ö az Atya Istennek, a' Jésus Kristusnak, és a' Szent Léleknek imádkozhatik, énekelhet, az Isten beszédét, a' Szent Írást olvashattya, az Isten házába mehet, ott az Isten beszédét halgathattya, 's az ö Istenét mind maganofan, mind közönségesen szolgálhattya; és ö velle az egy szószólló, 's közbenjáró Jésus által beszélhet, és szólhat? Szeret e' arról gondolkozni, mint kell néki, mint hűféges Szolgának az Isten akarattya, törvénye, 's parantsolattya szerint, mint maga iránt élni, mint más emberekkel legkeresztényebben banni hogy sem maga ellen, sem felebaráttya ellen, annyival is inkább, Isten ellen ne véttsen. Gondolkojunk e' arról, hogy a' mi Lelkünk halhatatlanságra teremtetet, és úgy leszen e' Világi élet után dolgunk; a' mint ez életben jót, avagy gonoszt tselekedtünk? Hát tsak néha jut e' elzünkben az Isten, a' mi tiztünk, kötelességünk, és Halálunk, az

Itélet-

Itéletnek napja, és a' Kríztus eljövetele; hogy minket is az ő Itélő Széki előtt meg itéllyen? Gyakran jut e' eszünkben a' mi Lelkünk idvefsége, hogy ezért kell e' inkább szorgalmatoskodnunk ezen a' Világon, és ez az egy *szükséges dolog*, hogy az Istent igazán, és híven szolgállyuk, hogy így mind örökké bódogok leheffünk? Jut e' eszünkben mitsoda hálaadással tartozunk Istennek, az ő sok testi, és lelki jótéteményeiért, mellyeket gyermekfégünktől fogva, mind eddig hozzánk meg mutatott? Vagynak e' néha, vagy valaha, vagy tsak ritkán illy gondolatok a' mi Lelkeinkben, vagy egész hetekig, hólnapokig sem fordul elménkben az illy gondolat; avagy ha illy gondolat taláztatik bennünk; örül e' ezen a' mi Lelkünk? Kérdezzük meg azt is, szeretünk e' arrúl gondolkozni, midőn magánoson vagyunk, mint kelleffék minékünk más emberekkel bánnunk, hogy meg ne botránkoztassunk másokat beszédünkkel, tselekedetünkkel, öltözetünkkel, magunk viselésével, indulatinkal. Egy szóval, ez e' a' mi kívánságunk: *Kivánnjuk e' mi magunkat az erőtelenekhez úgy viselni, mint mi is erőtelenek; hogy azokat meg nyerjük; kívánunk e' mindeneknek minden lenni, hogy mindenestül fogva valakiket a' Kríztusnak meg nyerjünk; mint szól az Apostol I Kor. IX: 22. 23.* Gondolkodjatok tsak Szerelmefim ezekről, és nyúllyatok kebeleitekben: mingyárt meg látjátok mitsodáfok vagytok a' Gondolatokra nézve. Ha ezt tselekeyszük, úgy felelünk meg az Apostol intéfének:

fének: *Próbállyá meg minden ember magát ; és
ugz Gondolatit is, mitsodás az.*

§. V. *Mind kell magunkat meg próbálnunk
a' Beszédekre nézve?*

II.) Látsuk meg mitsodások vagyunk a' *Beszédekre* nézve, és próbállyuk meg erről is mi magunkat. Ugyan is, ha ki meg nem mérheti magát a' Gondolatokról, hogy ő mitsodás; függeszse csak eméjét a' *Beszédekre*, és vizsgállyá meg ezeket: így könnyen kifogja tanulni, mitsodás az ő Lelkének valófágos állapottya. Mert a' *Szívnek tellyességéből szöll a' Száj*, a' mint maga az Úr Jézus szöll. Mat. XII: 35. Luk. VI: 45. az az, ollyaténok az emberek *Beszédi*, a' mitsodás Gondolatokkal vagyon belől tele az embernek Lelke. Tudakozodjunk hát arrúl, mitsodás beszédet, beszélgetést szeretünk mi inkább? mitsoda beszédet szeretünk leg inkább hallanl.

Beszéllünk a' Könyvekkel is.

Es mivel a' Könyvek is beszéllenek azokkal - a' kik azt olvasni tudják, és olvasfák: tudakozzuk meg magunkat, mitsoda Könyvet olvasunk leg nagyobb áhitatofsággal, örömmel, kívánfággal, és Lelkünk befőbb meg illetődése, s' meg indulásával? Mint-hogy pedig két Személyek előtt szoktunk beszélleeni; tudniüllik az Isten, és az embernek

nek előtt; kéndezzük meg magunkat arrúl, szeretünk e' mi az Istennel, és az Isten előtt, mind magánosan, mind a' közönséges Gyülekezetekben beszélni, az imádkozásban, éneklésben, és az ö Szent Beszédének figyelmetes olvasásában, halgatásában. Hát ezek e', a' mi leg kedvesebb beszédeink, vagy sem? Minthogy pedig az Isten nagy Felfég; mi pedig a' földnek hitván porai, és férgei vagyunk; vagyon e' nagy Gondunk arra, hogy midön Istennel beszélgetni akarunk, meg fontollyuk előre, mit fogunk az Isten előtt szólni, 's kérni? Vagyon e' arra nagy gondunk, hogy *ne hirtelenkedjünk, vagy elménkel, vagy szájunkal, hogy ne sieszünk valamit szólni Isten előtt?* Kevés beszédüek igyekezzünk e' lenni? Ugyan meg fontollyuk e' előre, mit, és mint kérjünk Istentől? Hát mikor a' Templomban, vagy Gyülekezetben vagyunk; *hajlandók vagyunk e' a' halgatásra. 's figyelmeteségre?* hogy, a' holott jár a' szájunk, az éneklés az imádkozás közben, vagy a' fülünk az Isten beszéde halgatása közben, akkor, ott légyen a' mi elménk, szívünk, és gondolatunk is: mint Bölts Salamon int, Préd. V: 1. 2. *Örizz meg, ugymond mind két lábadat, mikor az Isten Házához megy, hogy hajlandóbb legy a' halgatásra inkább, hogy nem mint a' bolondok módgyok szerint az aldozatra: mert ezek nem tudják, hogy gonoszra tselekesznek. Ne gyorsalkodjál a' te szádral, és a' te elméd ne sieszen valamit szólni Isten előtt;*

előtt ; mert az Isten mennyekben vagyon ; te pedig a' földön : azért a' te beszéded kevés legyen. Mint-ha mondaná a' Bölts , azért légy kevés beszé-
dű az Imádkozásban , mert az Isten mennyei nagy Felfég , nagy Ur , nagy méltóság : te pe-
dig ide alatt a' földön vagy , e' földnek hit-
ván férge , és az Istenhez képest igen alávaló ,
és el vettetett állat. Innen édes Idvezitőnk is ezt parantsolta : *Mikor pedig imádkoztok , ne légyetek hosszú beszédűek.* Mat. VI: 7.

§. VI. *A' magánosan Imádkozók miben hi-
báznak ?*

Szerelmes Atyámfiai , ne legyen terhetekre , ha meg jegyzek előttetek egy közönséges hi-
bát. Vallyon ugyan , nem szokás é fokak-
nál , hogy minekelötte arrúl gondolkodtanak
vólna , mit szóllyanak az Imádkozásban Isten
előtt : tsak fel vésznek valamelly *Imádságos*
Könyvet kezekben , és mondják mind azt , va-
lami szemek eleiben akad ; akár illyék az ő
reájok , akár nem. Vajha ebben a' dologban
nagyobb vigyázás , és jobb rendtartás vólna
fok Reformáta Magyar Ekklesiákban is. Ki-
tsoda nem tudja , hogy fok Prédikátorok ,
ugyan meg rakják az *Imádságokat* , válogatott
Profetiai szóllásokkal , 's titkokra való tze-
lásokkal : de a' mellyeket a' szegény kötség
éppen nem ért , mégis *Ament* mond reája :
az ellen a' mi vagyon. I Kor. XIV: 11. 16.

*A Gyülekezeteknek Eneklési nehánkor miéri
hibások?*

Ugyan is, nem de nem sok helyeken; tsak a' Kántorra, Mesterre bizzáké a' Lelki Pásztorok mit énekellyen a' Gyülekezet? Nem de nem sokszor olly Profétziai Soltárokat énekel e' a' Gyülekezet, mellyben három 's négy sort is alig ért tiz, tizen öt ember is, az egész Gyülekezet közzül, és azt sem tudják, *hogy miről, és kiről szöll a' Szent Lélek a' Soltárban.* Hányszor éppen nem az időhöz, Innepi naphoz, nem a' Szent Vatsora ki szolgáltatófához, nem a' jelen való szükséghez, nem az Ekklésia állapottyához, 's kisértetihez vagy on alkalmaztatva, a' közönséges Gyülekezeteknek nem tsak éneklése, hanem könyörgése is. Mind ezeket a' hibákat, tsak a' nem tudja, 's tsak az nem láttya: a' ki szivét, és Lelkét, tsak a' külső Isteni tisztelethez szoktatta; de a' belső, igaz Isteni tiszteletről keveset elmélkedett; keveset gondólkodott, arról, mit tégyen az Istent igaz *okos Isteni tisztelettel, lélekben, és igazságban szolgálni.* Rom. XII: 1. Jan. IV: 24. Ha az Isten, még azt is meg kívánnyá a' Gyülekezettül, hogy abban mindenek szép rendel légyenek: 2 Kor. XIV: 40. hát nem illő e' a' Prédikátornak arra vigyázni, hogy az Enekekben, Pšalmusokban is, okoson, és értelemmel szólljon a' Gyülekezet Istennek előtte. 2 Kor. XIV: 5. Mert nem lehetne a' Prédikátornak, magának ki adni az Eneket

Eneket a' Kántornak, a' Mesternek, hogy mit énekelyen, mind az Isteni tisztelet előtt, mind pedig utánna. Így tselekefznek a' Fran zia Fkklésiák, főt mások is.

§. VI. *Másokkal mint kell beszélteni?*

Tudakozzuk meg arról is mi magunkat Atyámfiai, hát midön más emberekkel beszélünk, vagyon e' gondunk arra, hogy a' mi beszédünk, meg legyen szóva mindenkor kedvesseggel: a' mellyre int Pál Kol. IV: 16. az az, vagyon e' arra szorgalmatos gondunk, 's reá vigyázunk e', hogy valami rothadt, tisztátalan, fajtalan, vagy szemtelen parázna beszéd, vagy olly mondás ki ne esék szájunkból, a' melly által, más könnyen meg botránkozhatson, vagy a' mellyel más meg sértessék, és mi általunk a' rosszra példát, 's alkalmatosságot vehessen. Kivált a' közönséges Tanítóknak, Doctoroknak, Mestereknek, úgy a' Szülékekben, Házi Gazdáknak is, Birokban, Tisztviselőknél, Magisztrátusi Személyekben, ez a' vigyázás felette szükséges. Mert a' ki beszédében meg nem esik: ez a' tökéletes ember. Jak. III: 1. 2. Ollyan e' a' mi beszédünk, a' melly hasznos az építésre, a' melly kedves legyen a' Hallgatóknak, mint szól az Apostol Efes. IV: 29. Nem vagunk e' mérges beszédük, hirtelen felgerjedők, kiáltók káromlók, melleknek közüllünk ki kell vettetni, minden gonossággal; mert ha ezek vagynak mibennünk: tehát ezekkel keserűséggel il-

lettyük ama Szent Lelket, a' mint ugyan ott
 fzőll az Apóltol a' 30. 31. Verseken. Ugyan
 is, ha keserű irigység, vagyon valakiben, ha bo-
 szankodás az ő Szívében: ott háborúság vagyn, és
 minden gonosznak tselekedése. Ambár hát va-
 laki bölts, tudós, nagy tudományú ember
 is: de ha ezek a' nagy vétkek vagynak ő ben-
 ne; azt tanította Szent Jakab, hogy az igaz-
 ság ellen hazud az olyan ember, a' ki az ollyat
 böltsnek, és tudósnak tartja, mondja: mert
 nem onnét féllýül származott böltsesség ez, hanem
 földi, testi, sőt ördögi. Jak. III: 13-17.

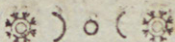
§. VIII. Nem vagyunk e' Ember-szóllók?

Kérdezzük meg a' mi Lelkeinket arról is,
 hát ugyan nintsen e' nagy hajlandóságunk az
 ember szóllásra, mások hírének; nevének be-
 tsületinek, tisztességinek gyalázására, meg rá-
 galmazására? nem kenyerünk e' az ember szóllá-
 s? Leg alább ha magunk meg nem szóllunk
 is mást, vallyon nem örömezt hallgattyuké,
 ha más előttünk valakit rágalmoz? és tetszik
 e' előttünk az olyan beszéd? Vagy mikor
 halljuk, hogy más valakit rágalmoz, vagy
 bünt tselekelzik, meg fedjük e' azt, mint
 Isten parantsolta: *Meg fedjed bátorfággal a' te
 Felebarátodat, és el ne tőrjed benne a' bünt.*
 3 Mos. XIX: 17. Ányira meg törvényezte
 Isten a' mi beszédeinket, hogy ha szintén va-
 laki szüntelen a' Templom pitvarit örszi is, ha
 minden éneklést, és könyörgést véghez vi-
 szen

szen is mind maganosan, mind közönségesen; ha az Uri Szent Vatsorával szorgalmatosan él is; de mindazonáltal azt mondja Szent Jakab által az Isten: *Ha valaki lattatik ugymond Istenfelonek lenni ti közöttetek, és az ő nyelvét meg nem zabolázza: ennek hijjában való Isteni szolgálattya.* Szent Dávid is azt mondgya: *Az olly ember boldog, a' ki a' tsízfólóknak székekben nem ül.* 'Solt. I: 1. és hogy egyedül tsak a' lakozik az Istennek Sátorában, a' nyugszik meg az Istennek Szent helyén; a' ki nem ragalmaz nyelvével, nem tselekeszik Felebaráttjánok gonoszt. és gyalázatot nem szerez Felebaráttjánok. Solt. XV: 1-4.

§ IX. *Mitsoda a' mi Beszédünk Materiája?*

Tudokozzuk tsak meg magunkat arrúl is, mitsoda dologról szeretünk inkább beszélni? mitsoda szokott a' mi Beszédünknek Materiája lenni? Inkább szeretünk e' arrúl beszélni, mint kell lenni jó Gazdának, Urnak; Túdós embernek; Jó Katonának, híreskalmárnak, mint kellene valamely tisztséget el érni? vagy pedig arrúl, mint kellene legjobb Keresztyénnek, leg Istenfélőbb embernek lenni? Kivált pedig, mikor Vasárnap, Innepeken, böjti, 's más jelesebb napokon különöfön kelletik, 's kívánunk is az Istennek szolgálni: arrúl beszéllünk e' másokkal, mint lehet valakinek leg egyenesebb szivü, szelid,

engedelmes Keresztyénnek , leg Istenfélőbb embernek lenni ? Mint kell leg helyesebben , és Istennek tetszőképpen innepelni , böjtölni , prédikációt halgatni , hogy kedves legyen a' mi Isteni tiszteletünk ö előtté ? Hát a' mi magános Házaikban , a' mi tselédeinkel , gyermekeinkel , mirül beszélgetünk az Urnak napjain ? *Lakozik e' az Urnak beszéde mi közöttünk bővféggel ? Tanítják e' a' Gazdák , Gazda - aszfzonyok a' tselédet ö magok között , az ö Gyermekeiket az Isten törvényére , a' Keresztyén Valásnak ágazatira , a' Jóágos tselekedetek gyakorlására , az ö tisztokra , 's hivatalokra ? Intik e' egymást Psálmusokkal , dicséretekkel , és lelki énekekkel , nagy kedvel énekelvén az ö Szíveikben az Urnak. Kol. III : 16. Hát ugyan mikor látjuk hogy ez nap mások Vendégféggel , Kompániázással , Gazdaság felöl való szorgalmatossággal , jó rendelések , *dispositio* tételeivel , az Oeconomia , kereskedés , 's más körül töltik el : meg határozzuk e' magunkat Jósuével , és azt mongyuk e' ö véllé : a' mi engemet illet : *én pedig , és az én Háza'm tiszteljük az Urat. Jos. XXIV : 15.**

§. X. *Mirül kell Innepi Nap , és Vasárnap beszélleni , 's mit kell olvasni ?*

Vallyon nem tudjátok e' Atyámfiak , hogy az ilyen Innepelés , Vasárnapi szentelés , böjti nap tartás , mind a' magános Házaiknál a' keresztyé-

refztyéneknek, mind midön másoknak látogatására mennek, az illy dolgok körül való szent, és idvefféges beszélgetés, mint a' mellyről most § IX. szólánk, nem csak szokatlan, de még hallatlan is? Olvassátok meg csak Esaiásnak első, és ötven nyóltzadik Részeit, Amósnak negyedik, ötödik, nyóltzadik Részeit: meg láttjátok, hogy nem olyan e' nagyobb részént a' mi Inneplésünk, Böjtölésünk, mint az akkori nyomorúlt 'Sidóké volt. Ugyan is, nintsenek e' ma fokban olyanok, kik így szólának: *De csak múltnek el az újj Hold Innepe, a' Szombat, hogy nyithatnók fel vermeinket? 's a' t'. Melly szörnyü büntetéssel szokta pedig az Isten, a' külfő szines, és nem szives Inneplést, és Isteni tiszteletet meg büntetni: meg láthattjátok a' 'Sidók példájában.* Ugyan is, így fenyegette meg őket: *Siralomra fordítom a' ti Innepeiteket, és minden ti énekléseiteket keserűségre: bocsátok éhségét, de nem kenyérnek éhségét, hanem AZ UR BESZE'DE HALGATÁSÁNAK E' HSE' GE' T.* Amós VIII: 10. 11. Oh boldog Isten! hány Ekklesiának Inneplése, Vasárnapi szentelése fordult, csak e' Magyar Hazában siralomra, és keserűségre? Melly fokakra hozott Isten éhségét, az ő beszéde halgatásának éhségét, és szomjúságát, azért, hogy csak úgy Inneplünk, úgy böjtöltünk, mint a' testi 'Sidók. Ne is gondoljátok, hogy az ő példájok, ne is tartoznék a' keresztyének Gyülekezeteire. Mert nyilván tanította Szent Pál, hogy mind azok

a' tsapásai, és ítéletei az Istennek, a' mellyek a' 'Sidokon történtenek; *mind azok példákban estenek ö rajtok: meg irattattanak pedig a' mi intézésünkre.* 1 Kor. X: 11. Rom. XV: 4. A' mit most a' beszédrol mondék; könnyü azt a' könyvek olvasására is szabni. Ollyan könyvekkel szeretünk e' inkább beszélgetni, a' mellyeknek olvasása által, mind kegyesebbekké jobbakká, szelidebbekké, Istenfelőbbekké tétettünk? vagy pedig ollyakat, a' mellyekbül meg tanulhatunk, mint kell, 's lehet az embernek jó Gazdának, nagy Urnak, igen tudós embernek, híres nevezetes Prokátornak, nagy betsületü embernek, a' Historiákban, Országok dolgaiban, a' most történt újjfágokban gyakoroltnak, 's mint egy eleven Bibliothékának lenni? Oh hányan vagynak illyetén Keresztyének, kik az illyen vad egrefek szedésében töltik el egész életeket, idejeket: de a' kiknek éppen nem kell, vagy ezekhez képest nem igen kedves, 's nem igen jó izü a' mennyégbül le szállott Manna, az az Istennek beszéde; hanem Egyiptomi párhagymákra, dinnyékre vágyanak, ezek után sir a' Lelkek. Illyetének az Egyiptomi Régiségek, Görög, 's Romai vifelt dolgok, Historiák, Antiquitások, Pogány Philosophia, a' Poeták 's a' t. Annak a' beszédnek örülünk e', a' melly minket ditsér a' vétkes tselekedetért; vagy a' melly meg fedd? jó néven vészszük e', vagy száját sem szánók be dugni annak, a' ki a' mi hibáinkat,

kat, és erőtlenségünket fel fedezi, és bennünket atyafilágossan meg int 'Solt. CXLI: 5. Így próbálhattuk meg magunkat a' beszédek-re, főt az olvasásra nézve is.

§. XI. *A' mi Tselekedeteinket mint kell meg próbálni?*

III.) Vonnyuk már rámára a' mi *Tselekedeteinket*: mennyit találunk itt, a' mi körül vizsgálodjunk! Örömezt tselekezzük e' azt, a' mit a' könyörgő, éneklő, Biblia olvasó, Isten beszédét halgató embernek kell maga körül meg tartani mind a' magános, mind a' közönséges Isteni tiszteletben. Nem immel ámmal, szunnyadozva, elménk tsapongásával, vizsgáljuk e' véghez ezen kötelességünket? Nem tartjuk e' úgy, mint valamelly szókmányt a' nyakunkon? nem azért tselekezzük e' hogy úgy szoktattak Szüléink, Tanítóink, úgy neveltünk, 's más emberek is úgy tselekeznek? Vagy pedig azért tselekezzük, mert kívánunk az Istennel tárfalkodni, az Istent ditsérő Szent Angyaloknak, a' meg bódogult, és e' földön vitézkedő, de Istent imádó Szenteknek tárfa lenni, és az ő ditséreteikhez, imádásaikhoz, a' mi gyenge, és erőtelen hibás Tiszteletünkötis hozzá kötni. Azért tselekezzük e' hogy tudjuk, mert ez a' mi leg főbb kötelességünk, 's tisztünk? Azért tselekezzük e', mert szeretünk az Istennel járnival, mint *Abrahám*, szeretünk a' me-
zöre

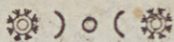
zöre magánosan ki menni mint *Isák*, hogy ott elmélkedjünk, imádkozzunk, Istennel légyünk. 1 Móf. XXIV: 6. Szeretünk az Isten házában lakni, és ott megkeferedett szívvel imádkozni, mint *Anna*, a' *Sámuel* Anyja 1 Sám. 1: 9. 10. 11. 12. 28. Ugyan is *Anna* Afzszony, nem szégyenlette. *Eli* Pap előtt sirva könyörögni: azután véledgyütt térdre esvén imádkozni. 1 Sám. 1: 28. Maga a' *Kristus* is, mikor a' *Tanítványi* túl félre ment; először térdre esett, azután artzal a' földre is le borult, és úgy imádkozott. Luk. XXII: 41. Márk. XVI: 39. *Pál* Apostol is térdre esvén imádkozott az *Efésusbéli Gyülekezetnek Vénéivel* Tsel. XX: 36. Sőt nem szégyenlette azt is az *Efésusbélieknek* meg irni, hogy ő meg hajtya az ő térdeit, a' mi *Urunk Jéhus* *Kristusnak* *Atya* előtt, az *Efésusbéli Gyülekezetért* imádkozván. Efés. III: 14-16-20. Nem kell hát az éneklő, imádkozó embernek szégyennek tartani az ő tiszteit, a' mellyel Istenhez való alázatosságát kell kinek kinek meg mutatni. Helytelen szemérem azért az, midőn valaki azért nem énekel, azért nem imádkozik, mert a' gyülekezetben mások is láttyák: azért nem imádkozik a' maga házában térdre állva, mert a' tselédek másuvá ki vizik a' hírét. Ugyde a' *Kristus*, *Pál* Apostol az *Efésusi Vénékkel* edgyütt, nem szégyenlettek térdre állva imádkozni nyilván, és mások szeme látára. Ha valamelly Gyülekezetnek ez a' Szokása, hogy

hogy fen állva imádkozzanak ; itt ha te ma-
 gad idegen lévén térden állva imádkozol , a'
 gyengébbeket meg botránkoztatnád. Tuda-
 kozzuk hát meg magunkat , kívánczunk
 e' az Ur előtt meg jelenni , és az Isten Hazá-
 nak javaival meg elégítettni mint *Dávid?*
Solt. XLII : 1. 7. Szeretünk e' az Urnak
 Házától el nem távozni , mint a' vén *Simeon* ,
 és *Anna* Próféta Afzszony , hogy a' Jésumt meg
 leljük , meg öleljük , és mint Megtartónkat
 imádjuk , ő tölle tanullyunk. *Luk. XI : 28.*
29. 30. 37. 38. Szeretünk e' az Ur Házában
 lenni , és a' mi Lelkünket így meg szállítani :
Uram szeretem a' te Házadban való lakásomat , és
a' te ditsőséged hajlékának helyét. 'Solt. XXV :
8. *Ismét : Melly igen szerelmezesek a' te hajlékid*
oh Seregeknek Ura , az Urnak tornáztiban való
menetelnek kívánsága miatt el fogyatkozik az én
Lelkem , az én szívem , és testem kívánczoznak az
elő Istenhez. Boldogok , a' kik lakoznak a' te Há-
zadban , és szüntelen tegedet ditsérnek. 'Solt.
LXXXIV : 1. 2 - 4. Szerettyük e' ezt mon-
 dani *Dáviddal 'Solt. XXIV : 4. 5.* Egy dol-
 got kértem az Urtól , most is azont kérem , hogy
 lakhassam az Urnak Házában hosszszá ideiglen. hogy
 lathassam az Urnak szépségét , és látogathassam az
 ő Templomát. Mert el rejt engemet az ő Sátor-
 rában a' veszedelemnek napján , el rejt engemet az
 ő Sátorának titkos helyén , és a' kősziklára fel emel
 engemet. Szeretünk e' titkon a' mi magános
 házainkban bé menni , és a' mi mennyei A-
 tyánkat imádani , ő előtte böjtölni , hogy az

emberektől ne láttassunk? Matt. VI: 6. Tudakozzuk meg azt is, hát ö ömmel adunk e' alamisnát? Örülünk e' azon, hogy Isten arra méltóztatott, hogy másokkal is jól tehetünk? Nem szomorodunk meg e' azon, hogy ennyi, 's amannyi szükölködőknek kell adnunk? Ugyan is, az Isten, az örömmel, és jó kedvel adakozót szereti. 2 Kor. IX: 7. Örül e' a' Lélkünk akkor, mikor illy állapotban lehet, hogy az Istenhez valo hálaadásunkat szívvel, szájjal, tselekedetekkel is meg mutathattuk akkor, a' mikor ötet imádhattuk, mikor az Uri Szent Vatsorával élhetünk; mikor a' Szegényeket, Özvegyeket, Arvákat táplálhattuk, jó tanátsunkal, szolgálatusunkal, ruhánkkal pénzünkkel fegithettük? Hát midön vagy magunk iránt, vagy Házunk népe, vagy Felebarátunk iránt tselekezzünk valami nagyobb *momentumú* dolgot, meg tudakozzuk e' Lélkünket előre arrúl, vallyon tisztességes, betsületes, jó hirü, egyenes, igaz, tiszta, szent, kegyes, és Isten akarattyaival meg egygyező dolog lészzen e' az, avagy nem? Vallyon ezen tselekedet által, nem fogjuk e' meg sérteni, vagy mi magunkat, vagy Felebarátunkat, nem vétünk e' az Isten akarattya, vagy parantsolattya ellen? Vagy ha ezt, amazt el mulattuk, el halgattuk, ha nem tselekekszük; vallyon nem fogunk e' azzal vagy magunk, vagy Felebaratunk, vagy Isten ellen vétkezni? Meg látogattuk e' az Arvákat, és Özvegyeket az ö nyomorúságokban: mert ez

ám

ám Szerelmefim, ez, mondom, a' tiszta és Isten előtt, és az Atya előtt széplő nélkül való Isteni szolgálát; ebben áll, ha ezeket tselekefszük, és kivált, ha széplő nélkül megtartyuk magunkat e' Világtól. Jak. I: 27. El hagyom most, azt a' Vizsgálást, mellyet, kiki maga tehet a' Tíz Parantsolatok szerint: vallyon az egy élő Istenen kívül, nem veti e' reménféget vagy maga erejében, eszében, böltséfében, pénzében, jószágában, Királyságában, Urában, Doktorában, Viteziben? Ugy imádja e' az Istent, mint a' Szent Irásban ki jelentette magát: tudniillik, mint láthatatlan lelki valóságot? nem valami képzelődések, irott, vagy faragott képek által e', mellyet az Isten meg tiltott. 5 Mos. IV: 12-18. Nem vészi e' fel hijában az Isten nevét? Meg szentelte e' az Urnak Napját, Innepeit? Tiszteli e' Királysát, Magistrátussát, Lelki Pásztorait, Tanítóit, Biráit, Szüléit, Attyafiait? Nem öl e', nem tsak kezével, hanem még nyelvével is? Nem paráznalkodik e' szívével szemével? Nem vette e' el nem igaz úton módon Felebaráttya jószágát, Feleségét, marháját s a' t'? Egy szóval valamit a' mi Felebarátunkal tselekefszünk, meg tartyuk e' mind azokban azt, a' mire int bennünket az Apostol: hogy valamit tselekefszünk beszéddel, avagy tselekedettel, mindeneket az Ur Jépus Nevében, tselekefszünk e', hálákat adván Istennek és az Atyának ő általa? Kol. III: 17,

§. XII. *Az Indulatokat mint kell meg próbálni?*

IV.) Egy szóval illetem tsak az *Indulatokat*. Kérdezzük meg magunkat arról, el mentünk e' az Ur Jéfushoz a' végre, hogy tanúlljunk ö tölle *Szelidséget*, és hogy *alázatos Lelkiek* legyünk. Mat. XI: 29. Vagynak e' mi bennünk, a' mi fő Mesterünknek, fő Doctorunknak Indulati? az ö követői vagyunk e'? és meg tanúltuk e' a' Krisztus Indulatit követni, mellyre int bennünket az Apostol; hogy *ugyan azon indulat legyen mi bennünk, a' melly volt a' Krisztusban*. Fil. II: 5. Van e' mi bennünk *szelidség, alázatosság, engedelmeség, bekecséges türés, szíretet, boldozuállásnak nem kívánása, a' meg engedésre kész indulat*, meg azoknak is, a' kik bennünket minden igaz ok nélkül tetemessen meg bántottak. Hát midőn valamit tselekeszünk, nem versengésből, vagy híjjában való diúsőségnek kívánásából tselekeszünk e', hanem alázatosságból, mint szól az Apostol. Mást magunknál jobbnak itélünk e' lenni? Nem nézzük e' kiki az ö maga hasznát, hanem az egyebek hasznokat is? Mert ha illy Indulat mintsen mi bennünk, így nintsenek a' Krisztusnak Indulati bennünk, azt mondja az Apostol Fil. II: 3. 4. 5. *Tudakozzuk meg magunkat arról is, van e' a' könyörületességnek, szánakozásnak, szivünkben való belső meg illetődésnek Indulattya* mi bennünk: midőn láttyuk a' meg keferedett özvegyeket, a' gyámoltalan, neveletlen árvákat,

vákat, a' szükségekkel, inféggel küszködő Szegényeket, a' kiknek sem ruházattyok, sem minden napi kenyerek nintsen. Hogy ne is emlísem most, az ő testeikben, tagjaikban nyomorúlt Koldúfokat, a' *bűn által meg előzőtt rabokat, az igaz Vallásnak, az igaz Tudománynak vallásáért üldöztetést*, foglágot szenvedőket, az ő ágyoknak fenekére a' nyavalyák által le szegeztetett betegeket, a' gyámoltalan úton járókat, a' mezitelen, éhező, szomjúhozó szükölködöket 's a' t'. Hát ugyan ezekkel a' firokkal, bánkodokkal egygyütt, sirunk, bánkodunk e' ? és téllyes tehetségünkkel igyekezünk e' ezeket tselekedettel, és valófággal is, mint a' mi testünknek tagjait fel segíteni ? Mert az illyeténéké ám amaz örvendetes vigasztalása a' *Kristusnak : Jövetek el Atyámnak*
 „ *aldottai, bírjátok az Országot, melly meg készítetett ténétek e' Vilag fundamentomának fel vetetése előtt ;* Mert eheztem és ennem adtatok,
 „ *szomjúhoztam, és innom adtatok, uton járó voltam, és bé fogadtatok engemet, mezitelen voltam, és meg ruháztatok engemet, beteg voltam, és meg látogattatok engemet, fogoly voltam, és én hozzám jöttetek.*
 „ *Mert a' mit tselekedtetek egygyel az én szegény Atyámfiak közzül, én magammal tselekedtetek.* Mat. XXV : 34. 35. 36. 37.
 49. Mint hogy pedig a' *Kristusnak leg közelebb való Atyáfiak, az ő Tanítványi az Egyházi Szolgák, és a' kik az igazság vallásáért üldöztetnek : kivált ezek iránt kell azé tsels.*

tselekedni. Innen Szent Jakab Apostol nyilván írja : hogy az kelet irgalmaság nélkül lé-
szen annak ; a' ki irgalmaságot nem tselekedett.
Jak. II : 13,

§. XIII. *Allapatunkra, és Hivatalunkra nézve,
mint kell magunkat meg próbálni ?*

Tudakozzuk meg azt is magunktól, meg
nyúgodtunk e' az Isten akarattyan, s' gond-
viseleien, azon, a' mitsoda *Allapatban*, Kar-
ban, Hivatalban állított benünket az Isten:
tudniillik, a' mint mi bóldog, vagy bóldog-
talan; gazdag vagy szegény; tiztségben he-
lyheztetett, vagy a' nélkül való; beteges,
vagy egészséges állapotban tálaltatunk. Min-
den szándékunkat, 's munkánknak végét,
és ki menetelet is, az Isten akarattára, 's
tetszéfere bizzuk e'? Nem vagyunk e' béké-
telenek, zugolódók, nyughatatlankodók a'
betegségben, kár vallásban, szegénységben;
mások miatt való gyalázatban, midőn ben-
nünket ok nélkül gyűlölnék, méltatlan fzi-
dalmaznak? Nem zugolódunk e' az Isten
ellen, hogy a' mi kerétünket, könyörgé-
sünket ebben, vagy amabban meg nem tel-
lyesítette. Ha tudniillik, nem adott gyer-
mekeket, vagy jó erköltsü szelid, tizta éle-
tü férjet? vagy feléféget? vagy nem adott
Istenfélő fiaikat? s' a' t'. El hitettük e' ekkor
is mi magunkal, mikor illy keserves állapa-
tokban vagyunk, hogy azoknak, a' kik az
Istent

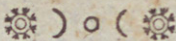
Istent szeretik, mindenek egygyaránt javokra vagy-
 nak. Rom. VIII: 28. És így, meg nyugosztunk
 e' itt is az Isten akarattyan, hogy mind a' beteg-
 ség, mind a' kárvallás, mind a' gyalázat 's a' t'
 minékünk Lelkünk idveségére szolgálnak,
 és azért ostoroztatunk, intettetünk, hogy a'
 mi példás békekeséges türefünkét látván má-
 sok, a' Krisztusnak meg nyerettesenek, a'
 gyengébb Keresztyének pedig hitek ben meg
 erősíttesenek, és hogy mi magunk is, a' Vi-
 laggal el ne vesszünk, s' kárhoztassunk. 1 Kor.
 XI: 32. Sid. XII: 5. 12. Így tetstik ki a'
 Krisztusnak indulattya mi belötünk, ha még
 a' méltatlan szenvedésekben is, békekeséges
 türes által birjuk a' mi Lelkeinket, és ek-
 kor is a' Krisztusnak példáját tészszük sze-
 münk, és szivünk eleiben. Jut e' ekkor
 eszünkben az Apostolnak intése, hogy mi
 Keresztyének a' Krisztus Tanitványi, erre bi-
 vattattunk, az Evangyliom által, hogy mi-
 kor jöt tselekeszünk is, mindazonáltal nyomorú-
 ságot szenvedjünk, és hogy e' kedves Isten előtt.
 Mert a' Krisztus is szenvedett mi érettünk, mi-
 nekünk példát hagyván, hogy az o nyomdokát
 követnök; ki mikor szidalmaztatnik, senkit nem
 szidalmaz vala, és mikor szenvedne, senkit nem
 senyeget vala, hanem annak hadja vala a' bosz-
 szuállást, a' ki igazán itél. 1 Pet. II: 20 21.
 23. Kérdezzük meg azt is, nem vagyunk e'
 mások iránt, hirtelen fel gerjedó Indulatuak,
 boszszuállásnak kívánói, veszekedők, irigyek,
 boszszankodók, gyülölségre hajlandók, na-
 ra

gyra vágyók, Világi tisztességeknek, hirnek, névnek, jószágnak vadászói: mert ha ezek vagynak mi bennünk, hogy ha *keserű irigység* vagyon bennünk, és *boszszankodás* a' mi sziveinkben; így az igazság ellen hazudunk: mert ez *ördögi böltesség*, és itt minden gonosz tselekedet vagyon. Jak. III: 14. 15. 16. Próbáljuk meg csak magunkat arrúl, vagyon e' a' meg bocsátásra meg engedésre kész szív bennünk, nem csak a' mi ellenünk vétkezett Felebarátinknak, de még ellenlégeinknek is: mint a' Krisztusban vala; a' kinok között, és a' szenvedések között is, fűgven a' Keresztfán. Melly szenvedéseit a' Krisztusnak, ez a' Szent Vatsora minékünk szemünk eleiben terjeszti. Mert ugyanis ámbár a' fájdalmak közt gyötrődött, ámbár ekkor is az ő ellenfégi tsúfolták, és boszszantó beszédekkel illeték ötet; még is ő érettek így imádkozott: *Atyám bocsásd meg nekik, mert nem tudják mit tselekesznek.* Mat. XXIII: 34. Illyen meg engedésre kész szívet, illyen könyörületességre, 's szánakozásra hajlandó, sőt azáltal tellyes Indulatot kíván nil töllünk *különösen a' Szent Vatsora*: mert ez nem egyéb, hanemi, a' Krisztus Keresztfán való Halálának háláadásal való hirdetése, és emlegetése: úgy hogy ha meg nem bocsáttya kiki az ő *Atyájának* ellene való vétkeit. *Szive szerint*: azt az ő Ura meg haragudván adja a' *Hobérnak* kezében, a' mint maga az Ur Jépus szól. Mat. XVIII: 34. 35. Mitsoda Krisztus Szolgája
Pap

Pap vagy Prédikátor tehát az, a' ki akkor is haragoskodik, a' mikor a' Szent Vatsorát osztogattya? Vagy mitsoda Lelekkel mér az az Egyhazi Szolga Ur Vatsoráját osztogatni, a' kinek más ellen való haraggal, tellyes a' Szive?

§. XIV. *Mint kell meg próbálni kié a' mi Testünk?*

Minthogy pedig, nem tsak Lelkünk, hanem Testünk is vagyon; úgy de, nem tsak Lelkünk, hanem *Testünk is árron vétettetett meg a' Kristus Véréen, és ez is az Istené: 1 Kor. VI: 20.* ugyan tudakozzuk meg magunkat arról, Istené e' a' mi Testünk, az Isten számára, tiszteletire, dicséretire szentellyük e' ezt? Vagyon e' arra nagy gondunk, hogy állittsuk a' mi Testünket is Istennek, elő, Szent, és kedves áldozatúl. Rom. XII: 1. Tudakozzuk meg magunktúl, mitsoda lakozik mi bennünk? Kinek a' Lelke vezérel bennünket, kinek a' Temploma a' mi Testünk? mert az Apostol így szól: *Avagy nem tudjátok e'; hogy a' ti Testeitek, a' bennetek lakozó Szent Léleknek Temploma: 1 Kor. VI: 19.* Még a' háznak külfő tekinteteről, gondja viseléséről is, meg tetszik az gyakorta, mitsoda Gazda, vagy Vendég lakozik abban a' házban: nem külömben, mint a' jó, vagy gondatlan Gazda, meg tetszik a' Szöllőjérül, gondos e' vagy nem. Péld. XXIV: 31. 32. *A' rest embernek mezejénel el menék, és az esztelennek Szöllője mellett. Imé pedig fel nőttenek benne mindenütt a'*

tövissék, és annak színét tsalának fedezték bé, és
 annak kö gyepüje romlott vala. Mellyet látván, én
 gondolkodám, és arra nézvéen tanúságot vök abból.
 A' melly embernek a' Testében, mint Tem-
 plomban úgy lakozik a' Szent Lélek: lehetet-
 len az, hogy a' Test Külfő maga viselésébül
 is, ki ne tsillámollyék ollykor ollykor, mitsoda,
 Vendég foglalta azt el magának szállásfúl. Ugyan
 is, az illy ember, sem ruhájában, sem maga vi-
 selésében, sem öltözetiben, sem mással való
 társfolkodásában nem bújálkodó: hanem az
 ábrázattya, nyelve, keze is azt mutattya, az
 illy embernek, hogy ő másokat szerető, az örü-
 lökkel örülő, mindenekkel békefféget követő, min-
 denekben békefféges tíró, kegyelmes, jószágot gyakor-
 ló, hittel tellyes, alázatos, minden dolgokban mér-
 tekletes ember: mint a' Szent Léleknek ezen
 drága gyümöltseit elől szamlállya Szent Pál
 Gal. VI: 22. Ollyan az embernek kivált az
ORTZA'JA és **NYELVE** mint az óra mutató,
 a' melly meg mutattya sokszor igazán, hányat
 fog ütni a' harangon az óra kalapáttsa: így az
 ábrázat, és a' nyelv, meg mutattya, mitfodás
 Lélek igazgattya ezeket belől, jó e' vagy rossz?
 Nemde nem, ugyan ki néz a' bujálág tisztá-
 talan szerelem fokoknak a' szeme járásábúl, sze-
 möldöke hunyorgatásábúl? a' Kevélység, a' fel-
 emelt nyakkal való járásábúl, és mértékre in-
 téztetett lépéseibül? búja, vagy mód nélkül
 pompás ruhájábúl, tagainak illegetesébül. Mind
 ezekről szöll az Isten Esaiásnál III: 17-26. Kér-
 dezzük meg magunkat arról, inkább munkál-
 kodunk

kodunk e' az eledelért, az öltözetért, a' melly
 el vész, vagy azért, a' melly meg marad az ö-
 rök életre. Ugyan is arra intett bennünket
 édes Idvezitőnk, hogy *munkálkodjnnk nem az*
eledelért, a' melly el vész, hanem a' melly meg ma-
rad az örök életre. Jan. VI: 27. Hát arra van
 e' nagyobb gondunk, mint táplállyuk, ruház-
 zuk, óltalmazzuk a' betegfégektől a' mi testün-
 ket; mint *praeservállyuk* orvosságokkal? vagy
 inkább azon munkálkodunk e' egész erővel,
 igyekezettel, hogy ezt meg feszítsük minden
 indulatival edgyütt, hogy a' mi Lelkeinken va-
 lami módon győzödelmet ne végyen. *Mert*
a' kik a' Kristusei, azok meg feszítették a' testet az
ö indulatival, és kívánsággival edgyütt. Gal. IV:
 24. Visgállyuk meg azt is, hát mikor láttyuk,
 hogy a' Lélek a' Test ellen tufokodik, és a'
 tisztátalan gondolatok fürüen jönnek elmeink-
 ben, vagy restefek kezdünk lenni a' könyön-
 gésben, 's az Isteni tiszteletben: vallyon min-
 gyárt elöl vészszük e' a' **VIGYAZAST BÖJ-**
TÖLE'ST, hogy a' Test meg erőtelenüljön?
 Kivánnnyuk e' a' déltzeg, a' Kenyes Testet, így
 a' Kristus járma alá vetni, és meg hódóltatni?
Nem taplaljuk e' a' Testet az ö kívánságáiban?
 Rom. XIII: 14. Frigyet vetettünk e' a mi sze-
 meinkel mint Job. XXXI: 1. Imádkozunk
 e' Daviddal azon, hogy fordítsa el a' mi sze-
 meinket, hogy ne lássanak híjjábanvalóságot.
 Sólt. CXIX: 37. Mondottuk e' ezt sziveffen:
Fogd bé Uram, őrizd meg az én szajjamat, óltal-
mazd meg az én ajakimnak ajtaját, ne engedjed a'

mi szíveinket hajlani gonoszsra. Sólt. CXLI: 3. Kértük e' igaz valóságos buzgósággal az Istent: Tanítson meg minket arra, hogy tudjuk a' mi napjainkat számlálni, hogy járhatunk bölts szível. Sólt. XC: 12. Elmondhattuk e' azt Dáviddal: Az én lábamnak szövétneke a' te Igéd, és az én öfvényemnek világa: meg esküttem, és meg állom, hogy meg tartom a' te igazságodnak Törvényet. Sólt. CXIX: 105. 106. Es mit a' XXVI: Soltárban mond: Meg mosom kezeimet az ártatlanságban, és a' te oltárodát gyakorlom, hogy hallatós szóval ditsérjelek tégedet, és hirdessem minden te tsudáidat. Az én lábam áll igazságban, és a' gyülekezetekben hálákat adok az Urnak. 6. 7. 12. V. Emelünk e' fel az Istenhez az imádkozásban tiszta kezeket, minden harag és kételkedés nélkül? Hasonlatosképpen az Aszszonyok is meg tudakozhatták magokat arról: Tisztefféges e' az ö öltözetek, szemérmeféfféggel, és mértékletéfféggel ékesítik e' magokat minden helyen akár otthon akár a' Templomban, közönséges Gyülekezetekben: nem hajognak fodorgatásával e', vagy arannyal, vagy drága kövekkel, vagy drága öltözetekkel? hanem a' mint illik az olyan Aszszonyi állatokhoz, kik Isteni szolgálathoz köteleztek magokat: jó tselekedetekkel; a' mint inti az Apostol, mind a' Férfiakat, mind az Aszszonyokat. 1 Tim. II: 8. 9. Láttátok Atyámfiai így Törvényezte meg az Apostól mind az Férfiakat, mind az Aszszonyokat, mitfodás magok viselése légyen ö nékiek, mi-dön Isten előtt imadkozni akarnak; mint légyen intézve az ö Testek; sőt még az ö ruhájok

jok is, a' mint mingyárt hallottátok. Nem szabad tehát a' mi testünket, igen pompás tzifra ruhával ékesgetni akkor, midön az Isten előtt azért jelenünk meg, hogy ö elötte alázatosan imádkozzunk. Annyival inkább, midön közönségesen a' Gyülekezettel böjtölünk: vagy a' Szent Vatsorával élünk. Nem az illy Szent alkalmatossághoz való a' gyémántos, gyöngyös felette ezüstös aranyos, paszamántos, vagy más tzifra ruha. Nem abban áll, az igaz *Inneplés*, hogy valaki a' leg tzifrabb, leg drágább ruháját végye fel akkor: vagy hogy azt mutogassa, hány öltözö ruhája vagyon? hányszor változtathattya meg egymás után 's a' t'. Es kétség kívül, a' többek között ennek meg gondolása vitte arra a' Helvetziai Réformata Ekklesiákat, hogy sem *Tigürumban*, sem *Basiléaban* a' Férfiaknak, aranyát, ezüstöt ruhájokon viselni nem szabad, sem az Asszonyoknak: söt még az el-adó Leányoknak is szines ruhában a' Templomba menni nem szabad: annyival is inkább gyöngygyel meg ékesítve: hanem minnyájan fekete ruhában mennek az Isten házába. Kérdezzük meg azt is, vallyon ugyan szentségben, tisztaságban, szüzességben, mértékletességben tartjuk e' a' mi Testünket? Ki vágjuk e' szemeinket? el vágjuk e' kezeinket, lábainkat; ha ezek meg botránkoztattak? Mat. V: 29. Tudniillik el vetettük e' ezekből a' gonosz kívánságot. Rom. XIII: 14. Nem hajtottuk e' meg kezeinket térdeinket azoknak az Isteneknek, a' kik nem teremtették a' mennyét,

és a' földet? Jér. X: 11. Nem esküdtünk e' nyelvünkkel azokra, a' kik *nem természettel Istene* mint az Szent Angyalok; a' Szent szüz Maria, a' meg hólt szentek, 's a' többi. Jér. V: 7. Hogy ne is emlitem azt, vallyon nem vettük e' fel ajakinkra, 's nyelveinkre hijjába, vagy szükfégtelenül az Istennek nevét? nem éltünk e' viszsza az e' Szent Neve emlékezetivel? Nem tsókóltuk e' meg Isteni tisztelettel a' teremtetett állatokat? nem hajlottunk e' meg testünkkel a' Képek előtt, mellyet az Isten meg tiltott? 3 Mof. XXVI: 1. *Mert meg szégyenülnek mind azok, a' kik faragott KE'PERNEK SZOLGAI*: mint tanit Szent Dávid Sólt XCVII: 7. Mivel hogy *hijjában-valósággra tanit a' Fa, és az öntöt Kép, hazusággra tanit.* Jer. X: 8. Hab. II: 18. 19. Így próbálhattuk meg magunkat a' mi Testünkre nézve is.

§. XV. *Mint kell meg tudni Kegyesebbek, vagy Istentelenebbek vagyunk e' most, mint az előtt?*

Ha tsak ezekről sziveffen gondolkodunk, és vizsgálodunk is; mind járt ki tetzük, kik vagyunk: vallyon nevelkedünk e' az Isteni, félelemben, a' kegyességben és szentségben, vagy még hatrább megyünk abban? Hát ugyan mi ólta ma szszor, az Uri Szent Vatsorával éltünk, ki írtottunk e' valami roszra való hajlandóságot mi magunkból? Leg alább igyekeztünk e' azon, 's munkában vettük e' hogy ezt, vagy amaz indulatot, ez 's amaz vétekben való szaporá

pora éfest el kerüllyük; vagy meg erötelenit-
 tyük? Vigyaztunk e' arra, hogy fogadásunk
 ellen, ez vagy amaz vétekben ismet vizsza
 ne effünk? Kérdezzük meg ezt is, vallyon ez
 vagy amaz bünre való hajlandóság, rosz indu-
 lat kifebb e' most erötlenebb 's gyengebb é mi
 bennünk; mint ez előtt vólt? vagy meg
 erőszakosabb? Vallyon ellenben nem lettünk
 e' roszszabbakká, restebbekké a' mi Keresztyé-
 ni Tisztunkben? Nem lettünk e' hitetleneb-
 bekké, istentelenebbekké azolta, miolta mász-
 szor az Ur Asztalanak Vendégei vóltunk?
 A' mint van, mind azoknak a' Lelkeknek dol-
 gok, a' mellyek elébbeni büneikben, minden
 meg térés nélkül, tsak ugyan meg maradnak,
 és azokban ugyan meg is keményednek.

§. XVI. *Mint vagon azoknak dolgok, a' kik
 tebb mennek a' roszban?*

O'h boldogtalan Lelkek! melly siralmas, de
 meg sirathatatlan a' ti forfotok, a' kik illye-
 tén állapotban vagytok! Bizoniára éppen úgy
 vagon a' ti dolgotok, mint a' folyó vizen me-
 nő hajoknak, és abban lévő embereknek: a'
 kiket mennél meszszebb vizzen a' viz, annál
 mélyebb vizekre vitettetnek, mig nem a' fe-
 neketlen melységes tenger örvényeire kéntelen
 is oda ragadtatnak; ha tsak még jókorán vizs-
 za nem igyekeznek nagy munkával, 's farad-
 fággal evezni. Oh Szerelmesim! a' kik még
 eddig is a' bünöknek folyó vizeitől vitettetek,
 P 4 men-

mennél későbbben igyekeztek a' bünökbül visszafza térni: annál közelébb érkeztek a' pokolnak feneketlen tengeréhez, és annal nehezebben evezhettek visszafza az Idveffégnek Kútfejéhez. *Ma azért, ma ha az Urnak, meg térítő, 's meg térésre hívogató Szavát halljátok; meg ne keményítsetek a' ti Sziveteiket.* 'Solt. CXV: 7. 8.

§. XVII. *Mint kell meg tudnunk, mellyik bününk az Uralkodó Bün?*

De kivált ez igen szükséges Atyámfiak, hogy kiki magát, arrúl próbálja, és vizsgálja meg, mellyik ő benne az *Uralkodó Bün*, és mellyik az, a' melly ő benne, majd ugyan SZOKÁ'S-SA' vált; úgy hogy észben sem vézi magát az ember, a' mikor már meg is esett. Ugyan is, ezek ám Szerelmesim azok a' bünök, tudniillik az *Uralkodó Bün*, és a' *Szokása vált Bün*, a' mellytől a' szegény bünös, leg nehezebben tartóztattya magát. És ezekkel nehéz is viaskodni: nagy munkájában áll az, az embernek ezeket véghez nem vinni; mert meg szokra, 's majd mint egy természeté vált benne. Más az, mivel az illy úralkodó Bün, mi előttünk *kedves vétek*, és a' kebelünkben ápolgattyuk; olyan vétek, a' melly Kútfeje a' többinek: innen nem tsuda, hogy mástöbb számlálhatatlan vétkeknek is, szülő Anyja szokott lenni. Ez ám bezzeg, ugyan ez a' szükséges Tisztunk mindnyájunknak, hogy ezt tapogassuk ki magunkban, és ezt az illy mérges Kút fót dugjuk bé.

bé. Mert hijjában vettyük a' gátat a' patakok ágazatinak; ha tsak magát a' Kutfejét bé nem temettyük.

§. XVIII. *Meg lehet azt tudni, mellyik Bűn bennünk, a' melly Uralkodó Bűn.*

Nem is lehetetlen dolog, azt ki tanulni, mellyik bennünk az Uralkodó Bűn; mert ez gyakran elől fordul, 's lehetetlen reá nem esmérni: ha magunkra figyelmezünk. Az ugyan való dolog hogy minden emberekben fel találatnak, im ez három fő Vétkek; tudniillik: a' hijjában való GYÖNYÖRÜSEGNEK SZERELME (*Volutas*) a' KEVELYSE'G (*Ambitio*) és a' FÖSVENYSEG (*Avaritia*). E's ugyan ezekre a' Kútfejekre, osztotta fel Szent János is a' Vétkeknek Seregeit 1 Jan. II: 16. De ugyan tsak a' fő *gradusban*, ezek valakiben nem lehetnek: hanem valamikor egygyütt találatnak; mindenkor az ilyen emberben, a' két Indulat, Szolgája az egyiknek; akármellyik légyen az; a' mint majd meg mutatom. Így tanulhatod ki pedig, az *Uralkodó Bűnt* te magadban, mellyik légyen az. Botsáfd tsak szabadgyában az eszedet, hadd gondolkodjon tsapongva egyről is, masról is, azután mikor jó darabig, egy fertály, vagy egy óráig is, ilyen állapotban vólt az elméd, szóllítsd meg magadat akkor, ugyan mi körül járt leg inkább az eszed, 's min akadott meg utol? mivel tépelődött leg inkább azomban? Vagy pedig midön el andalottál, 's

tsak magánoffan vagy, akár a' hazadnál, akár a' keriben, akár a' mezőben, erdőben, akár pedig, mikor éjjel nem alhatol, és foká hánytad, vetted az elmédet, külömb külömb dolog körül; szállítsd meg tsak ekkor magodat utollyára, a' mikor már belé is faradtál a' gondolkozásban, és tudakozd meg magadat: Vallyon ugyan mitsoda dolog körül járt darab időtől fogva az én eszem? mivel tépelődtem? mit forgattam elmémben leg inkább? miken nyughatatlankodott, 's hánykolódott az én elmem? mingyárt ki tanuljuk így, mellyik az Uralkodó Bün mi bennünk.

§. XIX. *Mint esmérheti meg magát a' (Voluptuosus) Gyönyörűségben kapó?*

Ugyan is a' HIJABAN VALÓ GYÖNYÖRÜSEG kívánójának (*Voluptuosusnak*) ím ez forag az elméjén: mint lehetne másokkal nyájjassan, tárfalkodni, hol kell illy alkalmaztatógot, helyet, személlyeket keresni? hol lehetne kedvessen sétálni, companiázni, musika szót hallani, múlatni, lakodalmazni, vendégeskedni, tántzolni, drága ételekkel italokkal élni, jattzani tréfáلودni, mulattfágos ének szót, vagy Szerem-éneket hallani? Az illyetennek mondom szépen fel öltözött ékes Leányok, Afzszonyok forognak elméjében, még akkor is, mikor magánoffan van valahol, vagy másokkal beszéll; vagy könyvet olvas; vagy mást valamit tsinál is. A' mit pedig itt a' Férfiakról mondok: azt

azt az Afzszonyi Rendis, könnyen magára szabhattya. Ez illy gondolatok, hirtelen ott teremnek az elmében, mintha puskából oda lötték volna sebessen. Még pedig az emberek, külömb külömb dologban kerelik a' Gyönyörűséget, és nem minnyájan egyben. Sokaknak nem kell a' tántz, muzika; de kell a' bor, 's drága étel, vagy fok féle *módi* öltözet; és a' mint kinek kinek vagyon a' *Geniussa*. hajlandósága, neveltetése, szoktatása, 's egyebek: így vagyon a' Gyönyörködése is. Ez a' Majoroktatásban faradhatatlan; amaz a' külömb külömb féle fegyverek, szerszámok meg szerzésében; ama pedig a' szép házi eszközök, edények vételében, a' hazok, szobák tsinosgatásában; más ismét a' szép könyvek, régi penzek irások fzedegétesében tölti egész életet. Az illy emberek a' Hitnek, vallásnak dolgában kételkedők, lágy melegek, és az Isteni tiszteletet is, tsak annyiban szeretik, a' mennyiben a' szemeket gyönyörködtetik, a' fület tsiklándoztattják. Mint a' mitsodás példának okáért a' tzipra Templom, az ékes Orgona, Harmoniás éneklés. El mennek a' Templomban, ha újj Pap prédikáll, vagy valami nagy hirü Pap, vagy Prófeffor 's a' t'. Az illyek a' mások ízeretében állhatatlanok *levisek*, a' fel-fökhöz hizelkedők, tsapodárok; az alsóbbakban mindent tsak könnyen el nézketnek, dologtalanok, restek, hazugfágra hajlók, vagdalozó beszédüek, tsúfolók, hámis esküvök 's a' t'.

§. XX. *Mint esmérheti meg magát a' Kevély?*

A' kiben a' KEVELYSE'G (*Ambitio*) az uralkodó Bűn, ennek elméjét nyughatatlankodtattya a' tisztefségre, betsültre, hirre nagy névre való vagyódás. Így gondolkozik, mint lehetne nagy Urrá, nagy nevezetes emberré lenni, a' ki előtt minden fejet hajtsón, betsülyön-tisztellyen, *venerállyon*, minden megtsak tekéntetöl is félyen, rettegjén? Mitsoda eszközök, módok, Patronusok, munkák által lehetne, kellene ezt véghez vinni? Mint lehessen nagy *Státistának Politicusnak*, Tanátsadónak a' Varmegyében, Városban, ugyan nevezetes, esmeretes, és előkelő embernek lenni? a' kit minden, még a' ki szemellyében meg esméri is, betsülyön. Mint lehessen nagy hirü Vitéznek, nagy Tisztnek, Generalisnak, Kapitanynak lenni? erejéről, bátorfágáról, vitézségéről mások előtt magát nevezetefsé esmeretefsé tenni? Mint lehessen ő széles, és mély tudományú ember, ujj dolgoknak találója, az egész régiség böltsefségének tudója, egész eleven *Bibliotheca*? Mint lehessen nagy hirü Pap, Professor? Mint lehessen valami Szerzetnek a' Feje, a' kitől mások nevezteffenek, kogy ez *Franciscanus*, *Ignatianus*, *Coccejanus*, *Voetianus*, *Cartesianus*, *Wolffianus*, 's a' t'. Mert hogy ne is emlitem, vagy onolly bolond Kevélység is, midön valaki, a' vétkes tselekedet által akar hires nevezetes ember lenni. A' mint példának okáért a' nagy

iható-

ihatófág, nagy ehetőfég, a' tantzolásban való nagyot ugrás, a' fók szerető tartás által s' a' t'. Ugyan is némellyek, éppen a' *szarvas vétkekek* ditsekednek: mint tsalták meg ezt azt? mitsoda nagyot hazudtak itt, ott? mi módon lopták el ennek, annak jószágát? hany Szere-töt tartottak itt, ott? mennyi Szerelem-énekeket tsínáltak? Mint ejtették meg ennek, amannak Leányát, Feleségét? Mint motskol-ták, pasquilizáltak ki ezt, azt? 's a' t'. Illye-nek vóltanak Szerelmefim a' Sodomabéliek, a' kik, nem kogy az ő bűneiket bánták, sze-gyenlették, vagy el titkolták vólna: hanem *azokkal szemtelenül ditsekedtenek.* Efa. III: 10. Mik. VI: 3. Ezért szállított az Isten ő reájok, kénköves tüzet, és ezeknek Városát kénkö-ves, fós tengerré változtatta. Jaj az illyet-eknek, és szorongató Veszedelem.

A' kikkbenn a' Kevélységnek Lelke vagyon, 's lalkik, ezek nem szenvedhetnek magok-nál elsőbet: és tsak azért is tartóztattyák is meg magokat, a' tzégéres, vetkektől, mert attúl félnek, hogy így betsületeket el vesztk. Ezek a' *Vallás* dolgában is, szeretnek nem úgy érteni az Istenrül, az Hitnek Agazatirol: mint más emberek; mert képmutatók egy szers-mind. Tsak annyibann szeretnek mátt is; a' mennyibenn nekik használnak, és így az *In-teressenti*áért. A' magokhoz egyenlőket nem szenyvedhetik: a' felsőbbekre titkon irigyked-nek, haragufznak. Minden kitsinyen hirte-len

len fel gerjednek, fenyegetnek mást. Dítfe-
kedők, nagyra, vágyók, pompázók, még
a' szót is, 's beszédet mértekre intézik. Ma-
gokat beszédekben, járásokban, öltözetekben,
szeretik *nem úgy viselni mint más. 's a' t'.*

§. XXI. *Mint esmérheti meg magát a'
Fősvény?*

A' kiket pedig a' FÖSVE'NSE'G el foglalt,
ezek szoros markúak; még a' vizet is, nem
hogy pénzeket fallynállják mástul: betfes
ezeknek minden kis házi eszközök; nem sze-
retik a' mulatást, uendegféget, musikat, tzi-
frafagot; mert pénzt kellene érette fizetni. Ha
tisztfégre vágnak, ezt ezért vadászsák, hogy
kintset, pénzt, jószágot, sok marhát, szántó
földet, sok örökfeget, szöllöt, 's falut, 's
mást szerezhessenek. Az Istent is, mint a' Bé-
resek, tsak azért szolgállják, hogy bő jutal-
mat adjon. A' szegénynek azért vetnek vala-
mint szükön, hogy Isten ezer annyit adjon
érette, nem pedig azért, mivel a' szegény is
az ő tsontok, vérek, hogy ök a' Szegényt
is szeretik a' Krisztusért, a' ki mi érettünk is
szegénnyé lett, hogy miakat, meg gázdagi-
tana: nem azért, hogy így mutassák meg
Isten eránt haládatofságokat; szükölködő Fe-
leberátyok eránt kötelefségeket; nem azért,
hogy ezzel meg mutassák, hogy ök tsak Sá-
fárok azon a' jószágon, a' mit az Isten nekik
ajándekozott, és hogy azért itette őket Sáfa-
rokka,

rokka , hogy a' Szegény szükölködöknek adakozzanak. A' Fösvényeknek különös megismértető jelek ez , hogy az Isteni tiszteletben , és az Isten érant , vak buzgófággal vifeltetnek , babonások , és azt vélik , hogy bizonyos szók , Szent Irásbéli helyek , Imádságok , 's más némelly tselekedetekhez , valami különös erő 's tsak nem tsuda tételnek ereje köttetett. Félnék az Istentől ; mint a' gonosz Szólga az ő Urától : gonosz vélekedéseket tartanak , 's képzelődéseket az Isten felől. Innen , valaki nem úgy ért a' Vallás dólgában mint ök ; azok ellen kegyetlenek , 's azokat tüzzel , vassal kergetik , ha az ő hatalmokban van : képmutatással tellyesek , és mivel az Isteni erőt , 's kegyelmeket , Isteni ajándékokat , azt gondolják , hogy a' testi dolgokhoz köttettek : innen bálvány imádok is. Azért is az Apostol , minden fösvényt , méltán mond *bálvány imádónak*. Efes. V : 5. Kol. III : 5. Mások érant komor , haragos , kedvetlenek szoktak lenni. Söt mindeneket , gyülnének , valakik felől gondolják , hogy azok az ő haznoknak valamit arthatnak : vagy ha gondolják , hogy valaki töllök valamit akar kérni , 's az ő segítségé nélkül szükölködik. Mindenek érant gyanakodnak , sem Apjoknak , sem Annyoknak : sem Feleségeiknek , sem gyermekeiknek , annyival inkább inkább szolgálainak nem hisznek ; söt még , a' magok tulajdon két szemeinek látását is gyakran kéttfégeben hozók. Másokkal apró dologról ver-

fengenek , perlekednek : az alattok valók eránt kemények és minden igazságtalanfág végben vitelére , ezek eránt kézsek szoktak lenni. A' magok testektül is azt , a' mi nélkül szükölködik , tudniillik , a' tisztetéses , eledelt , öltözetet , meg vonnyák , és mindeneknek bővességében lévén : meg is a' félelem , és rettegek miatt , hogy kerelmények el ne fogygyon , éheznek , szomjúhozna , fáznak , fovárogna , nyomorognak.

De nintsenek mind egygyütt ezek a' Fő Vétkek az Emberbenn.

Minden emberek , hajlandók ugyan ez három fő Vétkekre , a' mint mondám : de tsak ugyan egygyik , valamellyik az UR ezek között a' Vétkek között : a' mellynek a' többi vétkek szolgálnak. Így a' kibenn a' Kevélység uralkodik ; de fősvény is : szereti a' pompát ; de az óltsó szolgát , ruhát , öltözetet , hazi eszközt : még pedig azt is szüken és szoros marokkal vészti ; szereti ha más ajándékoz , és azt a' szegre fel függeszti : de maga pénzén nem vészten. Az illeténeknek tafota 's bányony a' külső ruhája : de a' belyjét nem bányonyák , ha vastag vászon is , mivel azt mások nem láttyák. Így , ha a' Fősvény , hívfágos gyönyörűségnek , kívánója is : tehát örömeft el mégyen ugyan a' mulattfágra : de a' hol ingyen ehetik , ihatik , musikát halhat , vagy a' hol leg óltsóbban jut hozzá , 's leg kevesebbe

lebbe telik. El hagyon most a' többeket. Igy vizsgálhattya meg ember azt is, mellyik ő benne az Tralkódó Bűn. Mert a' SZOKA'SBE'LI BÜNT, tsak a' nem esméri meg, a' ki a' szemét akartva hunnya bé. Mint a' ki minden lépten, nyomon, vagy szempillantásban szükségtelen esküszik; szitkozódik, vagy hazud; vagy ditsekedik maga felöl: vagy másokat rágalmaz, gyaláz; vagy részegeskedik, tsapodárkodik; szineskedik; vagy a' ki minden aprótágonn fel gerjed; 's fel lobann, minden kitsinyért meg haragszik, és leg kissebbet is nem tűrhet, s' a' t'. Az illy Szokásbéli Vétékben elő ember, lehetetlen, hogy meg ne esmérje magát; ha magára halgat: hanem ha önként maga ő magának bé köti a' szemét.

§. XXII. *Felette szükséges a' magunk meg próbálása a' Szent Vatsorával való élés előtt.*

Hogy pedig illy szükséges, és lelkünk idveffégbenn járó dolog légyen, a' magunk meg próbálása, avagy tsak abból is meg tetszik:
Hogy

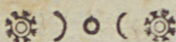
1.) Igen Szent Vendégtség ez, a' mellybenn az Úr előtt akarunk meg jelenni: mert ez a' Kristus Halálát rajzollya le előttünk; a' melly Halálától az Urnak függ egyedül, a' mi Lelkünknek idveffége. 2.) Hogy ha illendő készülettel, 's magunk meg próbálásával nem járunk az Urnak Asztalához: kárhozatot észünk; és iszünk mi magunknak: az Apostol tanítása szerint.

fzerint. 3) Az Isten, a' Korinthusbéli gyüleke-
 zetet, azért hogy a' magok próbálását el mulat-
 ták, és azt meg nem vizsgálták; vályyon méltó
 Vendégek fognak e' lenni, vagy sem? példás ité-
 letivel meg látogatta; és a' mint látszik, ő köz-
 züllők fokakat hirtelen halállal büntetett meg;
 mivel magok meg próbálása nélkül, járultanak
 az Urnak Szent Asztalához. *Ezért vagynak, ugy-
 mond, ti közöttetek, sok erötelenek, és betegek, és
 el is aluttanak is fokban; mert fokban ő közzüll-
 lók méltatlanul ettenek, és ittanak az Ur
 Asztalaról. 1 Kor. XI: 29 30.* Imhol láttjátok
 Atyámfiai, mivel a' Korinthusbéliék között, né-
 mellyek magokat meg nem próbálták illendő-
 képpen: tehát az Isten, őket így büntette
 meg, hogy némelylek csak csak meg erőte-
 lenedtek, mások pedig annyira meg is bete-
 gedtek, hogy ágyok fenekére le szegeztek-
 tek; némelylek ismét hirtelen meg is hóltá-
 nak: nem külömben mint a' kik az álomtól
 hamar el nyomattatnak. Ki tudgya, vályyon
 nem azért ostorozza e' az Ur Isten a' mi Ha-
 zánkat olly gyakran, forró betegségekkel, sőt
Pestissel is: mert fokban minden magunk meg
 próbálása nélkül, eszünk ebből a' Kenyerből,
 és iszunk ebből a' Pohárból. Es úgy látszik,
 hogy a' Korintusiakat az Isten, a' Szent Va-
 tsorával való vizsgálza éléért, vagy méltatlan,
 evéért, 's iváért: rendkívül való betegséggel
 büntette meg. Mert ebben némelylek csak
 meg erőtelenedtek, mások meg is betegedtek,
 némelylek pedig, hirtelen meg is hóltak:
 mint

mint a' Pestisben szokott lenni. Ebbül tehát világos, hogy a' Szent Vatsorával való illetlen, vagy méltatlanul való éléért, az Isten, fokszor egész nagy roppant Vároft is, minémü vala Korinthus, meg büntet. Es bizonyára, ha az Isten, ezt az tsak akkori újjplánta Ekkléfiat, a' kit az Apostolok tsak kevés esztendővel az előtt térítettek meg a' Poganyfágból, a' melly még tsak akkor vette bé a' Krisztus tudományát, a' melly még tsak olly gyenge Ekklesia vala, mint valami izopós gyermek: még is illy példás büntetéssel meg büntette; hát mit várhatnak azok az Ekkléfiák, a' mellyek regtül fogva bé vették a' Krisztust; de még is fok hibákat ejtenek a' Szent Vatsora ki szolgáltatófában; a' mellyben fokan rendeletlenségek esnek: a' mellyekben fokan vagynak olyanok, a' kik méltatlanul esznek, és ilzhatnak az Urnak Asztaláról? Nem tudgyátok e' Atyámfiai, hogy az Atyák is kedveznek a' tsetsemő, 's kis gyermek fioknak: de a' felferdülteket, fokkal keményebben megfenyítik; mint a' tsetszopókat.

§. XXIII. *A' meg próbálás után, ki nem élhet Ur Vatsorájával?*

Ha az illy maga meg próbálása után, úgy tapasztallya valaki ö magában, hogy ö az Uri Szent Vatsorát, idvességellen fel nem veheti, vagy azért, hogy ö mélyfészes tudatlanfágban vagyon, és sem azokat a' Hitnek agazatit

nem tudja, mellyek a' *Hiszek - egy - Istenben* bé vagynak foglaltatva; sem azt nem tudja, mire való ez a' Szent Vatsora; mi végre kell ezzel élni a' Keresztyéneknek? mitsoda az igaz értelme ennek a' Szent Vendégségnek, 's mit kell erről hinni, és tartani? vagy pedig azért nem járulhat ehez a' Szent Asztalhoz, mert jut eszeben valami különös, és tetemes büne, és a' mellyről penitentziát Isten előtt nem tartott; holott ez az igaz meg térésre el kerülhetetlenképpen szükséges; vagy azért, hogy ő most is semmi buzgólagot, semmi kívánságot nem tapasztal arra ő magában, hogy már ezután jót tselekedjen, és az Isten törvénye és a' Kristus parantsolatya szerent éliyen: tehát az illy szomorú és keserves állapotban levő embernek tanátsollyuk; hogy e' Szent Vatsorával való éléstől, magát meg tartoztassa, és e' Szent Asztalhoz ide ne járuljon.

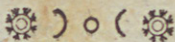
§. XXIV. *Az Egyházi Szólga, mitsoda bűnösöket tilt el az Ur Vatsorájától?*

Ha többen vagynak a' Lelki Pafztorok; így szól: Sőt mi (ha pedig csak maga egy; Sőt én) az Ur Jépus - Kristusnak Rendes, és Hivatalos Szolgai és ti hozzátok Követei, az ő nevében, el tiltunk e' Szent Vatsorától, minden mélyféges tudatlanfágban levőket, a' kik a' Keresztyén Vallásnak fő Agazatit, és e' Szent Vatsorának végét, és hasznát, 's úgy titkát is nem értik 's nem tudják: a' kik nem tudgyák mit

mit kell e' Szent Vatsora felöl hinni ; vagy a' kik másként értenek, mint a' mi Ekklesiaink, a' mitsodások az E'retnekek, és a' kik el szakadtnak az Ekklesiától. El tiltyuk a' tzege-res bünöföket, ugymint : a' bálvány imádókat, büjös bájosokat, ördöngöföket varásto-
kat, gyilkosokat, lopókat, paráznákat, tisz-tátalan életüeket, fösvényeket, reszegeseket, káromkodokat, hit szegöket, hamis hitüeket, meg békélhetetlenül haragot tartókat, min-den tzege-res bünöföket : söt egy szóval min-den meg átalkodott, és meg térni nem ki-vánó bünöföket. A' kik illyetenek vagytok, e' Szent Afzthalhoz ne járullyatok, mert kár-hozatot esztek, és isztok ti magatoknak.

§. XXV. *Mitsoda ezekhez a' Tanáts?*

A' kik illy szomorú, és meg firathatatlan ál-laplatban vagytok ; mit mondhatok egyebet tinéktek, hanem ezt : nyögjetek a' ti büneitek-nek terhe alatt, fohászkojtok, firassátok meg e' ti útálotos, és szomorú eseteiteket, és azon minkálkojtok, hogy mennél hamarébb e' veszedelmes állapototokból ki menekedhe-fetek. Mennyetek el kérlek a' könyörülő Jé-shoz a' ki a' Kananeabéli Pogány Afzszonyon is szánakozásra in dúlt. Mat. XV : 28. mo-sogassátok meg a' ti könvhullatastokkal az ő lábait ; mint ama bünös Afzszony Mária. Luk. VII : 38. Kiáltsatok ő hozzá, mint az út-mellet le ült vak koldúfok, ezt mondván :

Jésus Dávidnak Fia könyörülly rajtam. Mat. XX: 30. Illeffétek az ő ruhájának prémjét, el hívéen azt magatokban, hogy igi is meg gyógyúltok; mint ama vér folyásban levő Afzszony Mat. IX: 21. hogy könyörüllyön ti rajtatok is. Igyekezzetek azon, hogy mennél hamarébb az Urnak Szent Afztalánál illendő készülettel, mint a' ti bűneitekből meg tért Hivek, meg jelenheffetek, és hogy bűneitek botsánattyát vehessétek, 's bizodalommal ide járulhattatok. De a' ti Meg térestek, olly erős fel tétellel légyen, olly el szánt szándékkal, olly magatok meg határozásával, hogy Isten kegyelme veletek lévén, azokban a' bűnökben, többé vissza nem estek: az okozott kárt pedig, a' mennyire lehet vissza fizetitek, vissza pótollyátok azoknak, a' kiket meg károsítottatok.

§. XXVI. *Mitsoda bűnösök járulhatnak idvef ségesen az Ur Afztalához?*

Ha pedig vagynak ti közöttetek, Szerelmes Atyámfiak, ollyak is, a' kik minekutánna magokat igy meg visgálták, láttyák ugyan azt, hogy ők, éppen nem a' tökelletes, 's erős Hitű Hivek számok közzül valók: de ugyan tsak utállják eddig meg tselekedett bűneiket, ifszonyodnak azoktól, midön azokról gondolkoznak; sőt, a' magok állapattyoktól is, melly rúttá, 's útalatosokká lettenek, a' meg tselekedett bűnök által Isten előtt, és a' Szent Angyalok előtt, valójában irtoznak, és úgy nézik

nézik magokat, mint el veszett, 's utálatos személyeket. Fáj nekik és keferü, hogy az Isten ellen olly fokszor, olly nyilván mind eddig vétkeztenek, de már most készek a' bünökről való örökös lemondásra; készek azoknak el hagyására, készek azokról való szives bánatra, és azoknak meg fíratására, és életek meg jobbitására; sőt az Isten előtt fel tézük, 's meg is határozzák magokat, hogy már más életet élnek; már az Istennek kegyelme, és Szent Lelkének ségedelme által más embereké lesznek: ezek és az illetének bizvált ide járúlhatnak e' Szent Asztalhoz. Ugyan is, ezek el hitetik ö magokkal, hogy e' Szent Asztalnál, az irgalmas, és könyörülő Jéhus, kegyelmes szemekkel tekint ö reájok; Ugy fogadja őket, mint a' kilentzven kilentz juhoktól el tévelyedett Századik Juhot. Ugy fogadja, mint irgalmas *Samaritanus*, a' ki az ö sébekben bort, és olajt fog tölteni, 's bé kötözi az ö undok fekélyeiket, meg botfáttya az ö büneiket, és az ö Keresztfán-ki ontott Vére által, meg tisztítja őket minden bünökből, sőt, mint a' bünöknek terhe alatt el faradott bünöföket, meg nyugottya őket. Az illy meg térni kívánó bünöfök mondom, el hitethetik magokkal, hogy e' Szent Vatsorával való élesben, nem tsak bünöknek bostá-nattyát fogják meg nyerni, ha a' Kristus által, az Isten irgalmasságához folyamodnak, és a' Jéhus érdeméhez biznak, ehez ragaszkodnak, hogy az Isten, a' Kristus kinszenvedéseinek érde-

érdeméért, 's Haláláért meg kegyelmez ö nékik: hanem mind azt is meg fogják nyerni, valami nékik arra szükséges, hogy magokat az Isten Kegyelmeben meg erősítsék, és hogy naponként, a' kegyelemben *nevelkedjenek*; hogy az őket kélértő *Satánt e' Vilagot*, és a' magok *Testeket is meg győzzék*, ezeknek akarattját olly készszen, mint ennekelőtte, ne tselekedjék; sőt, hogy olly gyakran a' bűnökben vizsgálza ne essenek; vagy ha meg estek, abból mingyárt az igaz *Meg térés, Bűnön való Bánat* által fel kellyenek. Mindezeket várhatták, 's rementhetik a' meg térésre igyekező bűnözők, és a' kik most meg határozták magokban, hogy ök az Isten törvénye, és a' *Kristus* Evangélioma szerint fogják ezután intézni, és rendelni az ö elméiknek gondolatit, szájjoknak beszédit tagaiknak tselekedeteit, testeiknek indulatit; sőt, hogy *Testeiket is, egészszen Istennek fogják szentelni*, hogy legyen az, elő, szent, és kedves áldozat Istennek előtte. Mind ezek a' bűnözők el hitethetik mondom magokkal, hogy az Istennek kegyelmét, itten meg nyerik: valakik illy magok meg határozásával járúlnak az *Urnak Asztalához*.

§. XXVII. *Az Asztalhoz járulóknak meg kívántatik a' Bűnön való igaz Bánat, és az Hit.*

A' kik tehát ide akarnak járulni, és idveffé-
 gesen a' Szent Vatsorával élni; ti magatok, látyá-
 tok hogy mind azokban, imé e' két dolgoknak
 szükségesképpen fel kell találtatni, hogy mel-
 tó Vendégek leheffenek; tudniillik *Először: A'*
Bűnön való igaz Bánatnak; Másodsor: A'
Hitnek. Azt mondom annak, a' ki idveffé-
 gesen akar élni e' Szens Vatsorával, azt kell
 magatúl meg tudakozni: Vagyon e' ő ben-
 ne az ő meg ejtett bűnein való Igaz Bánat?
 mert e' nélkül haszontalan lészén, sőt kárho-
 zatos az ő Ur Vatsorájával, való élese. Ezt a'
 Bánatot nevezi az Apostol: *Isten szerint való*
Bánatnak. 2 Kor. VII: 10. Ez a' Bűnön való
 Igaz Bánat, avagy Deákúl *Poenitentia* im e'
 két dolgokból áll: 1) Hogy a' bűnös ember
 az ő Szívének, és Lelkének egész meg
 illetődésével bánnya, és fájlallya azt, hogy
 ő ezzel, 's amazzal a' nevezetes vetkével,
 mint lopásával, paráznaságával, hazugságá-
 val, reszégfégével, kevelységével, hamis es-
 küvésével, hite meg szegésével, könyörgés-
 ben való restfégével világifágával, masoké
 irant való szeretettenségével, hidegfégével,
 natagoskodásával 's a' t' sőt több meg szám-
 lálhatatlan titkos, és nyilván való bűneivel
 is, az ő hűséges Teremtő, és Gond-
 viselő Istenét, és ő velle jóltévó édes

Attyát, olly fokfzor, olly tetemessen fértette, mind eddig az ideig meg bántotta, és maga ellen haragra, és méltó büntetésre, s' boszszuállásra öztönözté. Azért bánkodik, mert az ő büneivel nem ember ellen vétett, nem embert bántott meg, hanem Istent: még pedig a' maga Megválto, Megtartó Istenét, sőt a' Krisztusban ő néki is Attyát. Ugy bánkodik, mint mikor a' jó Fiú tudja, hogy vétett az ő édes jó Attya ellen. De a' kiben csak világi Bánat vagyon, ez azért bánkodik, mert fél, mint a' gonosztévő, a' Birótúl: nem úgy, mint az engedelmes Fiú, az Attyatúl.

2.) Hogy az Isten szerént való Bánáttal bánkódó ember, erőssen fel teszi magában, sőt meg is határozza arra magát, hogy Istennek segedelme véle léven, ezután ő nem vétkezik, és elébbeni büneibe visszsa nem esik: úgy szól, mint ama kegyes lelkű Jób; *Ezen kívül a' mit látok, Ur. n te tanított engemet: ha gonosságot tselekedtem, ne megyek tovább benne.* Job, XXXIV:

3. Ellenben a' kiben csak világi Bánat vagyon, abban addig tart ez az Indulat, míg újabb alkalmatosság nints a' bünte; vagy mig az Isten ostora rajta fekszik. Olly el vennek kell tehát lenni az Igaz, vagy Isten szerént való Bánatnak, mint mikor az engedelmes Fiú tudja, hogy tetemessen vétett az őtet hűségessen nevelő Attya ellen; vagy midön ennyi 's amannyi funima penzét el vesztette valaki; vagy kedves jószágát; vagy, mint a' midön valaki a'
ha-

halál által kedves Feleféjétől, egygyetlen egy gyermekétől, hűféges Barátyától meg fosztott. Nem fok Orator, 's ékelesen szóló nyelv kell arra ekkor, hogy az illy kárt vallott embert bírásra indítsák. Nem kell több itt, ha eleven a' Bánat, hanem csak ezt hozd eszébe néki, melly nagy kárt vallott? melly kedves gyermekétől, Barátyától, Pátronusától fosztott meg? mingyárt ki tsordúlnak a' sűrű könyvek szemeiből; leg alább keserveffen szorongattatik belől a' Szív. Hasonloképpen a' meg esett bünökön, a' ki igazán, és Isten szerént, Istenért bánkodik; mihelyt azok eszébe jutnak, és meg gondollya; melly igen haragszik az Isten a' bünre, főt az olyan bünösre, a' mitsoda most ő is? melly ú. álatos a' bünös ember, és így ő is az itten, és a' Szent Angyalok előtt? melly nagy kárt vall az, a' ki Isten nélkül, közbenjáró Krisztus nélkül vagon? mihelyt ezeket forgattya magában: mingyárt búsong, fáj a' Szíve, Lelke szorongatodik. Hát ha még azt meg gondollya, melly boldogtalan az, a' kiért a' Krisztus Vére ki nem omlott, a' kiért a' Krisztus Teste meg nem törtetett, 's Vére ki nem öntetett? melly irtoztató károhozatnak edénnye, a' kiért a' Krisztus meg nem hólt? Ugyan mitsoda gyötrelmek nem származnak a' Szívben! Ugyan is, ilyen ám minden bünben elő ember. Nintsen annak sem Istene, sem Krisztusa. Mihelyt mondom ezeket meg gondollya, és elméjében forgattya, az ő meg esett bünein igazán bankódó bünös, ember

ber: mingyárt szorongattatik a' szive, kesereg, gyötrődik, óhajtozik, fájnak minden belső részei, és így szólle Szent Dávidnak: *Nintsen épseg az en testemben a' te haragod miatt, és nintsen békeesség az én tsontaimban az én büneim miatt. Mert az én hamisságim el borították az én fejemet, és mint egy nehéz tereb, veám nehezültének erőm felett. Az én szívem tsak kereng: el bagyott engemet az én erőm, és az én szememnek világa. En az én atnakságomat meg vallom, 's birtetem: szorgalmatos vagyok az én büneim felől. Azért ne hadj el engem Jehova! én Istenem! ne távozzál messze én tölem. Siesz az én segítségemre, oh Uram, én Szabaditom!* Sólt. XXXVIII: 4. 5. 15. 19. 22. 23.

§. XXVIII. *A' másét szükség vissza fizetni: mert e' nélkül, senki nem mondhatrya, hogy ő Igazán Meg Tért.*

Magatok is által láttyátok tehát Atyámfiak, hogy az illy valóságos, és igaz bünön való Bánatból, tsalhatatlanképpen következik, azoknak a' Bünöknek és Vetkeknek meg jobbitása, a' mellyekben az ember eddig élt, a' mellyekkel mások ellen vétett: és ellenben azoknak a' Jószágos tselekedeteknek, Virtusoknak helyre állitása, a' mellyek nélkül meg eddig szükölködött, a' mellyek híjjával vólt mind eddig is. Az illy éleben Bánatból következik Szerelme-fim, még azoknak a' meg ejtett, és veghez, vitt bünöknek is helyre állitása, le fizetése, *Vissza pódolasa: (Restitutioja) a' mellyeket vissza fizetni lehet.*

lehet. Mert akkor tér meg igazan az ember: mikor azt a' kárt, a' mellyet másnak okozott, egyenes kéz szívvvel vissza fizeti, 's helyre pótolja, *ha lehet, és a' mennyiben lehet.* Mert a' melly ember azt a' gonoszt, vagy azt a' kárt, a' mellyet másnak okozott, szerzett, meg jobbitani, vagy vissza fizetni, 's helyre pótolni nem akarja; akkor is, a' mikor ez ő tölle ki telnék, 's véghez is vihetné, hogy vissza fizesse, de még is nem tselekefzi; az illy ember éppen ezzel az ő el mulatásával, nyilván valóvá tészi, és azt bizonyítja meg világossan, hogy ő magában tellyeséggel el tökéllette, hogy ő *meg nem tér.* Azt tette mondom fel magában, hogy ha szintén tudja, is, hogy az Isten haragszik az Igafságtalan emberre; gyűlöli azt, a' ki a' másét kezénel tartya, és vissza nem adja; ha tudja is, hogy egy hamis pénz, a' Satskókban, ládákban levő fok ezeret is szellyel szórja; *Solt XXXVII: 16. Peld. XVI: 8.* ha tudja is, hogy jaj annak is, a' ki a' másét gonoszúl kívánnyá, nem hogy annak, a' ki tartya: de ő, ha szinten ő ellene a' kövek a' kőfalból ki kiáltanak is, és ha szinten a' fa épületeiből ő ellene a' gerendák bizonyfágot tésznek is, mint szól. *Hab. II: 10. II.* ha szintén tudja is, hogy a' munkásoknak, a' lelki, és testi aratoknak hamissan le tartoztatott bére, a' Szolgáknak bére, a' Lelki Pásztoroknak bére, *kiált is a' boszszuállásért a' Seregeknek Urához a' földről az egekben: Jak. V: 4.* de ugyan tsak ő még is, vissza nem ad semmit, helyre nem ad semmit, helyre nem pótol, vissza nem fizet semmit

az ő meg károsított Felebaráttjának. Melly szörnyü az ilyen ember? melly irtoztató állapotban vagy on az ilyen Keresztyén? és vallyon el lehet e' erröl mondani, hogy ez igazán meg tért? Ti magatok itéllyétek meg! El lehet e' mondom az ilyen emberröl mondani, hogy ez igazán meg tért? El lehet e' erröl mondani, hogy e' meg szünt gonoszt tselekedni, és igyekezik jót tselekedni; holott ez ám a' Megtérefnek tsalhatatlan jéle, bellyege, *charectere* 'Solt. XXXVII: 27. és XXXIV: 15. *Tavozzál el a' gonosztúl, és tselekedjél jót.* Efa. I: 16. 17. *Szinyetek meg a' gonosságnak tselekedetitöl: tahúllyatok jót tselekedni.* Az ilyen igaz bünön való bánatból, és így a' meg térésből tehát lehetetlen, hogy ne következzen mind annak vizsgálza fizetése, 's helyre pótolása, valamit nem igaz úton, és módón tartóztattunk meg mástúl, vagy vettünk el tölle, akár titkon, akár nyilván, akár erő szakkal, akár szép szín alatt, akár mesterféges, praktikával, és tsalárdfággal. Az igazán meg tért ember tehát keszen, és örömeft vizsgálza adja mind azt, és helyre pótollya mind azt, a' mit mástúl nem igaz úton módon vett el. Nintsen pedig egy egy nagyobb Szentségtöres és irtoztatóbb vétek, mint midön valaki költfön fel véven az *Ekklesia* vagy *Collegium* vagy *Oskolák.* vagy *Arvák,* *Isptály* jószágát, penzit; azt el költi, és vizsgálza nem fizeti. Mert ha a' köfalból a' közönféges fa, és tsak a' tégla is ki kiált. Hab. II: 10. 11. Hát az Istené, vagy a' mi az Isten számára adódott, hogy ne kiáltana ki az illy Háznak Gazdája, és Ura ellen? Így ha a' Szülek, Tanitok

nitók, Préceptorak, Gazdák, tsak hébe hóba tselekedtek, az ő Fiaiknak, Tanítványaiknak, Halgatóiknak, Tselédeknek tanítását, vagy ha éppen azt el mulatták: tehát ekkor ezt a' fogyatkozást kettős szorgalmatossággal kell helyre pótolni. Az illy bánáttal bankódó emberek annakokáért, örömeft, 's keszen viszsza adják, ha mást hirében, nevében, betsületében, hamis névköltéssel, meg szólással, ragalmazással meg sértettek; ezt nem tsak meg esmérík, hanem ártatlan-gagokat azoknak meg vallyák, mind azok előtt, a' kiknél gyalázatban, és útálatban hoztak máfokat. Viszsza fizetik önként az ő Felebaráttjoknak ha adásban, vevésben, vagy más szín alatt akár titkon akár nyilván most, avagy régen valamijét el vették. Tselekeszik pedig minden idő hallasztás nélkül, és az ő jószágaikból ki keresik, hogy semmi hamis Keresmény abban ne találtassék. Annyival inkább, hogy ne találtassék abban olly Józság, a' melly az *Ekklesiának*, *Oskolának*, *Collegiumnak*'s *Arva*knak, *Isptólynak* hagyodott. Ugy keresik ki, mint a' Sidók ki kerelték a' Kovászt az ő házaikból, midön a' Husvét Innepéhez készültek, a' kik (mint meg jegyzik ö róllok) még az egér lyukakat is meg keresték, vallyon nem esett e' valami kovászos kenyér darab oda. Lásd. 2 Mos. XII: 15, 19. az lsten Parantsolattyát. Így tselekedék, amaz igazán meg tért Zakéus, a' ki mivel Publicánus, vagy Vámos vala, fok modja vólt a' húzásra, 's vonásra, és azért így szóllott: *Imé minden jószágonnak felét, a' Szégényeknek adom, és ha valakitől valamit patvar-kodásommal el vettem; négy annyit adok helyében.*

Luk. XIX: 8. A melly meg térését, olly igen helyben hagyta, és kedvellette édes Idvezitőnk, hogy ezt mondá nékie: *Ma lett idvesége ez Háznak*; mivelhogy ő is az Abrahamnak Fia. *Mert azért jött az embernek Fia, hogy meg keresse, es meg tartsa a' mi el veszet vala* v. 9. 10. Annyira szükséges pedig ez a' *Viszsa fizetés*, annyira meg kívánta ezt az Isten az o Testamentomban is, hogy ha a' ki a' Sidók közzül az ő rab szolgált Leányának szüzeffégét el vette is; 's felelegéve lett, de azután reá únt; nem adhatta el azt penzenn, hanem szabadon kellett elbocsátáni, *mert el vette az ő Szüzeffégét annak.*

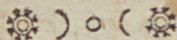
5 Mos. XXI: 14. Ha pedig szabad szemelly Ferfi, olyan Leányt fosztott meg szüzeffégétül, a' ki még jegyben nem vólt; nem tsak az, hogy tartozott a' Leányt Felésegül el venni, mivel azt szüzeffégétől meg fosztotta; hanem tellyes életebenn sem hagyhatta el azt, és még ezenn felyül a' Leány Attyának, tartozott ötven Siklust fizetni. 5 Mos. XXII: 28. 29. Lattyátok Attyámfiak, a' paraznaság dólgoiban is, így fizettette az Isten a' kárt, vissza az Izraelitákkal. Ugy hogy ha a' Leányzónak. Attya nem akarta a' Férfinak Felésegül adni a' Leányt: tehát a' Leányáoknak jegy ruhajok szerint, tartozott a' Leánynak pénzt is adni az, a' ki ötet meg szeplősítette.

2 Mos. XXII: 16. 17. De azt jól meg jegyeztek, vagynak ám olyan Bünök is, a' mellyeket vissza pótolni nem lehet. Illyen a' tudvaló Bálvány imádás, Káromkodás, a' Gyilkosság, 's a' t. Ha ezekbenn valaki belé elett, sem-

semmit is vizsgálva nem fizethet az ember sem az Istennek, sem a' Meg öletetnek: A' mbár arra köteles is. Az illy szomorú állapot, melyleges magunk meg Alazására, sirásra, keserűsre hiv bennünket egész koporsónk be zártáig. Szent Pál tsak azért, hogy a' Satán tsapdosó ösztöne ki vétessék az ő Oldalából: háromszor Imádkzott. 2 Kor. XII: 8 Hát a' ki illy bünbenn esik, vallyon hányszor kell annak böjtölni, imadkozni? Sőt inkább, az ilyen ember hátra levő egész életének, nem egyebnek kell lenni, hanem *Poenitentzia tartás idejének*. Szent David melly szive szerint bánta, 's kesergette az ő Gyilkosságát, nem elégedett meg azzal; hogy Nathán Profétának meg vallotta: hanem Pénitentzia tartó Enekbenn tsinálta, 's kétség kívül gyakran azon Lidik Soltárt, el is mondotta: sőt az Eklésia kezébe adta, hogy a' maga példájával a' Bünösöket az Isten útára tanítsa. Lásd a 15. Verset. Ma is tanító E'nek az, minden igazán Megtérő Bünösöknek.

§. XXIX. *Másokkal meg kell békélni.*

Az Isten szerént való igaz Bánatból foly tehát, nem tsak az okozott kárnak vizsgálva fizetése, hanem a' mi Felebarátinkkal való tökéltés *Megbékéltés* is. Mert hijjábann hozod ide a' te ajándekod, tudniillik a' te éneklésed, imádságod, böjtölésed, alamisnád, az óltárra: Ha a' te Felebaratodnak vagyon valami panaszsza te ettened; ha meg nem békéllettel

vélle elébb: mert nem fog Istennek tetszeni a' te áldozatod; mint az Idvezítő Ur szóll: Mat. V: 23. 24.

§. XXX. *Ditfértetnek a' Lutheránusok.*

Szokásbann vólt az Atyámfiak, az elsőbb Keresztyénéknél, hogy a' kik az Ur Asztalához mentenek; ki fordúltanak az Asztaltól a' gyülekezethez, és ezt mondottrák: *Botsáffatok meg nekünk Atyámfiak; mert tselekedettel, és beszéddel vétkezünk.* Kiknek így felelt a' Gyülekezet: *Az Isten meg botsát tinektek Szerelmes Atyánkfiak.* Ma is meg vagon ennek a' szép szokásnak valamelly maradványa a' Lutheránus Atyáfiaknál, a' kik az előtt való nap; mikor az Ur Asztalához mennek, szintén úgy, mintha halálra mennének, minden éimeröiktől, Atyáfiaktól, Bánítiktól, ház nepeiktől el butszuznak, és minden hibáikrol botsánatot, és engedelmet kérnek, azokat meg követik: és úgy járúlnak az Urnak Szent Asztalához.

§. XXXI. *Mi kívántatik a' Hitre?*

A' második meg kívántató dojog azokbann, kik e' Szent Asztalhoz járúlni akarnak az HIT. A' Hitre meg kívántatik, hogy az ember esmétje az egy élő Istent, 's a' t'. Lásd §. XLII. 64dik Levéleonn oda fellyebb, a. 274.

Levélig, a' mi vagon, mivel azok ide tartoznak, mind az XLIX. szakasznak végeig.

A. ②.

AZ ÚRI SZENT VATSORÁ-
VAL VALÓ ÉLÉS UTÁNN.

PRÉDIKÁTIÓ.

A' mellybenn

Meg mutattatik, mire kötelezi a'
Vatsorával való élés azokat, a' kik az-
zal éltenek, mind mingyárt, azonn a'
Naponn, mind hátra való egész
életekben.

A' Szent Letzke vétetett i Kor. XI: 30.

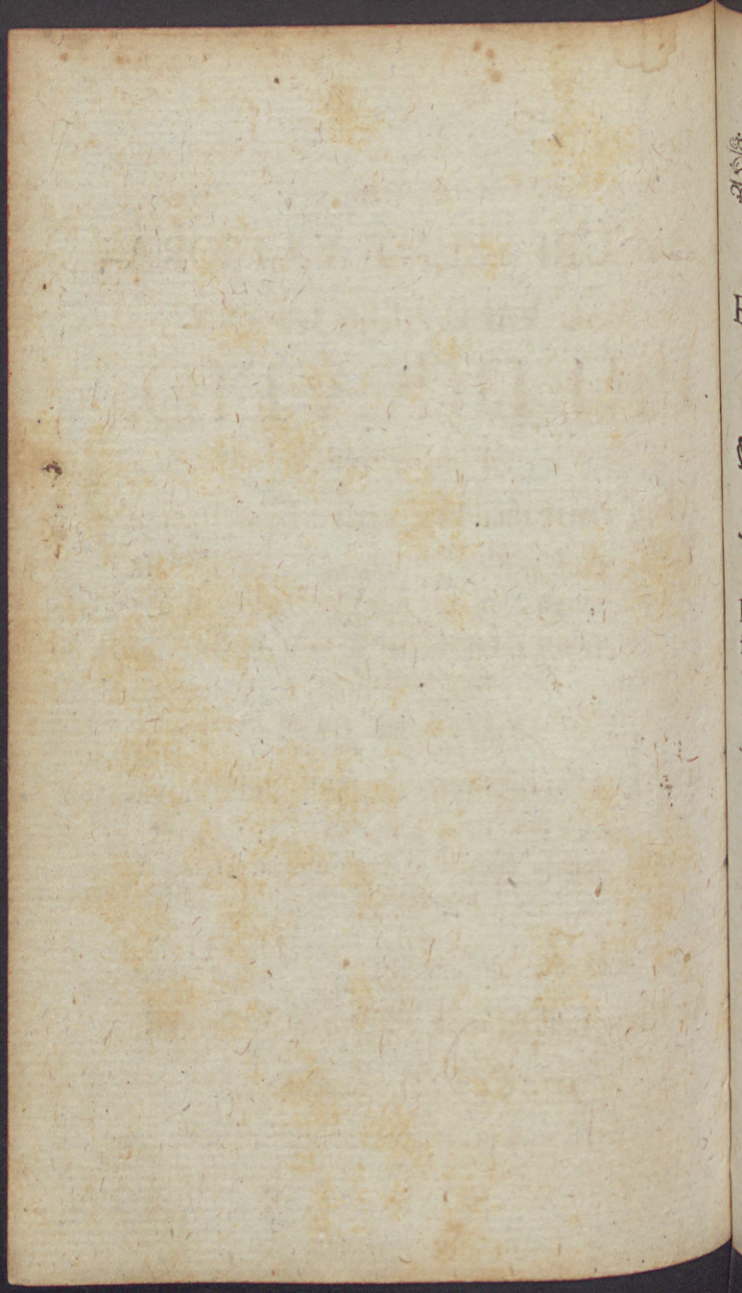
Irta Debretzenbenn és Böjt más havá-
nak XXVI^{dik} napján, vagy is Húsvét
első napján déllyest a' Templombann el is
mondotta.

H.

I.

Az Isten beszédének Szólgája és Profess.

M D CCLVIII. Esztendőben.

Szent Letzke I Kor. XI: 30.

Ezért vagynak ti közöttetek, fok erőtelenek, és betegek, és el aludtanak fokann.

§. I. *A' Szent Vatsorával való helytelen 's illetlen élés, többet árt mint sem használ.*

Ugy tetszik K. H. hogy egy esztendő alatt, ezen mi Gyülekezetünknek ditséretes szokása szerint, a' kik közülünk akarnak, tisztes is élhetnek az Uri Szent Vatsorával: mivel tisztes is közönségesen ki szolgáltatik mi közöttünk ez a' Szent Vendégség. Mindazonáltal ámbár illy gyakrann nekünk ki szolgáltatik is, és mi is fok izbenn élünk a' Szent Vatsorával: de ha meg nézzük mi magunkat, és a' mi Gyülekezetünket: tsak ugyan még is semmi változás nem lészen a' mi életünkben, és tselekedeteinkben: hanem mi tsak ugyan azok vagunk, es maradunk, a' kik annakelőtte vóltunk. Ez pedig a' mint vélem onnan származik, a' többek között, mivel fokan ebben a' hamis vélekedésben vagynak, hogy a' Szent Vatsorával való élés, bennünket tsak egynehány napokra, Hetékre, vagy talám Hólnapokra kötelez: nem pedig egész hátra lévő életünkre is. Ugy de Atyámfiak, a'

Szent Vatsora nem egyéb a' mi részünkre nézve, hanem, a' mi nyilván, és közönségesen való (*sollemnis*) magunk le kötelezése, az Isten, a' Szent Angyalok, és a' Szent Gyülekezet előtt arra, hogy mi már ennekutánna *élni akarunk a' Krisztusnak; a' bűnöknek pedig meghalni.* Azt fogadjuk az Istennek, hogy a' Krisztus Halálának példája szerint, mi is megfeszittyük a' mi Tagainkat: meg halunk a' bűnöknek: az az Istennek kegyelme vélünk lévén, *bűnt nem fogunk tselekedni*, hanem szentül kegyesen élünk, az ő példáját, és nyomdokát követvén; *élni fogunk a' Krisztusnak.* Ezen kívül, sokan mi közöttünk, úgy gondolkodnak, hogy ha mi, tsak a' külső Isteni tiszteletet véghez viszszük is, ámbár belől magunkban semmi változás nem esett is; még is az Isten meg elégszik az illy külső magunk gyakorlásával; mi is pedig a' mi köteletségünket, tökéletesen véghez vittük. Azt gondollyuk mondani; hogy az Isten a' külső Isteni tisztelet gyakorlásával is meg elégszik, és az ő néki kedves; és az illy külső szolgálattal ötét ki fizethettyük; kivált ha egy kevés nagyobb magunkra való figyelmezőssel, nagyobb gondnal, és szorgalmatossággal viszszük véghez ezt a' szolgálatot, mint mászszor szoktunk tselekedni; úgy hogy az illy szolgálattunkért, az Isten azokat a' *Vétkeket*, mellyeket az Ur Vatsorájával való élés előtt tselekedtünk, minékünk meg fogja engedni és meg bocsáttani: mellyet másként az Isten nem tsele-

tselekedne, hanem ha ezt a' külső Isteni tiszteletnek részét véghez vinnénk. De valameddig, ezzel a' hamis vélekedéssel tellyes valakinek a' szive: mind addig az illetén embernek, többet árt, mint sem használ a' Szent Vatsorával való élés. Mert a' mig ilyen értelemben fog lenni: tehát az, mind addig a' maga Szivének gondolatit, Indulatit, beszédét, a' maga tselekedeteit, és külső Tárfalkodásait is, nem fogja intézni, és rendelni a' Kriktus Élete, Tudománya, és Példája szerint. Ezekből azért világos, hogy felette igen nagy dolog függ attól hogy ez a' Szent Vatsora körül való vastag, hibás, sőt vétkes vélekedés; és értelem meg jobbittassék, sok függ attól: mondom, hogy meg tanittassanak arra az emberek, hogy a' Szent Vatsorával való külső élés, sokkal többet árt, mint sem használ; ha bennünk belső Isteni tisztelet, illendő készület, és Lelkünknek, 's Testünknek illendő készületi, *dispositiója* akkor nintsen, midőn a' Szent Vatsorát fel vészszük. Ugy hogy, semmiért inkább nem szokott az Isten is meg haragudni, mintha valaki, csak a' külső Isteni tisztelettel akarja ötet ki fizetni: ámbár belől semmi *reverentia*, illendő készület nem vólt is ó bennne. A' mint hogy az Isten az ő tiszteletit meg útálókat, vagy e' kik, minden *reverentia*, 's betsület nélkül forognak a' Szent dolgok körül: ugyan példás-képpen is meg szokta büntetni. A' Betemes-béliek, csak belé tekingettek az Ur Szövett-

fége ládájában : még is ezért úgy meg harágvék az Isten, hogy meg vert ő közzüllök ötven ezer, és hetven embert 1 Sam. VI: 19. Uzza, tsak a' ládára veté a' kezét, hogy el ne düjtsék az örtök, mivel félre tértek vala : és meg veré ötet ezért, 's meg is hala ott az Ur előtt. 1 Kron. XIII: 9. 10. Nem külömben a' Korintusi Gyülekezetben, némellyek illetlenül éltek a' Szent Vatsorával, és viszsa éltenek azzal; még is mindazonáltal : ámbár tsak akkori újj plantálása vólt is ez az Ekklesia az Istennek, ámbár tsak akkor térítette is meg őket Sz. Pál Apostol, a' Pogányi Valásbúl, a' mélyféges, sürü, 's vastág tudatlanságból a' Keresztyén Vallasra; ámbár még tsak gyermekek valának a' Keresztyén Tudományban: még is az Isten a' Szent Vatsorával való helytelen, és illetlen élést ő közöttök, olly nyilván való olly szemben tünö büntetéssel büntette meg, hogy azt kiki ő közzüllök, még az egygyügyüb is észre vehette, hogy az Isten bünteti őket, még pedig példásképpen. Ugyan is kiki nyilván láthatta ő közzüllök, hogy fokban vagynak ő közöttök, a' kik hirtelen elerőtlenedtek, mások pedig meg is betegedtek, és ágyban estenek : fokban pedig azok közzül, hirtelen, és rövid idő alatt meg is hóltanak. És éppen ez az, a' mit mond az Apostol a' töllem fel vétetett Szent Letzkében: *Ezért vagynak ti közöttetek, sok erőtlenek, és betegek, és el is aludtanak fokban.*

§. II. *Mi kívántatik meg a' Szent Vatsorával való illendő's helyes életre?*

Hogy azért az Uri Szent Vatsorával való élés hasznos, és idvességes légyen, meg kell arra tanítani a' Keresztyéneket;

1.) Mitsoda az Uri Szent Vatsora? mi annak igaz értelme? és mint kell kinék kinék magát, meg próbálni, hogy ő hasznossan, és idvességeffen élhessen a' Szent Vatsorával?

2.) Mitsoda *Készületben*, kell taláztatni az olyan embernek, mind *Lelkére*, mind *Testére* nézve, a' ki azt fel vészti?

3.) Mitsodás, és minémü *Indulatokkal* kell tellyefnek lenni a' Keresztyen embernek, mind Szívének, mind Lelkének a' midön ő az Urnak Alzतालához járúl?

4.) Mitsoda Tiszteket kell annak végben vinni, és mikre köteles, a' ki a' Szent Vatsorát fel vette; mind azon a' napon, a' mellyen fel vette, mind pedig hátra lévő egész életében? egy szóval: Mire kötelezi a' Szent Vatsorával való élés az embert, mind azon a' Napon, a' mellyen velle élt, mind pedig következő egész életére nézve is?

§. III. *Miért tanítunk itt arról, mire kötelez a' Szent Vatsorával való élés, mind az nap, mind hátra lévő egész életünkben?*

Minthogy pedig az három első Tiszteinkről, más alkalmatossággal böven hallotok, 's tüllem is gyakran hallottátok; most én csak az utolsó Tisztüinkről, és köteleffégünkről fogak szólni. Mert ugyan is ezeket a' Tiszteket, sokan éppen el mulattyák; sokan pedig nem is tudják: vagy pedig hamissan el hitetik magokkal, hogy ők tökéletessen véghez vitték azt, a' mire a' Szent Vatsorával való élés őket kötelezte. Ha tudniillik azon a' Napon valamit olvasgatnak; némelly Imádságokat el mondanak: de a' következő Napokon csak ugy, és olyan életet élnek, valamint szintén annak előtte; mind addig, mig más alkalmatosság el jön, a' mellyen ismét magokat az Ur Vatsorájára *ke-*
szittsek, (a' mint szoktak szólni,) egynehány Imádságot el mondjanak 's a' t'. Ez a' legközönségeffebb vélekedés mi közöttünk; így szoktunk leg inkább tselekedni; és senki *scrupulust* sem téfszen magának arról, vallyon jól és helyeffen tselekeszi e' ezt, vagy nem?

Meg mutatom annakakáért ti előttetek ez alkalmatossággal, imé ez három következő dolgokat:

1.) Mit kell közzüllünk kinek kinek tselekedni, mingyárt azon a' Napon, a' mellyen a' Szent Vatsorával éltünk?

2.) Mel-

2.) Mellyek azok a' Tiszteink, a' mellyekre a' Szent Vatsorával való élés kötelez bennünket egész hátra levő életünkre nézve?

3.) Hogy a' kik ezen Tiszteket el mulattyák; lehetetlen, hogy az Isten eránt hűségtelenségben ne essenek, és így magokat nyilván való veszedelemre ki ne tegyék; úgy hogy még azt a' hasznót is a' mellyet várhatnának az Ur Vatsorájával való élésből, élésből, tellyefféggel el veszítik: ámbár akkor, mikor az Ur Vatsorájával éltenek, jól el készítették is magokat. Mert hogy azokról most ne is szólnak a' kik a' Sz. Vatsorához minden készület nélkül mennek; azokról bizonyos dolog, hogy ők *kárbozatosot észnek, és isznak magaknak*, mint szól az Apostol. *v. 29.*

§. IV. *Az nap, mellyen a' Szent Vatsorával élünk, négy Tisztünket kell véghez vinnünk.*

N. A' mi az első dolgot illeti, azokat a' Tiszteket, mellyeket azon Nap kell véghez vinnünk, a' mellyen a' Szent Vatsorát fel vettük, imé e' következőkbe foglalom bé, tudniillik: 1.) A' Könyörgés. 2.) Az Olvasás és Eneklés. 3.) A' Kegyes Beszélgetések. 4.) Az Alamisnálkodás, vagy az Igalmaság munkáiban.

§. V. *Első az Imádkozás, erre út mutattatik mitoda dolgok meg gondolása buzdíthat fel bennünket?*

a. Azt mondom tehát először, hogy azon a' Na-

a' Napon, különös kötelességünk az Imádkozás. Ugyan is, a' kinek Szive, és Lelke az Uri Szent Vatsorával való élésben, a' Jéhus Kristusnak *Verével* meg melegedett, és buzgó szeretettel gerjedez a' Jéhusához, és az Felebarattyához, kiket a' Kristusért kell szeretni ö néki, és a' kik iránt azt mutattuk mg a' Szent Vatsorában, hogy mi övélek egy Test vagyunk, a' kiknek minnyájunknak Fejünk a' Kristus; azt tudakozom én attúl az embertül, ugyan mi által lehet inkább fel tartani bennünk azon Napon a' buzgóságot, és szeretetet? Vallyon nem a' buzgóságos Könyörgés, és ahitatoffág által e'? Vallyon nem a' Könyörgés e' az az eszköz, a' melly által magunkat egészen Istennek szentelhettyük? söt inkább ez által lészen az ember egészen Isten számára rendeltett. És ez az, a' mellyre int az Apostol bennünket, Rom. XII: 1. *Kérlek azért Atyámfiai az Istennek irgalmasságára, hogy állásatok a' ti Teste teket élő, szent, és Istennek kedves áldozatúl, a' má ti okos Isteni tiszteleteket.* És minthogy azt hirdettyük a' Szent Vatsorában, hogy a' Kristus a' mi Testünket, és Lelkünket drága áron vette meg ö magának; tudniüllik Testét, és Vé rét adván, söt Lelkét is le tévén mi érettünk: nemde nem ekkor van é leg inkább helye az Apostol azon intésének: *Mert árron vétettetek: ditsöitsétek azért az Istent a' ti Testeitekben, és Lelkeitekben, mellyek az Istenei.* 1 Kor. VI: 20. Ugy de mitsoda eszköz által lehet az Istent ditsöíteni inkább, mind Testünkben, mind Lelkünkben:

ben: mint a' Könyörgés, Imádkozás, és Há-
 láadás által? Ezen kívül a' Könyörgést, Há-
 láadásnak, vagy *Ditséretnek áldozatjának* nevezi
 az Apostol 'Sid. XIII: 15. Már pedig ezen a'
 Napon hirdettyük és emlegettyük azt, hogy
 az Atya Isten, Közbenjárót, rendelt miné-
 künk, tudniillik a' maga egy szülött Fiát: Is-
 mét, hogy a' Krisztus mint egyetlen egy en-
 gesztelő áldozat, meg holt a' mi bűneinknek
 botsánattyára. Hát mind ezekért nem tarto-
 zunk e' könyörgésünkben ditsérni, és áldani
 az Istent? nem tartozunk e' mi is, az Isten-
 nek olyan áldozatot vinni, a' mitsodas töllünk
 telik?

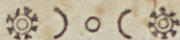
De azt mondhatod: mikért imádkozzam 's
 könyörögjek Istennek? De erre elég *materiád*
 lehet, valamit magadban, vagy másokon látz,
 vagy környüled vagynak: ha azokról értelem-
 mel gondolkozol. Ugyan is így szólíthatad
 meg magadat: Imhol engemet gyermekfégem-
 től fogva tárt, táplál ruház az Isten, mint hü-
 séges jó Atya: adott ennékem ép és okos el-
 mét, melly által ötet meg esmértem. De melly
 fok Pogányok vagynak, a' kik a' könek, fá-
 nak szolgálnak, gondolván hogy azok Iste-
 nek: én pedig az élő, a' romolhatatlan Istent
 szolgálom. De ezek az Istennek tsak külfő
 áldáfi, hanem óh melly drágák, a' mellyeket
 a' maga Fiában ennékem ajándékozott. Imő
 gyermekfégemtől fogva a' maga Anyaszentegy-
 házában nevel, főt meg az én születésem első
 napjai.

napjaiban, a' Szent Keresztség által engemet az Ekklesiában bé vett, ott azt igérte ennékem a' Szent Háromság Isten, hogy Istenem leszen énnekem. Az Atya Isten azt igérte, hogy Atyám leszen, a' Fiú Isten, az én Megváltóm, a' Szent Lélek Isten, az én meg Szentelöm; és az én Szüléim, 's Kereszt-Atyaim én helyettem azt ígérték, 's ő általok én is azt fogadtam, hogy én a' Szent Háromság Istennek örökös Szólgája leszek, és ezt az egy Urat úgy tisztelem, szolgálom, a' mint ő parantsólta. Meg tanított engemet a' maga idvefféges elméretire, a' maga Szent Beszédének tiszta világosságára juttatott engemet; minden érdemen nélkül; engemet még annakelőtte szeretett, minekelőtte én elmértem ötet. Másoktól el rejtették az Istennek beszédét; én pedig szabadonnan halgatom, olvashatom, tanulhatom az ő igaz Ekklesiájában: a' maga Fiát adta nékem idvezitőül; ma is az ő Szent Fiának Aiztalához méltoztatott, a' kiben ajánlatta ennékem büneimnek bocsánatnyát, és idvefféget. Hát mind ezekért óh én Lelkem, nem buzdúlsz e' a' haláadásra, és dicséret mondásra? Ezen kívül mennyi kéfértetekből, mennyi veszedelmekből, nagy betegségekől, mennyi tévelygésekől, hány halálókból hozo t vizsza tégedet az Isten? Mind ezekért nem illő e' hogy még adjam az Urnak az háláadást? Hát ne szollyak e' így Dáviddal. Solt. CXVI: 12. 13. *Mivel fizessék az Urnak minden én hozzám való jótétemenyiért, a' szabadulásért való Pohárt én fel vészem, és az Urnak Nevét hívom segítségül.*

§. VI. *A' magunk helyes meg próbálása mint gerjeszthet bennünket az Imádkozásra?*

2.) Ha magunkat a' Szent Vatsora előtt való éléssel illendöképpen meg vizgáltuk, mitsodások voltunk az előtt *Gondolatinkra, Beszédinkre, és Tselekedetinkre nézve*, mind Isten, mind Felebarátink, mind magunk Lelke idvevsége iéánt, mind a' másokkal való magunk viselefében, tárfalkodásában: tehát eleget találunk olyan bünt, a' melly benn bélé estünl.; és így láttyuk azt is, mitsoda *Virtusok* hijjával vagyunk, mi nélkül szükölködünk. Így ha restek, lágyak voltunk a' Könyörgésben; imádkozhatunk a' *Buzgóságért*; ha kevelységre hajlandók, az *Alazatoságért*; ha hirtelen fel gerjedök, boszszfok, a' *Szelidségért*; ha panaszolkodók, bekételenek a' kedvünk ellen való dólgekban, mint a' kárvallásban, gyalázatban, betegségben, méltatlan szenyvedésben, a' *Békefseges Túrésért*; ha hidegek más emberekhez, a' *Felebaráti Szeretetért*; ha magunkra, és a' jó alkalmatosságra nem halgatók, a' *Vigyazásért*; ha hivatalunkat resten folytattuk, a' *Szorgalmatosságért*; ha az ételben, itálban, öltözetben, nőtelen, vagy házafsági életben, a' mi Indulatinknak fokot engedök, és rendeletlenek, testiek voltunk; a' *Mértékletességért*. Egy szovál, imádkozhatunk a' Léleneknek azért a' gyümöltseiért, mellyeket számlál az Apostol Gal. V: 22, *De a' Lélenek gyümöltse ez Szeretet, Öröm, Békesért, Békesé-*

ges türes, Kegyelmeiség, Jószág, Hit, Alázatosság, Mértékletesség. Lásd. v. 19. 20. 21. Ezen kívül buzgólagosan kell az Istent kernünk, ne engedje azt, hogy midőn a' magunk Lelki esméreti, valami rosz gondolatról, vagy befizedről, vagy tselekedről meg int, 's megfedd bennünket az Isten részéről; ne engedje, mondom, hogy az olly meg feddését a' Lelki esméretnek tsak fikettségre végyük; vagy hogy meg vessük, 's meg útályuk: hanem, hogy mingyárt akkor fel serkennyünk, és az Istennek ortzáját keressük, 's engesztelni igyekezzük. Imádkozzunk azért is, hogy magunkhoz, 's a' magunk gyenge erejéhez fokot ne bizzunk. Ugyan is a' kegyes embernek, egy órája fints, a' mellyben vagy a' 'Sátán, vagy a' Világ, vagy a' Testi kívánságok által még ne kesértethessen. Könyörtögnünk kell hát az Istennek, hogy nyissa meg a mi Szemeinket a' végre, hogy a *késértőknek* hálóit, és töreit észben vehessük, az ő kegyelme által el kerülhessük; vagy ha azokban belé estünk, azokat a' Krisztusban vetett Hitnek általa meg győzhessük. Így fogjuk azt észben venni mitso da akadályok azok, a' mellyek bennünket az Isten szerelmétől ákarnak el szakasztani. Buzgólagosan kell hát esfedoznünk, hogy minket tartson meg az Isten az Allhatatóságban, és a' szent, 's kegyes élet által, a' Szent Leleknek bennünk munkálkodo ereje által, vígyen minket idvelséges, 's bóldog halálra. Esfedoznünk kell azért is, hogy ha Istennek úgy tet-
szik,

szik, foraitsa el rolünk a' nagy kéférteteket, szavalyákat, károkát, és ne vigyen minket ezekben: hanem tsak annyiban botfássa azokat mi reánk, a' mennyiben azok a' mi megteltetésünkre, idveffégünkre, Istennek ditsőségére, 's másoknak epületére szolgálnak: és tselekedje, hogy azokból fokkal tisztábban jöjjünk ki, nem külömben mint a' finom arany, az olvasztó kementzéből.

§. VI. Kikért kell imádkoznunk?

3.) Nem tsak magunkért hanem másokért is kell ez Nap áhíthatósan könyörágnünk az Istennek. Ugyan is az Isten a' maga egy szülött Fiát ajándékozván ennek a' Világnak, azt akarta ezzel a' tzelekedetével meg mutatni; hogy *ő akár minden embereket, minden külömbség nélkül idvezíteni, akár mitsoda népből, nemzből, nemzetségből, és állapotból valók legyenek, és hogz nints semmi külömbség ő előtte, akár Török, akár Sidó, akár Görög, akár Német, akár Ur, akár Szólga legyen valaki.* Hallyátok meg mit parantsólt Szent Pál Timótheusnak. 1 Tim. II: 15. "Intelek azért mindeknek előtte, hogy legyenek könyörgések, kérések imádkozások, haláadások *minden emberekért*, a' Királyokért, és minden méltóságban helyezetttekért, hogy tsendés és nyugodalmas étellel éllyünk minden Isteni félelemmel, és tisztességgel. Mert ez a' jó, és kedves dolog, a' mi meg tartó

§

Istenünk

„ Istenünk előtt , *ki minden embereket akár idve-*
 „ *ziteni , és hogy az Igasfágnak esmeretére jussá-*
 „ *nak.* „ Innen világos , hogy minden embe-
 rekért tartozunk imádkozni minden időben.
 Mivel pedig a' Szent Vatsorában arról emjeke-
 zünk meg , és azt hirdettyük , hogy az Isten a'
 maga Fiát adta mi érettünk ; ő meg holt min-
 den emberekért : nohát imádkoznunk kell a'
 Királyokért , Fejedelmekért , Tiszt viselő Fő
 Rendekért , Birákért , Lelki Pásztorokért , Ta-
 nitó-Doctörökért , kivált pedig , és különösen
 azokért a' Fejedelmekért , a' kiknek birodalmá-
 ban élünk , vagyunk 's lakunk . Így imádkozhat-
 nak a' Fejedelmek , Tisztek , Birák az allattok
 valókért , hogy azok légyenek hűségesek ő
 hozzájuk , és engedelmeskedjenek ő nékiek
 az Urban : a' Lelki Pásztorok és Tanító-Do-
 ctörök a' magok Halgatóikért , Tanítványikért ,
 az Urak , 's Afzszonyok , a' Szolgákért , Szol-
 gálókért : a' Jobbagyok az ő Uraikért ; a' Hal-
 gatók , 's Tanítványok , az ő Lelki Pásztorok-
 ért , és Tanítóikért : a' Szülék , az ő Magzatik-
 ért , és ezek ismét a' Szülekért 's a' t'.

§. VII. *Kell kivált imádkoznunk a' Reformáta*
Ekklesiáert.

4.S Mivel a' Szent Vatsorában , arról té-
 szünk Tanubizonfságot , hogy minékünk egy-
 gyefségünk vagyon a' Kristussal , és ő véle egy
 Test vagyunk , úgy hogy ő a' mi Félünk ,
 mi pedig ő néki Tagjai vagyunk ; és hogy mi-
 nékünk egygyefségünk vagyon mindazokkal
 a' Tag-

a' Tagjaival is a' Krisztusnak, a' mellyekért meg
 hólt, és így egygyefségünk vagy on minden
 Hívekkel; úgy hogy el mondhattuk; *mi*
mind egy Kenyér, vagy is egy Test vagyunk, egy
Társaság, egy Ekklesia, a' mellynek a' Feje a'
a' Krisztus: tehát különösen kötelesek vagy-
 unk ez Nap imádkozni azért az Ekklesiáért,
 annak Tagjaiért, a' mellynek mi is Részze, és
 Tagja vagyunk. A' honnan nyilván ki tet-
 szik, hogy az egész Anyaszentegyházért, és
 így kivált annak a' részéért tartozunk imád-
 kozni; *a' melly az Isten beszéde szerint MEG*
TISZTÍTATOTT, REFORMALTATOTT a'
vétkes tevelgyő tudományuktól, az emberi talál-
mányoktól. Imádkoznunk kell az ebben lévő
 Királyokért, Szabad Republicákért, ebben
 az Ekklesiában, Académiákban; Oskolákban
 tanító Lelki Pásztorokért, Doctorokért, hogy
 hogy adjon Isten áldást ezeknek Szent mun-
 káira, hogy mind magokat, mind a' Halga-
 tókat meg tartsák, és ő általok terjedjen ki
 szélesebben az Isten Anyaszentegyháza: *jöjjon*
el már a' Krisztus Országa erőben, és hatalom-
 ban, hogy legyen egy akol 's egy Pásztor:
 Ide tartoznak az Igafságnak Vallálaért, és így
 az Evangyeliomi Tudományért üldöztetést
 szenvedő Gyülekezetek; vagy a' kik azért
 nyomorgattatnak, tömlöztöztetnek, sőt meg
 is ölettetnek. Mert ezek a' Krisztusnak meg
 verettetett, meg kötöztetett. sőt meg is sé-
 besítettett Tagjai: mellyeknek Feje a' Krisztus:
 de a' mellyekbenn; ma is szenved a' Krisztus.

§. IX. Minden nyomorultakért, és még Ellen-
ségeinkért is.

5.) Imádkoznunk kell a' Szegényekért, be-
tegekért, Özvegyekért, árvakért, éhezők,
szomjuhozók, meztelenekért, a' földön 's zi-
zen utazókért, nehézkes Afzszonyokért, rae
bokért, és meg atalkodott bünöfökért, a' hy-
pocritákért, a' Pogányokért, és 'Sidokért, sőt
még ellenségeinkért is. Ugyan is a' Kristus
Halálát hirdettyük a' Szent Vatsorában. Ugy
de a' Kristus a' Keresztfán, már tsak nem a'
Halálban, függén, még is, az ő meg feszítő
ellenségeiért imádkozott: *Atyám bocsásd meg
nékiek, mert nem tudják mit tselekesznek.* Luk.
XXII : 34. Imhol a' Kristus, még a' Halálban
is szeretett; mi pedig a' Szent Vatsorában az
ő Halálát hirdettyük: nohát, a' mi Szivünk-
nek is azon indulatokkal kell tellyefnek lenni,
a' melly a' Kristusban vólt. Ha már valaki azon
a' Napon, mellyen a' Szent Vatsorát fel vette,
ilyen módon gyakorollya magát a' magát a'
Könyörgésben: arrúl lehet ám valósággal el-
mondani, *hogy ez fel emelte az ő szivét az Ur-
hoz,* Ez a' Szivnek valóságos fel emelése, ezt
mondhattya Dáviddal: *Tehozzád emelem fel U-
ram az én Lelkemet,* Solt' XXV : I. Es így az
idvefféges Ur Vatsorájával való élesnek, ez
az egyik drága gyümöltse, hogy az olly em-
bernek az ő Szive, és Lelke vagyon az Urhoz
fel emelve. Akarom mondani, a' helyes Ur
Vatsorájával való élesnek gyümöltse, a' büzgő-
fágos Könyörgés: a' mint eddig világosan meg-
mutattam.

S. X. *Második Tisztünk azon Nap, a' Jó Könyvek Olvasása, és az Eneklés.*

β) Második kötelességünk azon a' Napon, a' Jó Könyveknek *figyelmetes Olvasása, és az Eneklés.* Ugyan is az Olvasás és az Eneklés tselekeszik azt, hogy újjab újjabb buzgólag öntefék a' Lélekben, 's Szívben. Ezek úgy táplallják a' buzgólagot; valamint a' száraz fa a' tüzet: ha magunkra szabogattyuk azokat, a' mellyeket olvasunk, és éneklünk. Mindenek felett pedig. kell olvasnunk a' Szent Bibliát, mert a' Bibliában az Isten szól minékünk, ő beszéll ott minékünk, és mi véllünk. Idvefségefen olvashattyuk pedig ime következő Solrárokat, 's énekelhettyük XXV. XXXII. XXXIII. XXXIV. XLII. L. LI. LXXXIV. XCV. C. CIII. CXVI. CXVII. CXLV. Az Ujj Testamentomból pedig, azokat a' Részeket, a' mellyek az Anyaszentegy háznak Innepeivel meg egyeznek. *Karatsonkor* Luk. I. II. III. *Husvétkor* Mat. XXVI. XXVII Luk. XXIV. *A' Kristus Mennyben menetelekor* Tsel. I. *Piünköstkor* Tsel. II. Rom VIII. Hozzá lehet adni ezekhez a' Részekhez Mat. V. VI. VII. XXV. Ismét azokat a' drágalatos beszélgetesit, 's tanításit a' Jesusnak, a' mellyeket a' Szent Vatsora után szóllott a' Tanítványokhoz Szent Jánosnál a' XIII^{dik} Résztől fogva a' XVIII^{dikig}. Ezek azok a' Részek, a' mellyeket; mint emlékezem rája, olvastam ama bódog emlekezetü FILEP MELANCHTON-

TONROL, hogyl a' Szent Jánosbúl tztált ezen öt Részek valának az ő *kis Bibliája*, és azokat szüntelen olvafrán majd könyv nélkül is tudta. Igy szintén ilyen ditsőféges helyek azok, a' mellyek vagynak Rom. VI. XII. 1 Kor. XI. XV. Efes. I. Kol. III. 1 Tef. V. Sid: X XII. 1 Pet. I. II. 1 Ján. III. Jel. XI. XXII. Részekben. Mikor pedig ezeknek a' Részeknek olvaását javaslom: ezzel éppen nem azt akorom mondani, hogy egy allkalmatofsággal, ezeket mind el kell olvasni; hanem tsak azt teszik az én beszédim, hogy egymás után kell ezeket olvasni, 's nem egyfzerre. Még pedig idvességessen lehet olvasni azokkal a' jegyzétekkel, mellyeket ez Részekre tettenek PISCATOR, PAREUS, OSTERVALD. STACHHOUSE, STARK, és más kegyes emberek. Vajha a' mi nyelvünkön is volnának illyetén jegyzések, és intések.

Ezen kívül hasznosn lehet olvasni a' *Praxis Pietatist*, PLACETTE Keresztyén Ethikájának második Részét, az hol szép aáhitatos Könyörgések is vagynak, PICTETNEK *Ethikáját*, ULTRINGANAK *Lelki Elet* nevü Könyvét, a' mellyek, hálá Istennek. a' mi nyelvünkön is ki nyomtatva vagynak. Ide tartoznak az Imádfágos Könyvek, a' mellyek közzül azok a' leg jobbak, a' mellyek leg világosabbak, értelmesebbek, leg rövidebbek: és a' mellyek a' Szivnek beszéllenek. Itt a' Lelki Pásztorok, leg jobb tanátsot adhatnak a' Halgatóknak.

De az O'lvafásnak egy nevezetes Részze az E'NEKLE'S is. A' szives Eneklés, mint megannyi lobogó fáklya, melly a' buzgóságot gyulasztgattya. Az illy ditsérekben gyönyörködik az Isten, és azok tetszenek ö nékie, ha szivből vagynak. Innen maga is az Ur Jésus, á' Szent Vatsora ki szolgáltatósa után éneklett, a' mint meg jegyzette Szent. Máte XXVI: 30. *Es mikor ditséretet érekklettek volna ki menének az Olajfának hegyére: és a' mint nem ok nélkül hiszik a' Tudosok, éneklette a' CXIII dik Soltártúl fogva, a' CXIX dikig. Ismét a' CXXXVI todikat. Vajha már valaha a' mi Hymnuszaink meg jobbittatnának, és olly dragalatos Szent Enekek tétetnének nemelly hibás ditsérek helyében, mint a' mi tsodásokkal tellyesek a' Helvétziai, és Német Országi Ekklesiáké.*

§. XI. *Harmadik Tisztünk a' Kegyes Beszélgetések.*

γ.) Harmadik Kötelességünk azon a' Napon, a' *Kegyes Beszélgetések.* Beszélhetünk pedig a' magunk forrához, allapattyához tartózo emberekkel, a' kikkel egy hivatalban, tártságban, vagy Háznépben egygyütt élünk. Ezek, mivel egygyütt élnek: inkább, és közelebről is esmérük egymást, valamint a' hibákra, és fogyatkozásokra nézve; szintén úgy arra, há valami jó és ditséretes dolog találatik ö benne. Es így ezek, leg jobb, és leg

leg-hasznosabb tanátsot adhatnak egymásnak. Ne is tsúdallyátok, hogy a' kegyes beszélgetéseket, a' mi Tiszteink közibe számlálom. Mert a' mint az Idvezítő tanit Mát. XII: 34. *A' Szívnek tellyeségéből szól a' száj.* Ha kinek öröme vagyon; ha nagy nyeresége esett; ha tisztségre emeltetett: vallyon ugyan nem örömmel szokott e' arrúl az ő Baráti között beszélteni? Így van ez a' lelki dolgokban is. A' Ház-nép között bizonyos *terminus*ig, ki erefzt-kedvén a' Gazda, és Gazda Afzízony: halznos tanátsot adhatnának egymásnak, 's meg is inthetnék egymást az Urban. Így tselekedhetnének a' Tselédekkel is.

Mitsoða lehet a' Kegyes Beszélgetésnek Matériája?

Az egymással való Beszélgetésnek Matériája, lehetnének im e' következő ditsőséges dolgok: Mitsodák azok az ajándékok, kegyelmek, a' mellyeket az Isten ajánl az Ur Vatsorájával élőknek? Ezek tudnüllik: az *Isten kegyelme*, a' *bün botsánát*, az *örök élet* 's a' *t.* Mi tétetik elöl nekünk a' Szent Vatsorában? A' mi érettünk meg fészítettett, 's meg hólt Kristus, a' ki az ő Vérét a' mi büneinknek botsánattyára ontotta ki. A' meg hólt Kristusban való Hit. A' bünöknek meg botsáttáfa, 's el törlése a' Kristus Halálaért. A' bünöknek rabfága, 's járma alól való fel szabadulás; úgy hogy mi a' Kristus Halála 's Vé-
re

re ki ontása által, éppen úgy szabadültünk ki a' Pokolbéli Sátan rabfága alól : valamint az Izraéliták, a' Hufvéti Barány Vérének ki ontása által. Ismét a' Szent Vatsorában előnkben adódnak, a' Szent Léleknek a' jándéki, melyeket példázott a' Krisztus oldalából ki folyt viz 's a' t'. Mit kell arra a' végre tselekedni, és mitsoda készülletben kell kinek kinek találtatni, hogy ezekben az idvefféges jókban része lehessen? Mit remélhet az magának, a' ki jó készüllettel mégyen a' Szent Afztalhoz? Ellenben mitsoda ítéletet, és kárhozatot várhat az magára, a' ki méltatlanul, és készülletlenül járul oda? 's a' t'. A' ki pedig nőtelen állapotban él, szent elmélkedéssel válthattya fel ezeket; ismét ha tudós ember; tehát írhat szent dologról való Könyvet. 's at.

§. XII. *Negyedik az Alamisnálkodás.*

δ.) *Negyedik Tisztünk az Alamisnálkodás.* Es által tesszük azt mások előtt nyilvánvalóvá, melly örömeft, melly kéz szivvel akarjuk mi, a' más emberek lelki 's testi javát, 's boldogságát elől vinni, segíteni. Tartozunk pedig ez Nap, különösen alamisnát osztogatni.

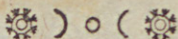
ι) Mert az Atya Isten, nekünk, minden érdemünk ellen, kegyelemből ajándékozta a' maga Fiát. Ugy de a' Szent Vatsorában, arról tettünk bizonyágot, hogy mi a' Krisztus Tagjai vagyunk: már pedig nem tsak mi vagyunk azok,

azok, hanem a' Szükölködő Szegények is a' Kristus Tagjai; nohát, ha tehetségünk vagyon, nekünk is örömet, 's készszen kell adnunk a' Kristus szükölködő Tagjainak. Ha mit adunk pedig: az Apostol intése szerint, 2 Kor. IX: 7. *nem szomorúságból, vagy kényszeritesből kell adnunk; hanem örömmel, és önként; mert a' jó kedvű adakozót szereti az Isten.* Hogy is ne szeretnénk a' szükölködő Szegényeket, 's nyomorúttakat? hiszem egy Atyánk vagyon ö vélek, az Isten: egy Közbenjárónk ö vélek, a' ki a' Kristus: ökhát mi véllünk atyafiai, a' mi tsontunk, is vé-rünk: mert azt mutattuk meg a' Szent Vatsorával való élésben, hogy minden Szentekkel *egy Test vagyunk.* Ugy de taníttya mind a' természet, mind az Apostol 1 Kor. XII: 26. *Hogy ha egy tag szenyved, minden tagok bánkódnak: ha egy tag tisztességgel illetetik, egyetemben Örülnek: és a' 25. vben: A' tagok egyenlőképpen egymásért szorgalmatoskodnak, a' testet táplallják.* Nohát Atyamfiai, mivel a' Kristus minnyájunknak Feje, a' szükölködő Szegények pedig az ö Tagjai, és mi is Tagok vagyunk: következik, hogy nekünk is kell a' Szegényekét taplálnunk. Es így, ha valaha, ezen a' Napon, kell meg emlékeznünk az Apostolnak arról az intéséről; Sid. XIII: 16. *A' jótéteményről, és javaitoknak másokkal való közléséről el ne felejtkezsetek; mert az illyeten áldozatokban gyönyörködik az Ur.* Miert is vonnánk meg az alamisnát a' Szegényektől, mert az Atya Isten azt adta minékünk adjandékon, a' mellynél kedvessebb kintse nem volt:

vólt: tudniillik a' maga Fiát? A' Kristus azt adta minékünk a' minél embernek feltöbb java hintsen; tudniillik az ő Testét 's Vérét, főt *AZ Ö LELKÉT* *tette váltságának arrául*, tsak egyedül azért, hogy mi éllyünk az Istennek, és légyünk a' Kristusnak Népe. Ján. X: 11. 15. 17. Titus II: 13. 14.

§. XIII. *Mint kell ekkor Alamisnát adni?*

Nem is azt tészik pedig az én szavaim, hogy ez Nap, valami alamisnát kell adnunk, mert az tudva levő dolog, hogy az emberek rendszerént ekkor többetskét szoktak adni: hanem, hogy kinek, kinek az ő tehetsége szerint, kivált ez Nap, és *nemessebben*, mint sem mászszor kell adakozni. Ugyan is, ez Nap hirdettyük, annak vég-hetetlen irgalmasságát, a' ki minket az ő Vérén váltott meg. A' Kristus, hogy nekünk örökké boldogúl leheffen dolgunk, a' maga tulajdon Vé-rének nem kedvezett: hát mi a' Kristus kedvéért az ő hozzá valo szeretetért, a' fárgálló, vagy fejér-lő agyag földnek, akarom mondani, aranyunk-nak, ezüstünknek kedvezni fogunk é? Hát az el bádjad' el alélt el lankadt; és a' szükölködő szegényekben 's nyomorúttakban, ehező 's szomjuhozó Ur Jésus Tagait, eledelünkkel, és ita-lunkal nem táplályuk e? az arvákban, özve-gyekben, hideget, 's hevet szenyvedő tagjait, mellyek mezeitelenen vagynak, nem fogjuk e' ruháinkal bé fedezni? nem mondjuk é inkább ez Nap, amaz. Istenfelő Jóbbal XXXI: 16-22. *Nem tartóztatom meg magamat a' Szegényeknek kívánságá-tól,*

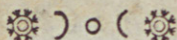

tol, az özvegynek szemét nem fűrésztom, az én étkenek faláttját nem érzem meg magam, hanem hadd egyék abból az árva, hadd nevelkedjen ő én nállam, mint az Attyánál: nem nézem tsak szemmel a' veszendő ruhátlan szegényt, a' szükölködőnek ruhát adok, hadd álgyanak engemet az ő ágyékai, hadd melegedjen az én juhonnak gyapjával.

§. XIV. Az illy Alamisnára buzdithát minket, a' *Kristus Jótéteménye és a' Szent Példák.*

2) Az Ur Jéhus, az ő Szent Afztalánál életnek kenyerét, és élő viznek forrását adott minékünk, hogy soha meg ne szomjúhoznánk, 's meg ne éhezniék. A' maga Véréát adta a' mi büneinknek botsánattyára, hogy az Isten ő benne úgy nézne minket, mint maga Fiait, 's Leányit. Hát minékünk olly szük, és szoros markuaknak kell e' lennünk ezen a' Napon, hogy még is bővebb adakozásfra ne indüllyunk mint mászszor? A' mikor a' Jéhus illy gazdagon étetett, és itatott bennünket a' maga Afztalánál: hát mi olly haládatlan Vendégi lészünk e' hogy midön mi azután a' magunk házainál a' meg elégedéfig észünk, és iszünk; még is mindazonáltal meg engedjük e' az éhezö, és szomjuhozö *Lázárokat* éhen, és szomjan az ajtó előtt hálni, és a' mi Afztalinkról le hulló morfalékokbul sem fogunk e' nékiek valami kis részetskét juttatni? Ha mi igy fogunk tselekedni; vallyon kedves szemekkel fogja e' ezt nézni a' Kristus, a' ki a' maga Afztaláról olly böven

böven meg elegített minket? Tudjátok Atyámfiai, az Evangyéliomból azt a' Historiát, hogy midön a' Jésus egy *Simon* névü Fariseustól ebédre hivattatott volna, és egy bünos, vagy is parázna Afzszonyhátúl meg állván, firva könnyv hullataffal mosogatta, és hajával törölgette, söt drága kenettel is meg kente volna a' Jésus lábait, melly kedvessen vette az Ur ezt az ö tselekedetét? Ugyan is ezzel a' drágalatos vigasztalással botsátotta el ötet: *Annakokáért, az ö sok bünei meg botsáttatok ö néki: mert igen szeretett. A' te hited meg tartott tégedet, eredj el békefjéggel.* Luk. VII: 38. 47. 50. Hát mi, midön a' Kristussal vatsorálunk: az ö Tagjainak, tudniillik a' Szükölködöknek, semmi ajándékot nem viszünk e', vagy pedig igen keveset? Ha keveslé szeretetz Kegyes Lélek; kevés büneidet is botsáttya meg. Lásd ott a' Szent Historiát. Sött inkább nem fogjuk e' ama Máriának a' Lazárnak Nennyének példáját követni; a' ki az ö Atyafiával Lázárral vatsoráló Jésusnak lábaira, olly drága kenetet töltött ki, hogy annak illattyával meg telék az egész Ház. Jan. XII: 1. 2--9. Hát mint vette ezen ajándékot az Ur? mivel ez a' kegyes, és Szent Afzszony az ö el temetterésének emlékezetére tselekedte, tehát olly nagyra betsüllötte az ö gazdag alamisnáját, hogy ezt mondaná: *Valahol predikáltak az Evangyéliom ez egész Világon, ez is a' mi ö tselekedett (a' Jéussal) hirdettefni fog, ennek a' Szent Afzszonynak az emlekezetére.* Mat. XXVI: 7--14. Ugyde valahányszor mi a' Szent

Szent Vatsorával élünk, mindenkor magával az Ur Jéssal vatsorálunk, és ebben a' Vatsorában az ő Halálát, és el temettetését haláadással emlegettyük, és azoknak a' jóknak akarunk részefi lenni, mellyeket az ő Halálával, 's el temettetésével szerzet. Nohát mi is a' Jéssnak kezeire, lábaira, nem töltünk e' drága kenetet? akarom mondani, nem adunk e' a' Jéss nevét viselő, 's valló szegényeknek bővféges alamifnát 's adakozást? mert ezek az ő tagjai kezei, lábai, 's a' t'.

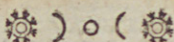
§. XV. *A' Kristus Igerete*

3.) Maga az Ur Jéss, bővféges meg jutalmaztatáát is igérte az Alatismnátkodásnak. Nem tselekekszünk e' azért a' jutalomra is, tekintve valamit? Ugyan is, a' ki az éhezőnek az ő Nevében enni ad az úton járót be fogadja, a' meztelent meg ruházza, a' beteget meg látogáttya, a' foglyokhoz elmegyén: ollyba tartya ő Felfégsé, mintha ő magával tselekedtük vólna Ugyan is így szöll: *Bizony mondom nektek, a' mit tselekedtetek egygyel az én kitsfny Atyámfiái között: én magammal tselekedtetek.* Mat. XXV: 40. Legközelébb való Atyáfiai a' Kristusnak azok a' kiket Mat. X: 42. Ki tseneknek nevez tudniilik az ő Tanítványi. A' mtsodások az Evangyéliomot hirdető, 's *Tanító Szolgai* a' Kristusnak. Ugyan is, midön az ő Tanítványit ki küldötte az Evangyéliom hirdetésére. Mat. X: 1-40. ezt mondá ő nékiek: *A' ki titeket bé fogad; engemet fogad*

fogad bé--- a' ki bé fogadja a' Profétát, Proféta nevében, az Proféta jutalmát vészi, és a' ki italt ad egynek e' KITSNTEK között csak egy pohár hideg vizet, tanítványnak nevében: bizony mondom néktek, nem vészi el annak jutalmát *Ű. 42.* Ezen beszé- dével azt tanította az Ur Jésus, hogy ő még a' leg alább való, és az emberek ítélet tétele fze- rint semmi árt, 's betset nem érdemlő adomá- nyt is, nem fogja jutalom nélkül hagyni; ha az, az ő Nevében adódott. Mi lehet kérlek bennetek Attyámfiái, alább való dolog ott, a' hol bö a' viz, egy pohár hideg viznél? úgy de ezt is nem felejtí el az Ur Jésus, meg jutalmaztattya. Az alamisna által, fel válthattya az ember az ő vétkét, és orvosságot készíthet a' maga vétkeinek. Hallyátok meg mitsoda tanátsott adott Dániel Nabugodonozornak, a' Babilóniai Királynak *IV: 24.* *Annakokáért Király, az én tanátsom tes- sék néked, és a' te vétkeket igassággal váltsd fel, és a' te hamisságodat Szegenyekhez való irgalmasságiddal: imé léssen orvossága a' te Vétkednek.*

§. XVI. *A' Szent Pál serkentő Szavai.*

4.) Mikor Szent Pál Apostol, fel akarta arra indítani a' Korintusi Gyülekezetet, hogy ők ugyan böven alamisnálkodjanak a' 'Sidó Ország- ban szűkléggel küszködő Keresztyén Gyüleke- zeteknek: akkor maga is innen vészi az *indító okot*, miért kelleffen ő nékiek gazdagon ala- misnálkodni; mert ugymond a' Kristus gazda- gon meg áldotta őket lelki ajándékokkal.

2 Kor. VIII: 9. *Mert tudjátok a' mi Urunk Jé-
sus Krisztusnak jötéteményét (vagy irgalmasságát)
hogy ő ti érettetek szegénnyé lett, mikor gazdag
vólna: hogy ti az ő Szegénységével meg gazdagod-
nátok. Mintha mondaná: Timogatok jól tud-
játok, Korintusi Keresztyének, melly nagy
irgalmasságot tselekedett ti vélettek a' Krisztus,
tudniillik, hogy ő Szegénnyé lett, sőt meg is
hólt ti érettetek, tsak azért, hogy ti a' ti Lel-
ketekben gazdagok légyetek. Hát ti nem
adaktok e' másoknak a' Krisztusért, a' kiket
mind azon által, szintén úgy szeretett, mint
titeket?*

§. XVII. *Az első Keresztyén Ekklesiának
szokása 's példája.*

5.) Még az a' mód is, a' mellyel az első
Keresztyén Ekklesiákban ki szolgáltattott a' Sz.
Vatsora, nyilván meg mutattya, hogy a' régi
Keresztyének, jól tudták ezen kötelességeket:
tudniillik, hogy ekkor bővebben kell adakozni,
mint mászszor. Ugyan is akkor, a' midön ki
szolgáltattott, vitt magával ki ki áldozatúl vala-
mit, a' szerint, a' mint kinek kinek tehetsége
vólt, lisztet, pogatsát, kalátsot, főtt, és sült ele-
delt, bort, pénzt: a' mellyeket oda adtanak a'
προεσώσῃ vagy a' Papnak kezében, hogy té-
gye fel az oltárra; vagy is, az Ur Asztalára,
mint valami sengét bé mutatván ő érettek az Ur
eleiben. *Lásd Irenaeum adv. haer. L. 4. C. 45. Ju-
stin. Mart. Apol. 2. p. 98.* Ugyan is, azt hitték,
ezek

ezek a' Szent Jámorok, hogy az felette igen nagy bűn volna, ha valaki üres kézzel jelenne meg az Ur előtt a' Gyülekezetben; annyival inkább az Ur Asztalánál. E's helyessen is tartották ezt. Ugyan is, meg parantsolta az Isten, az O Testámentomban 2 Mos. XXIII: 15-19. *A' Pogátsák Innepét (vagy Hufvétot) meg tartsad és üres kézzel senki ne láttassék én előttem. Mindennek az eleit, és a' te földednek első gyümöltset, a' te Jehova Istenednek Házába vigyed. Igy 5 Mos. XVI: 16. 17. Az innepen senki üressen ne lattassék az Ur előtt, kiki az ő érteke szerint, és a' te Uradnak Istenednek áldása szerint, abból, a' mit adánd teneked, adjon ajandékot.* Ezt lártatik Pál Apostol is, az Ujj Testámentomban meg erőfiteni, hogi az Innep napon, (annyival inkább a' Szent Vatsora ki szolgáltatójának alkalmatosságával) a' bővebben való alamisnálkodásra, szintén úgy köteleffek az Ujj Testámentomi Hivek, valamint köteleffek vóltak az O Testámentombéliek. Ugyan is, 1 Kor. XVI: 1. 2. ezt parantsollya: *A' mi illeti pedig a' Szentek számára való alamisnálkodást a' miképpen rendeltém a' Galatziabéli Gyülekezetekben; azonképpen tselekedjete ti is. A' hétnek minden első Napján (az az Vasárnap) kiki ti közzületek, tégye el magánál, kintsúl le tevéen azt, a' mit Istennek ajándékából adjon, az ő tehettsége szerint.* Mikor tehát a' Szent Vatsora ki szolgáltatót kiki vitt magával az ő tehettsége szerint, valamit olly véggel, hogy azt tégye fel, és mutassa bé a' Pap, az Istennek áldozatul. fel tevéen az

Ur Asztalára, vagy is az óltára. Ez illyetén ajándékokból, vették ki a' Pápok is, a' Szent Vatsorához való Kenyeret és Bort: a' mellyből azt ki is szolgáltatták. Az illy ajándékokból készítették, azok a Szeretetenek Vendégfégei is, avagy *Agapák*, mellyek regenten a' Szent Vatsora ki szolgáltatója előtt tartattanak; azután pedig következő idővel, a' Szent Vatsora után gyakoroltattak. Ha mi meg maradt a' Szent Vendégfégből: az a' Pápok számára, az ő tartásokra való vólt: ők azt rész szerint a' magok szükségéire fordították; rész szerint pedig, a' mi felesleg vólt, a' Szegényeknek ki osztogatták. Az illy közönséges Vendégfégekben pedig, vagy *Agapákban*, egy Asztalnál ettek a' Gyülekezetben, vagy Templomban a' Szegények a' Gazdagokkal. És innen lehet már meg érteni, azokat a' Szavait a' Szent Apostolnak, mellyek a' Szent Lertzke a' 21 vben vagynak Tudniillik, mitsoda az, a' mit itt mond: *hogy kiki az ő saját Vatsoráját észli meg elebb, és az étel közben némelyi ehezik, némelyi részeg: Azt akarja tudniillik mondani, hogy egygyik Keresztyén, nem várja meg a' másikat, az illy Szereti Vendégfégben; hanem a' ki mit vitt fel magával; hogy áldozatul bé mutassa; azt nagy éh torokkal maga mind fel észli 's iszfza, és más Szegényeknek semmit nem ad belölle, hanem azok koplalva nézik, a' míg ezek annyit esznek, isznak; míg némelyek meg is részegednek. Ezekről a' Szereteti Vendégfégekről*

gekről emlékezik Szent Júdás is **V. 12.** Sokáig
 fen is voltak az Ekklesiában, az illy Vendég-
 ségek. Ugyan is Szent CYPRIANUS a' maga
 idejében (circa annum Christi 248.) abban a'
 Prédikáztiojában, mellyet *alamisnárol* mondott,
 pirongatta azokat a' gazdag Özvegyeket, a' kik
 ámbár magok semmit sem vittének fel ajándé-
 kúl, a' Szent Vatsora ki szolgáltatafakor: még
 is reszefülni akartak azokból, a' mellyeket más
 Szegények vittek. *Locuples, & dives es: DO-*
MINICUM te celebrare credis: quae Corbanam,
(ideft cistam illam, in quam in rationem pau-
perum elemosyna dabatur) non respicis? quae
in DOMINICUM sine SACRIFICIO venis? quae
partem de Sacrificio, quod pauper obtulit, sumis: &c.
 p. m. 180. és ezeknek ama szegény Özvegy-
 nek példáját tézsi eleikben, a' mellyről emlé-
 kezik Szent Lukás **XXI. CHRYSOSTOMUS**
 idejében, Anno 398. a' Szent Vatsora után
 gyakoroltattak az *Agapák*. Vid. Hom. 27. in
 1 Cor. mig először a' Laoditzeai Gyűlésben,
 Canone 28. azután a' Carthagóbéliben, meg til-
 tattak. Utollyára pedig, a' Constantzinápolyi
 nagy Gyűlésben a' Hatodikban, melly nevez-
 tetik **IN TRULLO**, Can. 74. el töröltettek,
 azért, mivel a' Templomban, az illy Vendég-
 ségek allkalmatofságával, nem tsak illetlen
 dolgok; hanem betstelen, és fizemtelen dol-
 gok is kezdettenek meg esni. Így akarták a'
 botránkozást ki vetni. És jóllehet a' dolog ma-
 gaban szent volt is; de az emberek gonosz vé-
 gre

gre fordították, mint az Izraeliták az értz kigyot. 2 Kiralyok XVIII: 4.

§. XVIII. *Különösen mifsoda Szent Végekre lehetne ekkor Alamisnát adni?*

Ambár pedig az hasznos, és idvefféges Ur Vatsorájával való éléfre, ennyit használ is a' bövebb alamisnálkodás: mindazonáltal nem kétlem, hogy ezen fel tetelem, éppen esmeretlen, főt idegen dolognak fog tetszeni sok Halgatók előtt, hogy én a' Communicánok tisztelők közzé számlálom, a' bövebb Alamisna osztogatást ez Napon. Ugyan is, meg lehet az hogy ez Nap valaki bövetsképpen adakozzon, mint sem másfeszor; de ez még az én meg mutogatásom szerint éppen nem elégséges. Mert azok az erősségek, a' mellyeket én fel tettem, és elől hordék, többet kívánnak: ezt tudniillik, hogy az ollyatén Napon, ki ki közzüllünk a' maga érteke; és tehettége szerint, valamelly különös, és tapasztalható, és hogy úgy mondjam, maga az ember előtt is szemben tűnő alamisnát tégyen: mivel maga a' jó lelkü Keresztyén is, különös kegyelmét vette az Istennek a' Szent Vatsorában. Ha kiket mi közzüllünk, az első Keresztyénségnek Lelke igazgatna, és nógatna: könnyen találhatnának alkalmatosságot, hová fordítsák az olly különös alamisnálkodást. Illyenek a' nagy inféggel, szégenységgel küszködő Ház-népek: a' kiknek sorok alább való a' házanként kolduló kól.

köldufokénál. Ide tartoznak az árvák, özvegyek, a' kiknek lehetne alamisnát osztoítani a' szerint, a' mint az Isten kinek kinek értéket, és tehetséget adott. Nem lehetne e' nékik osztoítani ruhát jó Könyveket; a' mellyekből meg tanulnák a' Kristust? Ide tartoznak ay Isputályok, Oskolák *Collegiumok* Ekklesiák, Prédikátorfágra készülő Személyek. Nem lehetne e' ezek iránt *Fundátziót* tenni a' kiknek az Isten módot adott, és értéket, 's jószágot? Tehetnék rendelést az üldözést szenyedök számára, azokra, a' kik Számkivetést szenyednek. Azt mondom még egyszer, hogy bővebb alamisnát vár az Isten, ez Nap töllünk, mint mászszor: és ne tartunk attól semmit, hogy a' Kristus kedvessen ne végye töllünk: főt ha kik a' mi gazdag alamisnálkodásunkban meg botránkoznak is; azt fogja az Ur Jépus nékik mondani a' mit azoknak mondott, a' kik a' Mária gazdag alamisnáját, 's dicséretés tselekedetét öltfárlottók: *Hadjatok békét nékie! miért báborgattyátok ötet? jó dolgot tselekedett én vélem. Mert szegények mindenkor lesznek veletek, és valamikor akarjátok jól tehettek övellek: de én nem mindenkor leszek veletek.* Mark. XIV: 6. 7. Hogy pedig ezen tiszteit valaki jól véghez vihesse, és a' maga Sziveben ezeknek munkáit érezhesse; annak meg kell magát venni, és tartóztatni, a' világi szorgalmatosságoktól: hogy az ö buzgósa el ne szellesszen. Távoztassa el annakokáért az ember azokat, mellyek ötet abban meg akadályoztának.

tatnak, Illyetén nevezetes akadályok azon a' Szent Napon a' mások látogatása, Campániázás, Kertekben, Szöllőkben, mulató helyekben való ki sétálás; a' Játék-helyekre való menés, a' Vendégeskedés, 's másoknak ebédre, 's vatsórára való hivogatása, mulatozás, 's a' többek.

§. XIX. *A' Szent Vatsorával való élés, nem egy két napon, hanem hátra levő egész életünkre nézve is kötelez.*

2. Látsuk már, mitsoda Tisztekre kötelez bennünket, a' Szent Vatsorával való élés, egész hátra levő életünkre nézve. Mert ha az a' buzgóság, a' kegyes, és szent életre való magunk meg határozása, tsak arra az egy napra kötelez bennünket, mellyen a' Szent Vatsort fel vettük; vagy a' kegyesség két három napi, vagy két három heti magunkgyakorlásában határozódik meg; így tehát a' keresztyén Vállás nem egyéblészen, hanem valami Alakos Játék vagy is *Comoedia*. Azt kérdem már; illik e' az Isteni szentséghez, olyan Vallást szerzeni, a' melly az embert az ő veszettségében, 's gonosságában tsak ugyan meg hadja? Hát inkább nem de nem azért holt e' meg a' Kristus, hogy a' bünöket el töröllye 'Sid. IX: 15. 16. XIII: 12. és meg szentellye azt a' Népet, a' mellyet meg váltott? Nem azért holt e' meg a' Kristus, hogy meg váltana minket minden hamisságtól, és tisztítana magunknak

magának olly néppé, a' melly az ő tulajdona lenne,
 és a' mellyforrón buzogna a' Jóságos tsélékedetek
 gyakorlásában? *ζηλοτην καλῶν εργαῶν. Tit. II: 14.*
 Meg hólt a' Kriftus a' bünöfökért, de a' meg
 terö bünöfökért: azokért, a' kik meg akar-
 nak térni; és a' kiknek erös meg határozások
 vagon arra, hogy meg tagadván a' hitetlen-
 séget, és e' világi kívántágokat, mértékletel-
 sen, igazán, és szentül akarnak élni e' jelen
 való Világon. *Tit. II: 12.* Éppen erre a'
 kegyes, és szent életre kötelez bennünket a'
 Szent Vatsora, hogy a' mint a' Kriftus meg
 hólt a' bünökért: úgy mi is halljunk meg a'
 bünöknek; az az többé ne tselekedjünk bünt;
 hanem éllyük a' Kriftusnak. És mikor a'
 Szent Vatsorát fel vettük mi magunk nyilván
 az Isten, a' Szent Angyalok, a' Szent Gyüle-
 kezet előtt, erre köteleztük magunkat, hogy
 meg halunk a' bünöknek, az az bünt többé
 nem tselekezzünk: hanem élünk a' Kriftusnak.
 Ugy de, valamit illy nyilván, illy közönsége-
 sen, és *sollemniter* az Istennek igérni, 's fogad-
 ni; még is mindazonáltal meg adni, 's meg
 tellyesíteni nem akarni, vallyon nem nyilván
 való Isten bolzizontása, és tsufolása e'? Azt
 mondja a' bölts Prédikátor V: 4. §. *A' mit
 fogadsz meg tellyesítsed; jobb hogy ne fogadj, hogy
 nem mint fogadj, és ne tellyesítsádbé.* A' kik már
 a' Szent Vatsorát fel vészik ugyan de ifmét az
 elébbi bünökre viszsa térnek; vallyon nem
 szintén úgy tselékesznek e', mint az ollya-
 tén gonolz, és Iltentelen ember, a' ki illy

fzemtelenfégre veti magát , hogy meg vallya ugyan azt , hogy ö engemet , tegedet , mások előtt motskólt , rágalmazott , szidalmazott , és könyvhullajtással is kér , hogy botfássak meg nékie , és én 's Te , ennek a' gonosz rágalmazó 's káromló embernek , meg is engedünk , mivel maga meg jobbulását igéri , és azt fogadja , hogy többé a' tévő nem létszen. De mindazonáltal mihelyt házunktól el mégyen , vagy azután két három nappal , vagy két , 's három héttel , szintén úgy rágalmaz , és gyaláz bennünket. Mit itélnél már kérlek , az ilyen el fordúlt emberről , a' ki tégedet fogadása ellen , ismét szintén úgy motskolna , mint szintén az előtt ; még is erre a' fzemtelenfégre vetné magát , hogy minden esztendőben három , 's négy napot rendelne arra , hogy tegedet közönségesen meg kövessen : ámbár azonközben meg nem szünne is szidalmazni ? Vallyon nem tartanád e' ezt világos tsufolásnak , és meg nevetefnek ? Ugy de keresztyén Atyámfiak , éppen így tselekefsznek azok az emberek az Istennel , a' kik bizonyos Napra , mint Karatsonra , Husvétra , 's Pünköstre 's a' t' hadják a' Poenitentziát , de azonközben ugyan tsak nem szünnék meg boszszontani az Istent , meg szokott bűneikkel : valamint amaz gonosz ember ; a' kiről elébb emlékezém. Gondollyátok e' , hogy jó néven vérszi az Isten az ilyen meg Térést ; főt nem tartya e' valóságos meg tsufolásnak ? Olvassátok meg tsak , mit itélt az Isten a' Sidók Bőjtyéről , midön ök azt gondol-

gondolták, hogy ha ök külföképpen böjtölnek, már az éppen elég, *ha szintén az álnokságnak köteleit el nem óldja is az ember, és a maga teste előtt el rejti is magát.* Efa. LVIII: 5-8. Azonkívül, ha az ember a' Szent Vatsorával való élés után is, csak úgy él, mint annak előtte: tehát, rólla nem lehet igazán el mondani, hogy az olly ember, *ismét viszsza tért volna* a' bünöknek tselekedésére; mert soha igazán meg sem szünt a' bünöknek tselekedésétől. Ugyan is, két három nap, két három hétig, olly véggel bünt nem tselekedni, hogy azután hasonlóképpen olly mint az előtt, és az elébbeni bünöket elől vedd: ez semmi nem egyéb, hanem olly erős fel tétel, melly által az ember erőssen meg határozza magában, hogy ő, csak ugyan azután is a' bünökben fog élni, és azokról le nem tézzen. Már pedig, mi lehet ennél irtoztatóbb állapot? Ugy de, ilyen veszedelmes állapotban vagnak ám mind azok, a' kik azt hitették el magokkal, hogy a' Szent Vatsorával való élés, csak valami bizonyos számbúl álló napokra, kötelezi az embert; és hogy meg lehet az, hogy helyessen éllyen valaki a' Szent Vatsorával ha szintén a' Szivének, életének, s erköltse változásának semmi része nem vólt is abban. Ezekből tehát világos, hogy a' Keresztyén ember, a' Szent Vatsorában arra kötelezi ő magát a' Kristusnak, nyilván és közönségesen, hogy ő egész élete fogytáig, a' Kristusnak fog élni, és hálni, és a' bünök-

nek meg fog halni: az az azokról örökköfien le mond, és a' mennyiben ő rajta áll, bünt nem tselekezik. 1 Ján. III: 9.

§. XX. *Az Isten Hűségében mi módon lehet mind végig meg maradni, és mitsodák a' mi Tiszteink?*

Hogy pedig a' Kristus Hűségében, mind végig meg maradhasson, imhol ez Tiszte ő néki, a' mellyeket köteles véghez vinni:

1) Hogy a' maga tulajdon Lelki esméretét, gyakran meg vizsgállya.

2) Hogy ha mit lát magában, életében, erköltsében, maga viselésében, a' mi meg jobbitásra való: azt minden haladék nélkül meg jobbittfa.

A' ki a' maga *Lelki esméretit* gyakran meg vizgálni el mulattya: az *Hűséges* nem lehet sem az Istenhez, sem a' Kristushoz, sem pedig a' Kegyeesség munkáinak gyakorlásában állhatatos nem lehet.

1) Ugyan is, ha az ember gyakran magát meg nem tudakozza: hamar el felejtí ő magát, mitsodás vólt ő ez előtt. Meg kell pedig ezt tudakozni magátul, mitsodás az ő Lelke a' *Göndolatokra* nézve? szeret e' ő gyakran az Istenrül, mint fő Uráról gondolkozni?

ni? Örömeft véghez vífzi e' az Isten iránt való kötelességeit, az Imádkozást, Eneklést, Isten beszéde halgatását, olvasását, 's vagyon e' erre kedve? Gyakran jut e' eszében, mint kell az Istennek szolgálni, mit mit kell azért tselekedni, hogy ő idvezülhessen? mellyik a' leg szükségesebb, az egygyetlen egy dolga, 's tzellya az embernek ezen a' Világon? Örül e' belől a' Lelke, mikor magánoffan elmélkedhetik, 's gondolkodhatik arról, hogy az Isten, az ő Istene, a' Krisztus az ő Meg-váltója, 's gyógyító Orvosa, a' Szent Lélek az ő meg szentelője: ő pedig illy nagy Istennek Sólgája Jobbágygya, Fia, Temploma: a' melly Istennek szolgálni örök élet, és boldogság? Örvend e' a' Lelke azon, mikor arról elmélkedik, mit olvasott, mit hallott az Isten beszédéből, mitsoda buzgósággal imádkozott, éneklött? E'dessek voltak e' ezek az ő Lelkének? Mitsodás az ő Beszéde, azt is meg kell kinek kinek tudakozni? Vallyon meg vagyon e' az sozva? azon igyekeznek e', hogy hasznos legyen az építésre? Kol. IV: 6. kevés beszédü igyekeznek e' lenni, mind a' másokkal való beszédben, de kivált Isten előtt a' könyörgésben? Mat. V: 7. Pred. V: 1. 2. Mitsodások az ő Tselekedetei? szentek, fegyhetetlenek e' azok? Vagynak e' a' Krisztusnak indulati ő benne, mint int az Apostol; és nem zugalódó versengő e'? igyekeznek e', hogy legyen fegyhetetlen, vadolás nélkiil való, és fenylhek mint egy szövetnek e' Világon? Fil. II: 5. 14. 15.

§. XXI. *Első a' magunk Lelki esmérere gyakor meg vizsgálása; és ennek szükséges volta öt okokkal próbáltatik.*

2) Ha a' mi Lelki esméretünket gyakran meg nem vizsgáljuk: így tehát a' Vétkek Szokássá kezdenek nállunk válni, és magunk is nehezen vészszük észre, vallyon bűn e' az bennünk, vagy nem a' mit meg szoktunk?

3) Mert a' Világi másokkal való Tárfalkodás, a' közönfeges Szokás, a' Módi, a' mint fokszor hívják, Virtusnak a' színével festi bé, a' leg rutabb vétkeket. Meg éfik az, mondom, hogy a' Világ, *Virtusnak* tart valamit: a' melly tetemes *Bűn*. Könnyen meg fogunk azért tsalattatni, ha a' mi Lelkünk izemei vigyázva nem léznek, és azokrúl magunkat meg nem tudakozzuk. Így a' két színű embert, *accomodatívusnak*; a' ruhában bujalkodót, *Módos*, *Manérosnak*; a' négédes kevélyt, *Gravis* embernek; a' fajtalan, tragár vagy vagdalozókat, *Trefásnak*, *Viális*, vagy *Jovialisnak* szokták mondani. Ugyde, mi lehet irtoztatóbb bűn a' Hyprocritaságnál, a' Bujjalágnál, fajtalanágnál kevélyfégnél, tsufolodásnál? Hát mind ezek nem olly vétkek e', a' melyek ki rekesztik az embert az Isten Országából? 1 Kor. VI: 9. 10. Gal. V: 19 - 21. Efés. V: 5. Jel. XXI: 8. 27. Lásd ezeket a' Szent Irás Szavait.

4) A'

4) A' Világi szorgalmatosságok , és az gyarló életünkért való fáradozás 's néha a' világi gyönyörülés is , tsak nem minden időnket el vészik tőlünk , hogy magunkat jól meg ne esmérhesük , ugyan mitsodásak vagyunk valósággal? Emlékezetre méltó dolog, az, hogy PYTHAGORAS Pogány Philosophus , azt kívánta az ő Tanítványtól, ha - ő néki igaz Tanítványi akarnak lenni, hogy minden este , mikor le feküdnének, és minekelötte alomra eresztenék szemeiket, addig el ne aludjanak , míg háromszor derakassan meg nem vizsgálják , miket tselekedtenek azon napon? miket mulattak el? mellyeket hagytak el vétkeffen , úgy hogy, az elfőtől fogva, hányák meg az utolsóig, mik azok, mellyeket fájlalhatnak, bánhatnak, mellyek a' mellyekben örülhetnek? *Vide ejusdem aurea Carmina* §. 40. Gondollyátok e' Atyámfiak, hogy a' Keresztyén Vallás , kevesebbet kíván mi tőlünk; mint a' Természetnek Világa? vagy hogy a' Pogány Philosophia , jobb és szentebb Regulákat adhat az embernek, mint a' Keresztyén Vallás? Távoly légyen. Söt inkább, éppen a' Keresztyén Vallás az , a' melly meg nem engedi, hogy úgy gondolkodj, szólly, beszélly , élly társalkodj , öltözz; a' mint magadnak tetszik; hanem inkább, a' mint Istennek tetszik. A' Keresztyén embernek ez a' fő Tiszte, hogy akár észik, akár iszik, akár mit tsetekeszik; mindent úgy tselekedjék, hogy az tetsék az Istennek. I Kor. X: 31. Hogy igit

igy az Isten ö iránta való szeretetét fen tartsa, és hogy mind azt el tavorztaffa, a' mi az Istennek ö iránta, főt ö benne való szeretetét is meg ólthatná, vagy el is forditná. Ugyan is, világos parantsolatunk nagyon arról is, hogy Testünket is nem másnak, hanem egyedül Istennek szentellyük: főt a' mi elménk se légyen e' Világhoz szabva, 's alkalmaztatva. Rom. XII: 1. 2. *Ne szabjátok magatokat e' Világhoz, hanem változzatok el a' ti elmeiteknek ujjalása által 's a' t'. Az Apostol Szent János pedig még kért bennünket: Ne szereffétek, ugymond, e' Világot, se azokat mellyek e' Világban vagynak. Ha valaki szereti e' Világot; nintsen abban az Atyának szerelme. I Jan. II: 15. E' Világnak barátságá, gyűlösféges Isten előtt: valaki azért akar e' Világnak baráttya lenni, az Istennek elienségéve lesz. Jak. IV: 4. úgy tanit bennünket az Apostol Szent Jakab. Láttatok azért Atyámfiak, melly főben járó dólga a' Keresztyén embernek, hogy magát ezekről meg tudakozza: hát én az én Testemet, állitom e' az Istennek elő, szent és Istennek kedves áldozatúl? Nem szabom e' én magamat e' Világhoz, gondolatimban, beszédimben, tselekedetemben, magam viselésemben? Altal változtam e' én, az én elmémnek meg ujjalása szerint, és egyedül azt kedvellem e' én, a' mi az Istennek jó, kedves, és tökéletes akarattya? Nem szeretem e' én e' Világot, és a' mellyek e' Világban vagynak? Hát nem akarok e' e' Világnak Baráttya*

tya lenni 's a' t' ? Söt azokat a' Tiszteinket is, a' mellyeknek végben vitelére köteleffek vagyunk, a' minémüek a' Kegyesség, Atyafiúi szerezetet, a' Mértékletesség, a' Hivatalunkban való szorgalmatosság 's a' t' másként veghez nem vihettyük, ha tsak szüntelen magunkra nem vigyázunk.

5) A' mi magunk tulajdon gonosz *Indulatin* ellen, soha másként mi nem hartzolhatunk, ha mi magunkat ezerant is, gyakran meg nem tudakozzuk. Ugyan is, nem de, nem soka mi közzüllünk erre, mások amarra a' bünre hajlandóbbak e' ? Nem de nem egygyikünk a' hirtelen fel gerjedésre; más a' hoszszú tartó haragra; más az irigységre; más a' hazugfágra; más a' szükfégtelen esküvése; más a' *levitáfra*; más a' fösvenységre; más a' kevélységre; más az ételben, italban, vagy öltözetben, pompában, vagy tisztátalan szerezetben való bujafágra; más a' mások meg tsalására; más a' mód nélkül való hir kapkodásra; más a' nyereségre; más a' közönféges jók el tulajdonítására hajlandóbbak vagyunk e' ? Söt soka, ez most említett bünöknek, vagy némellyeknek ezek közzül való végben vitelére, nem tapasztalunk e' magunkban készséget? Hát melly gyakran esik meg az is, hogy magunkra való nem vigyázásból vétkezünk? Hannyszor esik meg, hogy a' másokkal való *Companiázás*, befélgetés kedvéért, mulattságért, még Innep nap 's Vatsárnap is, a' Kegyesség

galmatossan reá figyelmezzon, hogy minket, vagy a' mi tulajdon Szivünk, vagy a' Világi kívánságok, a' mellyekkel öztönöztetünk, vagy más emberek bünben ne ejtlenek, és meg ne tsallyanak. Ugyan is, a' mint valaki Tisztviselő, Fő Tiszt, Ekklesiái Személy, vagy Világi ember, Katona, Biró, (*Senator*) Tanácsqéli ember, Lelki Pásztor, Professor, Doctor, Mester ember, Szántó vető, Öreg, vagy Ifjú. Nötelen, vagy Házafságban elő, Úr Afzszony, vagy Szolga, Úralkodó, vagy Jobbágy, Atya, és Szülő; vagy Fiú 's Leány 's a' t' meg késer tetik ki ki közzüllünk mind a' maga Indulati, 's kívánságitúl; mind pedig az elől forduló alkalmatosságoiktúl. A' mennyi ezer féle a' *Status*, *Conditio*, és Allapat, Hivatal: annyi a' kéfertet is, és annak módgya. Ha már az ember; a' maga Hivatalában elől forduló alkalmatosságoikra nem vigyáz: könnyen meg éfik, hogy a' leg jobb, kegyesebb, szentebb alkalmatosságoikat is, mellyekkel élhetett vala az Isten ditsőségére, vagy az Ekklesia, vagy a' köz-jónak, Városnak, Falunak, Oskolának, más jó akarójának, vagy magának hasznára: azt el szalasztja. Sőt az is meg esik; hogy éppen ellenkező dologra fordittya: mellyel az Istent fel boszszonnttya; és így az Ekklesiának, Oskolának, Alatta lévőeknek a' Városnak, Falunak, vagy maga Háza népének is kárt téssen. Sokszor adják elől hát, a' különös állapotokban olyatén alkalmatosságoik magokat, a' mellyekkel vagy a' *Virtusok* gya-

korlására élhetünk, vagy a' *bűnökre*, és Isten-
telenfégekre vizsgálva élhetünk. A' ki már ma-
gára nem vigyáz abban a' Hivatalban, a' melly-
ben vagon, és a' mellyben az Isten állította:
látni való, hogy nem csak meg kérésztetik,
hanem meg is fogattatik a' bűnöktől. Ha ki
nem vigyáz, minden bizonynal meg győzet-
tetik. Ezt a' szélessen ki terjedő Tisztunket,
vövideden elől nem adhatni: abban most én
magam is belé nem botsatkozom; hanem ti
magatokra bizom az alkalmaztatását ezeknek.
Ugyan is, ha a' szegény Perceptornak, Adó sze-
dőnek, közönséges pénz, Város marhája, jószá-
ga, búzája, szénája forog a' kezén: hány-
szor nem kérésztethetik meg a' fősvényiség,
vagy lopás által? Ha a' Biró kevély, másokon
uralkodni szerető: hányszor nints alkalmat-
osság, hogy a' kire haragszik, azt meg nyo-
morittsa? Ha a' Pap tudós, ékeffen szóló:
hányszor nem kérésztetik meg, hogy nem a'
Kristust, hanem magát prédikállya? Ha nagy
böltseffégü a' Professor: hányszor van mód
benne, hogy ditsekedjék a' böltsefféggel, és
fel fuvalkodjon abban? Ha az Orvos Doktor,
szerentsél a' betegek gyógyisában: hany szor-
tulajdonittya a' maga eszének, böltseffégének,
hogy ő hozta életre a' beteget? Ellenben, a'
kegyes Biró, Pap, Professor, mennyit tehet-
neh a' magok jó példájokkal, kegyes magok
vifelésekkel a' Tarfaságban, 's az Ekklesiában?
De most ezeket félben szakasztom.

§. XXIV. *A magunk erőtlenségének meg
gondolása.*

2.) Vigyáznunk kell, mert egy nap fintsen, a' mellyen a' mi erőtlenségünk fokképpen kihe adja magát: és a' véllünk született romlottság, ottan ottanki ne mutassa magát, a' mi gondolatinkban, beszédinkben, és tselekedetinkben. Ugyan is, még ma is igaz az, az emberekről, a' mit az Isten mondott Noénak az özön viz után: *Az ember szívének gondolatya gonosz, az ő Iffjúságától fogva.* 1 Mos. VIII: 21. és VI: 5. és a' mint Szent Jakab tanít III: 2. Sokokban meg esünk minnyájan. Ugyde, fokszor ha a' kékérteteknek, leg kifebb szikráját meg utálljuk is; nem de, nem olly nagy tűz tamad e' gyakran belölle; mellyet magunk is azután meg bánunk? Hányszor nem történt meg rajtunk, hogy egy illetlen szónak, vagy fértégető mondásnak el nem türese, 's el nem szenyvedése, mitsoda bünökben ejtett bennünket, 's mitsoda fel gerjedés, 's harag követte azt? Szent Dávidot a' hivalkodás paráznalágban, azután pedig gyilkosságban is ejtette. 2 Sam. XI: 4. 15: 17. és XII: 9. Szent Péter Curiosniskodott, és oda ment, a' hol igen fok dolga nem volt, a' fő Pap udvarában: mert már akkor meg verettetett a' Pásztor, és el kellett szélledni a' nyájnak Juhainak is. Mat. XXVI: 31 Ez vala kivált ezen szent embernek hibája, hogy a' maga erejében állhatatosságában, felette igen bizakodott,

és magámuligen nagyot állított; úgy hogy nem általott így szollani; *ha minnyájan meg botránkoznak is a' Jéhusban: de ő soha meg nem botránkozik.* Mat. XXVI. 33. Hogy ha ezen a' Szent Apostolon, olly példás erőtlenfég nem esett volna, tudniillik a' Kristus háromszori meg tagadása: soha el nem hitethette volna magával, melly gyenge, melly erőtlen ember vólt ő, a' kékérteteknek ereje ellen: és midön ő úgy gondolkodott, hogy ő ollyan az állhatatosságban a' kékértetek ellen; mint a' KÖSZIKLA (PETRA) akkor tapasztalá, hogy tsak ollyan, mint a' gyenge nád szál, mellyet a' kékérteteknek, tsak gyenge szélvesze is, tsak egy Szolgalotska tudakozása is, nem tsak meg hajtogatott, hanem ugyan meg is rontsólt.

§. XXV. *A' mi Halálunknak bizonytalan vólta.*

3.) Köteleffek vagyunk a' sz üntelen Vigyázásra, mert minden órán meg halhatunk. Ugyde, akkor mingyárt az itelő Birónak székieleiben fogunk állittatni, hogy a' mi tselekedeteink szerént, ottan meg ítéltesünk, és utolsó Sententiat halljunk a' Birótúl. Hogy ha már akkor, a' midön meg halunk, valamely hitetlenségnek tselekedetiben, vagy károhozatos bünben találtatik valaki: óh melly szörnyü, melly rettenetes lészzen annak a' Léleknek dólga? Vgyan is a' halál után, nintsen többé a' meg térefnek, a' poenitentziának, visszsa

vizsza fizetesnek (*Restitutionak*) helye: hanem
 a' ki miben taláztatik; abban itéltetik. Mikor
 a' háznak Gazdája meg jön, és a' szolgát úgy
 találja, hogy verekedik, eszik; iszik, ré-
 fzekesdik 's a' t': oda számlálja azt, a' hol
 fíras, és fogaknak tsikorgátafa vagy. Mat.
 XXIV: 48-51. Sőt, ki marad a' Völegény-
 nek lakodalmábúl még az is: a' kit aluva talál
 az óra, és így a' ki nem vigyáz, és olaja nin-
 tsen: valamint ki maradának az öt bolond Szü-
 zek, Mat. XXV: 1-14. *mennyivel inkább ki ma-
 radnak a' mennyországból, valakik meg fertéztet-
 tek, vagy a' ki valami útálatosságot tselekedett,
 vagy hazuságot szól, kinn maradnak az ebek, a'
 büvösbájosok, a' paráznak, a' gyilkosok, a' bálvány
 imádók, a' ki szereti, és szólja a' hazuságot.* Jel.
 XXI: 27. és XXII: 25. Hány ember ván már
 olyan, a' ki szintén mikor illy vétket tseleke-
 szik; ekkor hal meg? Ugy de az hova dül a'
 fa, ott marad az. Prédik. XI: 3. úgy hogy,
 ámbár valaki igaz vólt is, de el tért az ő igaz-
 ságátúl, azt mondja az Isten Ezekiel által; ha
 ez tselekeszik álnokságot minden útálatosságok sze-
 rint, mellyeket tselekeszik a' hitetlen, nem de él é?
 Semmi ő igazsági mellyeket tselekedett emlékezetben
 nem lesznek, az ő gonofságáért, mellyet tseleke-
 dett, és az ő vétkéért, mellyet tett; ezekért kell meg-
 halnia. Ezék. XVIII: 24. Ki vólna már olly
 ostoba, a' ki az itelő Biró előtt, addig akar-
 na meg jelenni; míg magával számat, nem
 vét az ő életéről, és tselekedeteiről? Már pe-
 dig egyedül a' *Vigyázás* az az eszköz, a' melly

által a' nem várt veszedelmet el kerülhettyük ;
 Ez az oka , hogy az Ur Jéſus , olly gyakran
 intette az Evangyéliomban , a' maga Tanítvá-
 nyit arra , hogy vigyázzanak : *mert nem tudjá-
 tok , ugymond , ſem a' napját , ſem az óráját a'
 mellyen az embernek Fia el jön : a' miket pedig mon-
 dok nektek ; mindénektek mondom ; VIGYÁZZA-
 TOR.* Mark XIII: 37. Luk XXI: 36. Mat.
 XXV: 33. A' ki tehát az Iſtennel való egy-
 gyefségben , *Communioban*, meg okar maradni :
 annak az ő Szívének , és Lelkének haſonlatof-
 nak kell lenni amaz Oltárhoz , a' mellyről az
 Iſten ezt parantsolá a' Papoknak. 3 Mof. VI:
 9-13. Ez az egézfſzen meg égetentő áldozat
 felől való Törvény : *Az oltáron való TÜZNEK
 ſzüntelen égni kell , és el nem kell hagyni , hogy el
 alügyek : gondot viſellyen a' Pap reája , a' tűz ſzünt-
 telen tápláltafſék az Oltáron , és ne hadják el aludni.
 A' Kereſztyén embernél a' ſzüntelen egő tűz,
 Ignis aeternus , nem egyéb , hanem a' ſzüntelen
 Vigyázás , és ehez köttetet Könyörgés.* Mat.
 XXVI: 41.

§. XXVI. *Az Ellenvetéſre Felelet adódik.*

De ezt mondod : nehéz Tifzt , és kötelef-
 ség ez , és nem is érhet reá az ember. En erre
 ezt felelem :

1.) Próbáld meg tsak minden nap , reá
 ſzoktatván magadat : meg látod , hogy ez a'
 munka minden nap könnyebb fog lenni és
 gyön-

gyönyörűsegefebb. Más az, hogy az a' haszon, a' mellyet a' Vigyázásból fogsz venni, reá edesget arra, hogy a' magad Lelkére, és állapotodra vigyázz, és minden nap, azt meg is vizsgáljad.

2.) Ha szintén meg kellene is azt engednem, hogy ez a' kötelesség, 's tisztünk gyakorlása, nehéz dolog: úgy de bezzeg meg érdemi ám ennek a' dolognak a' meg gondolása, *momentuma*, 's *pondusa*, szükféges vólta, hogy vigyázzunk. Ugyan mitsoda kozkára, veszedelemre, s tráfálásra nem tészik ki magokat a' kalmárok, a' katonák, holmi veszendő nyereféért? hányszor nem adnak álmat a' szemeknek sem éjjel, sem nappal egy kis haszonért? Hát te kegyes Lélek, semmit nem akarsz e' tselekedni az idvefféért, a' bódogfágért? vagy tsak aluszékonyan, és immel ámmal 's szunnyadozva akarsz e' tenni valamit amaz egy, és egyedül való szükféges jóért, akarom mondani a' Mennyországért, 's Lelked idvefféért. Luk. X: 42. De ebben a' matériában a' Vigyázásról, most mélyebben belé nem botsátkozom, bővebben olvashattz errül, ha akarsz, *PLACETTE Keresztyén Ethikájának* III. Könyvének XVII. Részében.

§. XXVII. *Második Tisztünk a' magunk idő használatás nélkül való meg jobbitása.*

β. Hogy az Isten Hűségében meg maradhassunk,

hassunk, második Tisztünk, a' melly hátra levő egész életünkre kötelez, ez, hogy tudniillik, mindenidő halasztás nélkül, *meg jobbittsuk azt a' mi életünkben, erköltsünkben, tselekedetünkben 's magunk viselésében, a' mit látunk, hogy meg jobbitásra való.* Mert ugyan is, a' ki magára vigyáz, lehetetlen, hogy ezeket észben ne végye.

§ XXVIII. *A' Vigyázó ember meg tudhattya miben kell magát meg jobbitani.*

1.) Mellyek még azok a' bünök, a' mellyeket ő néki magábúl tövöstül ki kellett irtani?

2.) Mellyek azok a' bünök, a' mellyekben, leg könnyebben meg esik hogy belé essen, valahányszor valami alkalmatosság adja elől magát, hogy azokban meg eshessen.

3.) Mellyek azok a' Jóságos-tselekedetek, 's Virtusok, a' mellyek azokkal a' Vétkekkel, a' mellyekben ő lélegzik, ellenkeznek, és a' melly Virtusoknak gyakorlására, kell ő nékie önnön magát adni.

§ XXIX. *Miért kell a' maga meg jobbitását nem halasztani?*

Hogy már valaki ezeket él érhesse, és idvésségesen a' maga javára fordithassa, annak ezt kell tselekedni:

1.) Mi-

1.) Mihelyt meg tapasztalta, 's fel eszmélte magát, hogy valamelly bűnben esett: tehát minden haladék nélkül jobbitta meg magát, és azt ne halogassa. Ugyan is, ha a' meg tért, a' meg jobbúlást halogattya; ezzel azt mutattya meg, hogy ő néki nem vólt erős fel tétele arra, hogy magát meg jobbitta: oka ez; mert halogattya.

2.) Mennél tovább hallasztya a' maga meg jobbitását; annál nehezebben fog annakutánna hozzája, 's nehezebben esik magának is; sőt nehezebben is éri el tzellyát. Nem külömben, mint a' kiknek a' folyó viznek ellenében kell evezni, mennél tovább kezdi el az evezést, ha a' viz közepire ki ment; annál nehezebben fogja a' tzeljét el érni: sőt ha éppen nem evez: egyszer a' viz a' mély tengerekre viszi, 's mind addig viszi mig el vész.

3.) Minden nap bizonytalanabb fog lenni, vallyon valaha munkában fogja e' venni a' maga meg jobbulását, vagy sem?

4.) Az is bizonytalan; vallyon fogé arra való ideje lenni? hát ha a' halálvagy valami *phantaszrózá* nyavalya, vagy eset, történet, szél ütés, tébolyodás 's a' t' meg előzi? Ugy de, a' mint fellyebb meg mutatám; a' ki mitsoda állapotban találhatik; abban is ítéltetik meg.

5.) A' ki tsak aluszékonyan bánik a' dologgal:

gal: éppen nem tsuda, ha jóhaszon nem követi is azt, mert a' ki egyszer az ekére vetette a' kezét, annak nem kell hátra tekingetni. Luk. IX: 62. Ezekből tehát világos, hogy állhatatosan, és bizodalommal kell munkálkodni: így fogja azt, a' várt gyümölts követni; kivált, ha ez két Tanáts adásra szorgalmatosan reá vigyazunk, és bé vészszük.

§. XXX. *A' meg Térésnek elein, mitsoda baja van az embernek magával; mit kell kinek kinek magában erőssen feltenni?*

A' kegyes életnek kezdetiben, nem kell azt az embernek meg engedni, hogy az olly akadályok által, engedje magát el vonattatni, a' mellyek elől adják magokat: annyival inkább, az akadályok által, ne engedjék magokat el ijesztetni. Példának okáért, a' ki szeret Vasárnap, Innep nap 's a' t' másokkal nyájaskodni, vendégeskedni, kértben, szállóben sétálni, az Oeconomiajárúl, kereskedésérül számot vetni 's a' t'. Szoktassa magát reá, hogy othon ülő légyen, Bibliát olvasson, 's más kegyességre oktató Könyveket, és a' maga Háza népével kegyes dologokról beszélgeffen. Ez a' tanáts-adás pedig, fel téfzen valamit ollyat, a' mellyet kell kinek kinek ö magában tapasztalni, akkor; mikor-még a' meg térésnek kezdetiben vagyon: tudniillik, hogy elől adják magokat ollyatén akadályok, a' mellyek ellen kell hartzolni, hogy az ember a' maga meg
szo-

szokott elébbeni kívánságit, indulatit véghez ne vigye: főt az ember meg változtassa indulatit, és a' kevélyből, szelid; a' haragosból, barátságos, a' fősvényből, adakozó; a' búja, tisztátalan életübül; tiszta, 's szüz életü légyen. Mert más a' Világnak Lelke; más a' Krisztusé: *A' kiben nintsen a' Krisztusnak Lelke; az, nem az övé.* Rom. VIII: 9. Maga a' Krisztus sem titkolta ezt el, hogy a' kik az ő Tanítványi akarnak lenni; azoknak sok akadályaik fognak lenni: úgy hogy, *a' Krisztus Kérésztés is minden napon fell kell venni.* Luk IX: 23. Csak Azok mehetnek bé a' Krisztus Országában: *a' kik azon erőszakot téstnek.* Mat. XI: 12. *a' kik szemeiket ki vágják, kezeiket el vágják.* Mat. XVIII: 8. 9. Ebből tehát világos, hogy a' meg Térésnek az elein, erőssen fel kell azt magunkban tennünk, 's magunkat arra meg is határoznunk, hogy mi magunk ellen fogunk hartzolni, és a' magokat elől adni fogó akadályok által, éppen nem engedjük magunkat el vonattatni, a' fel tett zéltúl; annyival inkább el ijesztetni; ha szintén munkával, bajjal, 's farattsággal fog is az nekünk esni.

§. XXXI. *Mitfoda okok, Motivumok indithatják az embert arra, hogy ne engedje magát az Akadályok által, el ijesztetni? Elöl számláltatnak Öt Okok arra.*

Hogy pedig a' kegyesség utában elől adható Akadályok által, ne engedjem magamat vagy
el

el vonattatni, vagy ijesztetni: arra engemet indíthatnak im ez *Motivumok*, vagy is Indító okok.

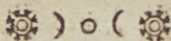
1.) Ugyan is, azért fogok én az Akadályokkal tufakodni, azok ellen hartzolni; hogy én az Isten *Hűségében* meg maradhassak: hogy én önéki *hűséges Szolgája* fogok maradni. Hát gondolhatom e', hogy az Isten ebben a' munkában engemet nem fogna segíteni, hogy az övé lehessék? Vallyon inkább az Atya Isten, a' ki nékem a' Szent Kereszttségben azt ígérte, hogy Atyám fog lenni, a' midőn fogja látni, hogy erőtlenségem miatt tántorgok, botor-kázom: nem fogja e' inkább édes Atyai kezét nyújtani, hogy engemet düllöngözött fel emeljen, 's gyámoltalant erőfíttessen? Sőt inkább a' Fiú Isten is, úgy fog én reám nézni; mint a' kiért vért ontott, 's meg is holt, és engemet gyenge, és tudatlan Tanítványát oktatni, éz vezérelni fog: minden bizonyalmeg nyíttya az én Szemeimet, hogy mind az nékem vetett hálókat, és töröket észben vehessem; mind gyengélkedő Hitemet erősíti, hogy el kerülhessem, vagy azokból ki menekedhessem. Ugy szintén a' Szent Lélek is, engemet bátortalant erősíteni fog, és restségemet fel serkenteni fogja, Szivemet a' buzgo szerezetre fel gyullasztja, és az állhatatóságban mind végig meg tárt, meg is szentel, hogy az ő Temploma lehessék, és ő én bennem lakozhálson, engemet az én szent igyekezetemben segíteni fog.

2.) Azért

2.) Azért fogok én munkálkodni, hogy a' kegyetlen Tyrannusoktól, és kegyetlenül Uralkodóktól, főt az hitetlen, 's nem is az én Uraimtól, 's azoknak keferves igája, és járma alól meg szabadulhassak; a' mitsodások, az Ördög, a' Világ, és a' magam *Testemben* lakozó gonosz kívánások. Azért fogok, dólgozni, hogy az én igaz, és valóságos, főt örökös Uramnak, az Atya, Fiú, 's Szent Lélek Istennek hűséges Szólgája, főt tulajdona lehessék. Hát nem kedves igyekezet leszén e' ez, az én Istenem előtt, 's nem fogna e' ebben engemet az én örökös Uram segíteni? Távolý légyen!

3.) Olly munkában fogok lenni, a' mellyről meg ígérte az Isten, hogy minden bizonnyal segítségül fog lenni.

4.) Az Akadályok, minden nap kevesedni fognak, és a' mellyek először nehezen, főt fájdalmaflan is estenek: gyönyörűségesek fognak azután énnékem lenni; úgy hogy azt a' nyugodalmat, azt a' kedves pihenést, mellyet a' Kristus ígért az ő Terhét, az ő igáját viselőnek, már itten ezen a' földön való életemben, az én Szivemben belől fogom érzeni. Még pedig olly kedves nyugodalmat, olly édeséges Istenben való meg nyugovást, és Lelkem-béli rsendefséget, és Istenre való tamaflzkodást fogok tapasztalni, a' mellyet a' testi ember elméjével sem gondolhat, főt még a' kegyes ember is soha eléggé, és illendöképpen nyelvél
vel

vel ki nem beszélhet, 's nem is ditsérhet. *Itt kezdődik el a' meg nyugtátás; az égben léssen pedig annak tökéletességre való vitetése.* Mat. XI: 29. 30.

5.) Azért fogok tufakodni, hogy a' leg gyá-
 lázatofsab, leg nehezebb és el viselhetetle-
 nebb, 's leg veszedelmesebb járom alól szabá-
 dulhassak meg: akarom mondani a' Világnak,
 az Ördögnek, a' gonosz Kivánságoknak irgal-
 matlan Tirannusi jármátúl. Ugyan is, ha én
 haragoskodó, boszszonkodó, irigykedő va-
 gyok, és az ellen tufakodom, hogy a' harag,
 boszszüség, Irigység bennem ne legyenek, leg
 alább ne uralkodjanak: ekkor a' leg kegyetle-
 nebb kinzó Hóhérok ellen fogok viaskodni.
 Mert a' kibén ezek az irtóztató Indulatok va-
 gynak, ki nem tudja közzüllünk, mint meg
 háborították annak az embernek elméjét? mint
 meg vakították értelmét, fel forgatták akarát-
 tyát? mint akadályoztatták nyelvit, reszket-
 tetik kezeit, lábait, tüzesítik szemeit, vagy
 fárgitták, fonnyasztják szívit 's ábrázatták?
 Bizonyára mind ezeket csak a' nem tudja, a'
 ki meg haragudott, boszszüség kereső, vagy
 irigy embert nem látott. A' fővényiség, a' ke-
 velység, a' bújjaság mind fő vétkek: de fő Hó-
 hérok is egyszerfmind; a' mellyek ha a' Le-
 lekben egykor benne vagynak, vagy, ha va-
 lamellyik ezek közül az emberben fészket vert:
 tehát a' Léleknek minden nyugodalmát, és
 tsendességét el szokta venni, sőt attúl meg is
 fosztani.

fosztani. A' gonosz kívánságoknak *soha nints elég*, hanem ezeknek Symboluma: *Plus ultra; Még is tovább*, és szüntelen azt kiáltyák, a' mit a' Nadálynak két Leányirúl mond Bölts Sálamon: *Hozd el, hozd el, vagy Adj többet, Adj többet.* Péld. XXX: 15. A' pénzben, kalmár partekában, szantó földben, márhákban, házi eszközökben 's a' t' fősvénykedőnek, a' tisztességre, betsülletre, hirre, névre, tudományra, uralkodásra, elsőfögre, ditsőfögre, masoktúl való fel magasztatatafra vágyakozó kevélynek; ismét a' szerelmekben, ételben, italban, vendégségekben, tzifra, 's bújja ruhakban bujjálkodónak soha fints elég; mind ezek az Indulatok még is ezt kiáltyák: *Adj többet, Adj többet.* Ugy de, nem tsák az, hogy az illy emberek, más tisztességbéli emberek előtt is útalotosok, gyalázatosok, tisztességtelenek; hanem az lsten beszéde is azt tanittya, hogy az *illy kívánságok bé meritik a' Lelket, a' halálos veszedelemben.* 1 Tim. VI: 9. Lásd. Jak. I: 14. 15.

S. XXXII. *Ha ki a' bűnben vissza esett, azért még kétttségben ne essen.*

Ha láttya a' kegyes ember, hogy ő, igyekezete, fel tétele 's maga meg határozása ellen is, tsak ugyan az elébbeni bűnök közzül, valamelyikben ismét vissza esett: ézen a' **VISZSA ESE'SEN**, kétttségben ne essen, és ne vessen el minden reményféget. Ugyan is, a' nyavalyából való meg gyógyulás nem esik meg egy nap alatt; sőt a' beteglégből lábbadozó, vagy a' beteg-

tegfégbül nem regen meg gyógyúlt emberen, könnyen meg szokott esni a' *Viszsa* esés, a' *Recidiva*. Ugy de, az illy *Recidivát* szenyvedő betegek, mingyárt szorgalmatosán arrúl tudakozódnak, mi vólt azoka, hogy *viszsa* estek? hát ísmét mitsoda orvosággal kell újjobban élni? és ha meg gyógyálnak, miktül kell magokat, meg tartóztatni? mitsoda *Praeservatívákat* kell elől venni? Igy szintén a' Léleknek nyavalyaiban, midön valaki a' Bünön való igaz Bánat, *poenitentzia*, vagy is. Meg-térés által meg gyógyúlt, és egeszégesfé lett, nem kell bátorfágát, 's remenyféget el vetni, ha az meg történik is rajta, hogy valamelly bün által meg előztetik - - hanem inkább illy állapottyában tudakozódjon a' *Viszsa* esésnek akairúl, mitsoda alkalmatoságok ejtették bünben? hát mitsoda eszközöket, orvosfágokat kell elől venni a' végre, hogy ísmét meg gyógyúlljon? Mindazonáltal nem kell ám az illy bünben való *Viszsa* esést, tsak aprófágnak, emez amaz dolognak tartani; hanem elegendő okot adhatnak ezek a' Bánatra és a' szives szomorúságra. Söt ellenben, az illy *viszsa* eséseknek, szükfégesképpen im ez munkái, *effectusi* szoktak lenni, a' Kegyes emberekben.

§. XXXIII. *Mitsoda munkája vagyon a' Viszsa Esésnek, az Igaz Hivékben, és az mire kötelezi őket?*

1.) Meg kell ezeknek alázni a' bünöst, mint láttyuk a' Szent Dávid, és Szent Péter példaiban, melly

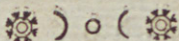
melly nagy szégyent, meg pirulást, firást, ohajtást, szívizorongatást okozott ő benne, a' bűnben való esés Lásd' Solt. LI. Mat. XXVI.

2.) Ha valaha, bizonyára ekkor kell *ábita-*
rossan esedeznünk, a' buzgófékos könyörgések által, a' bűn bocsanatért, a' kegyelemért, hogy ne vessenel Isten bennünket a' mi útalatos, és fertelmes bűneinkért. Ekkor kell, mint a' verében fetregő, 's meg sebesített Izraelitának, a' Jé-fushoz, mint könyörülő Samaritánushoz kiáltanunk, hogy tekintsen reánk irgalmas szemekkel, és kötözze bé a' mi undok fekélyeinket, 's gyógyíttson meg, 's ne hadjon vérünkben el veszni.

3.) A' bűnben való *Vizsza* esések, *azt mutat-*
tyák meg, *melly keveset kelleffen biznunk a' mi ma-*
gunk tulajdon erónkhöz? melyl gyenge nád Izálok vagyunk, a' kisérteteknek leg kissebb szelvesze ellen is? a' kiket olly könnyen el tantorit tsak egy tsalárd szemnek tekintése; tsak egy ember barattsága; tsak egy Compániazás; tsak egy kis betsület, nyereség, tisztég kívánása; tsak valami aprofágon való meg indulás, vagy meg botránkozás. A' vizsza esések mutattyák meg egy részről annak igasságát, a' mit a' Kristus mondott. Mat. XXVI: 41. *A' Lélek kész, de a' Test erötelen.* Emlegeti Szent MAKARIVS, hogy vóltanak néki ollytársai, Remete Barátok, kik azzal ditsekedtek, hogy hét esztendeje is vólna; a' miólta őket a' gonosz kívánások nem hábor-

X

gatták:

gatták : de majd egy kevés idő múlva, azután, mint valami tüztől, úgy gyötrettettek, mint ha előbb semmi Isteni kegyelem nem lett volna nállok. *Vid. Homiliam eius, XVII. De Christianorum Unctione Spirituali pag. m. 144. Vixit is circa annum Christi. 370. in Aegypto.*

4.) Fel kell serkenteni a' bűnben való vizsgáló esésnek minket, a' Szüntelen való *Vigyázásra*, hogy sem másoktól kéfértetben ne vitéstünk, sem, mi magunk ki ne tégyük magunkat a' kéfértetekre ; vagy az ujjabb meg kéfértésre alkalmatosfágot ne adjunk ; és hogy azokat szorgalmatosfan el kerüllyük ; a' mellyek már mászszor a' kéfértetben vittek, mellyek által meg is gyözettettünk. Reá kell vigyáznunk, hogy úgy ne járjunk valami módon, mint a' Szent Agooston Baráttya ALIPPIVS, ki mikor egyszer tsak ugyan meg engette a' Barátinak, hogy szem bé kötve, ám vigyek a' *Comoedia* nézefre, és azomban nagy katzaj esvén, le húzta a' szem bé kötő ruhát a' szeméröl ; azután, mint meg jegyzi Szent Agooston, ő völt a' leg szorgalmatosfabb, 's leg első a' *Comoediás* helyre való járásban. *Vid. Augustin. Confessionum L. VI. C. 8.* A' bűnben való esésnek tehát, kell bennünk szerezni Szüntelen *Vigyázást*. A' kikben már illy idvefféges gyümölsöt hozott maga után a' bűnben való vizsgáló esés ; tudniillik *valóságos maga meg alázást, buzgoságos könyörgeést, sirást, esedezést, böjtölest* az Isten kegyelme meg nyereséért ; *maga erejehez való akos nem bi-*
zako.

zakodást ; magára való szüntelen *Vigyázást*: téhat, mind azok a' bűnökben vissza esett Keresztényének ; el hitethetik magokkal, hogy az Isten az ő bűneiket meg botsátotta a' Krisztusért ; és így mindazoknak , nem kell kettőségben esni az Isten kegyelmérül ; és irgalmasságáért. Nohát ebből láttjátok , hogy a' bűnben való vissza esést , nem úgy kell nézni ; mint valami alávaló , vagy *Indifferens* dolgot : sőt inkább valóságos szégyennel kell minket azoknak bé tölteni , és alázatosságra indítani : kivált ha azok a' bűnök , a' nagyobb bűnök között valók , mint a' gyilkosság , parázna-ság , lopás , 's a' t'.

§. XXXIV. *A' kik sem az nap , mellyen a' Szent Vatsorát fel vették , sem azután való napokon Tiszteiket véghez nem viszik : többet árt nekik a' Szent Vatsorával való élés , mint használ.*

5. Hátra vagon még utollyára , hogy azt meg mutassam ti előttetek , hogy a' kik ezen köteleltségeket el mulattyák , úgy hogy sem azon a' napon , a' mellyen Szent Vatsorával éltenek az fellyebb említett Tiszteket véghez nem viszik , sem azután való napokon a' magok Lelkét meg nem vizsgállyák , 's nem Vigyznak : mind azok még azt a' hasznót is , a' mellyet a' helyes Ur Vatsorojával való élésből magoknak várhattak volna ; el vesztik : sőt még azt okozzák magoknak , hogy a' Szent Vatsorájával való élés , többet ártson nekik ,

mint sem használ. Így tehát valakik ezen Tiszteiket véghez nem viszik *Hűségtelességben* esnek a' Krisztus iránt is.

§. XXXV. *Mert Hűségtelességben esnek a' Krisztus iránt.*

Ugyan is, a' mi az HIVEKET illeti, ezek, a' Hitben, és a' Krisztus tudományában való állhatatos megmaradást, nem más eszközök általörzik, 's oltalmazták meg: hanem a' fellyebb említett Tisztek által; és nem más hanem a' Könyörgés, és Vigyázás által *praefer-vallyák* önnön magókat; és azoknak az eszközöknek szorgalmatos gyakorlása által, melyeket oda fellyebb említék, tudniillik, az Olvasás, Elmelkedés, Alamisnálkodás által. Ki ki úgy nevelkedik az Lelki életben, a' mint a' Kegyelességnek tiszteinek gyakorlásában buzgóbb ferényebb, vagy lágyabb, 's hidegebb szokott lenni. Vagy a' mint Szent Péter szól **2 Level. I: 5-10.** *Minden tellyes igyellezeteket erre vessetek; a' ti Hitetek mellé ragaszszatok jószágos zselekedetet, (lásd a' többit ott) Annakokáért Atyámfiai, igyekezzétek inkább a' ti hivatalotokat, és választástokat még erősíteni.* Sőt éppen ezt taníttya amaz Evangyéliomi példa beszéde is a' Krisztusnak, melyet a' talentumos Szolgak-rúl mondott. Luk. XII: 36. *Hasonlatosok légyetek azokhoz, a' kik várják, hogy az ő Urok megjöjjön ---- hogy miheiyt meg jövend, és zörgetend,*
azonnal

azonnal meg nyífsák néki Bóloogok azok a' Szolgák,
kiket az UR, miçor hazá mégyen; vigyázva talál.

§. XXXVI. *Mimódon esnek az emberek ebbes
a' Hüfégtelenségben meg mutattatik.*

1.) A mi ellenben azokat nézi, a' kik a'
Kristushoz HÜSEGTENEK hogy ha a' Hivek,
nem másként maradhatnak meg a' Kristus Hü-
fégeben, hanem az említett eszközökkel való
élés által: tehát következik, hogy a' Hüfégtel-
telenek, azért esnek, vagy vagynak illyen ál-
latban, mivel az említett eszközöket el mu-
lattyák; a' mellyet nyilván meg mutat az ő
életek. A' belső Testi nyavalyának az okai,
nagyobb részent el rejtve szoktak lenni: de a'
Léleknek nyavalyáit mingyárt ki lehet tapasztal-
ni, mitsoda okból származnak, ha azokat
valaki vizsgálásra vészi. Visgállyak meg tsak
az illy Hüfégtelenek, az ő meg szokott tsele-
kedeteiket, magok viselésének módját, s' má-
fokkál való tárlalkodásokat: mingyárt meg
fogják tapasztalni, hogy ök el felejtették a'
magok fogadását, mellyet a' Szent Vatsorá-
ban tettenek a' Kristusnak; hogy ök már en-
nek utánna mitsodások fognak lenni Gondola-
tikra, Beszédikre, Tselekedeteikre. Indula-
tikra, magok viselésükre, 's másokkal való
tarfalkodásokra nézve. El felejtették azt,
mellyek azok a' *Vétek*, a' mellyek ellen meg
határozták vala magokat, hogy serényen fog-
nak hartzolni, és az, 's amaz *Bünt*, a' melly

ö benne több bünöknek a' küt feje, és a' mellybül származnak a' több bünök, magokból ki fogják irtani.

2.) Ezt is nyilván fogják tapasztalni, hogy ök ismét helyt adtanak az elébbeni életek módjának: most is tsak úgy gondolkodnak a' dolgokról, most is tsak úgy viselik magokat, most is tsak úgy tárfalkodnak másokkal, mint az előtt.

3.) Látni fogják, hogy el mulatták a' Vigyázást, és szüntelen való Könyörgést, a' magok elebbeni életének meg vizsgálását, a' magok Lelki esméreti meg tudakozását, vagy hogy ezeket, tsak immel ámal vittek véghez.

4. Hogy a' leg kisebb akadályak is, mellyek elől adták magokat a' kegyesség munkáinak gyakorlásiban, mingyárt el ijesztették őket: és hogy ök a' magok kívánfágin, indulatin, szokafin semmi erőszakot nem akartak tenni. Nem erőltették meg magokat azért, hogy emez, amaz bünben ne esenek. Nem úgy nézték ezt a' tusakodást; mint valami derék dolgot, a' mellyért méltó, hogy ugyan meg erőltesse, az ember magát; sőt magán is erőszakot tégyen. Ugyán is, azt mondja édes Idvezítőnk. *A' mennyeknek Országát az erőszakosok kapják el. Mat. XI: 12. vagy a' mint Szent Lukátsnál szól XVI: 16. Keresztelő Jánostól fogva az Istennek Országáa hirdettetik, és minden ember erő-*
vel

vel ofromollya azt. Ez vala azoka, hogy az öt bolond Szüzek lampása olaj nélkül maradt: mivel, míg az öt eszes alutt, nem tettek erőszakot magokon, hogy olajt szerezzenek. Mat. XXV : 6.

De ha az emberek életüket, szokásikat, tselekedeteiket meg nezzük : úgy tapasztaljuk, hogy ezekkel egyenesen ellenkező tanátsot szoktak követni. És így az is annak az oka, hogy a' Szent Vatsorával való élésnek femmi hasznát nem vészik ; sőt sokan kárhozatot esznek, és isznak magoknak. Az illyeténeknek nem mást, hanem magokat kell okozni. Ugyan is az Istennek kegyelmei, és ajándéki, egyedül azoknak adattatnak, a' kik azokat illemdöképpen, tisztelettel, és betűlettel vészik. Az Orvosságok is, egyedül tsak azoknak a' betegeknek használnak ; a' kik rendessen, és az eleikben adattatott mód szerint, *Praescriptio* szerint élnek azokkal. De a' kik, vagy az Orvosságokat bé nem vészik ; vagy a' *Praescriptio* szerint vélek nem élnek ; nem tsuda ha betegen maradnak is. Mi lehet egy hasznosabb, és idvefségessebb eszköz, a' Kegyeségben való nevelkedésre : a' Szent Vatsorával való élésnél ? De ha ezzel valaki viszsa él, nem hogy valamit használna ez az embernek ; sőt az Isten példásan meg bünteti, az azzal való viszsa élésért, mint a' Korintusi Ekklesiát.

§. XXXVII. *Mik voltak azok a' bűnök, a' melyekért az Isten példásképpen meg büntette a' Korintusi Ekklesiát?*

Meg büntette pedig az Isten a' Korintusi Ekklesiát, látható, és kézzel tapasztalható büntetéssel: azokért a' bűnökért, melyeket ebben a' Levélben emleget, és szemekre hány az Apostol. A' melyek im ezek voltak.

1.) Voltanak ö közöttök Szakadások (*Schismata*) úgy hogy egygyik nevezetnék Páltúl, másik Apollóstúl, harmadik Kefástúl, vagy Pétertül; annyira, hogy egygyik így nevezte magát; én *PAULINUS* vagyok; más, én *APOLLINUS*, más, én *PETRINUS*, 1 Kor. I: 10-13. és III: 4-21. és a' halgatok közzül, sokan fel fuvalkodtanak a' tudományban, hogy ök ennyit, 's ámannyit tudnak a' Keresztyén Valásban. Rész. IV: 6-18.

2.) Ambár tudták, hogy ez amaz Keresztyén ember, meg ferteztette is magát, úgy hogy az, vagy parázna, vagy fővény, vagy káromkodó, vagy részeges, vagy lopó; még is mindazonáltal azokkal egygyütt ettek, 's itták; holott azokrúl az Apostol meg parantsolta vala: *Ezekkel* ugymond, *ingyen se egyetek* R. V: 11.

3.) Hogy ámbár a' Keresztyenek között találhattak volna olly Birákat, kik az ö pereket el
igazit-

igazították, még is Pogány Birák előtt folytatták Törvénykezeseiket VI: 16.

4) A' Pogány Istennek számára bé mutattattott eledelekbül, italokbül, a' gyengébb Keresztyéneknek meg botránkozásával is ettenek VII.

5) Sokan vóltanak közzüllök olyyak is, a' kik Pál Apostol életének modját, hogy ö, az Evangyeliom prédikállása mellett, dolgozott is a' kezével, oltárlottak; főt magát is meg tzikálták. VIII: 6.

6) Ambár az Ur Afztalánál a' Szent Vatsorában részefültenek is; még is mindazonáltal, ha a' Pogányok hivaták öket, az ö Isteneknek szenteltetett Vendégfégekben, vagy az áldozatra: oda is el mentek, vélek egygyütt ittak, és így az Ördögök Afztalának is részefivé lettenek. X: 20.

7) Mikor a' közönséges Gyülésekben, vagy Templomokban a' Szent Irást magyarázták; akkor is illetlenül viselték magokat az Isteni tiszteleten. Ugyan is, nemellyek fejeket bé fedtek, és úgy prédikállottak, úgy imádkoztak; az Afzszonyok fejek bé fedetlen halgatták az Istennek beszédet, 's úgy imádkoztak meztelen fövel, vagy, fejek meztelenitve. XI: 4. 5.

8) A' midön a' Templomban ólly véggel mentenek, hogy az Ur Vatsorájával élyenek, akkor is villongottak versengettek. X: 18.

9) Mikor az Ur Afztalához mentek, ki ki a' maga faját Vatsoráját ette, a' mellyet magával fel vitt, úgy hogy nemélljik közzüllok, abbúl meg is reszegedett, mafok pedig éheztek, szomjúhozta, XI: 21. Mi vólt az a' faját Vatsoraja évése kinek kinek: azt oda fellyebb meg magyaráztam. §. XVII.

10) Az Istennek hazában, a' mellyben gyülldötenek az Istennek tiszteletire, *contemptus*, és utálattal viselték magokat. Meg utálták a' Templomot, az Ur Afztalát; és ezek iránt a' Szent helyek, és Szent dolgok iránt, semmi illendö *Reverentia*, 's tisztelet benne nem vólt. XI: 28.

11) Nem vóltak azon szorgalmatosak, hogy illendö készülettel mennyenek, 's járúllyanak az Ur Afztalához, hanem méltatlanúl ettek, és ittak *ψ*. 27.

12) Minekelötte a' Szent Afztalhoz mentek: nem próbálta meg kiki önnön magát arrúl, vallyon: ha most oda járúl, méltó Vendég fog e' lenni, vagy nem? *ψ*. 28.

13) Az Urnak Testét meg nem bétüllöttek *ψ*. 29. az az a' Szent Vatsorában való Szent Kenyeret, és Bört, nem úgy nezték, mint Krisztus Sakramentomi Testét 's Vérét, hanem mint közönféges kenyeret 's bort.

14) Magok magokat meg nem vizsgálta, meg nem itéltek, hogy a' kik olly tisztelet, illendö

lendő készület, s^o meg vizsgálás nélkü ljárúlnak a' Szent Afztalhoz: azok méltók az Istennek példás ítéletire, valamint a' régi Izraél nemzettsége, a' melly a' szent dolgokkal vizfsza élt. V. 31. Confer. X: 11.

§. XXXVIII. *A' mi Ekklésiainkban is ugyan azon biinök találatnak.*

A' melly hibákat, fogyatkozásokat, sőt tetemes Vétkeket, a' Korintusi Gyülekezetben meg jegyeztem; vallyon azok nem találatnak e' fel a' mi Gyülekezeteinkben?

1) Nem de nem mi szintén úgy, mint a' Korintusiak, nem valogatunké a' Tanítóknban, és nem de nem a' Tanítók Személyetől Páltól, Apollóstól függesztyük e' fel az Isten beszéde hirdetésének erejét, hathatóságát? Ugyan is a' Korintusiak tsudalrák Pálban az ő beszédének hathatóságát, Stylufsának majestását. Mások szerették Apollóst az ő ékesen szólló nyelvéért, némellyek pedig Pétert, más szent Virtnsiért. Hát mi közöttünk nintsenek e' illetének? Nem fuvalkodtak e' fel fokban közzüllünk, hogy már ök annyit 's amannyit, tudnak a' Keresztyén Vallásban; úgy hogy Pált, Apollóst, az az, a' Tanítókat, 's Predikatorokat is *cenfirazhattyak*, 's *examinálhattyak*?

2) A' mi

2) A' mi Gyülekezeteinkben majd semmi Eklezsiái fenyték sints, a' részegesek, lopók, karomkodók hamis esküvők, fővények 's a' t' ellen: hanem kiki ezekkel szeltében szabadjában észik, iszik, 's társalkodik.

3) Hát mikor valami peres dolog adja elől magát nem készszek e' nem tsak a' köz Nép, és világi emberek; de még a' Jéfus Kristusnak Egyházi Szolgái is, idegen Birák előtt, a' kik különböző Vallásnak, törvénykezni, perelkedni, még pedig gyakran apróságért?

4) Nintsenek e' ollyak, a' kik a' Lelki Pásztoroknak, 's Tanító Doctoroknak életeket, magok viseléket tzirkállják? és ha kivált valamit kezeikkel dolgoznak; azt óltsárollyák: mint a' Korintusiak Pált. Ugyan is így pi-rongatta őket: *Avagy tsak nekem, és Barnabásnak nintsen e' szabadságunk (tudnüllik, hogy fizetéft végyünk) hogy ne munkálkodjunk? Kítsoda vitézkedik valaha a' maga soldján? kítsoda legeltett nyájat hogy a' nyájnak tejéből ne egyék? Ekképen rendelte az Ur is azoknak, a' kik az Evangelionot predikállják, hogy az Evangelionból éllyenek. IX: 6-15. Azok óltsárollyák az Evangelion hirdetőket leg inkább, a' kik az ő rendes fizetéseket el vónnyák. És az illy munkásoknak le tartóztatott bére, melly fok helyeken kiált az Urhoz a' boszszuállásért? Jak. V: 4.*

5) Hát

5) Hát ollyak hányan vagynak közzüllünk, a' kik olly Isteni tiszteletre mennek, mellyekben Lelki esméretek meg sértődése nélkül jelen nem lehetnek: még is azután, tsak ugyan az Ur Asztalához is oda járúlnak. Illyenek, a' kik a' *Mise* halgátásra, *Offertoriumra*, lobogó hordozásra, *Processiókra* mennek 's a' t.

6) Nintsenek e' ollyak, a' mi Gyülekezeteinkben, a' kik az Isteni tiszteletben, a' Templomokban magokat illetlenül viselik? fokban még ki sem léptek a' Templom küszöbén; már is a' füvegeket fel tészik. Az Aszszonyok között is, melly fokban tsak nem meztelen föl jönnek a' Templomban, nints a' fejek illendőképben 's tisztelegessen bé fedezve az Isten előtt az Imádkozásban is.

7) Nem esik e' az is meg, hogy a' Templomokban a' Székekről is veszekednek?

8) Hát nem találkoznak e' fokban olyanok, kik azon nap, mellyen a' Szent Vatsorát fel vették, torkig esznek, isznak, 's meg is reszegednek: de, az éhezö, 's szükölködö Szegényeknek semmit sem adnak.

9) Mennyin vagynak, a' kik minden illendő szent tisztelet, 's *Reverentia* nélkül viselik magokat a' Templomban, szemikkel ide 's tova, vadásznak, az Ur Asztalára reá könyökölnek, reá feküsznek, és abból aluvó széket tsinál,

tsinálnak? melyet egy tisztességes ember házában, 's abban meg terített asztallal nem mérnének tselekedni? Még pedig, a' melly leg fájdalmasabb, láttyák mind a' Külső, mind a' Belső Elöljárói az Ekklesiának, és tudják, hogy nagy hiba ez; de meg nem orvosolják.

10) Sokan vagynak, a' kik magukat arrúl nem tudják meg próbálni, vallyon méltó Vendégek fognak e' lenni ök, az Ur Asztalánál? Mások pedig, ámbar tudják is, még is el mulattyák: vagy pedig azt gondolják, hogy a' kegyes és szent élet, tsak a' Templomban kötelezi őket, vagy tsak az nap, vagy két három nap: nem pedig hatra levő egész életekben.

11) Nintsenek e' közöttünk olyak is, a' kik illendő *Reverentiával* nintsenek a' Szent Vatsóra iránt; a' kik a' Szent Kenyeret, és meg szenteltetett Bort, tsak úgytartyák, mint közönséges kenyeret, és bort. Hányszor esett meg, hogy a' meg maradott Szent Kenyérrel illetlenül bántanak? a' szent Borbúl meg is reszegedtetnek? Ugy de ezek a' Krístus Testének, és Vérének Jegyei, és a' maga Teste, és Vére helyett, ezeket adta minékünk Petsetül, és Zalogúl maga az Ur Jébus: és ezeket a' Szent Jegyeket arra méltóztatta, hogy a' maga Szent Testének, és Vérének nevezze. Szent Zalogok, szent *Symbolumok* tehát ezek. Mit gondoltok Atyámfiai, melly tetemessen vétkezne, az az el jegyeztetett Leány, a' ki a'
Völe-

Völegenytől Jegyben, Zálogban néki adattott Gyűrűt, a' Völegény szeme láttára el hajtana? Avagy, mit érdemlene az a' Katona, a' ki a' Királytól néki adattott Zászlót, vagy Nemefi Szabadságról irt Levelet vagy a' Király igaz 's valóagos KÉ'PE'T, a' Király szeme láttára a' fárban taposná? Gondollyátok e', hogy mind a' Völegény, mind a' Király keményen meg ne haragudnának, és az illy tselekedetet meg ne boszszúllanak? Mit gondoltok, hát valyon büntetetlen fogja e' hagyni az Anyaszentegyház Völegénye's Királya a' Kríztus, ha ki ezeket a' tölle adott Szent Jegyeket betstelenféggel illeti? ha ki ezt a' Kríztus valóagos 's igaz KÉ'PE'T, nem hogy illendő betfüllletben tartaná, hanem illetlenül, készütetlenül betstetenül vészi. Hogy pedig a' sz. Vatsorában lévő Kenyér és Bor, a' Kríztus igaz képe : lassad fellyebb. §. XVII. a' Könyv elein.

12) Midőn újjonnan a' Szent Vatsorával akarunk élni; előre meg itéllyük e' magunkat, vallyon most méltób Vendégek fogunk e' lenni, mint minap vóltunk?

Ha annak okáért a' mi Gyülekezetinkben, az idegenek bé jönének : el mondhatnák e' : *Isten mindenek ékessen, és szép rendel vagnak.* 1 Kor. XIV : 40. Vagy, ha maga a' Szent Apostol Pál, a' mi Gyülekezeteinkben el jönne, ha meg nézné, mint visellyük magunkat a' Templomban, az Imádság, az Isten beszéde
magya-

magyarázása közben ; ha meg nézne a' mi Szokásinkat, ha meg nézné mi közöttünk az Ur Asztalát, és mifsoda tiszteletben, betűletben tartjuk azt; vallyon nem tudkozhatná e' ezt mi töllünk : *Hát így vettem e' én az Urtól, és így adtam e' előtökben tinétek ?* Ketség kívül ezt mondaná nekünk is, a' mit mondott a' Korintusi Gyülekezetnek, midön abban a' rendeletlenségeket látta volna: *Ezt pedig, ugymond, tudtotokra adom hogy nem ditsérlek EBBEN ziteket, hogy nem haszonnal, hanem kárral gyűltek egyben.* §. 17.

§. XXXIX. *Az Isten sokkal inkább meg bünteti a' mái Keresztyéneket a' Szent Vatsorával való méltatlan élelért mint sem a' Korintusiakat.*

Hogy ha annakokáért, tsak a' külső Ur Vatsorájával való élesünkben is illyen hibák, és fogyatkozások vagynak : hát mik nem lehetnek a' belső Isteni tiszteletben ? Ugy de, kitsoda az közzüllünk, a' ki ezeknek a' külső, és belső nyavalyáinknak okát igyekezné fel keresni ? és ezen betegségünket orvosolni ! Ha mikor betegek vagytok, melly szorgalmatossan keresitek az Orvost, és az Orvosságot ! Hát miért inkább nem tselekeztetek ezt a' Lelkeknek nyavalyaiban ? Sokszor a' hyavalyoknak az okai ; a' Lelki nyavalyák. Nem mindenkor a' levegő égnek dögösségétől, nem az eledelnek, italoknak természeti meg veszéletől

széfetől vagynak a' testinyavalyák az emberek között : hanem gyakran azért botsáttya Isten a' külfő betegfégeket ; mivel belől Lelkekben betegek az emberek : mivel a' Gyülekezetekben nagy bünök uralkodnak. Világos példa erre a' Korintusi , tsak akkori plánta , tsak fenge gyülekezet : a' mellynek hibáit az Isten, rendkívül való tsapással is meg büntette : úgy hogy kiki eszében vehette, hogy az Isten rendkívül bünteti őket. Ugyan is ki ki láthatta ő közzüllök , hogy némellyek ő közöttök tsak hirtelen el erötelenedtek , mások meg is betegedtek , 's ágyban fekvő betegek lettek : némellyek pedig hirtelen meg is hóltak ; mint a' forró betegfégekben szokott lenni , és a' Pestisben ; a' midön az emberek hirtelen meghalnak ; nemkülömben mint az el faradtak hirtelen el alusznak.

Ha annakokáért a' Szent Vatsorával való viszsa élést, ha ennek ki szolgáltatófában való hibákat, még a' tsetsemő , és azokkori születtetett Ekklesiákban sem szenyedte el az Isten ; hanem példásképpen meg büntette : hát mit gondóltok , hogy mit fog azokkal a' Gyülekezetekkel tselekedni , a' mellyek Keresztyénfégben születtettek , abban meg gyarapodtak , és olly gyokran is meg inti azokat az ő Szólgai által ?

Hát vallyon nem ez lehetett e' annak is azoka mi közöttünk, hogy a' múlt esztendő

vége felé, és ebben, tsak három holnapok alatt többen meg hóltanak közzüllünk 370 embereknél? mellyikünknek a' házaik vóltanak betegek nélkül? mennyin vóltak a' szagató hurutban, veres himlöben, hideg lelésben, 's más nyavalyákban? melly hirtelen fokban közzüllünk meg-hóltanak? Hijjában keressük az illy nyavalyáknak meg orvoslására a' testi Doctorokat, hijjában mentek ö hozzájok, hogy meg orvosollyanak benneteket; ha tsák előlör magatokban nem szállotok, és a' közönséges és magános hibákat meg nem jobbitjátok.

Ugyan is, hol vagynak mi közöttünk azok a' *Communicansok*, a' kik az Imádkozásban, Olvasásban, Kegyes beszélgetésekben, Alámisnálkodásban úgy forgolódnának azon a' Napon, a' mint fellyebb elől adtam? Ugy de a' Szent Vatsorával való élefnék idvefféges hafznát, mingyárt el veszti az ember, hanem ha ezeket tselekefszi. Hányadik az mi közzüllünk, a' ki a' következendő napokon úgy igyekezné meg vizsgálni a' maga Lelkét, úgy vigyázna, a' mint elől adtam? és mingyárt munkában venné a' maga jobbitását? Nohát Szerelmefim, jobbittsuk meg mind a' magános, mind pedig a' közönséges hibákat: *igy orvoslást találunk a' mi nyavalyáinknak.* Dan. IV: 24.

§. XL. *Miért bünteti meg keményebben az Isten a' Keresztyéneket ma, mint sem a' Régieket?*

Oh bóldogtalan Lelkek, a' kik az illy idvefféges Orvosságot meg vetitek! mit várhatok egyebet magatokra, hanem azt, a' mivel meg büntette az Isten a' Korintusi Gyülekezetet? sőt, a' mivel meg büntette az idegen tüzzel áldozó Nádabot, és Abiút. 3 Móf. X: 1-6. a' mivel az Isten ellen tufakodó, és engedetlen Izraelitákat. Mért, a' melly tsapások estenek az Izrael fiain a' pusztában, azt mondja az Apostol, *mind azok példában estenek ö rajtok, és meg irattattak a' mi meg intettetésünkre.* 1 Kor. X: 11. Gondoljátok e' Atyámfiain, hogy kevesebb büntettetnek meg, a' kik az Ujj Testámentomban a' szent dolgok körül, úgy mint a' Szent Keresztség és a' Szent Vatsora körül vétkeznek, mint a' kik az O Testámentomban a' Szent dolgok körül vétkeztek? Sőt inkább fokkal irtóztatobban bünteti az Isten ma, mint sem régen, az ö ellene vétkezőket: mivel a' kegyelemnek ajándéki ma többek, bővebbek, világosabbak. Hallyátok meg, mit mond az Apostol: *Sid. X: 26-29.* *Mert ha szabad akaratumk szerint vétkezünk az igazságnak esmérési után; nintsen azután a' mi büneinkért áldozat. Mennyivel állittyátok keményebb büntetésre méltóbbnak lenni, a' ki az Istennek Fiát meg tapotándja, és a' Szövetségnek Verét, melly által meg szenteltetett vala, semminek állítandja*

szandja. - - - Rettenetes dolog az elő Istennek kezében esni. Ugy de azt tanította ám ugyan azon Apostol 1 Kor. XI: 27. *Azért valaki ejn-di, és ijándja az Urnak Poharát méltatlanúl: vet-kezik az Ur Testé, és Vére ellen.*

§. XLI. *Azoknak boldogsága a' kik ezeket a' Tiszteket véghez viszik.*

Ellenben pedig, oh boldog Lelkek! a' mellyek ez mai napon is illendő készüllettel mentek az Urnak Szent Asztalához; a' kik méltó Vendégei vóltanak a' Jésus Kristusnak; a' kik az ő Kristussal való egygyeességeket, az elől adatott Szent Tisztek által kívánnják fen tartani. Ugyan is azoknak a' Tiszteknek szoros meg tartása, 's őrizése által, ők is minden bizonnyal meg maradnak a' Kristusnak Hűsé-gében. Ezek halgattyák a' Kristusnak Szavát, ezek követik őtet. Ugy de, ezt ígérte mind ezeknek az Ur Jésus: Jél. III: 20. *Valaki hallandja az én szómat, és meg nyitandja az ajtot, bé megyek ahoz, és ő velle vatso-ralok, és ő is én vellem.*

A M E N.

Ditsösség Atyának, Fiúnak, és a' Szent Lé-lek-Istennek, Amen.

AZ ÚRI SZENT VATSORÁ-
VAL VALÓ ÉLÉS ELŐTT
VALÓ ÉNEK.

Nóta. 'Solt. XLII. Mint a' szép hives patakra. &c.

I. **A**³ melly Afztalt készítettél,
Uram Jésus énnékem;
A' hoz im' mellé ültettél
Hogy itt lenne friss étkem:
Ah melly nagy kegyelmesség!
Mert maga hiv ez Felsőg;
Hogy büpömtül tisztúlhassak,
A³ menny felé utazhassak.

II. De tudom hogy készületlen
Vagyok, szent Afztalodhoz,
Sőt ruhám is mind illetlen,
A' te szent Vatsorádhoz:
Oh Jésus magad készitts,
Büneimből meg tisztitts;
Méltó vendég így lehetek,
Ha ruhát töled vehetek.

III. Maga akar itt étetni
Sőt az étek maga lész:

Engem kíván legeltetni;
 Magát adni nékem kész:
 Illy tsudát óh ki látott!
 Melly emberi fül hallott?
 Hát nem nagy é e' kegyelem,
 Mellyet Jéfus közöl velem.

IV. Ambár értünk az halálra,
 Azért adtad magadat;
 Hogy a' bünért a' Pokolra,
 Ne ízáljunk; 's válcs juhokát:
 De a' te szereteted
 Im arra vitt tégedet,
 Hogy eledelül *Testedet*,
 Adod italúl *Véredet*.

V. Ebbül tettzik hü szerelmed,
 Ambár te vagy az Orvos;
 Hogy még is arra birt szíved,
 Orvosság legy, és Orvos:
 Magad nyújtod szent *Tested*,
 Kereszt-fán ki folyt *Véred*:
 Azért hogy sebünk gyógyúljon,
 Lelkünk bünéből tisztúlyon.

VI. Ezt nékem így bizonyítod,
 Hogy *Kenyeret* és *Bort* adsz;
 Azt meg *törve* ide nyújtod,
 Mellé tellyes *pohárt* hadsz;
 Mindezzel azt mutatod,
 Igéreted újjítod,

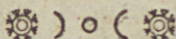
Hogy

Hogy *testedet* értem adtad,
Véredet értem ontottad.

VII. El hiszem hát értem holtál,
 'S szenvedtél én Jéfusom!
 Érttem kereszt-fán áldoztál;
 Így lettél én Orvosom.
 Így lett *Tested* orvasság;
 Véred bünömért váltság:
 Így lettél mennyei *Kenyér*;
 Mellyet bődlog a' ki meg nyer.

VIII. Igaz *Kenyér* akkor lettél,
 Mikor Isten haragja,
 Reád tódult, 's gyötrettettél,
 Hányt a' kínoknak habja:
 Keresztre mikor adtad
 Magadat, 's fel áldoztad:
 Es a' kisértetek tüze
 Sütött, 's le nyomott árrizé.

IX. Szent *Testedet* akkor adtad
 E' Világ életéért;
 Kezed, lábad mikor hadtad
 Szegeztetni bünéért:
 Errül mondád hogy *Kenyér*
 Melly életet ad és nyer:
 Annak a' ki benned hiszen,
 'S *Hittél* így téged el veszen. Lásd.
Jan. VI: 35. 51:

X. Azért éhen 's szomjan hozzád,
 UR Jéhus kívánkozom,
 De nincs eröm ha tsak nem ád,
 Eröt belém újjonnan,
 Amaz áldott szent *Lelked* ;
 Mellyet adott jó kedved,
 Az egész szent Egy Házadnak,
 Kivált a' te Fiaidnak.

XI. Itt állok hát mint nagy Bünös,
 Uram Jéhus előtted :
 Lelkém 's testem undok 's bűdös
 Ezt jól tudja Felsőged :
 De ezt én sem titkolom,
 Söt meg vallom 's fájlalom :
 Hogy meg tisztitts azért jöttem ;
 Mivel Tanitványod lettem.

XII. Vonny te magad, én is mégyek,
 Örömmel Afztalodhoz.
 Hogy tölled itt áldáft végyek,
 Uram fogadj magadhoz.
 Szájam szivem ezt vallya,
 Szent Felsőged jól hallya :
 Elégitsd Jéhus éhségem,
 Enyhítsd szörnyü epefégem !

XIII. Nohát kérlek engem táplálly
 Amaz igaz kenyérrrel :
 Melly mennyből jött, és onnan száll
 Az Hiveknek bővféggel

Jéhus

Jésus óh elő forrás!
 Bóldog, ki téged fel ás,
 Itass hát élet vizével,
 Ujjíts mennyei izével i

XIV. Ha engem így étettz 's itatzsz,
 A' te Szent Afztalodról;
 Drága kegyelmeddel biztatfsz.
 Es el nem üszsz magadtól:
 Így haláltúl nem félek;
 Mivel te benned élek:
 Ördög, pokol s' bűn nem árthat,
 Sem motskában bé nem márthat.

XV. O'h Jésus élet forrása!
 Szomjúfágomban ítass:
 Ha fért bűn, Sátán marása;
 Szent véreddel tisztogass;
 A' mig élek vigasztallj
 Az halálban mellém állj,
 Így én fejer 's tiszta lészek,
 Tüled bóldogfágot vészek.

XVI. A' *bűnöktul* búcsút vészek,
 Söt azoknak meg-halok:
Tesz világrúl is le tészek,
 Ördög ellen hartzolok:
 Mert ezek ellenségim,
 Kik nevelik infégim:
 Nohát a' Jéfusé lészek;
 Kinek itt fogadást tészek.

XVII. Önként magam néked adom,
 Örökös Szolgálatra
 Testem lelkem fel áldozom,
 Mint egy kéz áldozatra ;
 Tiéd szívem és nyelvem,
 Gondolatom 's vig kedvem ;
 Gerjed lelkem szerelmedre,
 Méltóztass szent érdemedre.

XVIII. Nem félek hát az haláltúl,
 Mert Jézus ezt meg győzted ;
 Nem rettegek bűn 's Sátántúl
 Kereszt-fáddal el üzted ;
 Ez által pokol romlott ;
 Söt kapuja le omlott :
 Nints ezeknek birodalma
 Rajtam, nints semmi hatalma.

XIX. Mind ezeket bizonyítod,
 Nékem ez Vacforában ;
 Szemem eliben rájzolod,
 A' Szent Kenyér 's Pohárban :
 O'h U'r Jézus erősítsd,
 Söt valósággal ujjítsd,
 Mind ezekkel gyenge hitem :
 Mivel *Hitem* benned vetem. Vége.

A' SZENT VATSORÁVAL VALÓ

élés után való E'nek.

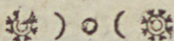
Nóta 'Sólt. LXVI. Örvendj egész föld az.

I. **O**'h Istenem, irgalmasságod,
En mind örökké hirdetem;
Kegyelmességed, nagy jószágod,
Vig szivembül emlegetem:
Mert engem Fiaid Afztalához,
Most *Vendégül* bocsátottál:
Ultettél Szent Vatsorájához,
Es gazdagon jól tartottál.

II. A' te kegyelmednek sugárát
Reám böven eresztetted;
Most midön Jéhus *vére* árát,
Lelkem eleiben tetted:
Szent halálának gyümöltseit,
A' Szent Lélek kegyelmével,
Ennek drága ajándékait,
Itt ajánlád szerelmével.

II. O'h én Uram! ki nem mondhattya,
Nyelvem, szám: szivem azokat;
Söt még elmém is nem foghattya
Vóltaképpen mind ez jókat:

Mellye-

Mellyeket akkor ajánlottál,
 Midön Szent Fiadat adtad,
 Ö benne engem meg-váltottál,
 'S Fő Pásztoromnak mutattad.

IV. Mind ezekért néked mit adjak ?

En Szegény, kinek semmim nints ;
 Irgalmáságról mit mondjak ?
 Mert nem kell néked marha's kints.
 A'ldozom tehát hálá adást ;
 Éneklést és dicséretet :
 Isten vedd tülem ez imádást,
 Es együgyü tífzteletet !

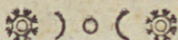
V. Uram add, légyen illy munkája

E'z Vatsora élésének ;
 Hogy légyek juha és fajáttya,
 Az én hü Idvezitömnek :
 Ne légyek Úr Isten magamé ;
 Hanem tsak tiéd egyedül ;
 Légyek én az én Meg-Váltómé ;
 Ki jobbodon a' menyben ül.

VI. Ur Jéfus tüllem áldattassál,

Kegyelmes ajándékidért :
 Lelkelmtül fel-magasztaltassál,
 Illy drága *vendégségedért* :
 Add, hogy ez étel's ital által ;
 Már én is benned élheffék :
 Es mint hogy házamhoz szállottál ;
 Hiv Tanítványod leheffek.

- VII. Idvez légy szerelmetes *Vendég!*
 Ki házamhoz bé szállottál;
 Lakozzál kérlek nálam mindég;
 Mivel engem nem útáltál.
 Uram bennem neved a' *Hitet*;
 Szeretetet 's buzgófényt,
 A' tisztaságot, szelidfényt,
 Kegyességet, jámborságot.
- VIII. Adjad mindenkor igyekezzem,
 Hogy tökéletes lehessék;
 Az ó embert már le vetkezzem;
 Es ujjonnam születessék:
 Így naponként mind jobban jobban,
 Lelkem 's testem bűn mocsokátúl,
 A' *megterés* által újjobban,
 Tisztithassam ruttaságotúl.
- IX. És mint hogy engem úgy szerettél,
 Hogy lénnékem magad adtad;
 Illy drága kegyelmedre vettél,
 Hogy hajlékom el foglaltad;
 E'lyek már tehát ne én többé,
 Hanem élj bennem Jésum,
 Szerelmeddel tölts engem úgy bé;
 Benned légyen lakozásom.
- X. Szent Lelked ne vedd el én töltem,
 Látod melly sokszor elesem:
 Söt ajándékid közöld vellem;
 Hogy segittse fel kelésem:

Igy szent Törvényid meg-örizem;
 Es töllök hátra nem térek:
 A' Sátánt 's bünt így viszsa üzöm;
 Ha illy segedelmet nyerek.

XI. A' mig élek addig is segitts;
 Gyogyitts fok nyavalyáimból,
 Ha meg-halok akkor idvezitts;
 Mofs meg minden ruttságimból:
 Lelked, lelkemet élelztgeffe:
 Félelmektül bátorittsa;
 Bóldogfághoz úgy készítgeffe;
 Semmi meg-ne tántorittsa.

XII. O'h *Szent Lélek* én nálam maradj!
 Mint Jépus drága záloga:
 Eröt 's buzgólagot nékem adj;
 Légy lelkem 's testem világa:
 Adjad hogy vigyázó lehessék;
 'S a' könyörgésekben forró;
 Szent tüzet te töled vehessék;
 Melly az áldozathoz való.

XIII. Így készitts a' Szent élet által,
 Az Idvefféges halálra;
 Hogy mikor bú, vagy nyávalyákkal,
 Hivogattsz a' más világra;
 A' kifértet, kereszt, fájdalom,
 Szolgáljanak mindjavamra;
 A' halál légyen nyúgodalom;
 Tégyen által bóldogfágra.

XIV. Por, hamu, füst légy hát bár testem;
De mindezek nem rettentnek;
Mert életben marad én lelkem;
'S egymással egyesítettnek;
Mert a' ki Kristus *Testét* észí,
Azt viszi örök életben;
Es ki *Hittel* szent *Vérét* vészi,
Meg-menti az Itéletben.

VEGE. Lásd Jan. VI. v. 54.

F I N I S.

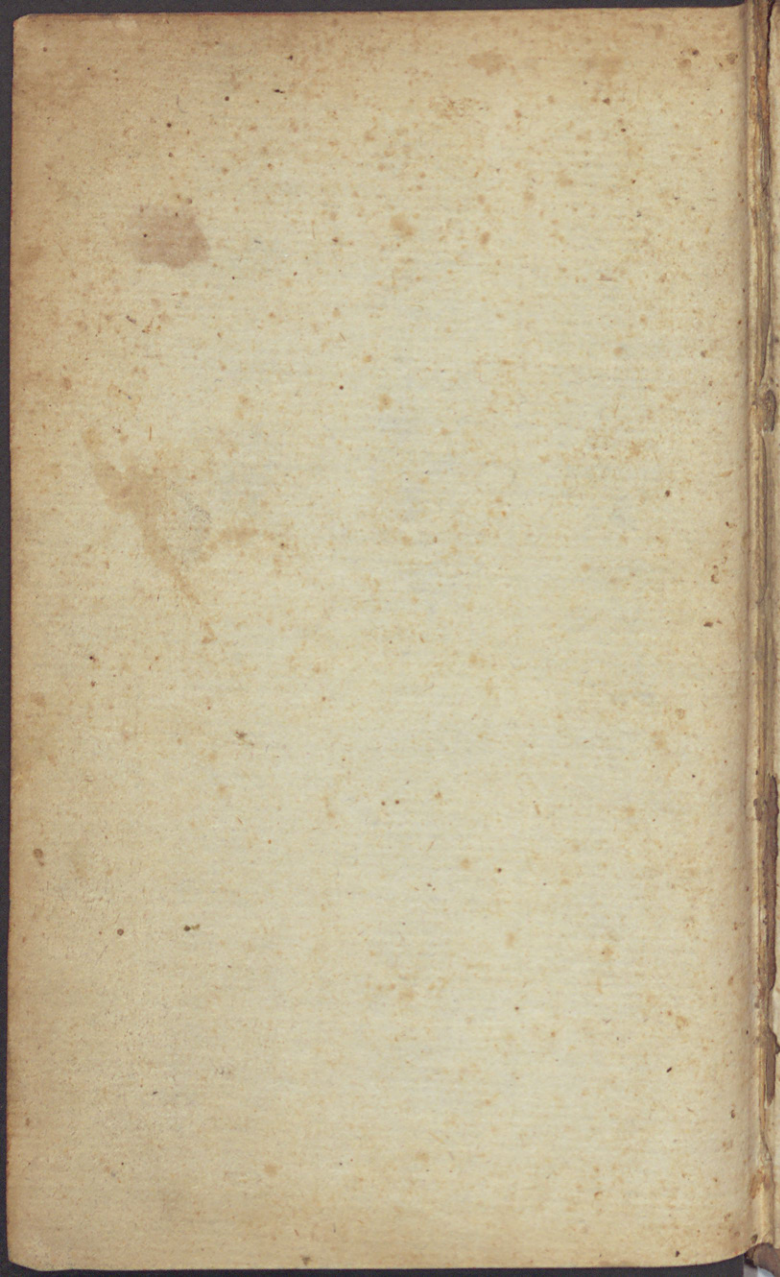

BEBRECI EGYETEM KÖNYVTÁRA

Lelet 18070-1963

W

752207

762497

762/17

